

Матеріали II Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

26 квітня 2023 року

*Матеріали II Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції*

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА
ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

26 квітня 2023 року

Львів

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

УДК 332.3+379.85

Актуальні питання землекористування та туризму в контексті сталого розвитку України: матеріали II Всеукр. студентської наук.-практ. конф. Дубляни, 26 квітня 2023 р. – Львів : Львівський національний університет природокористування, 2023. – 317 с.

Організаційний комітет

Богдан Гулько – к.с.-г.н, доцент, проректор з наукової роботи Львівського національного університету природокористування

Павло Колодій – к.е.н, доцент, в. о. декана факультету землевпорядкування та туризму Львівського національного університету природокористування

Роман Ступень – д.е.н., в. о. професора, в. о. завідувача кафедри геодезії і геоінформатики Львівського національного університету природокористування

Мирослав Богіра – к.е.н., доцент, завідувач кафедри землеустрою Львівського національного університету природокористування

Руслана Таратула – д.е.н., в.о. професора, завідувач кафедри земельного кадастру Львівського національного університету природокористування

Оксана Крупа – к.е.н, доцент, завідувач кафедри туризму Львівського національного університету природокористування

Леся Дудич – к.е.н, доцент кафедри землеустрою Львівського національного університету природокористування

Зоряна Рижок – к.е.н, доцент кафедри геодезії і геоінформатики Львівського національного університету природокористування

Оксана Березівська – к.е.н, доцент кафедри туризму Львівського національного університету природокористування

Марта Мальська – д.е.н, професор кафедри туризму Львівського національного університету природокористування

Ірина Кошкалда – д.е.н., професор, завідувач кафедри управління земельними ресурсами та кадастру Державного біотехнологічного університету

Олена Лазарева – д.е.н., професор кафедри управління земельними ресурсами Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Катерина Пилипенко – д.е.н., професор кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Наталія Добрянська – д.е.н., професор, завідувач кафедри туристичного бізнесу та рекреації Одеського національного технологічного університету

Сергій Калініченко – к.е.н, доцент кафедри туризму Державного біотехнологічного університету

Світлана Заїка – к.е.н, професор кафедри туризму Державного біотехнологічного університету

Світлана Бабушко – д.пед.н., доцент, завідувач кафедри туризму Національного університету фізичного виховання і спорту України

Людмила Архипова – д.т.н., професор, завідувачка кафедри туризму Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Володимир Худоба – к.е.н, доцент, завідувач кафедри туризму Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

Євгенія Лавейкіна – к.е.н., доцент, викладач Львівського фахового коледжу Львівського національного університету природокористування

Анна Цуняк – викладач, завідувач відділенням комп'ютерних наук, садово-паркового господарства та землеустрою Львівського фахового коледжу Львівського національного університету природокористування

Стефанія Рибак – завідувач відділення екології, туризму та менеджменту Львівського фахового коледжу Львівського національного університету природокористування

Ольга Бодак – викладач Івано-Франківського фахового коледжу Львівського національного університету природокористування

Людмила Остафінська – завідувач відділенням комп'ютерних наук, геодезії та землеустрою Стрийського фахового коледжу Львівського національного університету природокористування

Любов Завозіна – голова циклової комісії фундаментальних дисциплін та дисциплін професійної підготовки спеціальності «Туризм», фізичного виховання та захисту України Стрийського фахового коледжу Львівського національного університету природокористування

Відповідальний секретар

Оксана Ступень – к.е.н., доцент кафедри землеустрою Львівського національного університету природокористування

ЗМІСТ

Секція Геодезія, картографія та геоінформаційні технології у сфері землекористування	9
<i>Анчуткіна Марія</i> Застосування VRSCAN 3D у підготовці фахівців з геодезії та землеустрою	9
<i>Банчукова Ганна</i> Застосування БПЛА в інженерно-геодезичних вишукуваннях	11
<i>Братунь Сергій</i> Застосування картографічних матеріалів для забезпечення ефективного використання земельних ресурсів	13
<i>Джигя Владислава</i> Застосування ГІС у сільському зеленому туризмі	15
<i>Кузьма Юрій</i> Переваги програмного забезпечення відкритих геоінформаційних систем	17
<i>Новотарська Ніна</i> Аерофотознімальні роботи як частина фотограмметрії	18
<i>Пукало Ростислав</i> Основні завдання інженерної геодезії	20
<i>Романяк Роман</i> Сучасний стан і перспективи використання ГІС-технологій в кадастрі	22
<i>Сивак Яна</i> Основні характеристики та переваги застосування супутникових знімків	23
<i>Стасюк Дмитро</i> Методика застосування державної геодезичної референційної системи координат УСК-2000	25
<i>Трохимчук Оксана</i> Роль геодезії у землеустрої	27
<i>Фочук Дмитро</i> Застосування геоінформаційних систем в управлінні земельними ресурсами	29
Секція Просторове планування, землеустрій та охорона земель	32
<i>Білокуров Дмитро</i> Порівняльна характеристика видів права земельного сервітуту у законодавствах України та Італійської республіки	32
<i>Братунь Сергій</i> Просторове планування в сучасних умовах	33
<i>Бричка В'ячеслав</i> Європейські практики територіально-просторового планування: досвід для України	35
<i>Влізло Олег</i> Методичні основи дослідження економічної стійкості с/г підприємств	38
<i>Герчак Марта</i> Наукові рекомендації щодо саджання ґрунтопокривних деревних рослин в декоративному садівництві	40
<i>Голячук Андрій</i> Теоретичні засади інженерного облаштування територій	42
<i>Гричанюк Юрій</i> Сучасні проблеми раціонального використання земель	44
<i>Дидяк Віталій</i> Управління земельними ресурсами в умовах реформи місцевого самоврядування	45
<i>Дудич Володимир</i> Формування ефективного використання сільськогосподарських земель	48
<i>Єжак Інна</i> Інноваційно-інвестиційні напрями розвитку землеустрою	50
<i>Кардаш Христина</i> Сучасний стан прогнозування земель сільськогосподарського призначенні в Україні	51
<i>Ковальчук Роман</i> Проблеми та перспективи використання громадських пасовищ	52
<i>Козак Варвара-Варя</i> Наукові аспекти раціональної організації робіт із землеустрою	54
<i>Кулик Володимир</i> Світовий досвід управління земельними ресурсами	56
<i>Лобаз Вікторія</i> Проект землеустрою як інструмент ефективної протиерозійної організації території агроландшафтів	58
<i>Мельник Вадим</i> Державне регулювання використання земель с/г призначення	59
<i>Мельник Марія</i> Можливості громад в умовах децентралізації	61

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

<i>Мельник Софія</i> Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади	63
<i>Мостовий Денис</i> Децентралізація - переваги та випробовування часом	65
<i>Потурай Юрій</i> Особливості розвитку ландшафтної архітектури та дизайну	67
<i>Роговська Вероніка</i> Особливості державного регулювання земельних відносин в умовах дії воєнного стану	69
<i>Смоляк Софія</i> Рекультивация порушених земель	71
<i>Соболь Ганна</i> Екологічно-економічні та соціальні функціональні системи заради збереження довкілля	75
<i>Стасів Андрій</i> Еколого-економічна організація системи с/г землекористування	77
<i>Тістол Анна</i> Землеустрій та охорона земель в Україні	79
<i>Тульба Юлія</i> Стандартизація у сфері сталого землекористування	82
<i>Федюк Христина</i> Вплив війни на ґрунти України	83
<i>Харченко Таїсія</i> Відновлення пошкоджених земельних ділянок внаслідок бойових дій	85
<i>Цибак Павло</i> Інституційне забезпечення сталого землекористування у розвитку фермерства	87
<i>Чаус Іван</i> Організаційні засади раціонального землекористування	90
<i>Чернецька Віталія</i> Основні принципи раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення	92
<i>Черхавський Ростислав</i> Просторове планування розвитку територій громад	94
<i>Ярим Аліна</i> Проблеми використання та охорони земельних ресурсів	97
<i>Яромій Олег</i> Відновлення земельних втрат завданих внаслідок бойових дій	99
Секція Кадастр, оцінка та моніторинг земель	103
<i>Ворожбит Софія</i> Оновлена методика нормативної грошової оцінки земель	103
<i>Гурак Роман</i> Перші підсумки ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні	106
<i>Коваль Ірина</i> Кадастр, оцінка та моніторинг земель	109
<i>Крук Анастасія</i> Механізм плати за землю в Україні та країнах європейського союзу	111
<i>Кушнір Романія</i> Відновлення ґрунтів, які зазнали пошкодження під час бойових дій	113
<i>Мартин Софія</i> Аналіз нормативної грошової оцінки в динаміці часу на прикладі м. Львова	114
<i>Мельничук Дмитро</i> Current problems of land relations regulation in Ukraine	117
<i>Скачко Валерія</i> Моніторинг земель, що зазнали деградації в результаті військової агресії російської федерації	119
<i>Сова Станіслав</i> Робота ДЗК в умовах воєнного стану	122
<i>Чекота Євгенія, Білозуб Вікторія</i> Моніторинг навколишнього природного середовища у Рівненській області	124
<i>Черевичник Ростислав</i> Проблеми розвитку земельних відносин в територіальних громадах	127
<i>Чернокульський Євген</i> Проблеми містобудівного кадастру та шляхи їх вирішення	129
<i>Чиж Іван</i> Правові аспекти внесення змін до повноважень державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру	131
<i>Чумаченко Надія</i> Аналіз стану та ефективності використання земельних ресурсів і проблемні питання громад	132
<i>Шерен Аліна</i> Тривимірне моделювання грошової оцінки земель київського району м. Одеси засобами arcgis	135

Секція Сучасні проблеми і перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні та світі	139
<i>Брожина Анастасія</i> Фактори формування та розвитку регіонального туристичного ринку	139
<i>Бутенко Анастасія</i> Особливості розвитку ділового туризму	141
<i>Велика Соломія</i> Перспективи розвитку туристично-рекреаційної діяльності в Україні	143
<i>Владика Олеся</i> Українські «мальовані хати» як сучасний туристичний ресурс	145
<i>Воробйов Ілля, Яковенко Діана</i> Туризм: як головний аспект соціально-економічного розвитку країни	148
<i>Гребінюк Вадим</i> Чинники збільшення попиту на послуги туристичної сфери в Україні в довоєнний період	151
<i>Григорчук Ольга</i> Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні	153
<i>Григорчук Ольга, Кравець Діана</i> Пригодницький туризм як засіб зміцнення туристичного потенціалу України	156
<i>Грібнік Андрій</i> Глобалізація в міжнародному туризмі	158
<i>Дейна Вікторія</i> Сучасний стан світового ринку екологічного туризму	161
<i>Джулай Аліна</i> Сучасний стан та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в курорті Трускавець	164
<i>Длугош Богдан</i> «Темний» туризм в Україні	165
<i>Зайцева Наталя</i> Специфіка ділового туризму	168
<i>Зубенко Альона</i> Діловий туризм як спеціалізований сегмент туристичних послуг	169
<i>Каменщик Регіна</i> Характерні особливості туристичного маршруту «Італія – мое натхнення»	170
<i>Кобринчук Дарія</i> Перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні	173
<i>Коваленко Дмитро, Шенкарьов Віталій</i> Міський туризм як ефективний інструмент розвитку найбільших історичних центрів світу	176
<i>Костецька Соломія</i> Позитивні практики туризму Великобританії для стратегії повоєнного відновлення галузі в Україні	179
<i>Костирко Юрій</i> Переваги і недоліки ділових подорожей	181
<i>Кузовлева Ірина</i> Рекреаційний туризм як перспективний напрям розвитку Львівської області	182
<i>Кур'янов Кирило</i> Науковий туризм та його особливості в Україні	184
<i>Куценко Марина</i> Конгресний туризм-як один з найбільш динамічних видів наукового туризму	187
<i>Лесишин Юлія</i> Проблеми і перспективи розвитку туризму в Україні	189
<i>Лукашик Ксенія</i> Основні принципи сталого розвитку туризму	191
<i>Майовець Мирослава</i> Сучасні проблеми і перспективи розвитку шкільного туризму у Львівській області	193
<i>Макушко Олег</i> Розвиток франчайзингової форми туристичного бізнесу	196
<i>Марко Андрій</i> Розвиток фестивального туризму у Львівській області	198
<i>Мелконян Маріам</i> Вплив воєнних дій на сталі форми туризму в Україні	201
<i>Петриш Софія</i> Сучасні тенденції розвитку мілітарного туризму в Україні	204
<i>Петров Євгеній</i> Сучасні проблеми і перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні та світі	207
<i>Пімурзіна Катерина</i> Особливості формування стратегії розвитку туристичного підприємства	210
<i>Прокопчук Маріанна</i> Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні	213
<i>Резніков Ярослав</i> Значення ділового туризму для розвитку економіки	215
<i>Романенчук Віталій</i> Навчальна складова гірськолижного туризму в Україні	217

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

<i>Росінська Валерія</i> Фактори розвитку лікувально - оздоровчого туризму у Європі	219
<i>Сербіненко Микита</i> Тенденції та перспективи розвитку івент-індустрії	222
<i>Скарбовенко Анастасія</i> Перспективи розвитку адаптивного туризму в Україні	223
<i>Стасів Наталія</i> Можливості залучення нових об'єктів релігійного туризму до туристичних маршрутів Львівської області	225
<i>Сухомлінова Валерія, Мельникова Олександра</i> Міський туризм: суть, взаємозв'язки, мультиплікативний регіональний ефект	228
<i>Тимошинець Валерія</i> Покращення інфраструктури гірських туристичних маршрутів	231
<i>Труш Діана</i> Каучсерфінг: аналіз сучасного стану та можливостей його розвитку в Україні	233
<i>Турчманович Ростислав</i> Відновлення туризму в Україні в післявоєнний період	235
<i>Черкасов Олександр</i> Розвиток, новації та інновації у сфері туризму, рекреаційної діяльності та готельно-ресторанної справи: перспектива для України	237
<i>Чернов Данило</i> Організація ділової складової заходів	240
<i>Чистякова Аніта</i> Сучасні проблеми і перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні	242
<i>Шило Данііл</i> Особливості маркетингу в туризмі	244
<i>Яцков Валерія</i> Військовий туризм: підходи до поняття та класифікації	247
Секція Економічні та соціальні аспекти туристично-рекреаційної діяльності	250
<i>Будник Юлія</i> Сільський туризм як ключовий фактор розвитку внутрішнього туризму	250
<i>Гонтар Дмитро</i> Віртуальний туризм як засіб формування ключових предметних географічних компетентностей в умовах профільного навчання	252
<i>Іванченко Данііл</i> Інклюзивний туризм на природоохоронних територіях українських Карпат: сучасний стан та перспективи розвитку	255
<i>Кобринчук Дарія</i> Туристично-рекреаційний потенціал Рівненської області	258
<i>Кулакевич Ангеліна</i> Завдання нетворкінгу в управлінні персоналом	260
<i>Лучка Софія</i> Лікувально-оздоровчий туризм в Карпатському регіоні	261
<i>Мазуренко Ігор</i> Особливості пропозиції та популяризації паломницьких та релігійно-екскурсійних турів	264
<i>Парадюк Ігор</i> Сільський зелений туризм як чинник ефективного соціально-економічного розвитку сільських територій	266
<i>Фель Христина</i> Особливості функціонування бальнеологічного курорту бешпу	268
<i>Швець Андрій</i> Туристично-рекреаційний потенціал Львівської області: стан і перспективи розвитку	270
<i>Штуль Мар'яна</i> Особливості функціонування бальнеокліматичного курорту Борсек	273
Секція Інноваційні підходи у сфері туризму, рекреації та готельно-ресторанної справи	276
<i>Аврята Андрій</i> Застосування сучасних інформаційних технологій управління бізнесом у сфері туризму	276
<i>Антонюк Юлія</i> Методи професійного розвитку персоналу готелю	279
<i>Вовк Софія</i> Сучасні тенденції просування туристичного продукту через соціальні мережі	281
<i>Григор'єва Марія</i> Специфіка сфери гостинності	283
<i>Дегтяр'єва Дарія</i> Безпека в міжнародному туризмі: фактори та шляхи забезпечення	284
<i>Древаль Діана</i> Перспективи розвитку туризму в Україні у післявоєнний період	288
<i>Жеребецька Христина</i> Інноваційні технології розвитку індустрії гостинності в Україні	290

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

<i>Калитовська Юля</i> Інноваційні види туризму, які розвиваються у країнах ЄС під час поширення COVID-19	292
<i>Качанова Аліна</i> Міжнародний туризм: функції, фактори та регулювання	293
<i>Коваленко Валерія</i> Вектори змін готельного бізнесу в умовах воєнного стану	295
<i>Ліхва Антон</i> Дослідження картографічної спадщини за допомогою геоінформатики	297
<i>Музика Анастасія, Грицьків Дарина</i> Розвиток б'юті-туризму як складової медичного туризму	299
<i>Музика Анастасія</i> Розвиток тематичного туризму в Україні	300
<i>Слісаренко Ольга</i> Тенденції розвитку smart туризму на сучасному етапі	302
<i>Сюгай Вікторія</i> Інноваційні форми організації екскурсій у туризмі	305
<i>Фарима Мар'ян</i> Інноваційні підходи у сфері туризму та готельно-ресторанної справи	307
<i>Фіногєєва Світлана</i> Тенденції та перспективи впровадження інноваційних технологій в готельному бізнесі	309
<i>Щасливець Ангеліна</i> Цифровізація як глобальний тренд сучасної сфери туризму	312
<i>Янкова Тетяна-Марія</i> Роль інноваційних заходів у готельно-ресторанній справі	314

ГЕОДЕЗІЯ, КАРТОГРАФІЯ ТА ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Анчуткіна Марія

Науковий керівник: Трегуб Юлія, к. т. н., доцент

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ЗАСТОСУВАННЯ VRSCAN 3D У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ГЕОДЕЗІЇ ТА ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Наземне лазерне сканування – це сучасний інноваційний метод дослідження територій. Вже певний час для задач геодезії та землеустрою почали використовувати таке знімання. Лазерне сканування є надійним методом вимірювання об'єктів (будівлі, споруди, кар'єри, земельні ділянки) з метою створення їх тривимірних моделей з високою точністю для різних задач.

VRScan3D – це комп'ютерна програма, розроблена німецькими та українськими вченими в рамках проекту DAAD. Програма являє собою комп'ютерну гру – симулятор проведення наземного лазерного сканування на місцевості. Принцип роботи цієї програми доволі простий. На рисунку 1 визначено основні етапи роботи із заданою програмою.

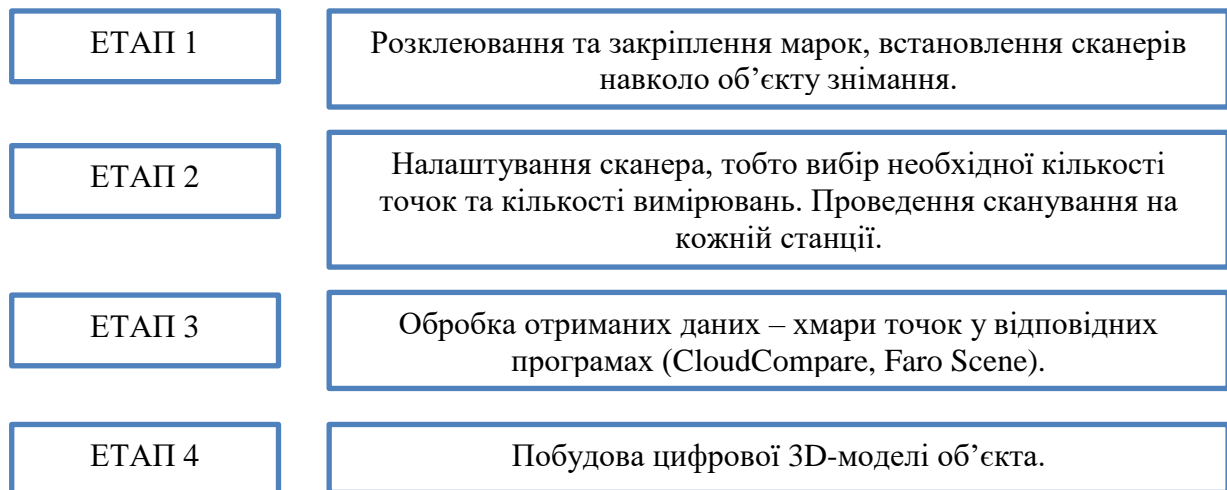

Рисунок 1 – Етапи виконання лазерного сканування за допомогою програми VRScan 3D

Один сканер має захоплювати не менше трьох марок у свій діапазон. Марки в програмі представлені у двох видах – чорно-білі та кульові. Оскільки програма являє собою комп'ютерну гру, то виконавець робіт переміщується у просторі за допомогою звичайних комп'ютерних клавіш, а розклеювання марок і розставлення сканерів відбувається за допомогою миші. Необхідно підійти до певної частини об'єкта на мапі і встановити марку або сканер. У такий спосіб марки і сканери встановлюються по периметру заданого об'єкта.

У програмі можна обрати, яким сканером буде відбуватися сканування. Під час роботи із програмою було визначено, що етап сканування краще проводити на кожному сканері окремо, оскільки при скануванні одразу декількома сканерами програма починала працювати неякісно. Отримані дані з кожної станції автоматично зберігаються на персональний комп'ютер.

Обробка даних полягає у зіставленні відповідних знімків з двох попарно розташованих сканерів. Для цього обираються спільні марки або спільні площини об'єкта знімання відповідно до яких знімки "зшиваються" між собою.

У результаті обробки отриманої хмари точок будується 3D-модель об'єкта знімання. Приклад такої моделі зображено на рисунку 2.

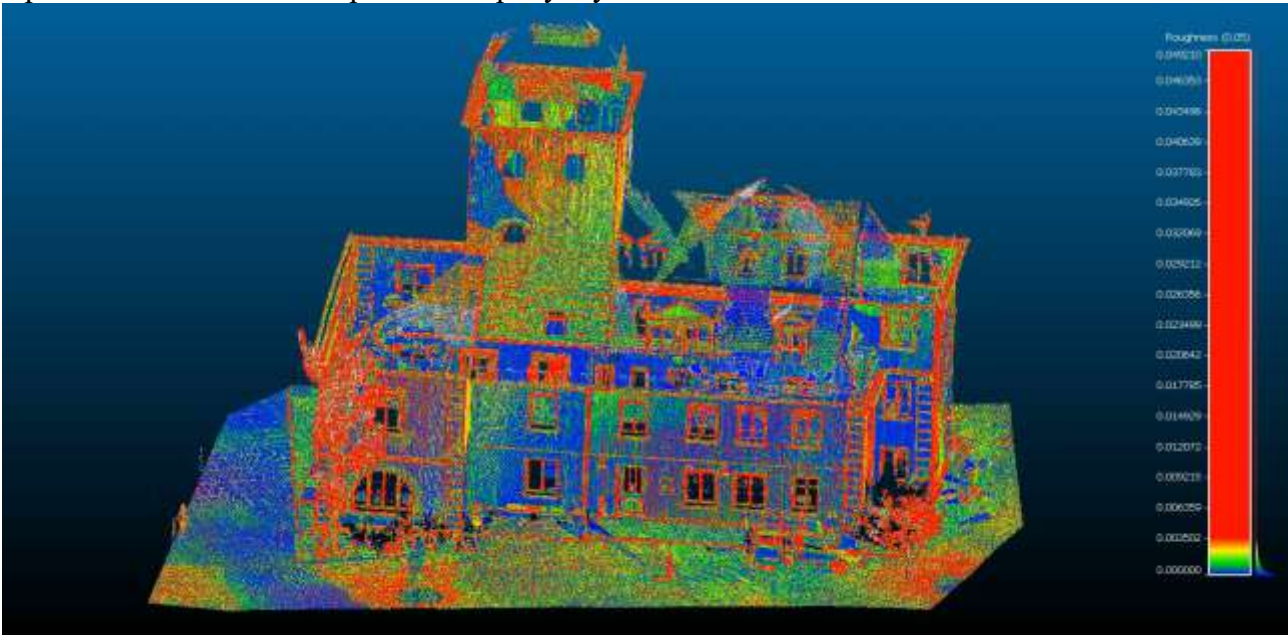

Рисунок 2 – Побудована цифрова 3D-модель

При порівнянні результатів реального наземного лазерного сканування і віртуального сканування за допомогою програми-симулятора було визначено, що при скануванні на місцевості існує більша вірогідність отримання погрішностей. При віртуальному лазерному скануванні виключаються похибки приладу, користувача, погодних умов і т.д., а отже результат буде більш точним.

Тож спільними зусиллями учених українських та німецьких закладів вищої освіти створено якісний програмний продукт VRScan3D для застосування його у освітній діяльності [1] під час підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема за спеціальністю 193 геодезія та землеустрій і відповідними освітніми програмами.

Варто зазначити, що VRScan3D може застосовуватися у багатьох сферах діяльності людини: будівництві, архітектурі, промисловості, геодезії [2], картографії, землеустрої, для оцінки наслідків надзвичайних ситуацій та прогнозування їх попередженню, збереження культурної спадщини [3], тощо. Тож, програму можна використовувати в навчальних цілях для підготовки майбутніх фахівців багатьох галузей. Оскільки лазерні сканери коштують дуже дорого і заклади вищої освіти без спонсорської допомоги не можуть собі дозволити придбати їх, програма може замінити їх для вивчення базових понять та вмій.

Бібліографічний список

1. Chizhova, M., Popovas, D., Gorkovchuk, D., Gorkovchuk, J., Hess, M., and Luhmann, T.: VIRTUAL TERRESTRIAL LASER SCANNER SIMULATOR FOR DIGITALISATION OF TEACHING ENVIRONMENT: CONCEPT AND FIRST RESULTS, *Int. Arch. Photogramm. Remote Sens. Spatial Inf. Sci.*, XLIII-B5-2020, 91–97, <https://doi.org/10.5194/isprs-archives-XLIII-B5-2020-91-2020>, 2020.
2. Литвиненко Ю.О. Використання лазерних сканерів при геодезичних роботах у землеустрої. URL: <http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/956/1/97.pdf>.
3. Popovas, D., Chizhova, M., Gorkovchuk, D., Gorkovchuk, J., Hess, M., Luhmann, T., 2021: Teaching terrestrial laser scanning in cultural heritage using a virtual simulator. *Proceedings of the joint international event 9th ARQUEOLÓGICA 2.0 & 3rd GEORES*, Valencia <https://doi.org/10.4995/Arqueologica9.2021.12091>.

Банчукова Ганна

Науковий керівник: Шаталова Жанна, асистент

Херсонський державний аграрно-економічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ БПЛА В ІНЖЕНЕРНО-ГЕОДЕЗИЧНИХ ВИШУКУВАННЯХ

На протязі десятиліть геодезисти користувалися механічними приладами, виконуючи зйомки місцевості. Такі прилади, як теодоліт і нівелір були механічними, тому допускалися похибки у розрахунках. Це призводило до того, що межі ділянок або місцевості визначалися неточно.

Більшість геодезичних вишукувань на сьогоднішній час проводиться в польових умовах бригадами інженерів-геодезистів, але такі вишукування забезпечують точність вимірювань на невеликих територіях. З кожним роком технології вдосконалюються. Це дозволяє геодезисту проводити роботи швидше і точніше (електронні та лазерні геодезичні прилади). Головною відмінністю БПЛА (квадрокоптера) від механічних приладів в тому, що з його допомогою дуже знижуються затрати енергії роботи людини, знижуються матеріальні затрати на зйомку, а також зменшується затрата часу.

Безпілотний літальний апарат (БПЛА) або квадрокоптер – це безпілотний літальний апарат, який не має на борту людини і призначений як для особистого використання, так з метою вишукувальних робіт. БПЛА зарекомендували себе у якості надійних технологій для створення карт, планів та інших продуктів геопросторових даних. Рахують, що початком використання, розробки і застосування БПЛА з різною метою був 1933 рік, коли англійські винахідники створили радіокерований БПЛА багаторазового використання.

На сьогодні, БПЛА виконує наступні задачі:

1. Сільське господарство. В даній сфері, система управління дозволяє в декілька разів підвищити врожайність і уникнути непотрібних витрат.
2. Електроенергетика. Ефективна оцінка технічного стану досягається моніторингу за допомогою безпілотного літального апарату з повітря.
3. Геодезія та картографія. Отримання за допомогою безпілотних систем геопросторових даних – більш швидший, точніший і найменш трудомісткий спосіб в порівнянні з традиційними методами.
4. Екологічний моніторинг. Це єдиний ефективний спосіб при контролю природного середовища територій, до яких людині важко дістатися.
5. Будівництво. Скорочення трудомістких робіт і забезпечення високоточних даних, для будівництва, реконструкції доріг, будинків і споруд на етапі інженерно-геодезичних вишукувань досягаються за допомогою безпілотних систем. [1]

Великої популярності в геодезії набирає використання БПЛА (квадрокоптер). Топографічна зйомка з квадрокоптера дуже затребувана, в першу чергу, для створення 3D моделі місцевості, ортофотопланів і матриць висот. Не кожен квадрокоптер можна використовувати для зйомки місцевості, так, як він повинен мати наступні характеристики:

1. Наявність потужного акумулятора, який дозволяє літальному апарату на протязі тривалого часу знаходитися у повітрі та охоплювати більші території без потреби підзарядки.
2. Наявність потужного приймача сигналу, так як квадрокоптер підіймається на значні відстані.
3. Камера повинна мати дуже гарну роздільну здатність, щоб знімки, які отримують, були чіткими і добре читалися та мали деталізовані зображення. Окрім того, камера повинна бути здатною знімати зображення як у видимому, так і в інфрачервоному спектрі, що дозволить отримувати більш широкий діапазон даних. [1]

Таким чином для геодезії та картографування важливо обрати «правильний» дрон. А саме він повинен мати потужний акумулятор; камеру з високою роздільною здатністю; мати великий радіус дії; тривалий час польоту; вантажопідйомність дрона повинна бути такою, щоб він міг містити різноманітні датчики та камери; повинен бути зручним у використанні та забезпечувати надійну роботу; мати зручний інтерфейс та передавати дані у режимі реального часу.

Сьогодні на ринку представлено велику кількість квадрокоптерів для геодезичної зйомки, котрі оптимізовано під певні задачі, які підбираються відповідно до:

1. передбачуваних погодних умов;
2. типу місцевості;
3. розміру досліджуваної території;
4. часу, який необхідний для аерофотозйомки;
5. кінцевих матеріалів, які потрібно отримати. [2]

Типи геодезичних БПЛА

За типом корисного навантаження:

- лазерне сканування;
- фотоапарат.

За типом використовуваного геодезичного обладнання:

- двочастотні;
- одностотні;
- навігаційні координати.

За типом конструкції:

- літакового типу;
- мультироторні;
- гібридні.

По режиму роботи:

- РРК (обробка в статистиці після польоту);
- РТК (поправки і отримання координат в режимі реального часу).

Основними показниками при аерофотозйомці з БПЛА є: заданий дозвіл кадрів, кут огляду в об'єктиві фотокамери, її дозвіл і величина покриття знімків.

Результати аерофотозйомки це основа для виробництва численних похідних продуктів геоданих, які використовують при проектуванні, будівництві, аудиту та документуванню, моніторингу природного середовища, розробці земельної та містобудівної документації, аналізу ризиків техногенного та природного походження та багато іншого. Глибоке розуміння технологій дозволяє об'єднувати в єдину модель різні дані, які отримано в результаті аерофотозйомки, картографії, лазерного сканування, батиметричних досліджень, геодезичного моніторингу, геологічних досліджень та гідродинамічного моделювання. Гнучкість технологій на базі БЛА дозволяє доповнити та покращити будь-який проєкт за рахунок швидкого та недорогого виробництва актуальних, детальних та надійних локальних даних про об'єкт без проблем з доступом до нього та пов'язаних із дослідженням ризиками. [3]

Для визначення точності координат за допомогою БПЛА використовують опорні точки. Опорні точки розміщуються навколо і всередині території зйомки за схемою, яка обирається спеціалістами. Фотограмметричні програми використовують дані точки в якості своєрідного каркасу, зрівнюючи й оптимізуючи положення знімків у просторі. В результаті отримують одне велике зображення, яке повністю відображають дійсність, на основі якої будується цифрова модель місцевості й ортофотоплан. Тобто, від точності визначення координат опорних точок, в дуже великій ступені залежить увесь процес розрахунку й точність кінцевого результату.

В якості точок можуть використовуватися:

1. кути дорожньої розмітки;
2. різної висоти бордюри;
3. хрести контрастного кольору;
4. інші об'єкти, які дуже добре видно за знімках, наприклад, ЛЕП, невеликі струмки або криниці.

Геодезисти при використанні БПЛА, частіше всього наносять хрест або «напівхрест» на поверхню якого-небудь покриття.

Виходячи із вище сказаного, можна зробити висновок, що безпілотні літальні апарати (БПЛА) стали невід'ємною частиною геодезичних вишукувань, котрі дозволяють геодезисту проводити роботи з більшою швидкістю, точністю прив'язки до 5 сантиметрів без планово-висотної основи та низькими затратами людського ресурсу. Окрім переліченого, БПЛА допомагає створювати 3D моделі місцевості та ортофотоплани.

Бібліографічний список

1. Technology of Airplane and Helicopter Manufacturing: Fundamentals of Aircraft Manufacturing / Технологія будівництва літаків і гвинтокрилів. Основи технології виробництва літальних апаратів / В. Сікульський та інші. - М.: Харківський авіаційний інститут, 2014. - 208 с.
2. Загальні види і характеристики безпілотних літальних апаратів / А.Г.Гребеніков, А.К.Мялиця, В.В.Парфенюк та ін. - Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. Н.Е.Жуковського «ХАІ», 2008. – 377 с.
3. Касьянов В. В. Дослідницькі методи та сучасні технології геодезії : конспект лекцій для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 193 – Геодезія та землеустрій / В. В. Касьянов; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 115 с.

Братунь Сергій

Науковий керівник: Рижок Зоряна, к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ЗАСТОСУВАННЯ КАРТОГРАФІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Однією з вирішальних умов для забезпечення ефективного використання земельних ресурсів в умовах трансформації економічних відносин є методично коректне визначення місця і ролі землі, як ресурсу природи і території в економіці країни. Земельно-територіальний ресурс – це комплексне поняття, що об'єднує у своєму змісті визначення терміну «земля», як соціально-економічну сутність універсального фактора суспільного виробництва та терміну «територія», як географічно-просторову категорію.

Згідно із законом України «Про охорону земель» [3] земля – це поверхня суші з ґрунтами, корисними копалинами та іншими природними елементами, що органічно поєднані та функціонують разом з нею. Разом з тим, у чинному законодавстві встановлено термін [4] території, як частини земної поверхні з повітряним простором та розташованими під нею надрами у визначених межах, або кордонах, що має певне географічне положення, природні та створені в результаті діяльності людей умови і ресурси.

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [4] визначає планування територій, як процес регулювання її використання, що полягає у розробленні та реалізації

містобудівної документації, ухваленні та виконанні відповідних рішень. Поняття комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади являється містобудівною документацією на місцевому рівні та одночасно документацією із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту території та населення від небезпечних природних і техногенних процесів, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екологічної мережі, охорони і збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території.

Територіальне планування являє собою планування розвитку територій громади, в тому числі для встановлення функціональних зон, визначення планованого розміщення об'єктів національного, регіонального та місцевого значення. Воно спрямоване на визначення в документах територіального планування призначення територій, виходячи з сукупності соціальних, економічних, екологічних та інших факторів з метою забезпечення сталого розвитку територій, розвитку інженерної, транспортної та соціальної інфраструктури [5].

Для управління земельними ресурсами, застосовуючи інструмент територіального планування на території громади використовують дані планово-картографічних матеріалів, до яких належать генеральні плани населеного пункту, проекти зі встановлення меж територіальних громад, матеріали земельно-кадастрового обліку земель, інша містобудівна та землевпорядна документація, до якої відносять комплексний план просторового розвитку території територіальної громади.

Під час виконання робіт із просторового планування території обов'язковим є використання цифрових космічних зображень та матеріалів аерофотознімання [1]. Використання космічних знімків дає змогу об'єктивно оцінити фактичну картину, тоді як вихідні планово-картографічні матеріали, з одного боку, оновлюють доволі рідко, а з іншого, вони часто є виконаними на схематичних основах та планах [2].

Застосування супутникових знімків для аналізу використання та планування території громади за допомогою геоінформаційних технологій створює можливості для постійного та безперервного оновлення планово-картографічного матеріалу, оперативного оброблення результатів землевпорядних робіт, застосування різних видів растрової основи, розбудови геоінформаційної системи шляхом її доповнення додатковими тематичними шарами інформації.

Бібліографічний список

1. Барладін О. В., Городецький Є. М., Миколенко Л. І. Використання ДЗЗ в інформаційних системах земельного кадастру. Картографія та вища школа. № 13 (3). 2008. С. 28-38.
2. Барладін О. В., Ярошук П. Д. Створення геоінформаційних систем різного рівня з використанням космічних знімків різної просторової розрізненості. Геоінформатика. № 3. 2005. С.35-45.
3. Про охорону земель: Закон України № 962-IV від 19.06.2003 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/962-15/print1476586411943513>.
4. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України № 3038-VI від 17.02.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.
5. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Третяк Н. А Територіально-просторове планування землекористування: навч. посібник / за заг. ред. А. М. Третяка. Біла Церква, 2022. 168 с.

Джига Владислава

Науковий керівник: Трегуб Микола, к. т. н., професор

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ЗАСТОСУВАННЯ ГІС У СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ

Україна має великий потенціал щодо різних видів туризму, що зумовлено її географічним розташуванням, надзвичайно цікавими природними, культурними та історичними можливостями, а також особистісними характеристиками населення. Останнє пов'язано з тим, що українці є відкритою та гостинною нацією.

Крім того, і це не лише в Україні, а й в усьому світі, останніми роками спостерігається тенденція щодо посилення заходів з охорони навколишнього середовища, що сприяє розвитку такого виду туризму як екотуризм. Відносно нова сфера діяльності та досліджень – агротуризм – пов'язана зі сприянням сталому розвитку сільських місцевостей, з розширенням обмеженого землеволодінням, з розвитком сільської культури, відродженням національної культури, традицій, ремесла, зі збалансованим розвитком в екологічному, соціальному та економічному відношенні та з вирішенням глобальних економічних проблем. На практиці в багатьох країнах туризм поєднує екотуризм і агротуризм як взаємодоповнюючі і взаємозалежні поняття. Більш того, в сучасній міжнародній практиці є низка схожих та м'яких за впливом на навколишнє середовище і місцеве співтовариство і близьких за цілями видів туризму (включаючи сільський, фермерський, спортивний, кулінарний, пригодницький, екстремальний, тощо). Усе це часто розглядається як єдина сфера еко-агротуризму або сільського зеленого туризму. [1].

Наведений вище вид туризму відноситься до понять, які не мають загально визначення. Сільський зелений туризм – це вид діяльності, який організовується в сільській місцевості, та орієнтований на використання сільськогосподарських, природних, культурно-історичних та інших ресурсів сільської місцевості та її специфіки для створення комплексного туристичного продукту [1, с. 10].

Цей напрям потребує визначення туристично привабливих територій, вивчення територіального розподілу, оцінки стану довкілля, прогнозування розвитку туристичної діяльності.

Для вирішення зазначених проблемних складових можуть бути застосовані методи картографічного дослідження на основі сучасних інформаційних технологій, у тому числі ГІС, що допомагають досліджувати та аналізувати саме такі випадки.

Аналіз картографічної інформації за допомогою ГІС дозволяє визначити просторові закономірності розподілу процесів чи явищ, а також можна здійснити аналіз умов та факторів, що впливають на їх виокремлення з подальшим прогнозом їх територіального розвитку [2]. Аналіз ГІС полегшує пошук тенденцій і аномалій, поширення окремих явищ і це може слугувати інструментом для визначення туристично привабливих територій. Картографічні методи дослідження з використанням ГІС, зокрема з використанням теплових карт, можуть бути використані для прогнозування розвитку туристичної діяльності.

Для дистанційного зондування Землі використовують ультрафіолетовий, видимий або світловий діапазон, ближній або фотографічний, інфрачервоний, тепловий інфрачервоний і мікрохвильовий діапазони хвиль електромагнітного випромінювання. Результати дистанційних вимірів, що здійснюються за допомогою бортової апаратури аерокосмічних систем, є реєстрацією в аналоговій або цифровій формі характеристик електромагнітного випромінювання, відбитого від ділянок земної поверхні або власного випромінювання цих ділянок [3].

У зв'язку з територіальними особливостями і значними масивами даних, дослідження доцільно проводити картографічними методами з обґрунтуванням конкретних рішень щодо

туристично привабливих територій та прогнозування розвитку туристичної діяльності, зокрема з використанням теплових карт через присвоєння кожній території балу туристичної привабливості [4].

За змістом подібна карта має містити достовірну й об'єктивну ландшафтно-екологічну характеристику навколишнього природного середовища, що інтегроване у середовище GIS. Складність завдання визначається особливостями об'єктів дослідження – надзвичайною різноманітністю параметрів, які характеризують якісний стан довкілля [5, с. 57].

Одним із прикладів використання теплових карт для картографування туристичної діяльності є Sightsmap (рис.1). Це тепла карта популярності визначних пам'яток, накладена на Google Maps, заснована на краудсорсингу: кількість фотографій Panoramio, зроблених у кожній точці світу [6].

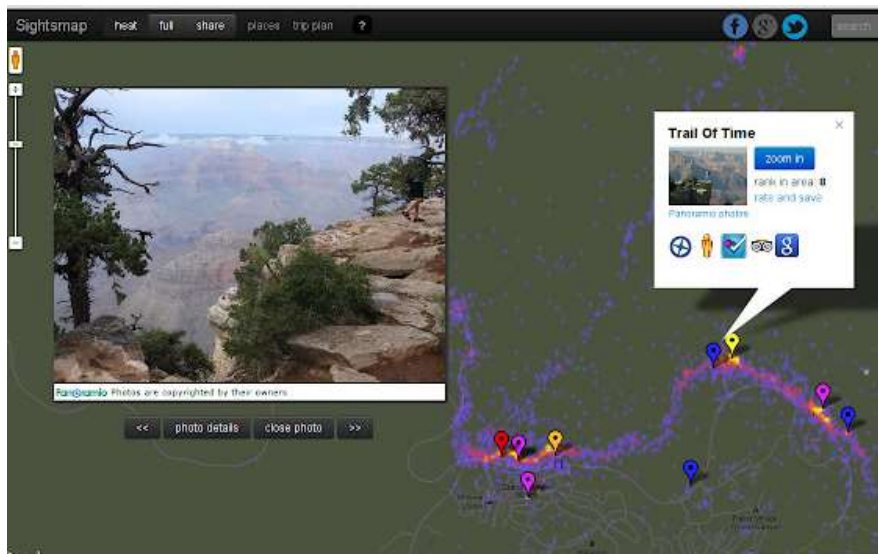

Рисунок 1 – Sightsmap як приклад використання теплових карт для картографування туристичної діяльності

Таким чином, важливим напрямом сільського зеленого туризму є проведення картографічного моделювання засобами ГІС, що полягає у цілеспрямованому дослідженні компонентів структури ландшафтів, динаміки природних і соціально-економічних елементів для вирішення конкретного науково-практичного завдання. Подальше дослідження слід спрямувати на визначення наборів геопросторових даних необхідних для проведення такого моделювання.

Бібліографічний список

1. Розвиток зеленого та сільського туризму в Україні. – URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/21_Zelena-Ukrayina.pdf
2. Энди Митчелл. Руководство по ГИС Анализу. Часть 1: Пространственные модели и взаимосвязи / Энди Митчелл; пер. с англ. – Киев, ЗАО ECOMM Co; Стилос, 2000. – 198 с.
3. Шипулін В. Д. Основні принципи геоінформаційних систем: навч. посібник / В. Д. Шипулін; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 313 с. – URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/11325366.pdf>
4. Kulyk, V., & Sossa, R. (2018). Determining the tourist attractive regions by GIS analysis using heatmaps. *Geodesy and Cartography*, 44(1), 22-27. – URL: <https://journals.vilniustech.lt/index.php/GAC/article/view/882/665>

5. Опара В.М., Бузіна І.М., Хайнус Д.Д. Ландшафтно-екологічні дослідження екосистем сучасними методами. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: збірник наукових праць. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. Вип. 29. С. 55–63.
6. Офіційний сайт Sightsmap. – URL: <http://www.sightsmap.com>

Кузьма Юрій

*Науковий керівник: Ступень Роман, д.е.н., в.о. професора
Львівський національний університет природокористування*

**ПЕРЕВАГИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТИХ
ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ**

Геоінформаційна система – це сукупність електронних карт з умовними позначеннями об'єктів на них, баз даних з інформацією про ці об'єкти та програмного забезпечення для зручної роботи з картами і базами як з єдиним цілим. За допомогою ГІС існує можливість інтегрувати всі дані, а потім візуалізувати їх та проаналізувати взаємозв'язки між ними, розробити моделі, прогнозу аналітику та планування, грунтуючись на цьому масиві даних. Але найважливішим є можливість приймати рішення на основі даних, що робить більш імовірним прийняття правильного рішення з урахуванням різних варіантів розвитку подій [1].

Геопросторові дані створюються в цифровій формі з використанням сучасних інформаційних та хмарних технологій, які пропонують широкий спектр обладнання, програмного забезпечення, методів і технологій роботи з геопросторовою інформацією [4]. З кожним роком з'являються все нові технології, які знаходять застосування в адміністративно-господарському управлінні аеропортів, зокрема хмарні методи отримання даних, геоінформаційні системи, технології штучного інтелекту, віртуальної реальності, інтернету речей, цифрові двійники, «розумні міста» тощо.

Основним мотивом розвитку сегменту відкритих ГІС у світі вважається неспроможність задоволення всіх потреб ринку пропріетарними ГІС, зокрема невеликих або некомерційних організацій (наукових лабораторій, освітніх закладів, державних установ), які нездатні придбати необхідну кількість ліцензій. Це є характерним і для України, на фоні розуміння важливості та необхідності ГІС у більшості сфер діяльності.

Умовно всі відкриті ГІС можна розділити на три основні класи:

1. настільні (інсталюються на комп'ютер);
2. веб (працюють через web-браузер);
3. просторові бази даних (у них містяться геопросторові дані) [2].

На сьогодні загальна кількість комерційних ГІС-пакетів у світі вимірюється багатьма десятками. Проте якщо говорити про найвідоміші і широко застосовувані комерційні ГІС-пакети, то їх кількість може бути обмежена десятьма-п'ятнадцятьма. Світовими лідерами програмного забезпечення є пакети фірми ESRI (продукти лінійки ArcGIS Desktop), пакет MapInfo Professional і пакет Idrisi (розроблений в університеті Кларка, США), AutoCad та ERDAS IMAGINE, ENVI та Digitals [3].

Доволі популярною в світі, зокрема в Україні, є геоінформаційна система ArcGIS, яка застосовується для земельних кадастрів, у виконанні завдань землеустрою, у системах інженерних комунікацій, для обліку об'єктів нерухомості, геодезії та надро користування тощо. Однак, ArcGIS є пропріетарною системою із закритою платною ліцензією.

До складу ArcGIS входить багато інтегрованих програмних продуктів, призначених як для розробки і експлуатації геоінформаційних систем різного рівня складності, так і для геоінформаційного забезпечення розв'язання завдань, пов'язаних з використанням просторової інформації, включаючи польову зйомку і роботу в комп'ютерних мережах, у тому числі і в Інтернет. Слід зазначити, що останніми роками в компанії ESRI робиться акцент саме на розробці мережного програмного ГІС-забезпечення, а також на відповідному розширенні функціональних можливостей традиційних ГІС-пакетів, яке дозволяє їм працювати в комп'ютерних мережах [3].

Окрім комерційних програмних продуктів останніми роками надзвичайно інтенсивно розвивається галузь розробки безкоштовних та відкритих програмних продуктів для обробки й аналізу просторових даних, зокрема QGIS, GRASS GIS, R [1].

Концептуально ГІС йде по шляху розвитку від технології роботи з базами даних та обміну інформацією в напрямку, основою якого є накопичення та отримання знання. Важливим завданням для ГІС є об'єднання великої кількості різномірної (текстової, візуальної, числової) інформації в єдину систему, що забезпечить різнобічне вивчення планети Земля. У зв'язку з цим виникає необхідність створення порталів з ГІС-каталогами, які б надавали централізований доступ до розподілених інформаційних наборів з різних організацій та країн.

Бібліографічний список

1. Довгий С. О., Лялько В. І., Бабійчук С. М., Кучма Т. Л., Томченко О. В., Юрків Л. Я. Основи дистанційного зондування Землі: історія та практичне застосування: навч. посіб. Київ, 2019. 316 с.
2. Крижановський Є. М., Мокін В. Б., Яцолт А. Р., Скорина Л. М. Системний аналіз та проектування ГІС. Вінниця, 2015. 127 с.
3. Світличний О. О., Плотницький С. В. Основи геоінформатики: навч. посіб./ за заг. ред. О.О. Світличного. Суми, 2006. 219 с.
4. Stupen M., Stupen N., Ryzhok Z., Stupen O. Application of satellite monitoring data for winter cereals growing in the Lviv region. Geomatics and environmental engineering. 2020. № 14 (4). P. 69-80.

Новотарська Ніна

Науковий керівник: Лазарева Олена, д. е. н., професор

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

АЕРОФОТОЗНІМАЛЬНІ РОБОТИ ЯК ЧАСТИНА ФОТОГРАММЕТРІЇ

Фотограмметрія - це наука, яка вивчає методи та засоби отримання, обробки та аналізу фотографічних зображень з призначенням визначення розмірів, форми, висоти та інших параметрів об'єктів на зображеннях. Фотограмметрія використовується в багатьох галузях, включаючи картографію, землевпорядкування, геодезію, археологію, архітектуру та інші. [1, с. 10]

Предметом фотограмметрії є вивчення взаємодії між світлом, камерою та зображеннями, отриманими з різних джерел. Це включає в себе вивчення принципів формування зображень, їх обробку та аналіз.

Основні задачі фотограмметрії включають:

- Визначення геометричних характеристик об'єктів на зображеннях, таких як розмір, форма та відстань між об'єктами.
- Створення тривимірної інформації з двовимірних зображень, що включає в себе визначення висоти та рельєфу поверхні.
- Побудова точних карт, планів та моделей територій, які можуть використовуватися для планування та розробки проектів будівництва, моніторингу змін природних ресурсів та інших цілей.
- Аналіз зображень для визначення змін, які відбуваються на території з часом, таких як ерозія, зміна рельєфу, зміна водних потоків та інші процеси.
- Визначення точних координат об'єктів на зображеннях, що використовується для навігації та визначення місцезнаходження об'єктів.

Застосування фотограмметрії включає такі галузі, як геодезія, картографія, лісове господарство, землевпорядкування, міське планування та будівництво.

Аерофотозніманням називається фотографування ділянок земної поверхні з літального апарату з метою створення топографічних карт або для виконання народногосподарських задач. [2, с. 28]

Аерофотознімальні роботи - це процес отримання фотографічних зображень з повітря за допомогою літаків, дронів або інших повітряних транспортних засобів. Аерофотознімання може бути використано для отримання детальних зображень території, картографічних матеріалів, контролю стану лісів та інших цілей. [2, с. 27]

Роботи з аерофотозйомки проводяться згідно з технічними умовами польоту та завданням на фотозйомку, включаючи навігацію польоту та фотографування місцевості згідно з технічним планом.

За розміром завдання і площею, а також за кількістю і розташуванням аерофотозйомки планова аерофотозйомка поділяється на:

- кадрове, за допомогою якого отримують одне або кілька одиночних зображень невеликої ділянки місцевості;
- маршрутне – для фотографування лінійних об'єктів (доріг, річок, узбережжя океану), зображення яких отримують шляхом накладання зображень смуг рельєфу вздовж траєкторії польоту;
- багатомаршрутне (площадне) – для фотографування області, що складається з двох або більше паралельних маршрутів, що перекриваються.

Фотографування ділянок земної поверхні виконується в межах рамок трапецій топографічних карт.

З використанням різних типів аерофотоапаратури, такої як кадрові, лінійні та площинні камери, а також з використанням сучасних беспілотних літальних апаратів (дронів) можуть бути проведені аерофотознімальні роботи. Крім того, роботи з аерофотознімання проводять за різних погодних умов, включаючи ясну та хмарну погоду, що дозволяє отримати зображення з різної якості та деталізацією.

Аерофотознімання може бути використано для отримання детального зображення території з висоти, що недосяжно для звичайної фотографії. Знімки можуть бути використані для створення цифрових моделей рельєфу, карт та планів території, планування забудови, а також для контролю стану лісів та інших видів природних ресурсів.

За допомогою аерофотознімання можна також виконувати різноманітні дослідження, наприклад, зйомка зображення для вивчення стану земної поверхні, аналізувати зміни на території, що пов'язані зі зміною клімату або природних катастроф, проводити дослідження в області археології, геології та інших наук.

Незалежно від того, аерофотознімальні роботи дозволяють отримувати детальні зображення будівель, транспортних мереж, території з вигляду планування міст, інженерних

споруд та інших об'єктів. Це дозволяє покращувати розвиток інфраструктури та розробляти проекти з мінімальним впливом на навколишнє середовище.

Під час аерофотознімальних робіт знімаються повітряні зображення з висоти, що залежить від масштабу та деталізації, необхідних для конкретної задачі. Зображення потім проходять обробку та аналіз в рамках фотограмметричного процесу, щоб отримати точні геопросторові дані.

Аерофотозйомка є важливою частиною фотограмметрії, оскільки зображення, отримані з повітря, мають кращу якість та точність, ніж зображення, отримані з землі. Крім того, аерофотозйомка дозволяє отримувати зображення великих територій зі значною швидкістю та ефективністю.

Зйомка з повітря використовується для багатьох цілей, включаючи:

– Створення карт та планів територій. Аерофотозйомка дозволяє отримувати зображення з високою роздільною здатністю, що можуть бути використані для створення детальних карт та планів територій.

– Планування будівництва та моніторинг змін. Аерофотозйомка дозволяє відстежувати зміни, які відбуваються на території з часом, що є корисним для планування будівництва та моніторингу змін природних ресурсів.

– Визначення точного місцезнаходження об'єктів. Зображення, отримані з аерофотокамер, можуть бути використані для визначення точного місцезнаходження об'єктів на землі.

– Розробка геоінформаційних систем. Аерофотозйомка є важливою складовою розробки геоінформаційних систем, які використовуються для збору, обробки та аналізу географічної інформації.

Після отримання зображень проводиться їх обробка та аналіз за допомогою фотограмметричних методів. Це включає в себе визначення геометричних характеристик зображень, таких як розмір, форма та відстань між об'єктами, а також створення тривимірної інформації з двовимірних зображень, що включає в себе визначення висоти та рельєфу поверхні.

Застосування аерофотознімальних робіт включає такі галузі, як картографія, геодезія, моніторинг змін природних ресурсів, планування та розробка проектів будівництва, землевпорядкування, а також військову розвідку та безпеку.

Бібліографічний список

1. Білоус В., Боднар С. ФОТОГРАММЕТРІЯ. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2021. 137 с.
2. Пеньков В. О. ФОТОГРАММЕТРІЯ : конспект лекцій. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекет., 2019. 101 с.

Пукало Ростислав

Науковий керівник: Виткович Оксана, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ІНЖЕНЕРНОЇ ГЕОДЕЗІЇ

На відміну від класичної геодезії, що, як відомо, займається вивченням форми та розмірів Землі, предметом вивчення інженерної геодезії є штучні об'єкти, як наслідок діяльності людини, та екзогенні процеси, що виникають в результаті такої діяльності [3].

Інженерна геодезія вивчає методи проведення геодезичних робіт у процесі вишукувань, проєктуванні, будівництві та експлуатації будівель та споруд. Завдання інженерної геодезії вирішують за результатами геодезичних вимірів, які виконують за допомогою геодезичних приладів та устаткування [4].

Інженерна геодезія має широке прикладне значення і використовує знання з вищої та супутникової геодезії, топографії, картографії та фотограмметрії. Вона вирішує завдання пов'язані зі зведенням будівель та інженерних споруд, монтажем технологічного устаткування та використанням природних ресурсів.

Основними завданнями інженерної геодезії є:

- отримання геодезичних матеріалів для розробки проєктів будівель та інженерних споруд;
- розмічування на місцевості осей і меж споруд відповідно до їх проєкту;
- забезпечення геометричних параметрів споруди та її елементів у плані, за висотою та вертикаллю в процесі виконання будівельно-монтажних робіт;
- визначення відхилень споруди та її елементів від проєктного положення;
- монтаж технологічного устаткування відповідно до проєкту;
- визначення осідань, крену та деформації споруд у процесі зведення та експлуатації [1].

Базовим елементом інженерної геодезії як прикладної науки є не створення нових законів або принципів, а вивчення та розроблення нових методів і способів для отримання нових технологій.

Визначення інженерної геодезії дає чітку відповідь яких змін зазнали методи і способи, які вивчає інженерна геодезія. Зміна цих методів і способів відбулася практично миттєво під впливом таких факторів [2]:

1. нові засоби вимірювань (ГНСС, електронні тахеометри, цифрові нівеліри, лазерні сканери, лазерні трекери, радарні інтерферометри);
2. програмне забезпечення (перехід до складніших і адекватніших моделей, використання строгих та числових методів);
3. автоматизація вимірювань (перехід від екзотичних громіздких вимірювальних комплексів до компактних вимірювальних систем з можливістю інтегрування будь-яких засобів вимірювання).

Точність інженерно-геодезичних вишукувань дає змогу використовувати вимірювальні засоби невисокої точності. Використання ГНСС абсолютно змінило підхід до створення геодезичних мереж. За наявності мережі постійно діючих станцій визначення координат станцій знімання взагалі виконують без створення мереж у режимі RTK або PPP. За відсутності ГНСС мережі створюють, використовуючи електронні тахеометри способом лінійно-кутових побудов, причому навіть тахеометри найнижчої точності дозволяють створювати мережі без обмежень на відстані й кути з дотриманням необхідної точності.

Вирішення вказаних завдань стосовно різних конструкцій споруд потребує застосування сучасних приладів і технологій виконання геодезичних робіт. Вирішення завдань інженерної геодезії сучасними методами забезпечує підвищення надійності, довговічності та якості зведення будівель і споруд, промислових і житлових комплексів, автомобільних і залізничних шляхів, магістральних трубопроводів, ліній електропередач, гідротехнічних споруд, електростанцій, об'єктів агропромислового комплексу тощо [3].

Сучасні засоби комунікації дають змогу співпрацювати в режимі реального часу проєктувальникам, будівельникам і геодезістам. В результаті такої взаємодії в режимі реального часу істотно підвищиться ефективність будівельно-монтажних робіт, а геодезичні роботи стануть повністю інтегрованими в будівельний процес.

Бібліографічний список

1. Войтенко С. П. Інженерна геодезія. Київ, 2012. 574 с.
2. Войтенко С., Третяк К., Шульц Р. Перспективи розвитку інженерної геодезії в Україні. Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. 2011. № 2(22). С. 24-27.
3. Войтенко С., Шульц Р. Сучасна інженерна геодезія. Виклики та нові горизонти. Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. 2016. № 2. С. 25-32.
4. Шаульський Д. В. Конспект лекцій з дисципліни «Інженерна геодезія» (для студентів 1 курсу денної форми навчання, напряму підготовки 6.060101 «Будівництво» спеціальності «Теплогазопостачання і вентиляція»). Харків, 2013. 64 с.

Романяк Роман

Науковий керівник: Вагилевич Тетяна, викладач

Івано-Франківський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ В КАДАСТРІ

Останнім часом, для швидкого та якісного складання землевпорядної документації підприємства застосовують сучасні методи геоінформаційних технологій, які значно полегшують цю процедуру. Застосування методів геоінформаційних систем (ГІС) дозволяє в автоматичному режимі аналізувати поточний стан задокументованого землекористування, виявляти раніше допущені недоліки та помилки, а також у табличному вигляді в лічені хвилини формувати масиви відомостей про земельні ділянки та права на них певних землекористувачів.

Світовий досвід показав, що сучасні ГІС-технології незамінні у створенні та веденні системи державного земельного кадастру. Із створенням системи впровадили на всій території єдине інформаційне середовище управління земельними ресурсами, інформаційне забезпечення ринку земель, оподаткування, реєстрацію прав власності та взаємодію з іншими автоматизованими системами.

Також важливу роль відіграють і прості програми, за допомогою, яких виконують різні обчислення, які виконуються набагато швидше і сприяють швидкій обробці геодезичних даних. Якщо повернутися на декілька років назад, то всі такі обчислення виконувалися вручну, а креслення викреслювали за допомогою великих лінійок на підлозі. Сучасний світ наповнений найрізноманітнішими технологіями, які спрощують наше життя і мінімізують обсяг роботи.

Актуальність даного питання визначається вимогою до підвищення ефективності прийняття управлінських рішень та точною оцінкою матеріально-технічної бази.

ГІС широко застосовується у землеустрої для створення та оновлення планово-картографічних матеріалів. За останні роки обсяг землевпорядної та кадастрової інформації суттєво збільшився, а до переліку її одержувачів додалися державні адміністрації, органи земельних ресурсів та сотні державних, комунальних та приватних землевпорядних організацій. Проте, відсутність належної уваги, фінансування та відповідних методик призвела до того, що стан крупномасштабних матеріалів є вкрай незадовільним, їх актуалізація на загальнодержавному рівні практично не проводилась. Тому проблема оновлення та інтеграції векторних та растрових даних на сьогоднішній день постала в Україні надзвичайно гостро.

Для успішного вирішення цих задач необхідне програмне забезпечення, що дозволяє на основі ГІС створити єдине інформаційне середовище, що включає в себе як стандартні функції ГІС, так і технологічні, пов'язані із сучасними методами отримання даних (GPS) та їх представлення (клієнт-серверні та інтернет-технології).

Крім того, світовий досвід показує, що сучасні ГІС-технології незамінні у створенні та веденні системи державного земельного кадастру. Із створенням системи на всій території впроваджується єдине інформаційне середовище управління земельними ресурсами, інформаційне забезпечення ринку земель, оподаткування, реєстрація прав власності та взаємодія з іншими автоматизованими системами.

Важливою властивістю сучасних ГІС є те, що вони забезпечують розробку і аналіз значної кількості варіантів проектних рішень, створення рекомендаційних та управлінських карт на регіони, що дає можливість віднайти найоптимальніше еколого-економічне обґрунтування системи заходів щодо організації території і охорони земель новостворених агро структур, формування їх сталого землекористування, відтворення природних агроландшафтів, оперативного контролю використання земельних ресурсів, прогнозування можливих ерозійних процесів, створення протиерозійної організації території. Накопичення інформації про деградовані і малопродуктивні землі забезпечує оперативне обґрунтування їх консервації [2].

Отже, показники економічної ефективності створення автоматизованих технологій проектування характеризуються: ефективністю автоматизованих технологій як виду нової техніки, впливом на діяльність проектної організації, впливом на ефективність і якість проектних рішень.

Бібліографічний список

1. Ачасов А., Сєдов А. Проблема програмного ГІС забезпечення в підготовці інженерів-землевпорядників. URL: <http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream.pdf>.
2. Лук'яненко С., Гайдаржи В., Дацюк О. Побудова навчального процесу в галузі геоінформаційних систем. Моделювання та інформаційні технології : збірник наукових праць. Київ : ІПМЕ ім. Г.Є. Пухова НАН України, 2010. Вип. 57. С. 13–21.
3. Мокін Б., Мізерний В., Мензул О. Формування професійної компетентності студентів в умовах професійно-практичної підготовки. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/1550-96-1550-1-10-20151108% 20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/1550-96-1550-1-10-20151108%20(1).pdf).
4. Петрук В. Модель формування фахової компетентності в майбутніх випускників технічних ВНЗ у процесі двоступеневого навчання. Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку : Е-журнал. 2009.

Сивак Яна

Науковий керівник: Черніцька Галина, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ СУПУТНИКОВИХ ЗНІМКІВ

Щоб реалізувати можливості космічних методів, космічна видова інформація повинна задовольняти певним вимогам, а саме:

- просторова розрізненість;
- оперативність отримання інформації;

- вимоги щодо повноти (комплексності) видової інформації;
- можливість спостереження визначених географічних територій;
- періодичність дистанційного зондування.

Вимоги до параметрів космічної інформації, що висуваються в різних галузях науки, промисловості та сільського господарства, свідчать, що для вирішення значної частини тематичних задач ДЗЗ необхідні матеріали космічної зйомки з просторовою розрізненістю до 5.0 м, а більшість (65%) задач потребує використання даних ДЗЗ з розрізненістю менше 15 м. Роздільна здатність матеріалів космічних зйомок помітно впливає на економічну ефективність їх використання [3].

В основі космічного знімка лежить складний процес перетворення енергії сонячного випромінювання, відбитого від земної поверхні, та електромагнітні імпульси, які записуються у цифровому вигляді, тобто за допомогою двійкових кодів, які здатен опрацьовувати процесор вашого комп'ютера. Вибираючи космічні зображення потрібно знати основні характеристики сенсорних систем, які визначають придатність одержаних даних для вирішення того чи іншого завдання, а саме 4 типи розрізненості:

1. спектральна;
2. просторова;
3. радіометрична;
4. темпоральна (часова).

Спектральна розрізненість – це здатність сенсорної системи реєструвати електромагнітне випромінювання специфічного частотного діапазону, що визначається кількістю каналів супутника, тобто інтервалів довжин хвиль електромагнітного спектра, до яких чутливий сенсор.

Умовно весь діапазон довжин хвиль, що використовуються в ДЗЗ, можна поділити на чотири ділянки – радіохвилі, теплове випромінювання, інфрачервоне (ІЧ) випромінювання і видиме світло. Такий поділ зумовлено відмінностями взаємодії електромагнітних хвиль і земної поверхні, відмінністю в процесах, що визначають електромагнітне відбиття і випромінювання. Найбільше застосування в наукових дослідженнях має оптичний діапазон, що поєднує видиму (380...720 нм), ближню інфрачервону (720...1300 нм) і середню інфрачервону (1300...3000 нм) області. У цьому діапазоні відбита сонячна радіація несе в собі інформацію здебільшого про біохімічні процеси об'єктів земної поверхні. Ближній ІЧ-діапазон ефективний для оцінювання стану рослинності, визначення ступеня її пригнічення чи захворювання. Своєю чергою теплове ІЧ-випромінювання містить інформацію про температуру поверхні, що дає змогу визначати температурні режими видимих об'єктів і явищ, а також досліджувати приховані під землею об'єкти.

Послідовність процедури дешифрування (обробки) космічних знімків передбачає [2]:

1. визначення інформативних спектральних каналів супутникових знімків;
2. корекцію зображення (спектральну, геометричну, радіометричну);
3. маскування хмар і втрачених даних на знімках у визначених каналах, атмосферну корекцію;
4. визначення локальних спектральних особливостей поверхні, візуальне дешифрування;
5. напівавтоматичне чи автоматичне дешифрування;
6. уточнення результатів дешифрування з урахуванням локальних особливостей, а також застосування комплексних правил дешифрування;
7. оцінку точності дешифрування;
8. отримання результатів дослідження.

ДЗЗ – це один з найперспективніших методів досліджень, який постійно еволюціонує разом з розвитком технологій. Ці методи застосовують у найрізноманітніших сферах, серед яких найпопулярнішим напрямком є картографічні дослідження в природничих науках [4].

Обробка матеріалів мультиспектральної космічної зйомки місцевості дозволяє проводити екологічні дослідження в багатьох масштабах. Дрібномасштабні знімки з низькою розпізнавальною здатністю (в сотні метрів) використовуються при дослідженні динаміки розвитку міських агломерацій, особливостей розміщення ландшафтно-функціональних зон, напрямків впливу техногенних факторів на природне середовище. Великомасштабні знімки з високою розпізнавальною здатністю (до кількох сантиметрів) використовуються для вивчення окремих елементів міської структури, характеру впливу на навколишнє середовище екологічно небезпечних техногенних об'єктів [1].

Бібліографічний список

1. Багатоспектральні методи дистанційного зондування Землі в задачах природокористування / за ред. В. І. Лялька та М. О. Попова. Київ, 2006. 360 с.
2. Довгий С. О., Лялько В. І., Бабійчук С. М., Кучма Т. Л., Томченко О. В., Юрків Л. Я. Основи дистанційного зондування Землі: історія та практичне застосування: навч. посіб. Київ, 2019. 316 с.
3. Первинна обробка (нормалізація) даних ДЗЗ. URL: <https://helpiks.org/6-84343.html>.
4. Рижок З.Р. Методика застосування даних космічних знімків для вирощування сільськогосподарських культур. Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конференції (м. Херсон, 04-05 березня 2021 р.). – Херсон, 2021. С. 348-350.

Стасюк Дмитро

Науковий керівник: Виткович Оксана, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ГЕОДЕЗИЧНОЇ РЕФЕРЕНЦІЙНОЇ СИСТЕМИ КООРДИНАТ УСК-2000

Система географічних координат може бути розповсюджена як єдина координатна система на поверхню земного еліпсоїда. Але використання географічної системи координат пов'язане з певними труднощами, серед яких взаємне розміщення пунктів визначається в кутових величинах, а всі відстані на місцевості вимірюють в лінійній мірі; значення одних і тих же кутових одиниць відповідає різним лінійним величинам в залежності від широти; використання географічних координат вимагає складних й трудомістких, навіть для малих відстаней, обчислень.

Для складання планів і карт місцевості важливе значення має вибір єдиної системи координат і врахування спотворень при переході зображень з фізичної поверхні Землі до їх зображень на площині. Для великомасштабного картографування необхідна проекція, яка забезпечувала б зображення подібності фігур при переході з поверхні Землі на площину і спотворення, які при цьому будуть виникати, мають бути мінімальними та легко враховуватись. Така картографічна проекція називається рівнокутною або камфорною. У цьому випадку невеликі території місцевості на еліпсоїді та площині будуть подібними, масштаб – практично постійним, а спотворення ліній – незначним.

Координатною основою при здійсненні робіт із землеустрою є Державна геодезична референсна система координат УСК-2000, що встановлюється за умови паралельності її осей просторовим осям системи ITRS [2]. За поверхню відліку в системі координат УСК-2000

приймається референц-еліпсоїд Красовського. Вона має однозначний геодезичний зв'язок із системою ITRS/ITRF2000.

Система координат УСК-2000 на місцевості закріплена пунктами ДГМ. Геодезичною основою при здійсненні робіт із землеустрою є:

- пункти ДГМ 1-3 класів;
- пункти геодезичних мереж згущення (далі – ГМЗ) 4 класу, 1 та 2 розрядів;
- пункти знімальної геодезичної мережі.

Координати пунктів ДГМ, ГМЗ та поворотних точок меж геопросторових об'єктів визначаються:

- геодезичними (еліпсоїдальними) координатами – широта (В), довгота (L), висота (Н);
- прямокутними координатами (x, y) в проекції Гаусса – Крюгера в системі координат УСК-2000 або місцевих системах координат, що однозначно зв'язані із системою координат УСК-2000 [4].

Поперечно-циліндрична рівнокутна проекція Гаусса-Крюгера, в якій з центру має Землі поверхню еліпсоїда за довготою b^0 проєктують на поверхню циліндра, яку потім можна розгорнути в площину. Прокотивши кулю в циліндрі, можна спроектувати на поверхню циліндра всю поверхню еліпсоїда, отримавши 60 зон. У кожній зоні утворюється прямокутна система координат. Середній меридіан зони називають осьовим, який прийнятий за вісь абсцис X в кожній зоні, а зображення екватора у вигляді прямої, перпендикулярної осьовому меридіану, прийнято за вісь ординати Y. За початок відліку координат у кожній зоні приймається перетин осьового меридіану і лінії екватора. Україна знаходиться в північній півкулі, де значення абсцис будуть завжди додатними, а ординати можуть бути додатні або від'ємні. У зв'язку з цим умовно прийнято перенести вісь абсцис на 500 км на захід.

Основне завдання, що розв'язується під час встановлення системи координат – забезпечення математичного зв'язку між величинами, вимірюваними на фізичній поверхні Землі, та їх відображенням на математичній поверхні. У земельному кадастрі застосування проекції Гаусса-Крюгера у плоских прямокутних координатах зумовлене декількома причинами: по-перше, необхідністю передавання даних у єдиній системі координат на усій території України; по-друге, багаторічними традиціями і поглядами, на принципі створення координат, що склалися простотою алгоритму, наявністю численних інструкцій і рекомендацій [3].

Використання Державної геодезичної референцної системи координат УСК-2000 проводиться з дотриманням таких факторів [1]:

- а) використання міжнародного досвіду впровадження геодезичних референцних систем координат;
- б) застосування строгих математичних методів забезпечення координатних операцій перетворення та трансформування координат від молоточних систем координат до високоточних;
- в) врахування адміністративно-територіального устрою України;
- г) використання існуючої нормативно-технічної та програмно-методичної інфраструктури ведення Державного земельного кадастру.

Бібліографічний список

1. Боровий В., Зарицький О. Застосування нової референцної системи координат УСК-2000. Проблеми та пропозиції. Землевпорядний вісник. 2017. № 4. С. 22-27.
2. Деякі питання застосування геодезичної системи координат: Постанова Кабінету Міністрів України №1259 від 22.09.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1259-2004-%D0%BF#Text>.

3. Косиця Я.О. Вибір оптимальної системи відліку для вирішення соціально-економічних питань у сфері агропромислового виробництва. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії: економічні науки. 2013. № 7(2). С. 143-149.
4. Порядок використання Державної геодезичної референцної системи координат УСК-2000 при здійсненні робіт із землеустрою: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України № 509 від 02.12.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1646-16#Text>.

Трохимчук Оксана

Науковий керівник: Петрова Ольга, викладач

Рівненський фаховий коледж національного університету біоресурсів і природокористування України

РОЛЬ ГЕОДЕЗІЇ У ЗЕМЛЕУСТРОЇ

Зв'язок між геодезією та землеустроєм надзвичайно великим, оскільки перша є невід'ємною частиною другої.

Геодезія є дуже важливою галуззю для замірів та картографування земельних ділянок та їх планування. Геодезичні роботи виконуються для підготовки проектної документації для будівництва будівель, доріг, мостів, трубопроводів, ліній електропередач, нафтогазопроводів, залізничних шляхів та інфраструктури.

Крім того, геодезія грає важливу роль у землеустрої, який є процесом земельного планування та управління земельними ресурсами. За допомогою геодезії здійснюються вимірювання земельних ділянок, їх границь та площі, розробляється документація для встановлення меж земельних ділянок, оформляються правові відносини щодо власності на землю, встановлюється ринкова вартість земель та їх оцінка. Один з основних напрямків застосування геодезії у землеустрої - вимірювання земельних ділянок та їх площ. Це необхідно для того, щоб встановити межі земельних ділянок та їхній розмір, що є важливою інформацією для подальшого землекористування та управління земельними ресурсами. Геодезисти виконують роботи з визначення геометричних параметрів ділянок, таких як їхні границі, площа та периметр. Для цього вони використовують різноманітні прилади, наприклад, теодоліти, нівеліри, електронні та оптичні прилади для вимірювання відстаней, кутів та висот.

Ще одна важлива функція геодезії у землеустрої - визначення правових відносин, пов'язаних з власністю на землю та її використанням. Геодезисти проводять дослідження щодо наявності та меж власних та орендованих земельних ділянок, розробляють документацію для їх реєстрації та оформлення відповідних документів. Також, геодезисти виконують роботи з визначення вартості землі та її оцінки, що дозволяє встановити її ринкову вартість та реалізувати право власності на землю.

Визначення меж земельних ділянок: Геодезія забезпечує точне визначення меж земельних ділянок, що є ключовим етапом землеустрою. Це дозволяє уникнути спорів між власниками земельних ділянок та урегулювати питання відшкодування за їх використання. Визначення меж земельних ділянок є важливим етапом землеустрою і є однією з ключових функцій геодезії. Для визначення меж необхідно використовувати різні методи геодезичних вимірювань, такі як тригонометричні, теодолітні, лазерні, GPS-вимірювання та інші. Для цього спеціалісти геодезії виконують вимірювання відомих точок та орієнтирів на місцевості, що дозволяє встановити точки межі земельних ділянок. Після цього проводиться

розрахунок координат цих точок та їх з'єднання лініями, що і визначає межі земельних ділянок. Точне визначення меж земельних ділянок допомагає уникнути спорів між власниками та забезпечує захист прав власності на землю.

Кадастровий облік: Кадастровий облік - це система документування та реєстрації нерухомого майна, яка забезпечує правову впевненість власників майна та захист їхніх прав. Геодезія допомагає збирати, обробляти та зберігати інформацію про земельні ділянки, яка необхідна для створення кадастру. Цей облік дозволяє державі контролювати використання земель та забезпечує захист прав власності на землю. Обсяг кадастрового обліку може бути досить великим, оскільки цей процес включає в себе збір та аналіз великої кількості даних про нерухомість. Кадастровий облік включає в себе збір інформації про межі земельних ділянок, їхню площу та розташування, а також про будівлі та споруди, що розташовані на них. Ця інформація збирається та зберігається у спеціальних реєстрах, які можуть бути доступні громадськості для перегляду та перевірки. Основною метою кадастрового обліку є забезпечення прозорості та точності інформації про нерухоме майно, що дає можливість власникам та потенційним покупцям нерухомості бути впевненими в правовій чистоті об'єктів. Крім того, кадастровий облік забезпечує можливість державі контролювати використання земельних ресурсів та проводити земельну реформу. У країнах, де існує розвинена система кадастрового обліку, власники нерухомості звичайно мають можливість отримати відповідні документи про своє майно, що дає їм право використовувати його в різних цілях, включаючи продаж, оренду та інше. Крім того, така система дозволяє державі збирати податки на нерухомість та проводити інші подібні дії.

Планування територій: Геодезія є ключовим етапом при плануванні територій, оскільки вона дозволяє визначити межі ділянок, забезпечити точність топографічних планів та карт, а також вимірювати висотні різниці. Це дозволяє забезпечити ефективне використання землі та раціональне планування територій. Основною метою планування територій є забезпечення раціонального використання земель та максимального задоволення потреб населення в житлі, промисловості, транспорті, інфраструктурі та іншому. Планування територій зазвичай здійснюється на рівні держави або місцевих органів влади, і може бути виконано у формі містобудівної документації, генерального плану міста або села, місцевих планів зонування, регуляторних планів та інших видів. У процесі планування територій враховуються різні фактори, такі як географічні умови, природні ресурси, населення, транспортна інфраструктура, економіка та інші. В результаті планування територій визначається відповідність земельних ділянок та їх використання потребам суспільства та принципам сталого розвитку. Планування територій має важливе значення для розвитку населених пунктів та економіки в цілому. Це дозволяє ефективно використовувати наявні ресурси, забезпечувати сталість розвитку та максимально задовольняти потреби населення. Планування територій також допомагає зменшити вплив людської діяльності на навколишнє середовище та забезпечити його сталий розвиток.

Визначення розмірів та форми земельних ділянок: Геодезія допомагає визначити розміри та форму земельних ділянок, що є важливим етапом при землеустрої. Це дозволяє точно розрахувати площу землі та визначити її вартість, а також відшкодування за її використання. Визначення розмірів та форми земельних ділянок є важливим етапом землевпорядної діяльності та здійснюється згідно з встановленими нормами та правилами. Розмір та форма земельної ділянки можуть бути визначені з допомогою топографічних планів, кадастрових планів, знання геометрії та інших методів.

Розміри земельних ділянок вимірюються в метрах та визначаються згідно з документами, які їх засвідчують. Для цього використовуються геодезичні та топографічні засоби, які дозволяють точно вимірювати площу та периметр земельної ділянки. Форма земельної ділянки може бути різноманітною, включаючи круглу, прямокутну, трикутну та інші. Визначення форми земельної ділянки може здійснюватися за допомогою геодезичних

приладів та топографічних карт. Окрім того, визначення розміру та форми земельної ділянки є важливим для багатьох процесів, пов'язаних з земельною власністю та використанням землі. Наприклад, визначення розміру та форми земельної ділянки є необхідним для реєстрації прав на землю, для продажу або передачі землі в оренду. У більшості країн земельні ділянки можуть мати різний розмір та форму в залежності від їх місця розташування та призначення.

Отже, геодезія відіграє важливу роль у замірі та картографуванні земельних ділянок, а також у процесі землеустрою, що є важливим.

Бібліографічний список

1. Третяк А.М. Землевпорядне проектування: теоретичні основи і територіальний землеустрій: навч. Посібник К.: Вища освіта, 2006. 528 с.
2. Олійник Л.М. Геодезія з основами землевпорядкування: навч. посібник К. : НУБіПУ, 2008. 73с.
3. Грицай О.С. Сінченко Ю.І. землевпорядкування та кадастр земель: навч. посібник.
4. Бангнюк М.І. Геодезія в землеустрої: навч. посібник.

Фочук Дмитро

Науковий керівник: Бодак Ольга, викладач

Івано-Франківський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

На сучасному етапі розвитку землевпорядники повинні використовувати сучасні технології та впроваджувати їх у всі сфери земельних питань. ГІС технології посідають одне з провідних місць в сучасному землевпорядкуванні. Всі процеси ДЗК проходять в автоматизованому режимі. Сфера управління земельними ресурсами є однією із найбільш важливих в розвитку економіки сучасної України і потребує впровадження в її складову новітніх технологій.

Управління земельними ресурсами – це складний процес, який вимагає оперувати великою кількістю різноманітних даних, включаючи поточний стан справ: фізичний властивості земель, їх цільове призначення, правовий статус та перспективи розвитку територій, що неможливо здійснити без сучасних геоінформаційних систем. Вони сприяють вирішенню управлінських завдань практично всіх служб за допомогою засобів та методів інформатизації.

Основними цілями управління земельними ресурсами є: гарантування безпеки держави і громадян; дотримання законодавства України; забезпечення раціональності використання земель; поліпшення стану родючості ґрунтів; оптимізацію процесу планування земельних угідь; вирішення соціальних завдань, захист інтересів суспільства.

Однією з важливих переваг сучасних геоінформаційних систем є розробка і аналіз великої кількості варіантів різних проектних рішень, щодо оптимізації території, охороні земель, забезпечення сталого землекористування, відтворення природних ландшафтів, прогнозі й контролі за земельними ресурсами.

Управлінські рішення, пов'язані з використанням землі, здійснюється недостатньо ефективно, адже сьогодні таке управління переважно здійснюється на основі суб'єктивних

оцінок або з використанням таких моделей, які не відповідають сучасному рівню управління. Це суттєво стримує автоматизацію управлінських задач та утворює протиріччя між недосконалістю науково-методичного апарату та сучасним вимогам до оперативності та ефективності прийняття рішень у процесі управління земельними ресурсами.

Геоінформаційні системи (ГІС) широко використовуються в управлінні земельними ресурсами, оскільки вони дозволяють збирати, аналізувати та відображати географічну інформацію про земельні ділянки.

Застосування геоінформаційних систем і технологій в управлінні земельними ресурсами дає додаткові переваги організаціям у наукових і прикладних сферах діяльності. Робота із ГІС-застосуванням дозволить прискорити процес оцінювання об'єктів нерухомості. Можливості системи, на базі якої створено ГІС-застосування дають користувачеві всі необхідні умови для безпечного зберігання та доповнення баз геоданих про об'єкти нерухомості, дозволяють спростити процес оцінювання, формування звітів і підвищити якість роботи оцінювача нерухомого майна.

Одним з основних застосувань ГІС у управлінні земельними ресурсами є картографування та інвентаризація земельних ділянок. ГІС дозволяють створювати цифрові карти, які можуть містити різну інформацію про земельні ділянки, таку як їх розмір, тип ґрунту, нахил та інші характеристики. Це допомагає управляти земельними ресурсами більш ефективно, оскільки забезпечує зручний та доступний інструмент для оцінки потенціалу земель.

ГІС також можуть бути використані для визначення екологічної стійкості земельних ділянок та для встановлення захисних зон навколо водних ресурсів та інших екологічно важливих об'єктів. Це дозволяє зберігати якість земельних ресурсів та зменшувати негативний вплив на довкілля.

ГІС також можуть бути використані для здійснення моніторингу земельних ресурсів, наприклад, для визначення змін в ландшафті або для виявлення незаконних земельних угод. Це дозволяє вчасно виявляти проблеми та приймати заходи щодо їх вирішення.

Окрім цього, ГІС можуть бути використані для розробки планів управління земельними ресурсами та для прийняття рішень щодо використання земельних ділянок.

ГІС дозволяє організовувати та відображати геодані з різних джерел, таких як карти, фотографії, вимірювальні прилади, бази даних, GPS-прилади та інші. Застосування ГІС в управлінні земельними ресурсами може допомогти вирішувати різні завдання, такі як:

1. Оцінка земельних ресурсів: ГІС може допомогти визначити рівень використання та виробничої продуктивності земель, а також відстежувати зміни цих параметрів з часом.

2. Планування використання земельних ресурсів: ГІС може допомогти вирішувати питання щодо розташування об'єктів, які потребують земельного використання, таких як будівлі, дороги, трубопроводи, електролінії тощо.

3. Моніторинг земельних ресурсів: ГІС може допомогти відстежувати зміни використання земель, такі як розширення забудови, зміни у виробничому використанні земель, зміни в структурі рослинності тощо.

4. Аналіз впливу на навколишнє середовище: ГІС може допомогти вирішувати питання щодо впливу планованих дій на навколишнє середовище, такі як забудова нових територій, розміщення промислових об'єктів тощо.

ГІС є потужним інструментом для управління земельними ресурсами та може допомогти вирішувати різні проблеми, пов'язані з цими землевпорядними питаннями.

Бібліографічний список

1. Коваленко В. М. Земельний кадастр як механізм управління земельними ресурсами [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми державного управління. 2011. № 2. С. 156-164. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdy_2011_2_23.pdf. Назва з екрану.

2. Підмогильний М. В. Оптимізація управління виробничими системами на регіональному рівні [Текст] : автореф. дис ... канд. техн. наук : 05.13.06 / Херсон. держ. тех. ун-т. Херсон, 2000. 20 с.
3. Управління земельними ресурсами : навчальний посібник / За редакцією професора А. М. Третяка. Вінниця : Нова Книга, 2016. 360 с.

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ, ЗЕМЛЕУСТРІЙ ТА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ

Білокуров Дмитро

Науковий керівник: *Константинова Олена, к. е. н., доцент*

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ ПРАВА ЗЕМЕЛЬНОГО СЕРВІТУТУ У ЗАКОНОДАВСТВАХ УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Для кращого розуміння сутності предмету дослідження варто повернутись до історії його виникнення як явища у суспільно-політичному житті. Сервітут існував як окремий різновид речового права, що надавав обмежене на законодавчому рівні право користування чужим майном, право вільного проходу через обтяжену земельну ділянку, прогону худоби, користування водоходом тощо.

Види сервітутів формувалася поступово, зі зростанням міри важливості земельних питань та збільшенням кількості землевласників. Це, у свою чергу, зумовило масову появу земельних спорів. Такі явища спричинили не лише появу земельних судів та нових інститутів римського права, а й розширення уже існуючих. У випадку зі сервітутами відбувся перехід від кількох конкретних категорій до утворення змішаних форм цієї форми обтяження речових прав на землю.

У стародавні часи режим власності регулювався таким чином, щоб гарантувати взаємну обтяженість земельних ділянок у найширшому сенсі; це забезпечували обмеженнями і штрафами, які обтяжували *ager limitatus*, первісну типову форму власності на земельну ділянку.

Варто зазначити, що сервітуту представлені як інститут, що питомо властивий римському праву: грецьке право, натомість, їх ігнорувало.

Найдавнішими видами є сервітуту проходу (яких в історичні часи розрізняли три види: *iter, actus, via*) та акведука (водогону); вони виникали у відносинах між земельними ділянками для потреб сільського господарства.

Інша група права виникла в місті, у відносинах між будинками; практика суміжних будинків, яка, ймовірно, розвинулась з відбудови Риму після галльських пожеж, використання багатоповерхових будинків, які отримали збільшення населення, особливо з часів Другої Пунічної війни, дала відчутти необхідність регулювання сусідських відносин з введенням нових видів права, які стали представляти собою паралельну категорію до тих, що виникали у відносинах між власниками сільських угідь.

Таким чином, виникли дві категорії *iura praediorum rusticorum* та *iura praediorum urbanorum*, охоплені єдиним поняттям *servitus*; причому перша з них розрослася ще й з додаванням нових понять, серед яких досить давнім є *aquae haustus*.

В українському земельному законодавстві сервітут є відносно новим, через що має велику кількість недопрацьованих пунктів та досить обтічні формулювання.

Якщо дати більш узагальнену характеристику, то українське земельне законодавство базується на основі римського права, себто використовує романо-германську правову модель. Колоніальна спадщина Римської Імперії та її соціально-культурний вплив зумовили розповсюдженість цієї практики не лише поміж країн-спадкоємиць, але й серед майже усіх континентальних держав Європи.

Щодо сервітутів: в українському земельному законодавстві він є відносно новим, через що має велику кількість недопрацьованих пунктів та досить обтічні формулювання.

Попри спільні основні принципи існує велика кількість відмінностей. Вони, у свою

чергу, зумовлені різницею історичних контекстів, особливостями звичаїв та культури, соціально-політичними устроями, певними відмінностями в юридично-правових практиках. Більшість з них стосуються саме галузевих тонкощей та міри конкретизації правових аспектів, що з ними пов'язані.

У цьому дослідженні розглядають різницю між нормативно-правовими регулюваннями категорій сервітутів у законодавствах України та Італійської Республіки на основі загальних положень. Особлива увага приділяється аналізу причин, що її зумовлюють та впливу на практику застосування. До уваги не було взято вузькогалузеві категорії сервітутів (наприклад, для аерокосмічної сфери чи військових сервітутів).

Об'єктом порівняння було обрано італійське законодавство. Головною причиною стала найвища міра змістової наближеності Цивільного Кодексу Італійської Республіки до вихідного документа у порівнянні з іншими інтерпретаціями (пояснюється історичним контекстом).

Аналіз матеріалів було виконано шляхом ручного перекладу та подальшого їх зіставлення з відповідними нормативно-правовими актами українського земельного законодавства. Для отримання більш чіткої картини використовувались верифіковані матеріали юридичних порталів, довідників та консультації з галузевими спеціалістами.

Потребу у дослідженні цього питання автори обґрунтовують потребою у розширенні нормативно-правової бази земельного законодавства, оскільки воно слугує правовим фундаментом для ведення сільськогосподарської діяльності, забезпечення діяльності індустріальних парків та сфери послуг. Ступінь його досконалості визначається мірою урегульованості юридичних аспектів у межах сфери застосування. Варто окремо відзначити, що розвинена законодавча база демонструє рівень розвитку суспільства на міжнародній арені та є фактором інвестиційного клімату.

Автори пропонують розширення нормативно-правової бази шляхом конкретизації та доопрацювання, у тому числі, зі застосуванням запозиченого досвіду в галузі законодавчого регулювання. Такі доповнення позитивно впливатимуть. Наприклад, більш точні визначення правових явищ та їх точкове регулювання дозволять позбутись хибних тлумачень, а як наслідок - зменшити навантаження на судову систему держави.

Братунь Сергій

Науковий керівник: Костишин Олександр, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Просторове планування розвитку територій громад тісно пов'язане із земельною реформою. І сьогодні ми розуміємо, що земельна реформа є частиною великої аграрної реформи і впроваджується постійно, навіть у воєнний час і не обмежена виключно земельним законодавством. Програма просторового планування територій і, зокрема, територіальних громад, буде ефективним інструментом для післявоєнного відновлення України.

За останні декілька років були розроблені пілотні проекти (територіальні громади Чернігівської, Черкаської, Донецької, Харківської та ін.) у сфері просторового планування розвитку територій, метою яких є прискорення економічного розвитку громад через покращення управління у сільськогосподарському секторі. Саме ці пілотні проекти лягли в основу законодавчих рішень і стали прототипами для комплексних планів просторового

розвитку, а також стали основою для Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» [2].

Згідно з новим законом, комплексний план просторового розвитку є одночасно містобудівною документацією і документацією із землеустрою на місцевому рівні. Це означає, що юридично такий план є основою для прийняття рішень і для містобудування, і для землеустрою.

Запровадження комплексного просторового планування територій громад, яке також є серед нововведень, економить і кошти, і час. Воно скасовує необхідність розроблення декількох видів містобудівної документації, документації із землеустрою, охорони навколишнього середовища та об'єктів культурної спадщини.

До складу комплексного плану включаються:

- планувальні рішення щодо перспективного використання всієї території територіальної громади;
- межі функціональних зон всієї території територіальної громади з вимогами до забудови та ландшафтної організації таких зон (з подальшим внесенням відомостей про них до ДЗК);
- генеральний план населеного пункту - адміністративного центру територіальної громади
- генеральні плани населених пунктів та детальні плани території, затверджені до прийняття комплексного плану, які визнані такими, що відповідають вимогам законодавства та узгоджуються з планувальними рішеннями комплексного плану, і підлягають включенню до нього;
- планувальні рішення генеральних планів інших населених пунктів та детальних планів територій в обсязі, визначеному Кабінетом Міністрів України (в т.ч. формування земельних ділянок з подальшим внесенням відомостей про них до ДЗК);
- генеральні плани населених пунктів (з планами зонування територій), необхідність розроблення яких встановлена рішенням про затвердження комплексного плану;
- історико-архітектурні опорні плани історичних ареалів населених пунктів, включених до Списку історичних населених місць України (межі історичних ареалів населених пунктів та зони охорони пам'яток культурної спадщини вносяться до ДЗК);
- детальні плани території (з формуванням земельних ділянок і внесенням відомостей про них до ДЗК).

Комплексний план передбачає узгоджене прийняття рішень щодо цілісного (комплексного) просторового розвитку населених пунктів як єдиної системи розселення і території за їх межами [1].

На сьогодні поряд з позитивними змінами та тенденціями, питання просторового планування має і ряд проблем, які не вирішилися через початок повномасштабної військової агресії Росії в Україні. Це: врегулювання картографічної основи для створення комплексних планів; забезпечення практичної можливості внесення даних з комплексного плану до Держгеокадастру та містобудівних кадастрів; відновлення субвенцій Держбюджету для створення комплексних планів та залучення коштів міжнародних фінансових організацій [3].

Також після закінчення війни комплексний план потребуватиме вдосконалення, щоб не просто відновити територію до передвоєнного стану, а зробити її кращою, з більшими можливостями для громади. План має враховувати збитки, завдані воєнними діями так, щоб можна було планувати фінансування і складати конкретну послідовність робіт щодо відновлення територій.

Сьогодні просторове планування є одним з головних інструментів для досягнення сталого розвитку громад. Ним користуються сучасні розвинуті країни для створення довгострокових стратегій. Воно відіграє ключову роль у збалансуванні потенційно конкуруючих потреб економіки, суспільства та збереження навколишнього середовища.

Просторове планування має сенс лише тоді, коли вирішальним органом, який його впроваджує є громади. Саме у їх інтересах повинні створюватися плани. З огляду на новий територіально-адміністративний устрій в Україні та необхідність післявоєнного відновлення, для українських громад просторове планування є надзвичайно актуальними.

Крім того, вся містобудівна документація поєднується з земельною, що значно підвищує її якість. Коли є чітке розуміння формування містобудівної документації, рівень економічної та інвестиційної привабливості територій значно підвищується. Тож наразі актуально ввести єдиний формат електронної містобудівної документації, який буде зрозумілим та доступним для всіх. Майбутнє належить просторовому плануванню, як єдиному комплексному інструменту, що об'єднує як міжгалузеві стратегічні рішення на великий проміжок часу, так і конкретні взаємопов'язані практичні кроки, що вимагають правильної і чіткої послідовності.

Бібліографічний список

1. Костишин О.О., Смолярчук М.В., Стойко Н.Є. Основи просторового і містобудівного планування. Навчальний посібник (частина 1) ННВК «АТБ», Львів – 2022р. 162с.
2. Посібник з питань просторового планування для уповноважених органів містобудування та архітектури об'єднаних територіальних громад підготовлено радниками з просторового планування Групи радників з впровадження державної регіональної політики в Україні Програми «U-LEAD з Європою»: Тетяною Криштоп (Україна), Раймундом Рисем (Польща), Любіцею Кошелюк (Хорватія). URL: <http://www.rdpn.regionet.org.ua/sp>
3. Просторове планування розвитку територій громад: URL: <https://www.growthow.in.ua/prostorove-planuvannia-terytoriy-hromad-chomu-tse-vazhlyvo/> (дата звернення 6.04.2023р.)

Бричка В'ячеслав

Науковий керівник: Люльчик Вадим, к. с.-г. н., викладач

Рівненський фаховий коледж національного університету біоресурсів і природокористування України

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Просторове планування – це процес створення стратегічних та детальних планів використання земельних ресурсів та інших територіальних ресурсів, таких як вода, повітря, ліси та інші. Цей процес включає в себе аналіз поточного стану території, розробку стратегій та визначення пріоритетів, планування розвитку, оцінку впливу на довкілля та виконання моніторингу та оцінку результатів.

Просторове планування є важливим інструментом управління територіями та забезпеченням раціонального використання земельних ресурсів. Воно забезпечує зручний та ефективний доступ до ресурсів для людей, промислових підприємств та інших організацій, забезпечує збереження довкілля та допомагає вирішувати різноманітні соціальні, економічні та екологічні проблеми. У процесі просторового планування враховуються інтереси всіх зацікавлених сторін, таких як місцеві органи влади, мешканці, бізнес-структури та інші організації. Цей процес забезпечує збалансоване розподіл територіальних ресурсів та ефективно використання земельних ресурсів.

З метою забезпечення сталого розвитку, більшість країн світу встановлюють різноманітні нормативно-правові акти, що регулюють використання земельних ресурсів. Так у 2020 році, із ухваленням Верховною Радою Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель», територіальні громади отримали право планувати майбутнє використання всієї своєї території (як в межах, так і за межами населених пунктів). Документація, яка допомагає їм це робити, називається «комплексний план просторового розвитку території територіальної громади» і поєднує в собі 10 видів містобудівної та землевпорядної документації [1].

Незважаючи на соціально-економічні та політичні зміни, нинішнє міське планування в значній мірі залежить від радянських традицій планування. Характерною його рисою є те, що традиційні інструменти планування землекористування, галузевого планування інфраструктури та фінансового управління як і раніше вкладені в планувальне законодавство і практику. Якщо застосувати типологію європейських систем просторового планування до України, то можна визначити, що переважають регіонально-економічний підхід, оскільки уряд має певну роль щодо планування розвитку територій, яке орієнтоване на досягнення соціальних і економічних цілей, зниження регіональних диспропорцій. Особливу увагу потрібно приділити до проблемних територій, що обумовлені розміром та безліччю регіональних проблем, а також управлінням землекористуванням, оскільки в планах розвитку, особливо на місцевому рівні в населених пунктах, центральним елементом є функціональне зонування території, а не землекористування [2].

Найбільший інтерес представляє досвід територіально-просторового планування в країнах, в яких система планування сприяє створенню стійкого міського розвитку. До цих країн відноситься Швеція, Німеччина, Нідерланди і Фінляндія, де планування має довгу історію, сильні традиції і плідну передову практику. Успішні приклади планування є в містах Великобританії, Данії, Швеції, Фінляндії, Німеччини, в меншій мірі – у Франції та Іспанії. Ключові елементи стійкого просторового розвитку полягають в наступному: 1) розробка та реалізація комплексної політики і рішень; 2) розробка проектів реновації територій; 3) планування і захист навколишнього середовища; 4) планування компактних і пов'язаних міст і регіонів; 5) залучення широкого кола учасників в процес планування [2, с.79].

Швеція вважається одним з лідерів серед країн ЄС в галузі сталого розвитку та проводить активну роботу по екологізації своєї політики та енергоефективності будівництва, ставить амбітні екологічні цілі, в тому числі щодо адаптації до змін клімату, а також має відмінну репутацію в роботі з іншими екологічними проблемами. Одним з основних аспектів сучасного способу Швеції як країни, що має передовий досвід і впроваджує екологічне мислення і спосіб життя серед жителів і просуває «зелені» технології, є розробка і просування комплексного освоєння територій з використанням інноваційних технологій при будівництві енергоефективних будівель на прикладі флагманських екологічних проектів районів міст, розрахованих на пішохода, а не автомобіліста. Особливий інтерес становить те, що Стокгольм територіально розширюється не за рахунок приєднання прилеглих земель, а шляхом створення периферійних компактних мікрорайонів і міст-супутників. Навколо Стокгольма в радіусі 10-20 км вже вирости міста-сателіти: Веллінгбю, Фарста, Шерхольмен, Солена та ін. Екологічний профіль складається на основі досліджень зміни клімату. Регіональний план Стокгольма вважається еталоном плану регіонального розвитку та містить положення про те, що органи влади і населення хотіли б змінити і яке майбутнє бачити. Це загальний план розвитку міста, він єдиний, не містить планів з розвитку окремо прибережної території або інших складових. Кожні чотири роки план коригується з урахуванням нових обставин і умов. В основу регіонального плану кладеться принцип децентралізації населення і створення навколо столиці ряду приміських районів типу міст-супутників, вірніше напівавтономних житлових районів, з населенням в 20 – 30 тис. чоловік в кожному. Всі передмістя пов'язані між собою і з центром міста зручними транспортними

комунікаціями. Шведи намагаються так планувати свої території, щоб знижувати негативний екологічний вплив і підвищувати ефективність використання територій [2, с.81].

Просторове планування Німеччини є вищим плануванням, рішення якого обов'язкові для всіх державних установ і відомств. Просторова організація на федеральному рівні має обмежені повноваження: це деталізація основних принципів територіальної організації, концепції розташування морських і внутрішніх портів і аеропортів, що виходять за межі компетенції федеральних земель, а також плани територіальної організації виключної економічної зони) [3]. Складання планів територіальної організації відноситься в основному до повноважень федеральних земель. Функцією земельних планів територіальної організації є встановлення основних приписів щодо розвитку і організації федеральної землі, узгодження територіальних планів і заходів галузевих планувальників між собою, надання результатам узгодження юридичної сили, шляхом встановлення основних принципів і цілей територіальної організації, а також приписи щодо структури поселень, вільного простору та інфраструктури. Ці приписи діють, щодо: території із землекористуванням постійного використання; території із землекористуванням обмеженого використання; землі придатні для використання; зелені коридори (Регіональні зелені коридори – взаємопов'язані вільні території з різними екологічними або природно-рекреаційними функціями, які не підлягають забудові); зелені цезури (Зелені цезури – невеликі вільні ділянки простору, що перешкоджають скупченню населених пунктів і придатні для «ближнього» відпочинку, що не підлягають забудові або іншим таким, що суперечить вищезгаданій меті та видам користування); центральні місця. Крім того, положення забезпечують облік вимог територіальної організації та цілей земельного планування при складанні галузевих планів. Порядок складання планів встановлюється кожної федеральної землею самостійно, але відмінності між окремими землями невеликі [2, с.85].

Нідерланди мають інтенсивне багатофункціональне використання земель (перехід до зон змішаного використання) – одна з перспективних концепцій просторового планування з метою ефективного використання міських і сільських територій. Суть полягає у відмові від функціонального зонування, коли в одному районі сконцентровані будівлі з однією функцією. Важливо дотримуватися принципів: 1) використовувати навіть дуже невелику ділянку землі; 2) багатофункціональне використання земель; 3) здійснення підземного і висотного будівництва при необхідності і можливості; 4) організація ефективного тайм-менеджменту функціонування одного простору або об'єкту (вдень – школа, а ввечері – місце зустрічей молоді або зборів муніципалітету). Нідерланди мають величезний досвід створення наливних земель, захисту від повеней і управління річковими басейнами. У відповідь на зміни клімату здійснюються адаптаційні заходи при одночасному збереженні багатофункціонального використання річкової системи. Наймасштабнішим проектом стало створення паралельного русла р. Ваал в м. Неймеген, куди при підвищенні рівня річки йде вода. Даний проект супроводжувався будівництвом нових мостів і створенням упорядкованих територій для відпочинку[2, с.87].

Відзначимо, що у проведенні просторового планування значну роль відіграє місцева демократія. Розвиток місцевої демократії, місцевого самоврядування забезпечує стабільність у суспільстві, залучення громадян до вирішення питань їх життєдіяльності. Так, у Великобританії значна увага стратегічним підходам до управління надається в Акті про місцеве самоврядування (LGA-2000). В документі зазначено, що при використанні поширених повноважень, наданих органам місцевого самоврядування, LGA-2000 вимагає, щоб ці органи розробляли стратегію для покращення економічного, соціального, екологічного благополуччя на своїй території. Водночас, наголошується, що при підготовці такої стратегії орган місцевого самоврядування повинен керуватися інструкціями урядового секретаря та взаємодіяти з громадськістю [5]. У Польщі, успішною є практика розробки стратегії м. Познань, в якому згідно заздалегідь розробленого методологічного плану

враховується залучення громадськості до процесу формування та впровадження стратегії через громадські консультації. Тобто під час розробки стратегії максимально враховуються думки і побажання мешканців шляхом організації спеціальних семінарів, інтернет-форумів, зустрічей з представниками різних соціальних груп та соціологічні опитування [6, с. 54]. В Чехії «методика участі громадськості полягає в тому, що члени громади, які будуть безпосередньо зацікавлені політикою і діяльністю уряду, можуть зробити свій вклад (досвід і знання), що приведуть до отримання більш стабільного і стійкого результату» [6, с.57-58]. Дана методика орієнтована на роботу з громадою на початковому етапі розробки стратегії, в процесі її реалізації та залучення громадськості до державної політики в цілому.

Розглянутий досвід зарубіжних країн показує необхідність системного підходу, оскільки саме від об'єднання знань залежить успіх в розробці і реалізації планів.

Бібліографічний список

1. Розробка комплексних планів. Посібник для громад. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/.pdf>
2. Територіально-просторове планування: базові засади теорії, методології, практики: монографія / А.М. Третяк, В.М. Третяк, Т.М. Прядка; Н.А. Третяк, [за заг. ред. А.М. Третяка]. – Біла Церква: «ТОВ «Білоцерківдрук», 2021. 142 с.
3. Закон про територіальну організацію. URL: https://de.agrardialog.ru/files/prints/zakon_o_territorialnom_planirovanii_rog_1.pdf.
4. Довженко В. А., Войтенко А. Б., Плотнікова М. Ф. Використання європейського досвіду партисипативного управління в стратегічному плануванні розвитку територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/12_2020/35.pdf.
5. Мамедов Сахіб Алі огли. Зарубіжний досвід побудови стратегій соціально-економічного розвитку регіонів держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. №12. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=797>
6. Європейські стратегії для місцевих громад України та Молдови: досвід країн Вишеградської четвірки: методичний посібник / Р. Шарлея, А. В. Кавунець, О. М. Безпалько, М. Москалу, А. І. Ланова. К., 2018. 76 с.

Влізло Олег

Науковий керівник: Ступень Оксана, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ С/Г ПІДПРИЄМСТВ

Економічна стійкість сільськогосподарських підприємств є одним із визначальних чинників їх функціонування в сучасних умовах. У зв'язку з цим суттєво зростають роль і значення аналізу та пошуку чинників підвищення економічної стійкості як для самого підприємства, так і для його партнерів по бізнесу. Запобігання порушенню економічно стійкого стану сільськогосподарських підприємств можливе лише завдяки своєчасному виявленню дестабілізуючих чинників, що впливають на рівень економічної стійкості та виробленню стратегії подальшого розвитку з їх урахуванням. В економічній літературі значна увага надається дослідженню чинників впливу на економічну стійкість сільськогосподарських підприємств, виокремленню її видів. Різноманіття підходів до

визначення та аналізу складових економічної стійкості підприємств свідчать про те, що питання алгоритму моніторингу стану економічної стійкості сільськогосподарських підприємств є недостатньо опрацьованим.

Академік П. Т. Саблук [1] наголошує, що основна потреба розвитку аграрно-промислового комплексу (далі – АПК) і сільського господарства як складової АПК полягає в надійності та стабільності розвитку. Для того, щоб зберегти стійкий фінансово-економічний стан в умовах постійних змін екзогенного середовища, знайти та реалізувати оптимальний шлях до стійкого фінансово-економічного стану необхідно неупинно та ефективно управляти усіма складовими цього явища. Функціонування сільськогосподарських підприємств в сучасних динамічних ринкових умовах вимагає ефективних ситуаційних рішень.

Як наголошує О. Г. Сокол, ситуаційне управління стійкістю як неперервним економічним процесом передбачає прийняття управлінських рішень не відповідно до встановлених планів роботи, а в міру виявлення потенційних проблем. Такий підхід потребує децентралізації у використанні управлінських функцій, передбачає необхідну адаптивність і гнучкість організаційної структури підприємства [2]. Забезпечення необхідного рівня самофінансування виробничого розвитку – головна мета управління економічною стійкістю сільськогосподарського підприємства. Тому, важливим об'єктом моніторингу повинна бути виробнича стійкість сільськогосподарського підприємства, адже, саме за рахунок постійного контролю за ресурсним забезпеченням та підвищенням ефективності виробництва, яке О. Ю. Єрмаков з колегами визначають як цілеспрямовану діяльність зі створення корисного продукту (товарів, предметів, послуг тощо) [3], можна забезпечити виконання основних цілей виробничого процесу сільськогосподарських підприємств: – оптимальний обсяг продаж; – якість виготовленої продукції; – задоволення споживача; – одержання прибутку; – зміцнення іміджу сільськогосподарського підприємства; – постійний контакт з клієнтами; – після продажне обслуговування.

З огляду на складність виробничих відносин на сільськогосподарському підприємстві та різноманітність виконуваних ним функцій, його виробнича стійкість визначається багатьма ендогенними та екзогенними чинниками, кожний з яких впливає на постачання та відновлення якісного, конкурентоспроможного продукту. У процесі формування економічно стійкого розвитку сільськогосподарського підприємства варто враховувати, що існуюча тенденція перенасичення сівозмін технічними культурами призводить до виснаження ґрунтів [4], а відтак, до зниження врожайності у майбутньому.

Формування економічної стійкості сільськогосподарських підприємств шляхом ефективного управління виробничим процесом через виробничий менеджмент найуспішніше здійснюється, завдяки: гнучким планам; раціональному використанню елементів виробничої системи; дієвому контролю над усіма видами діяльності сільськогосподарських підприємств. Маркетингова складова формування економічної стійкості сільськогосподарського підприємства полягає у забезпеченні оптимального співвідношення між попитом і пропозицією продукції, визначенні виду та асортименту, досягненні найдоцільнішої швидкості просування товарів (послуг) на шляху від виробника до кінцевого споживача.

Посеред показників результативності маркетингової діяльності підприємства Т. І. Балановська, О. П. Гоголя та А. В. Троян виокремлюють підвищення конкурентоспроможності товару, включаючи вимоги якості СОТ, динаміку його структури та асортименту тощо [5, с.23]. Інноваційна діяльність підприємства стосується як економічної, так і соціальної, виробничої та маркетингової сторін його стійкого розвитку. Видатний практик з маркетингу, відомий американський економіст Пітер Фердинанд Друкер [6] сказав, що в бізнесі є дві базові функції, що здатні генерувати прибуток – маркетинг та інновації, а все інше – витрати. Інноваційна складова економічної стійкості сільськогосподарських підприємств характеризує здатність підприємства до впровадження нових технологій і способів організації виробництва, до випуску нових видів продукції,

виконання нових видів робіт, надання нових видів послуг. Практика господарювання на ринкових засадах вимагає від сільськогосподарських підприємств формування економічної стійкості на основі використання новітніх досягнень науково-технічного прогресу та ефективних форм організації виробництва і праці, активізації підприємницької діяльності тощо.

Дослідженню шляхів формування економічної стійкості підприємств присвячені праці багатьох вчених. Однак, у науковій літературі відсутнє уніфіковане визначення цієї категорії. На наш погляд, економічна стійкість сільськогосподарського підприємства – це здатність підприємства зберігати певний (заздалегідь заданий) рівень досягнення цілей в умовах динамічних трансформацій бізнес-середовища, який передбачає: а) ефективне управління спектром ендогенних, в тому числі і специфічних, властивих аграрній сфері чинників, і своєчасне виявлення й пристосування до екзогенних факторів виробничої діяльності; б) такий стан фінансово-економічних ресурсів підприємства, при якому раціональне їх використання є гарантією стабільної прибутковості та економічного зростання підприємства.

Бібліографічний список

1. Єрмаков О. Ю., Нагорний В. В. Формування економічно стійкого виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств : монографія. Київ : Компринт, 2015. 294 с.
2. Саблук П. Т. Розвитку АПК — надійність і стабільність. Економіка АПК. 2005. № 4. С.11–16.
3. Сокол О. Г. Управління стійкістю сільськогосподарських підприємств як економічний процес. URL : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ekpr/2009_21/s_okol.pdf.
4. Єрмаков О. Ю., Христенко Г. М. Організація виробництва: навчальний посібник. Київ: КОМПРИНТ, 2012. 255 с.
5. Іонін Є. Є. Індикатори фінансової стійкості підприємства як інструмент ранньої діагностики банкрутства. Фінанси, облік, банки. 2016. № 1 (21). С.11–20.
6. Балановська Т. І., Гоголю О. П., Троян А. В. Вплив факторів на активізацію розвитку сільськогосподарських підприємств в ринкових умовах. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/естебі_2015_4_5.

Герчак Марта

Науковий керівник: Цуняк Анна, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

НАУКОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САДЖАННЯ ГРУНТОПОКРИВНИХ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН В ДЕКОРАТИВНОМУ САДІВНИЦТВІ

Грунтопокривні деревні рослини є невід’ємним елементом ландшафтної архітектури. Зазвичай дерева і кущі розташовують у парках ландшафтними групами. Щоб урізноманітнити пейзаж всередині кожної ландшафтної групи необхідно створити закриті чи напіввідкриті мікроландшафти, розділені яскравим трав’янистим покривом або газоном, на фоні якого створюється композиція [3]. Але у кожній ландшафтній композиції парку обов’язково знайдеться місце для грунтопокривних рослин, де вони стануть незамінним його елементом. Особливо добре виглядає грунтове покриття вічнозеленими чи листопадними сланкими кущами на фоні експозиції хвойних рослин, у напівзатінених місцях. Такі

багаторічні рослини потребують мінімального догляду у перші роки після створення насаджень, що в подальшому скорочує затрати на їхнє утримування.

Однією з головних вимог для таких ґрунтопокривних рослин є щільність покриття ґрунту і низькорослість. Щільне надґрунтове покриття захищає від перегріву в жарку погоду на відкритих сонячних місцях, сприяє збереженню вологи в ґрунті, перешкоджає росту бур'янів. Це невибагливі приземкуваті рослини, що інтенсивно розростаються по поверхні ґрунту за допомогою кореневищ, надземних повзучих укорінливих пагонів, кореневих паростків. Їх висота не перевищує 20-30 см. Однією з причин незначного застосування ґрунтопокривних деревних рослин в озелененні є недостатність вивчення їх біології, декоративних властивостей, відсутність методик ефективного розмноження, нестача садивного матеріалу, а також мала їх популяризація [1]/

Під час вибору рослин насамперед враховують кліматичний район, ґрунтові умови, відносна вологість повітря, інсоляції, швидкості зростання. Необхідно також приділяти увагу біологічній сумісності рослин. Загальна тенденція змішування різноманітних видів має спрямовуватися на створення біостійких рослинних груп, у яких сусідні рослини згубно не впливають одна на одну, а сприяють зростанню й декоративності видів, розташованих поблизу.

Під час створення груп дерев варто урахувати швидкість зростання та довговічність. У зв'язку з цим швидкозростаючі види не можна висаджувати поряд із повільно зростаючими і світлолюбними, а також не можна світлолюбні кущі саджати під кроною щільнокронних дерев. Необхідно враховувати й вікові особливості дерев і кущів. Рекомендовано саджати дерева за біологічною сумісністю, а саме з:

– березою бородавчастою – клен гостролистий (на багатих ґрунтах), липа дрібнолиста та горобина звичайна (на опідзолених ґрунтах), сосна звичайна (на карбонатних). Відстань між видами в середньому – 4–7 м;

– в'язом звичайним – клен гостролистий, липа дрібнолиста та модрина сибірська. Відстань між ними та в'язами – від 4 до 6 м;

– дубом черешковим – клен гостролистий, горобина звичайна, липа дрібнолиста, модрина сибірська та береза бородавчата. Відстань між ними – у межах 4–8 м залежно від ґрунтів;

– ялиною звичайною – клен гостролистий, липа дрібнолиста і крупнолиста, горобина звичайна. Відстань між видами – у межах 4–6 м;

– кленом гостролистим – липа, модрина сибірська, дуб черешковий, береза, ялина колюча і звичайна, сосна звичайна, горобина, берест і багато інших кущів. Відстань між деревами 4–6 метрів;

– липою дрібнолистою «уживається» більшість видів дерев і кущів;

– модриною сибірською – липа, клен, сосна, береза і ялина;

– горобиною добре «уживається» більшість порід як дерев, так і кущів, але не можна саджати горобину поблизу (менше 4 м) щільно кронних дерев: вона перестає з часом квітнути.

Створені композиції ґрунтопокривних рослин повинні бути розміщені у залежності від екологічних вимог, в тіні під кронами дерев, або на відкритих сонячних місцях, чи на схилах тощо [2].

Бібліографічний список

1. Бонюк З.Г., Гревцова Г.Т., Михайлова І.С. Ґрунтопокривні деревні рослини в декоративному садівництві. Актуальні проблеми озеленення населених місць: освіта, наука, виробництво, мистецтво формування ландшафту: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конференції до 10-річчя відкриття наряду підготовки «Лісове та садово-паркове господарство». (м. Біла Церква, 25-26 травня 2017 р.). – Біла Церква, 2017. С. 17-19.

2. Косенко Ю. І. Сучасний стан декоративного розсадництва України та перспективи його розвитку. Науковий вісник НУБіП України: лісівництво та декоративне садівництво. 2017. С. 170-177.
3. Rudnyk-Ivashchenko O., Schwartau V., Mykhalska, L. Development of ornamental horticulture for residential areas. Journal of Native and Alien Plant Studies. 2021. № 17. P. 198-205. URL: <https://doi.org/10.37555/2707-3114.17.2021.248355>.

Голячук Андрій

Науковий керівник: Черніцька Галина, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНЖЕНЕРНОГО ОБЛАШТУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ

При будівництві і експлуатації населених пунктів і окремих архітектурних споруд неминує виникають завдання щодо поліпшення функціональних і естетичних властивостей території - її озеленення, обводнення, висвітлення, що забезпечується засобами благоустрою міської території.

Заходи по облаштуванню населених пунктів охоплюють три основні групи завдань [1]:

1. інженерну підготовку території для будівництва і благоустрою населеного пункту;
2. інженерний благоустрій території;
3. покращення природних умов, мікроклімату, зручностей і художньо-естетичних умов життя, побуту і праці населення.

Інженерна підготовка пов'язана з благоустроєм території. Благоустрій території передбачає і обов'язкове проведення робіт з інженерної її підготовки. Прийнято розрізняти ці поняття.

Інженерна підготовка території – це роботи, основу яких складають прийоми і методи зміни і поліпшення фізичних властивостей території або її захисту від несприятливих фізико-геологічних впливів.

Інженерний благоустрій території – це роботи, пов'язані з поліпшенням функціональних і естетичних якостей вже підготовлених в інженерному відношенні територій [2].

До заходів з інженерної підготовки міських територій відносять зазвичай такі види робіт:

- вертикальне планування;
- організацію стоку поверхневих вод;
- захист територій від затоплення;
- захист територій від підтоплення;
- боротьбу з ярами, зсувами, сольовими потоками, суміжними лавинами, карстом.
- роботи в особливих умовах районів поширення вічної мерзлоти і сейсмічно небезпечних зон.

Вертикальне планування території слід виконувати з урахуванням таких основних вимог:

- збереження існуючого ландшафту;
- збереження ґрунтів і деревних насаджень;
- відведення поверхневих вод зі швидкостями, які виключають ерозію ґрунтів;
- мінімального обсягу земляних робіт;

– збереження та використання ґрунтового шару для подальшого використання при проведенні благоустрою [3].

У районах забудови на ділянках горбистого рельєфу всі круті схили повинні бути обладнані системою нагірних і водовідвідних каналів, а на ділянках можливого прояву карстово-суфозійних процесів повинні проводитися заходи щодо зменшення інфільтрації води в ґрунт.

Заходи з інженерної підготовки доцільно здійснювати із врахуванням збереження ландшафту. Споруди, які зводять у комплексі із інженерною підготовкою міських територій, повинні відповідати вимогам архітектурної композиції міських ансамблів, площ, берегових територій і відповідно до генерального плану міста. В першу чергу це відноситься до оформлення відкосів і схилів, влаштування підпірних стінок, вертикального планування, озеленення окремих ділянок [4].

Організація благоустрою житлових територій включає комплекс заходів, які можна поділити на три основні групи:

1. інженерне забезпечення (вертикальне планування, водовідвід, інженерне устаткування, зовнішнє освітлювання);
2. соціально-побутовий благоустрій (удосконалювання системи соціально-побутового обслуговування населення);
3. зовнішній благоустрій (безпечна організація руху транспорту і пішоходів, улаштування майданчиків різного призначення, спорудження малих архітектурних форм та інших елементів благоустрою, озеленення території) [2].

Інженерні заходи на сучасному етапі допомагають боротися зі зрослим негативним впливом на міські території від шкідливих викидів і стоків, шуму, електромагнітних випромінювань і інших несприятливих явищ. Тому інженерні основи охорони навколишнього середовища також є суттєвою складовою благоустрою міських територій.

Заходи з інженерної підготовки слід передбачати з урахуванням інженерно-будівельної оцінки території, забезпечення захисту від несприятливих природних і антропогенних явищ та прогнозу зміни інженерно-геологічних та гідрологічних умов при різних видах техногенного навантаження.

Бібліографічний список

1. Використання земель населених пунктів з основами містобудування. / за ред. д.е.н. А. Я. Сохничя. Львів, 2010. 168 с.
2. Ліпянін В.А., Стародуб І.В. Інженерна підготовка і благоустрій міських територій: навч. посібник. Рівне, 2015. 293 с.
3. Планування та забудова територій: ДБН Б.2.2-12:2019 від 26.04.2019 р. URL: <https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2019/07/DBN-B22-12-2019.pdf>.
4. Черносова Т.О. Інженерний благоустрій території великих міст. Харків, 2020. 94 с.

Гричанюк Юрій

Науковий керівник: Ступень Оксана, к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ

Сучасне використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафту. Інтенсивне сільськогосподарське використання земель призводить до зниження родючості ґрунтів через їх переущільнення, зокрема чорноземів, втрати грудкувато-зернистої структури, водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками [1].

Наступною проблемою є порушення сівозміни. Зокрема, соняшник у деяких областях займає площу понад 30 відсотків орних земель [2].

Маємо непоодинокі випадки порушення агротехнічних вимог вирощування не тільки соняшника, а й кукурудзи на зерно, сої, ріпаку, як монокультури із поверненням на попереднє місце раніше встановлених термінів.

Зазначені тенденції призводять до погіршення якісних показників ґрунтового покриву.

Сучасне землекористування в Україні характеризується ще одною особливістю. В Україні високими темпами відбувається концентрація сільськогосподарських угідь у користуванні найбільших товаровиробників, землекористування яких перевищувало 10 тис. га. Значна кількість цих підприємств входить до складу агрохолдингів.

Крупнішими агрохолдингами України є: «Кернел», «Група UkrLandFarming», «Агропросперис» та ін. Земельний банк цих агрохолдингів перевищує 400 тис. га. Середня урожайність агрохолдингів у 2 рази вища ніж у дрібних підприємців. У той же час середні та дрібні фермери дають роботу більшості зайнятих у сільському господарстві сільських жителів [3].

Для сільськогосподарського виробництва землекористування на значних площах призводить до наступних негативних наслідків. По-перше, це послаблення конкуренції у аграрному секторі, яка є рушійною силою економічного прогресу. По-друге, це порушення сівозмін, що призводить до погіршення родючості сільськогосподарських угідь. Агрохолдинги спеціалізуються на виробництві високорентабельних експортоорієнтованих культур, в тому числі соняшника і кукурудзи, які у найбільшій мірі виснажують родючість ґрунтів.

Тому необхідно брати до уваги світові тенденції розвитку земельних відносин які показують, що при формуванні розміру земельного масиву підприємство має керуватись принципом економічної раціональності та вибрати такий напрям розвитку, який дозволить при мінімумі затрат отримати максимум прибутку не порушуючи при цьому технологію та науково обґрунтовані норми ведення виробництва. Інструментами, що сприятимуть формуванню оптимальних розмірів та ефективному використанню ресурсного потенціалу в умовах глобалізації можуть бути: запровадження системи планування та бюджетування виробничих процесів; чергування культур; використання GPS-картування земель із зазначенням історії посівів, якості землі та технології обробітку [4].

Окрему проблему раціонального використання земель становить рух прав власності на земельні частки (паї). На даний час ринок землі в Україні не сформований адже діє мораторій на продаж земель. Питання скасування мораторію є дуже дискусійним. Скасування мораторію може викликати наступні негативні наслідки: поява явища «спекуляції» земельними ресурсами; концентрація значних земельних площ у власності фінансових установ; неконтрольована урбанізація сільськогосподарських земель; неготовність людей до самостійного господарювання і самоврядування та ін.

Водночас існування мораторію на продаж сільськогосподарських земель не знаходить підтримки у багатьох вчених, оскільки має цілу низку негативних наслідків: заблокована оптимізація землеволодіння і землекористувань, що утворюються внаслідок паювання земель сільськогосподарського призначення, стимулюються негативні явища землекористування – черезсмужжя, вкраплення, малоземелля, далекоземелля тощо; селяни старших вікових груп та їх спадкоємці не можуть реалізувати своє право власності на землю; блокується створення великих, конкурентоспроможних сільськогосподарських підприємств; знижується кредитоспроможність сільськогосподарських виробників через неможливість іпотечного кредитування [5].

На сьогодні питання мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення залишається вкрай актуальним і гостро дискутується у наукових колах.

Отже, сучасний стан землекористування сільськогосподарських територій є критичним. Головною метою виробників є збільшення обсягів виробництва завдяки збільшенню розораності земель. Екстенсивний розвиток сільського господарства, порушення сівозмін, неурегульовані державні норми все це призводить до погіршення еколого-економічного стану земель.

Бібліографічний список

1. Фурдичко О. І. Рациональне природокористування і охорона навколишнього природного середовища еколого-економічні особливості використання природних ресурсів в аграрному виробництві України Інститут агроєкології і природокористування НААН. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/ag_rog_2013_3_3.pdf.
2. Офіційний сайт Законодавства України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Список агрохолдингових компаній України. URL: <https://latifundist.com/kompanii>.
4. Гуторов О. І., Шарко І. О. Оцінка земель і ресурсного потенціалу в сільському господарстві: теоретичні та практичні. Харків: ХНАУ; Вид-во «Точка», 2012. 255 с.
5. Літошенко. Проблема мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення. URL : <http://www.pravoznavec.com.ua>.

Дидяк Віталій

Науковий керівник: Вагилевич Тетяна, викладач

Івано-Франківський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У процесі розвитку демократичних форм правління важливим напрямом державної політики є пріоритет самоврядних ініціатив. Органи місцевого самоврядування виконують широке коло функцій управління вирішення місцевих проблем територіальних громад, і серед них ефективно управління земельними відносинами займає одне з основних місць. У цьому розумінні методологічні особливості управління земельними відносинами в роботі органів місцевого самоврядування є, безперечно, актуальною проблемою наукових досліджень у науці державного управління на сучасному етапі.

Дослідження основних причин незадовільного управління земельними ресурсами свідчить, що підвищення ефективності цього процесу залежить насамперед від зміцнення матеріально-технічної бази державних органів з питань земельних ресурсів та забезпечення

чіткого розмежування повноважень органів державної влади і органів місцевого самоврядування у сфері управління земельними ресурсами.

Отже, удосконалення потребують Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закон України «Про місцеві державні адміністрації». Важливою проблемою також є те, що розподіл та перерозподіл землі в різних галузях народного господарства здійснювався переважно без окресленого еколого-економічного та соціального обґрунтування. Саме це обумовлює пошук шляхів удосконалення земельних відносин в Україні, підґрунтям яких є форма власності на землю, створення багатуокладної економіки, що сприятиме вирішенню проблеми ефективного землекористування.

Цінність земель населених пунктів полягає в їх здатності давати додатковий прибуток, що виникає в населених пунктах, перш за все, завдяки зручності місця розташування відносно ринків ресурсів і збуту та інфраструктурному облаштуванню території. За можливість отримання цього доходу власне й справляється плата за землю. Вона має відповідати грошовій сумі, яка, якщо її покласти в банк, дасть у вигляді відсотків з внеску прибуток такого ж розміру, що й продуктивність праці робітників унаслідок зниження навантаження.

Земля в населених пунктах розглядається не як засіб (ресурс) виробництва, що притаманно сільськогосподарському виробництву, а як просторовий базис забезпечення життєдіяльності і включає простір, що знаходиться під нею і над нею.

У населених пунктах земельна власність завжди тісно пов'язана з потребою в розміщенні певного виду діяльності в певному місці. Це спричиняється тим, що необхідність найбільш ефективного та найкращого використання земельної ділянки досить часто перевищує особисті можливості власника. З одного боку, майже завжди він використовує збудовані містом чи іншими власниками об'єкти інфраструктури, розміщені за межами його земельної власності, а з іншого, – діяльність конкретного власника також впливає на використання землі інших власників міста. Тобто під час використання землі в населених пунктах завжди поєднуються інтереси земельної власності – як приватної, так і комунальної та державної.

Таким чином, нові земельні відносини в населених пунктах мають ґрунтуватися на визнанні за суспільством, в особі загальнодержавних або місцевих органів влади, права контролювати землевласників щодо характеру використання належних їм земельних ділянок, можливих змін цього використання та гарантуванні землевласникам прав, установлених законами.

Управління земельними відносинами необхідно розглядати у двох суперечливих напрямках – державне та індивідуальне. Перший спрямований на досягнення цілей, визначених інтересами суспільства, другий – безпосередньо інтересами власника.

Цей процес має базуватися на цілісній, збалансованій та науково обґрунтованій концепції розвитку земель від національного до місцевого рівня. Аналіз цілей та завдань управління землекористуванням свідчить, що під час розвитку будь-яких адміністративно-територіальних утворень визначальними є пріоритети сталого розвитку, спрямовані на забезпечення охорони навколишнього середовища, соціального та економічного розвитку територій, що визначаються на державному рівні.

Для кожного рівня управління характерні свої, об'єктивно обумовлені масштабами об'єкта, ступені конкретизації та деталізації цілей, завдань та шляхів реалізації. На державному та регіональному рівнях приймаються стратегічні й тактичні рішення. На місцевому рівні, в умовах найбільшої кількості суб'єктів управління і суб'єктів прав, здійснюється реалізація всіх запланованих заходів щодо виділення та використання відповідних земель. Отже, створення й запровадження в практику управління землекористуванням методів і механізмів, адекватних сучасним умовам, сприятиме

збереженню збалансованого середовища життєдіяльності суспільства, демократизації процесу управління та забезпеченню правової захищеності власників та їх капіталовкладень.

В умовах сучасної України, коли об'єктивно необхідним став глибокий перегляд не лише земельних, але й майнових відносин власності, а також перехід до прогресивних форм господарювання, аграрні відносини набувають значно ширшої наукової сутності, глибшого значення і цільового призначення. У зв'язку з цим слід вивчати управління земельними відносинами з боку органів місцевого самоврядування як стратегічно зорієнтовані суспільно-політичні і соціально-економічні відносини з приводу політичного, правового, економічного, соціального та організаційного забезпечення переведення сільського господарства разом з його серцевиною – землею, усього земельного сектору економіки на найсучасніші, найбільш прогресивні засади розвитку.

З огляду на це заслуговує на увагу функціонально-структурна модель розвитку земельних відносин. Найважливішими особливостями цієї моделі є функціонування земельних відносин у чіткому політико-правовому полі, сприятливому для їх ефективного розвитку, та єдність у них всебічно обґрунтованих стратегії, тактики й етапів практичного здійснення. Модель включає п'ять функціональних блоків: власне реформаційний, макроекономічний, забезпечувальний, результативний, пореформеного розвитку агроформувань, створених у процесі розвитку земельних відносин. Практика свідчить, що кращі результати реформування одержують там, де всі ці компоненти тісно поєднуються і доводяться до системного завершення.

Таким чином, проаналізована система нових методів управління земельними відносинами органами місцевого самоврядування передбачає поєднання адміністративних та економічних методів, тобто поєднання методів прямого примусу та рекомендацій (адміністративні методи), ціноутворення й пільгового оподаткування, фінансування, покладення економічних санкцій, податків і компенсацій. Так само важливою функцією управління є контрольномоніторингова функція, що забезпечить своєчасність та ефективність прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування.

Бібліографічний список

1. Управління земельними ресурсами: [навч. посіб.] / В.В. Горлачук, В.Г. В'юн, А.Я. Сохнич; за ред. В.Г. В'юна. — Миколаїв: НАУКМА, 2002. — 316 с.
2. Дейнеко Л.В., Шелудько Е.І., Купчак П.М. Харчова промисловість: Оцінка ситуації, яка склалася в Україні внаслідок глобальної фінансово-економічної кризи, та пропозиції щодо шляхів подолання її негативних наслідків: [навч. посіб.]. — Рада по вивченню продуктивних сил НАН України, 2009. — 76 с.
3. Малоокій В.А. Територіальні аспекти дослідження управління земельними ресурсами територіальних громад / В.А. Малоокій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2016-1/doc/2/10.pdf>.
4. Данкевич В.Є. Розвиток земельних відносин в умовах глобалізації: [монографія] / В.Є. Данкевич. — Житомир: О.О. Євенок, 2017. — 392 с.

Дудич Володимир

Науковий керівник: Ступень Роман, д.е.н., в. о. професора

Львівський національний університет природокористування

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Формування ефективного використання сільськогосподарських земель як нагально важлива природничо-наукова, соціально-економічна та екологічна проблема здійснюється на основі балансу між необхідним економічним зростанням та збереженням земельних ресурсів. Більшість сучасних проблем землекористування, використання земельно-ресурсного потенціалу, екологічної ситуації тощо є наслідком недосконалого управління використанням та охороною земель.

Раціональне використання сільськогосподарських земель орієнтується на підвищення родючості ґрунтів, збереження екологічної рівноваги, забезпечуючи високу ефективність виробничої діяльності та передбачає врахування корисних властивостей землі та особливостей ландшафту [2, с. 5]. Рівень раціонального використання сільськогосподарських земель впливає ряд чинників: природно-економічний потенціал (родючість ґрунту, форма власності, економічний розвиток); рівень інтенсивності (ступінь розораності, частка екологічно чистої продукції, частка інтенсивних культур, коефіцієнт повторного використання земель) та рівень ефективності використання земель сільськогосподарського призначення (питомий вихід валової продукції, питома виручка від реалізації продукції) [5, с. 9].

Важливою ланкою системи землеробства є організація земельної території, яка забезпечує відповідність наявної землі та наявності трудових, фінансових ресурсів, а також відповідність складу сільськогосподарських угідь та виробничого напрямку підприємства, його спеціалізації і поєднання галузей [3, с. 25-26].

Інтенсивне використання земельних ресурсів пов'язане з організацією сівозмін і угідь. На підставі розроблених сівозмін встановлюють посівні площі, обґрунтовують потребу в засобах виробництва, трудових ресурсах, виробничих витратах і т.д. Під час організації території і нарізки системи сівозмін пріоритетна роль відводиться захисту ґрунтів від ерозії та дефляції. Під час чергування культур у сівозміні важливо враховувати вимоги культури до попередника. Ресурсозберігаючі технології, засновані на скороченні витрат шляхом проведення мінімального обробітку ґрунту, застосування нового покоління енергоекономічних сільгоспмашин і агрегатів, дають змогу відновити родючість ґрунту, значно знизити або виключити наслідки водної та вітрової ерозії, підвищити врожайність зернових культур на 10–15 %, знизити витрати палива на 30–50 %. За останнє десятиліття у світі широкого поширення набуло ресурсозберігаюче землеробство, в тому числі за системою No Till (без обробки). Сьогодні ресурсозберігаючі технології використовують в США на 82 % оброблюваних площах, у Канаді – на 90 %, в тому числі за системою No Till – на 45 і 35 % відповідно [6]. Енергоресурсозберігаючі технології не унеможливають елементи інтенсивної системи ведення рослинницьких галузей, в тому числі із застосуванням хімічних засобів. Без добрив і гербіцидів неможливо практикувати ґрунтозахисні системи землеробства. Американські фахівці вважають, що за рахунок застосування мінеральних добрив і пестицидів у США отримують не менше половини всього зерна. Тонна гною підвищує врожайність всіх культур сівозміни в перерахунку на зерно на 1ц / га, одночасно поліпшується і ґрунтова родючість. Кожен центнер діючої речовини внесених мінеральних добрив окупається 4–6 центнерами зерна, 20–30 ц коренеплодів цукрових буряків і 18–20 ц картоплі [4, с. 24].

Ключовим механізмом формування системи раціонального сільськогосподарського землекористування є землеустрій, який забезпечує прогнозування, планування і організацію раціонального використання та охорони на національному, регіональному, локальному та

господарському рівнях; організацію території сільськогосподарських підприємств, установ та організацій з метою створення просторових умов для еколого-економічної оптимізації використання та охорони земель сільськогосподарського призначення, впровадження прогресивних форм організації управління землекористуванням, удосконалення структури і розміщення земельних угідь, посівних площ, системи сівозміни, сінокосо- і пасовищезміни. При цьому, землеустрій виступає водночас в якості інструменту, який забезпечує взаємодію між основними складовими системи землекористування і системи відповідних заходів : соціально-економічних та екологічних, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил [1, с. 48].

Необхідно вжити дієвих заходів для забезпечення відповідальності землевласників за порушення норм і правил земельних відносин, ґрунтозахисних систем, знищення ґрунтового покриву. Необхідно запровадити систему фінансових стимулів для стимулювання підвищення родючості землі. Необхідно прискорити затвердження державної програми збереження та підвищення продуктивності земель. Така програма має передбачати комплексну екологізацію сільського господарства.

Перехід у землекористуванні до інноваційної моделі розвитку має вирішальне значення. Ця модель має супроводжуватися комплексним науково-технологічним процесом, який ретельно контролюється від ініціювання дослідницьких завдань до практичної реалізації всіх етапів науково-технічних розробок. Крім того, інноваційна система постачання повинна бути створена для ефективного здійснення просування у землекористуванні та збереженні.

Бібліографічний список

1. Дорош Й. М., Барвінський А. В., Дорош А. Й. Концептуальні засади формування системи раціонального сільськогосподарського землекористування. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2022. № 1. С. 45-56.
2. Костишин О. О. Еколого-економічні засади раціонального землекористування в регіональних господарських системах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища». Львів: НАУ, 2012. 20 с.
3. Москаленко А. М. Формування ефективного використання сільськогосподарських земель Полісся У країни в ринкових умовах: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Київ, 2015. 489 с.
4. Сивак Є. М., Брошак І. С. Системи технологій агропромислового виробництва : навч. Посібник. Тернопіль : Тернопільський нац. екон. ун-т, 2010. 132 с.
5. Фоменко Л.В. Раціональне використання земель сільськогосподарського призначення в умовах західного регіону України автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК». Житомир: Державний агроекологічний у-т, 2004. 22 с.
6. Christy, R., Mabaya, E., Wilson, N., Mutambatsere, & Mhlang, N. 2009. Enabling environments for competitive agro-industries. In C.A. da Silva, D. Baker, A.W. Shepard, C. Jenane and S. Miranda-da-Cruz, eds. Agro-industries for development, pp.136-85.

Єжак Інна

Науковий керівник: Ступень Оксана, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Система комплексного еколого-економічного розвитку та облаштування сільськогосподарського землекористування повинна перебувати в тісній взаємодії з найбільш ефективними досягненнями науки і передового досвіду в галузі розвитку аграрного природокористування, новітніми технічними засобами і технологіями, які забезпечують інноваційний підхід в організації сільськогосподарського землекористування, напрямки щодо його екологізації і капіталізації, а також еколого-економічної безпеки відповідної території і країни в цілому. Оскільки інновація володіє характерними рисами нововведень, то інноваційна діяльність характеризується безпосереднім впровадженням цих нововведень, із застосуванням передових технологій галузевого характеру, в т.ч. у сфері землеустрою.

У цьому контексті досі є актуальною концепція інноваційної економіки Й. Шумпетера. Його концепція включає наступні п'ять базових нововведень, а саме: 1) розробку незнайомого споживачеві товару або товару з підвищеною якістю; 2) впровадження нового методу виробництва, який раніше не використовувався в даній галузі, не включає нові технічні винаходи і є новою формою комерційного обігу товару (наприклад, життєвий цикл виробу); 3) експансію ринку (наприклад, виробництво товарів подвійного призначення); 4) пошук нових джерел факторів виробництва (мобілізація внутрішніх резервів виробника); 5) реорганізацію галузі – монополізація (усунення конкуренції) або демонополізація виробництва (створення конкурентного середовища) на внутрішньому ринку. Нині ми живемо в постіндустріальному суспільстві, в якому сектор інноваційної економіки став домінуючим. І ця економіка вважається інноваційною, оскільки інновації створюються і використовуються в усіх галузях і сферах економіки і життєдіяльності.

Не є виключенням сфера землеустрою та галузь використання і охорони земель. Адже на початкових етапах соціально-економічних формацій елементи землеустрою зводилися до поліпшення умов проживання, а пізніше – до використання землі з метою вирощування продукції та вирощування одомашнених тварин. Зароджені земельні відносини з часом сприяли розвитку земельного права – комплексної галузі права, що регулює відносини щодо володіння, користування і розпорядження земельними ресурсами, а також щодо їх охорони та раціонального використання [2]. Згодом виявилось, що землевпорядкування тісно пов'язане з організацією виробництва, розселенням, екологією і спрямоване на створення територіальної платформи соціально-економічного розвитку країни в цілому – формування її земельного устрою. Або згодом – раціональні розміри сільськогосподарських підприємств [3], зокрема через консолідацію земель в Україні [4].

Крім того, земельні відносини в суспільстві розвивалися з урахуванням кліматичних умов. До факторів розвитку, які обґрунтовані А. М. Третьяком у праці «Землеустрій в Україні: теорія, методологія», нами добавлено територіальні та інноваційні, без яких на даному етапі неможливий розвиток економіки країни в цілому, та землекористування і земельних відносин зокрема, а відповідно і розвиток землеустрою.

Отже, сучасний землеустрій носить багатофункціональний характер і потребує формування відповідного інституціонального середовища на засадах інституціональної економічної теорії. Важливим методологічним прийомом у дослідженні проблем та перспектив розвитку системи сучасного землеустрою є інституціональний підхід. Важливість застосування цього прийому обумовлена необхідністю створення комплексної системної моделі, що стимулювала б процеси природоохоронної діяльності в галузі використання і охорони земель та формування сталого землекористування. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» [1] інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок

і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Бібліографічний список

1. Про інноваційну діяльність: Закон України. Електронний ресурс : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
2. Третяк А.М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: Монографія. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. 650 с.
3. Колганова І.Г. Раціональні розміри сільськогосподарських підприємств ринкового типу в Україні. Управління земельними ресурсами в умовах децентралізації влади: стан, проблеми та перспективи їх вирішення: Всеукр. наук.-практ. конференція, м. Київ, 11–12.
4. Колганова І.Г. До питання консолідації земель в Україні. Сталий розвиток економіки. 2011. № 6. С. 39–41.

Кардаш Христина

*Науковий керівник: Костишин Олександра, к.е.н., доцент
Львівський національний університет природокористування*

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОГНОЗУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день прогнозування використання земель сільськогосподарського призначення в Україні є важливою складовою розвитку аграрного сектору. З одного боку, це дозволяє виявити проблемні питання та ризики, з іншого – сприяє оптимізації використання земельних ресурсів та підвищенню ефективності їх використання.

У сучасних умовах прогнозування використання земель сільськогосподарського призначення здійснюється з використанням сучасних інструментів та методів, таких як геоінформаційні системи (ГІС), супутникове зондування, аналіз даних тощо. Це дозволяє враховувати такі фактори, як родючість ґрунту, кліматичні умови, наявність водних ресурсів, розташування ринків збуту, наявність інфраструктури та інші.

За останні роки в Україні було розроблено кілька національних програм та стратегій щодо використання земель сільськогосподарського призначення, які передбачають покращення якості та ефективності використання цих ресурсів. До таких програм належать, зокрема, Національна стратегія розвитку аграрного сектору на період до 2020 року, Державна програма розвитку сільського господарства та регулювання ринків продукції сільського господарства на 2020-2022 роки та інші.

Прогнозування використання земель сільськогосподарського призначення в сучасних воєнних реаліях також має свої особливості та виклики. Конфлікти на території країн можуть спричинити серйозні зміни в аграрному секторі та вплинути на використання земельних ресурсів.

Під час збройного конфлікту пошкоджені земельні ділянки та інфраструктура, знижена родючість ґрунту та підвищений рівень забруднення навколишнього середовища, що може призвести до скорочення виробництва сільськогосподарської продукції та зниження рівня життя селянського населення. Крім того, воєнні дії можуть призвести до евакуації місцевого населення та переселення біженців, що також може вплинути на використання земельних ресурсів та аграрний сектор в цілому.

Україна має значний сільськогосподарський потенціал, завдяки якому майже 25% найродючіших у світі чорноземів знаходяться на її території. Це призвело до того, що аграрна галузь стала однією з основних української економіки, відомою як "житниця Європи". Україна займає високі місця у світовому експорті соняшникової олії, зерна, кукурудзи, ячменю, пшениці, сої, птиці, меду та яєць.

Аграрний сектор в Україні складається переважно з рослинництва, яке забезпечує більше 70% сільськогосподарської продукції. У цьому секторі товарними культурами є зернові, бобові та соняшник, які становлять більше 60% від загальної продукції. З огляду на світові тенденції та ризики, пов'язані з аграрним сектором, важливо актуалізувати питання прогнозування його подальшого розвитку та встановлення тенденцій. Для підвищення конкурентоспроможності українських виробників на світовому ринку необхідно збільшувати інвестиції, що дозволить знизити вартість виробництва, поліпшити якість продукції, залучити високо додаткові види діяльності та поліпшити маркетингові стратегії.

Незважаючи на те, що сільське господарство забезпечує роботою 14% населення України, воно має високу непередбачуваність на майбутнє, яка пов'язана з такими факторами, як зміна клімату та економі

Однак, на сьогоднішній день в Україні ведуться заходи для забезпечення стабільності аграрного сектору в умовах збройного конфлікту. До таких заходів належать, зокрема, компенсації за збитки від війни, встановлення ринку збуту сільськогосподарської продукції, розвиток інфраструктури та інвестиційних проектів, які допомагають зберігати та відновлювати виробництво в зоні конфлікту.

Бібліографічний список

1. Земельна реформи України [електронний ресурс]: стаття. – Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/775-zemelnaya-reforma-ukrayini---osnovni-etapi-ta-podiyi-za-vsi-roki-nezaleznosti>
2. Костишин О.О., Смолярчук М.В., Стойко Н.Є. Основи просторового і містобудівного планування. Навчальний посібник (частина 1) ННВК «АТБ», Львів – 2022р. 162с.
3. Третяк А. М. Землеустрій: підручник. Херсон : Олді-плюс, 2019. 520 с.
4. Посібник з питань просторового планування для уповноважених органів містобудування та архітектури об'єднаних територіальних громад підготовлено радниками з просторового планування Групи радників з впровадження державної регіональної політики в Україні Програми «U-LEAD з Європою»: Тетяною Криштоп (Україна), Раймундом Рисем (Польща), Любіцею Кошелюк (Хорватія). URL: <http://www.rdpa.regionet.org.ua/sp>

Ковальчук Роман

Науковий керівник: Козій Галина, викладач

Кіцманський фаховий коледж ЗВО «Подільський державний університет»

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ПАСОВИЩ

Громадське пасовище – це земельна ділянка, що в більшості випадків знаходиться на землях запасу або резервного фонду за межами населених пунктів, і як правило, використовуються мешканцями територіальних громад для випасання власної худоби.

Передача земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності, які використовуються мешканцями для випасання худоби на території відповідної

територіальної громади для ведення фермерського господарства, особистого селянського господарства, садівництва без погодження із органами територіальної громади (що не передбачено чинним законодавством), а також інвентаризація земель державної форми власності та продаж прав оренди на земельні ділянки, які використовуються мешканцями як пасовище породжує незадоволення мешканців сільських рад.

В Земельному кодексі України питанню регулювання використання сіножатей та пасовищ приділено досить мало уваги. Так, відповідно до статті 34 Кодексу громадяни можуть орендувати земельні ділянки для сінокосіння і випасання худоби. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть створювати на землях, що перебувають у власності держави чи територіальної громади, громадські сіножаті і пасовища [2].

В умовах земельної реформи та реформи децентралізації розширюються повноваження територіальних громад щодо розпорядження земельними ресурсами, зокрема тими, що передаються з державної форми власності у комунальну. Рішення про створення пасовищ на землях комунальної власності приймається на сесії органу місцевого самоврядування.

Наступний крок – це оформлення землевпорядної документації під пасовище. Те саме можна зробити й за рахунок земель державної форми власності, але попередньо потрібно звернутись до головного управління Держгеокадастру в області із клопотанням про надання дозволу на розробку документації із землеустрою щодо відведення земельної ділянки під пасовище

Пункт 3.1 Наказу Мінагрополітики України від 20.08.2003 № 280 «Про затвердження Концепції збалансованого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 р.» говорить про необхідність:

- збільшити частку сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) відповідно до науково обґрунтованих показників, які мають розроблятися з урахуванням регіональних та місцевих особливостей;
- зменшити площі орних земель до 37-41% території країни шляхом виведення з ріллі схилів крутизною понад 3 градуси, земель водоохоронних зон, деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених сільськогосподарських угідь[3].

На жаль, в Україні стрімко зменшуються площі, виділені під пасовища. Ще меншою є кількість окультурених пасовищ, які ефективно зрощуються і на яких забезпечено планування випасу худоби. Варто відзначити, що саме наявність достатньої кількості пасовищ робить прибутковим утримання та розведення м'ясних порід великої рогатої худоби, значно підвищує рентабельність утримання молочного поголів'я. Це стимулює як сільгосп підприємства, так і населення займатися розведенням худоби, що на даний час є особливо важливим в аграрному секторі України.

Сьогодні органи місцевого самоврядування мають можливість зарезервувати земельні ділянки під пасовище законним способом і в майбутньому не мати проблем із забезпеченням цим угіддям громадян – мешканців громади для здійснення випасання худоби. Це в свою чергу дасть можливість зупинити спад поголів'я великої рогатої худоби та розвивати молочне скотарство.

Наступним кроком щодо територій громадських пасовищ повинно стати раціональне їх використання. Тут важлива співпраця громадян-землекористувачів та органу місцевого самоврядування. Питання поліпшення пасовища (підсів, удобрення тощо) та інші питання, що виникають, вирішуються в рамках вимог діючого законодавства за рахунок коштів користувачів, а в окремих випадках шляхом створення спеціального фонду як за рахунок внесків користувачів, так і благодійних внесків інших фізичних і юридичних осіб та грантів.

Засновник Школи м'ясного скотарства Іон Морару на своїй сторінці у Фейсбук ділиться деякими особливостями, які стосуються управління випасом худоби : «Щоб від пасовища отримувати максимум, ним необхідно правильно управляти, бо ні для кого не

секрет, що кормовиробництво займає більшу половину всіх витрат в виробництві молока та яловичини, а пасовище в свою чергу це значна частина в цьому процесі, тому правильне його використання в значній мірі буде тією необхідною оптимізацією для підвищення рентабельності господарювання, іншими словами – розуміння помилок щодо управління пасовищем може збільшити шанси на економічний успіх.

Управління пасовищем – це складна та надзвичайно важлива складова у виробництві яловичини і молока (якщо молочна худоба має можливість випасатися), тому виробникам необхідно враховувати абсолютно кожен аспект цього питання, це і екологічна система в якій знаходиться пасовище, це кліматичні та погодні умови, які нажаль постійно змінюються, це і коливання ринку вже готової продукції».

Підсумовуючи вище викладене констатуємо:

по-перше, створення громадських пасовищ забезпечить збільшення поголів'я ВРХ в особистих господарствах громадян, що дозволить частково фінансово забезпечити сільське населення, яке на сьогодні мало працевлаштоване;

по-друге, створення, використання та впорядкування кормових угідь, забезпечить підвищення ефективності виробництва молока;

по-третє, землі практично не придатні для вирощування в рільництві, можна використовувати як природні пасовища;

по-четверте, кормові вгіддя виконують природоохоронну функцію.

Вони мають важливе значення для екологічної рівноваги в агроландшафтах, володіють природоохоронними та екологістабілізуючими властивостями, оскільки захищають ґрунти від ерозії, водні джерела від замулення та забруднення, зберігають біорізноманіття[1].

Бібліографічний список

1. Дудич Г. М. Землеустрій: впорядкування територій кормових угідь та багаторічних насаджень : навч. посіб. / Г. М. Дудич, Л. В., Дудич, . – Львів, 2017. – 202 с. [Режим доступу: <https://repository.lnup.edu.ua/jspui/bitstream/>]
2. Земельний кодекс України [Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276814>]
3. Наказ Мінагрополітики України «Про затвердження Концепції збалансованого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року» від 20.08.2003 № 280.

Козак Варвара-Варя

Науковий керівник: Лавейкіна Євгенія, к.е.н, доцент

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

НАУКОВІ АСПЕКТИ РАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБІТ ІЗ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Зміст землеустрою полягає у розвитку наступних дій:

- встановлення на місцевості меж адміністративно-територіальних утворень, землеволодінь і землекористувань;
- розробку загальнодержавної і регіональних програм використання та охорони земель;
- складання схем землеустрою, розроблення техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель відповідних адміністративно-територіальних утворень;
- обґрунтування встановлення меж територій з особливими природоохоронними, рекреаційними і заповідними режимами;

- складання проєктів впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань та створення нових;
- складання проєктів відведення земельних ділянок;
- встановлення в натурі меж земельних ділянок;
- підготовку документів, що посвідчують право власності або право користування землею;
- складання проєктів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін, упорядкування угідь, а також розроблення заходів щодо охорони земель;
- розроблення іншої землевпорядної документації, пов'язаної з використанням та охороною земель;
- здійснення авторського нагляду за виконанням проєктів з використання та охорони земель;
- проведення топографо-геодезичних, картографічних, ґрунтових, геоботанічних та інших обстежень і розвідування земель [1].

Центральне місце в системі землеустрою належить плануванню робіт. В планах робіт із землеустрою встановлюють їх обсяги за видами, передбачається потреба в кадрах і орієнтовна вартість цих робіт для подальшого їх фінансування. Раціональна організація робіт із землеустрою впливає з правильно розроблених і взаємоув'язаних планів використання земельних, трудових і фінансових ресурсів.

Продуктивність праці землевпорядних кадрів залежить від багатьох факторів суб'єктивного і об'єктивного характеру, які можна об'єднати в три групи:

1. фактори, зумовлені природно-кліматичними умовами виробництва;
2. фактори, пов'язані з капітальними вкладеннями і збільшенням основних фондів (впровадження нової техніки і обладнання);
3. фактори, не пов'язані з капітальними вкладеннями і збільшенням основних фондів (впровадження прогресивної технології, передових методів організації і оплати праці, підвищення кваліфікації спеціалістів) [3].

Фактори, зумовлені природно-кліматичними умовами виробництва, відносяться до об'єктивних, оскільки їх вплив на продуктивність праці не залежить від діяльності конкретних працівників. Інші фактори відносяться до суб'єктивних, оскільки визначаються волею людини. Раціональна організація робіт із землеустрою нерозривно пов'язана зі спеціалізацією виробництва, яка передбачає таку форму організації суспільного виробництва, при якій виготовлення однорідної продукції або окремих технологічних операцій закріплене за окремими виробничими підрозділами [2].

Не можна вважати раціональними організованими роботи із землеустрою без врахування організаційної структури управління виробництвом, запровадження заходів щодо наукової організації праці, що сприяють, з одного боку, запровадженню в землевпорядне виробництво досягнень науки і техніки, а з другого – підвищенню його рентабельності і зниженню собівартості робіт [4].

Завдяки землеустрою на сьогодні виконано великі обсяги таких землевпорядних робіт, як [1]:

- розроблення проєктів роздержавлення і приватизації земель з видачею державних актів на право колективної власності на землю та надання у постійне користування;
- встановлено межі сільських рад та населених пунктів;
- визначено території земель для ведення особистого підсобного та фермерських господарств;
- розроблені проєкти поділу земель сільгосп підприємств на земельні частки (паї);
- проведено інвентаризацію земель сільгосп підприємств з метою отримання інформації про склад і кількість земельних угідь;

- виконано грошову оцінку всіх категорій земель, в тому числі видано сертифікати на земельні частки (паї);
- розроблено проекти реформування недержавних сільгосп підприємств на засадах приватної власності на землю.

Сучасний розвиток землеустрою спрямовує свою діяльність на реалізацію заходів щодо прогнозування, планування, організації використання та охорони земель на національному, регіональному, господарському рівнях, що має за мету забезпечити досягнення цих результатів, сформованих на інноваційних засадах.

Бібліографічний список

1. Горлачук, В. В., Белінська С. М. Інститут землеустрою як інструмент організації раціонального використання і охорони земель сільськогосподарських підприємств. Бізнес-навігатор. 2015. № 1. С. 157-168.
2. Футулійчук В. М., Шапоренко О. І., Бойчук Я. Д. Принципи, завдання та методологічна основа землеустрою. Вчені записки Університету «КРОК». 2017. № 48. С.166-174.
3. Чуб О. Проект землеустрою як основа раціонального використання земель сільськогосподарського призначення. Економіст. 2011. № 10. С. 36-37.
4. Stupen M., Stupen R., Ryzhok Z., Stupen O. Methodological foundations of the organization and protection of lands in the context of the balanced nature use. Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. 2019. № 19(1). P. 565-571.

Кулик Володимир

Науковий керівник: Ступень Оксана, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Особливим економічним ресурсом, що здатен задовольняти людські потреби є земля. Від ефективності її використання залежить не лише рівень економічного розвитку країни, а й добробут та здоров'я кожної людини. Однією з головних умов ефективного управління земельними ресурсами будь-якої країни є здатність забезпечити стаке землекористування з відповідним підвищенням добробуту людей, вирішення проблем, пов'язаних з деградацією та поліпшення екологічного стану земель. Земельні ресурси відіграють ключову роль у розвитку територій і тісно пов'язані з глобальними проблемами бідності і відсутності продовольчої безпеки, адаптації до змін клімату та подолання його наслідків, а також з проблемами деградації і виснаження природних ресурсів, які впливають на добробут мільйонів жителів у всьому світі [3].

Незважаючи на глобалізаційні процеси, що відбуваються у світі, зближення основних загальнолюдських цінностей, можна виділити кілька суттєво відмінних моделей сприйняття справедливості. Можливо, усвідомлення витоків та особливостей формування уявлень про справедливість різних культур і народів може дати відповіді про причини успіхів або невдач соціальних політик, а також допоможе використати їх переваги та відвернути невдачі [1]. У сприйнятті традиційних східних цивілізацій переважають колективні цінності, які мають пріоритет над індивідуальними інтересами, при цьому людина асоціює себе з певним соціумом.

На сучасному етапі розвитку світової економіки, ринок землі є потужним засобом стимулювання зростання продуктивності та інвестицій, так як земельний обіг сприяє

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

зосередженню земельних ресурсів в руках найбільш ефективних користувачів, конкурентоспроможних землекористувачів. Навіть в країнах з розвинутою ринковою економікою – з міцним забезпеченням прав приватної власності на землю і розвиненими ринками землі – держава має абсолютні права і відповідальність з контролю за використанням землекористувань в інтересах суспільного добробуту і збереження цілісності природних ресурсів. У ринковій економіці держава «контролює» земельні відносини, перш за все, дотично – через розроблення і імплементацію законодавчих і регулюючих норм, які можуть бути доповнені або посилені муніципалітетами. Тому держава, зазвичай, не втручається в приватні рішення і дії, що дозволяє учасникам земельного обороту виробляти ефективні рішення з точки зору поширення і використання земельних ресурсів та діяти на користь суспільного добробуту.

Сучасне світове державне регулювання використання земельних ресурсів має служити доповненням до переваг приватного прийняття рішень в області розподілу і користування землею. На основі вивчення світового досвіду управління земельними ресурсами на основі рівня соціально-економічного добробуту суспільства можна сформулювати наступні принципи (табл.).

Таблиця - Міжнародні принципи управління земельними ресурсами на основі рівня соціально-економічного добробуту суспільства [2]

Назва принципу	Сутність
<i>Багатофункціональність</i>	має на меті облік широкого спектру послуг, що надаються землевласникам та землекористувачам в цілому з боку держави
<i>Мультисекторальність</i>	інтегрований підхід до економіки землевпорядкування та землекористування з метою підтримки процесів диверсифікації економічної діяльності, створення нових джерел доходу, збільшення зайнятості та збереження культурної та історичної спадщини територій
<i>Гнучкість</i>	система підтримки господарської діяльності землевласників та землекористувачів, в першу чергу, сільських територій, заснована на субсидіарному фінансуванні і партнерських відносинах
<i>Транспарентність (прозорість)</i>	в процесі складання і реалізації програм розвитку територій, що досягається на основі простого і зрозумілого законодавства

Бібліографічний список

1. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні: [монографія]. К., 2015. 244 с.
2. Електронне джерело. Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National_accounts_and_pdf
3. Камінецька О. В. Методологічні основи дослідження управління земельно-ресурсним потенціалом територій. Агросвіт. 2017. № 12. С. 58–62.

Лобаз Вікторія

Науковий керівник: Лавейкіна Євгенія, к.е.н, доцент

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ПРОЄКТ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ПРОТИЕРОЗІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ АГРОЛАНДШАФТІВ

За умов складного ерозійного рельєфу з еродованими й ерозійно небезпечними ґрунтами аграрні ландшафти України як головні структурно-територіальні одиниці сільськогосподарських еколого-економічних систем повинні являти собою стабільні та достатньо саморегулюючі просторово-територіальні одиниці. Вони повинні мати ефективну систему організації території з комплексом усіх необхідних протиерозійних заходів.

Противерозійна організація території включає чотири складові компоненти:

1. організаційно-господарські;
2. агротехнічні;
3. лісомеліоративні;
4. гідротехнічні.

Усі вони в певних природно-кліматичних зонах і типах рельєфу мають свою специфіку інтенсивності та співвідношення застосування. У той же час кожний компонент системи є важливим і виконує свої специфічні функції. замінити один другим є неможливо без шкоди для ефективної боротьби з ерозією ґрунту. Серед усіх компонентів противерозійної організації території лісомеліоративні заходи є найбільш ефективними в комплексній боротьбі з ерозією ґрунтів, посухами і суховіями та загальним регулятором мікроклімату. Лісомеліоративні насадження та природні лісові масиви є головним конструктивним елементом архітектури аграрних ландшафтів при оптимізації лісо аграрних екологічних систем [4].

Головним завданням противерозійної організації території є раціональне розміщення складових комплексу з органічним їх ув'язуванням між собою з природними умовами і характером використання кожної конкретної земельної ділянки. Противерозійну організацію території здійснюють у послідовності:

- розподіл земельних фондів за інтенсивністю використання;
- розміщення водорегулювальних смуг, посиленних канавами і валом дорогою, на межах переходу одного фонду в інший;
- організація сівозмін на виділених фондах.

Під час розробки проєктів землеустрою з комплексом противерозійних заходів враховують:

- спеціалізацію господарства і перспективу структури посівних площ.
- визначення лінійних рубежів.
- раціональний склад і розподіл земельних угідь
- раціональне використання сильно-еродованих ґрунтів.
- раціональне проєктування полів [1].

Проєкти землеустрою, що забезпечують комплекс противерозійних заходів розробляються для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва, раціонального використання та охорони земель, створення сприятливого екологічного середовища і покращення природних ландшафтів [2]. Робота під час виконання таких проєктів включає підготовчі роботи, розробку проєктів, оформлення, розгляд і затвердження проєктів, перенесення в натуру, авторський нагляд.

Обґрунтування площ і складу угідь у проєкті землеустрою з противерозійної організації території передбачає виявлення земель, що підлягають освоєнню під сільськогосподарські угіддя і закладку багаторічних насаджень; розміщення системи лісомеліоративних противерозійних насаджень, гідротехнічних противерозійних споруд, внутрішньогосподарських доріг, джерел польового водопостачання, а також розміщення угідь і сівозмін на території господарства з урахуванням інтересів захисту ґрунтів від ерозії [3].

Ефективна протиерозійна організація території агроландшафтів може бути досягнена завдяки [4]:

- оптимізації видів використання земель залежно від особливостей рельєфу і ґрунтово-кліматичних умов та рівня сільськогосподарського виробництва;
- екологічно-сталого співвідношення між пл-щею заліснених територій і полів з іншими угіддями;
- обґрунтованого розміщення різних видів лісомеліоративних насаджень на водозбірній площі;
- організації і ведення ґрунтозахисного сільськогосподарського виробництва;
- конструювання лісових біоценозів, притаманних певній місцевості.

Бібліографічний список

1. Обласов В.І., Балик Н.Г. Протиерозійна організація території: навч. посібник. Київ, 2009. 215 с.
2. Рижок З.Р. Оптимізація структури та підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення. Збалансоване природокористування. 2016. № 4. С. 152-157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zp_2016_4_31.
3. Тарарико О.Г. Формування збалансованих агроландшафтів на принципах ґрунтозахисної контурно-меліоративної системи землекористування. Землеробство. 2015. № 1. С. 13-18.
4. Тишковець, В.В., Опара В.М. Картографування аграрних ландшафтів в умовах поширення еродованості територій. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2015. № 22(1). С. 130-133.

Мельник Вадим

Науковий керівник: Ступень Оксана, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ С/Г ПРИЗНАЧЕННЯ

Державне регулювання економіки є системою заходів щодо здійснення впливу на суб'єкти господарської діяльності в такий спосіб, щоб вони досягли поставлених органами державної влади цілей. Мета державного регулювання економіки полягає у створенні такої господарської системи, націленої на вибір найкращих варіантів використання наявних факторів виробництва, а також забезпечення належних соціально-економічних умов життєдіяльності.

Об'єктами державного регулювання економіки можна вважати сфери, галузі, регіони, явища, ситуації та умови соціально-економічного життя держави, де існують або можуть виникнути проблеми, які не можливо автоматично чи швидко вирішити, як того вимагають умови належного функціонування економіки й підтримання рівня соціальної стабільності. Тобто мається на увазі економічний цикл, структура економіки, інвестиційна діяльність, науково-технічний прогрес, грошовий обіг та інфляція, ціни, платіжний баланс, зайнятість і доходи населення, соціальний захист, умови конкуренції, навколишнє середовище.

Суб'єктом державного регулювання економіки є держава в особі таких державних органів управління, як президент країни, парламент, уряд, місцеві адміністрації. На державу покладається завдання вирішити досить складні соціально-економічні проблеми із врахуванням інтересів усіх сторін, тому вона залучає до цього процесу наукові установи, політичні партії, громадські організації.

Одними з основних елементів у системі земельного регулювання варто вважати землеустрій та оцінку земель. Відповідно до законодавства можна виділити такі основні функції землеустрою: 1) відповідність положенням державної політики щодо землекористування, охорони земельних ресурсів, підвищення рівня розвитку земельних відносин, забезпечення належного поділу земель за основним цільовим призначенням, створення системи раціонального використання земельних ресурсів, що в свою чергу забезпечить розвиток ефективного використання земель; 2) забезпечення відомостями основних інституцій регулювання щодо володіння, користування та розпоряджання землею (маються на увазі такі механізми, як правовий, економічний, екологічний) через прийняття спеціальної системи і порядку землекористування та охорони земельних ресурсів; 3) визначення і затвердження на території ліній розмежування адміністративно-територіальних одиниць, землевласників і користувачів земельних ділянок, територій до яких відносяться землі, що мають особливу природоохоронну цінність та виділені для того, щоб зберегти природну різноманітність ландшафтів, рослинний і тваринний світ, землі, які мають особливе історичне значення і ті, що віднесено до рекреаційних та задоволення оздоровчих потреб; 4) розроблення прогнозу, проектування і організації раціонального землекористування та охорони земельних ресурсів на державному, територіальному й місцевому рівнях; 5) організація земельних володінь агропідприємств, товариств та об'єднань для того, щоб мати можливість забезпечити умови для покращення землекористування та охорони сільськогосподарських земель, а саме екологічної та економічної складової, контроль за розташуванням земельних угідь, дотриманням сівозмін тощо; 6) опрацювання та виконання спеціальної системи заходів, яка передбачає збереження агроландшафтів, поліпшення малопродуктивних земель, збереження природних властивостей ґрунтів і підвищення їх родючості, заходів, направлених на запобігання виснаженню ґрунтів, розвитку ерозійних процесів, забрудненню, заболоченню, засоленню, підвищенню кислотності ґрунтового середовища тощо; 7) одержання відомостей щодо площ земель та їх якісних властивостей, а також відомостей, потрібних для спостереження за земельними ресурсами, організації контролю у сфері використання та охорони земель [1].

Як зазначалося вище, одним із важливих інструментів державного регулювання у сфері використання земельних ресурсів є оцінка земель, яку здійснюють в таких цілях: 1) визначення якісних властивостей земель за допомогою бонітування ґрунтів, що дає змогу визначити їхні якісні характеристики, що є основою для економічної оцінки земель сільськогосподарського призначення, ці дані, як надто важливі обов'язково враховуються при аналізі ґрунтів для з'ясування придатності вирощування на них сільськогосподарських рослин та можливих втрат при веденні господарської діяльності; 2) на підставі отриманих даних щодо економічної оцінки здійснюється нормативна грошова оцінка земельних ділянок, визначається на скільки ефективно використовуються земельні ресурси та при аналізі ґрунтів на придатність вирощування на них сільськогосподарських культур; 3) нормативна грошова оцінка земельних ділянок застосовується за потреби розрахунку величини податку на землю, державного мита при обміні, отриманні спадку чи договору дарування земельних ділянок на законодавчому рівні, встановлення плати за оренду землі, можливих втрат при здійсненні господарської діяльності, при опрацюванні системи економічного стимулювання у сфері землекористування та охорони земельних ресурсів; 4) проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок необхідне для з'ясування вартості об'єкта оцінки, яка береться до уваги при укладанні цивільно-правових актів (договори купівлі-продажу землі, застави, тощо), викуп земельних ділянок (у т.ч. для суспільних потреб), при внесенні до статутного фонду для бухгалтерського обліку згідно із вимогами законодавства [2, 3].

Бібліографічний список

1. Діброва А. Д. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практика [Текст]: монографія / А. Д. Діброва. – К.: ВПД «Формат», 2008. – 488 с.
2. Мартин А. Економічне регулювання земельних відносин: як виправити недоліки? / А. Мартин // Землевпорядний вісник. – 2009. – № 6. – С. 22–29.
3. Помаз Р. Ю. Бонітування ґрунтів як складова комплексної оцінки території / Р. Ю. Помаз // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. – 2012. – Вип. 16. – С. 100–102. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbgo_2012_16_31.

Мельник Марія

Науковий керівник: Шнік Наталія, к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

МОЖЛИВОСТІ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Впровадження земельної реформи та децентралізація підняли низку практичних питань, які цікавлять не лише представників ОТГ, але й пересічних землекористувачів: цифровізація, оренда та податки, інвентаризація земель, зміна цільового призначення, розпаювання та інші важливі питання [2].

З набуттям чинності Закону «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин», як уже навколо нього точаться чимало інтриг та непорозумінь. Цей закон вносить багато нового для громад, представників професійної спільнот та органів виконавчої влади. Для правильного його трактування і правильного розуміння всіх внесених норм, його потрібно розглядати у комплексі з пакетом законів та законопроектів земельної реформи [1].

Передача державних земель у власність громад — процес важливий та історичний. Територіальні громади зможуть забезпечити кращий контроль та управління землями, а надходження до місцевих бюджетів покращать добробут містечок і сіл. Утім за довгі роки хаотичного централізованого управління, панування тіньової економіки та корупційних схем люди розучилися почуватися господарями на власній землі та мають безліч питань і навіть побоювань щодо земельної реформи.

Саме тут хочемо звернути увагу на можливості для органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

Наприклад, новий Закон, у поєднанні з інструментами комплексного просторового планування території територіальних громад, які визначені іншим Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель», дає можливість стати повноцінними господарями на своїй території [3]:

- зареєструвати в Державному земельному кадастрі межі території територіальної громади;
- здійснити облік ресурсів громади;
- зарезервувати території для розвитку;
- запровадити прозорі підходи в сфері землеустрою та містобудування;
- запланувати можливі зміни цільового призначення земель;
- забезпечити ефективне використання та охорону всіх земель.

Новий Закон регламентує такі інструменти, які в комплексі створюють сприятливі умови для розвитку територій громад, зокрема, передача земель громадам.

Землі державної власності за межами населених пунктів за законом передаються у комунальну власність громад. З 2002 року органи місцевого самоврядування розпоряджались лише землями в межах населених пунктів (приблизно 12% території України). Віднині органи місцевого самоврядування будуть повноцінними господарями на своїй території, зможуть планувати, використовувати та розпоряджатися землею (крім земель оборони та земель державних підприємств, установ та організацій).

Про що слід пам'ятати:

1. ділянки, сформовані та зареєстровані в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, мають бути перереєстровані за громадою, лише з цього моменту виникає власність;

2. ділянки, які не сформовані (немає кадастрових номерів та реєстрації в Державному реєстрі речових прав), вважаються власністю громади автоматично.

Не переходять у власність громади наступні землі:

1. які перебувають на праві постійного користування в державних підприємств;

2. землі оборони;

3. землі природозаповідного призначення;

4. чорнобильська територія;

5. землі під об'єктами нерухомості, які перебувають в державній власності;

6. землі, щодо яких є рішення про передачу в постійне користування державним підприємствам.

Зміну цільового призначення земель віднесено до компетенції ради громади. Віднині з розробкою комплексного плану просторового розвитку громади можна буде змінити цільове призначення земельної ділянки у відповідності до розробленої містобудівної документації.

Зміна цільового призначення земельних ділянок за межами населених пунктів відбуватиметься або через розробку землевпорядної документації, або в спрощеному порядку, коли достатньо волевиявлення особи, якщо був розроблений і затверджений комплексний план просторового розвитку громади. Цільове призначення може бути змінене лише в межах дозволених видів використання земель, встановлених комплексним планом просторового розвитку громади.

Виникають і питання щодо інвентаризації польових доріг у громаді, а саме визначення площі і укладанні договорів оренди. Нащо закон відповідає, що потрібно звернутися до сертифікованого землевпорядника для виготовлення землевпорядної документації, зареєструвати ці земельні ділянки в Державному земельному кадастрі, а права на них — у Державному реєстрі речових прав, після чого можна передавати їх в оренду землекористувачам.

Контролю за землею сприяє створена у рази ефективніша дворівнева система контролю за використанням та охороною земель.

Перший рівень – органи місцевого самоврядування здійснюють контроль за найпоширенішими порушеннями на своїй території (самовільне захоплення та не цільове використання земель).

Другий рівень – Держгеокадастр здійснює нагляд за діяльністю ОМС, а також контроль у громадах де ОМС не здійснює контрольні функції. Віднині органам місцевого самоврядування надано можливість прийняти до свого штату інспекторів з контролю за використанням і охороною земель (там де їх не буде, функції виконуватимуть інспектори Держгеокадастру).

І також виникають питання щодо регулювання землеустрою, важливої складової у громадах.

Органи місцевого самоврядування затверджуватимуть землевпорядну та містобудівну документацію на всій території громади. Віднині без відома ОМС жодна ділянка не з'явиться в кадастрі, не розпочнеться будівництво.

Органи місцевого самоврядування зможуть реєструвати межі громади в Державному земельному кадастрі. Відповідні вимоги до виготовлення проектів землеустрою щодо встановлення меж територіальної громади для можливості реєстрації такої території у ДЗК визначені даним законом.

Громада зможе фінансувати проведення робіт із землеустрою на всій своїй території, а не лише на землях комунальної власності.

Бібліографічний список

1. Комплексне просторове планування та земельна децентралізація. Можливості громад в контексті нового Закону (decentralization.gov.ua).
2. Земельна децентралізація і громади: як зміниться життя ОТГ після запуску ринку землі та закону про геопросторові дані? — АГРОПОЛІТ (agropolit.com).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель. Закон України від 17.06.2020 № 711-IX (rada.gov.ua).

Мельник Софія

Науковий керівник: Остафінська Людмила, викладач

Стрийський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

КОМПЛЕКСНИЙ ПЛАН ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади – одночасно містобудівна документація на місцевому рівні та документація із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони і збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території.

Комплексний план передбачає узгоджене прийняття рішень щодо цілісного (комплексного) просторового розвитку населених пунктів як єдиної системи розселення і території за їх межами.

Комплексний план включає планувальні рішення щодо перспективного використання всієї території територіальної громади, а також:

генеральний план населеного пункту - адміністративного центру територіальної громади;

генеральні плани населених пунктів та детальні плани території у межах території територіальної громади, затверджені до прийняття комплексного плану, які відповідно до цієї статті визнані такими, що відповідають вимогам законодавства, узгоджуються з планувальними рішеннями комплексного плану і підлягають включенню до нього;

генеральні плани населених пунктів у межах території територіальної громади, необхідність розроблення яких встановлена рішенням про затвердження комплексного плану (включаються до складу комплексного плану одночасно з їх затвердженням);

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

планувальні рішення генеральних планів інших населених пунктів та детальних планів територій у межах території територіальної громади в обсязі, визначеному Кабінетом Міністрів України;

детальні плани території у межах території територіальної громади (включаються до складу комплексного плану одночасно з їх затвердженням);

межі функціональних зон усієї території територіальної громади з вимогами до забудови та ландшафтної організації таких зон (плани зонування територій населених пунктів у межах території територіальної громади розробляються у складі генеральних планів та включаються до складу комплексного плану одночасно із затвердженням відповідних генеральних планів);

історико-архітектурні опорні плани історичних ареалів населених пунктів, внесених до Списку історичних населених місць України (включаються до складу комплексного плану як невід'ємні складові генеральних планів відповідних населених пунктів).

Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади – це:

1. Документ, що регулює питання розподілу, використання та охорони земель усіх форм власності;

2. Основа для інвестицій у будівництво, використання територій, реалізації проєктів громади;

3. Можливість врахування інтересів усіх верств населення громади.

Відповідно до вимог вищезазначених нормативно-правових актів, органам місцевого самоврядування до 1 січня 2025 року необхідно забезпечити розроблення комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади.

Слід пам'ятати, що мешканці завжди прагнуть розвитку своїх населених пунктів. Тому врахування думок громади під час виконання робіт з просторового планування є корисним та важливим. Відкритість і прозорість громадських обговорень дозволяє врахувати усі пропозиції громадян, максимально оптимізувавши їх до новітніх законодавчих норм та програм.

Місцеві жителі, підприємці, фермери, промисловики та інші зацікавлені особи можуть бути залучені до самого процесу просторового планування, доповнити його своїми ідеями або ініціативами, що у подальшому допоможе уникнути потенційних конфліктних ситуацій на стадії затвердження містобудівної документації.

Слід звернути увагу, що ТГ, які претендують на отримання субвенції, повинні мати актуалізовану картографічну основу на всю територію розроблення Комплексного плану.

Граничний розмір субвенції визначається за формулою:

$$\text{Граничний розмір} = 3,19 \text{ тис. грн.} * \text{площа території ТГ в км}^2$$

Отримані результати Комплексного плану варто перевірити на наявність всіх пунктів, визначених завданням на розроблення. Особливу увагу слід приділити: врахуванню державних та регіональних інтересів, кількості планувальних рішень детальних планів, кількості сформованих земельних ділянок, кількості земельних ділянок, сформованих до 2004 року, але відомості про які не внесені до Державного земельного кадастру, які мають бути внесені до Державного земельного кадастру за результатами розроблення Комплексного плану, графічні матеріали та додаткові розділи, визначені завданням на розроблення.

Після прийняття рішення про затвердження Комплексного плану інформація має передаватись у вигляді електронних документів, визначених постановою КМУ № 632. Отримані результати потрібно представити у вигляді бази геоданих, на основі якої громада

зможе здійснювати містобудівний моніторинг та вносити необхідні зміни в розділ землеустрою для отримання завжди актуальної інформації про ресурси громади.

Схеми планування території областей дають інформацію про державні інтереси, тобто заходи та плани держави, щодо розвитку країни в цілому. Оскільки змінився адміністративно-територіальний устрій, райони укрупнились, а територіальні громади остаточно об'єднались, то такий вид містобудівної документації як схема планування території району, яка розроблялась в масштабі від 1:25000 до 1:100000 не відповідає вимогам розроблення комплексного плану. Цей вид містобудівної документації може бути використаний для аналізу існуючого стану та перспектив розвитку, якщо проектні рішення відповідають цілям стратегічного розвитку громади.

Розроблення комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади є невід'ємним кроком щодо забезпечення сталого розвитку громади.

Тому потрібні вдосконалення теоретичних і методичних положень територіально-просторового планування розвитку території, що дозволяють збільшити базу оподаткування і збір бюджетних доходів, залучити інвестиції в розвиток територіальних громад, створити ефективну систему забезпечення прав гарантій для суб'єктів земельних відносин.

Бібліографічний список

1. Земельний кодекс України
2. Закон України Про архітектурну діяльність || від 20.05.1999р. - № 687-XIV(редакція 10.10.2022р.)
3. Закон України "Про землеустрій"
4. Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій
5. Закон України "Про Державний земельний кадастр"
6. Третяк А.М., Третяк В.М., Прядка Т.М., Третяк Н.А. Територіально-просторове планування землекористування. Навчальний посібник. Біла Церква – 2022 р.
7. Третяк А.М., Третяк В.М. Зонування земель: законодавчий колапс та наукові засади планування розвитку землекористування об'єднаних територіальних громад. Агросвіт. 2020. № 23.

Мостовий Денис

Науковий керівник: Шнік Наталія, к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ - ПЕРЕВАГИ ТА ВИПРОБОВУВАННЯ ЧАСОМ

Сьогодні демократія є найпопулярнішою формою політичної організації в суспільстві, що дозволяє людям не тільки обирати лідерів, але й контролювати уряд. Незважаючи на всі проблеми, які виникають в рамках демократичних суспільних організаційних форм, держав і політичних систем, найкращою відповіддю на виклики сучасності є влада народу.

В Україні процес децентралізації розпочато 2014 року з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (01.04.2014), законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та змін до Бюджетного і Податкового кодексів – щодо фінансової децентралізації.

Реформа децентралізації дала поштовх до формування дієздатного та найбільш наближеного до громадянина інституту влади – місцевого самоврядування. Добровільне об'єднання територіальних громад дозволило новоутвореним органам місцевого самоврядування дістати відповідні повноваження та ресурси, що їх раніше мали міста обласного значення [1].

Інтереси громадян, які мешкають на території об'єднаної громади, тепер представляють обраний голова, депутатський корпус та виконавчі органи ради громади, що забезпечують реалізацію наданих законом повноважень в інтересах громади. У населених пунктах, що увійшли до складу об'єднаної громади, право жителів на місцеве самоврядування та надання послуг громадянам забезпечують обрані ними старости.

Прошло вже 9 років з моменту запровадження даної реформи тому можна виділити такі переваги:

1. Розширення можливостей місцевих громад. Реформи дозволили територіальним громадам самостійно визначати розвиток своїх територій та здійснювати контроль за виконанням місцевих планів і проектів.

2. Підвищення фінансової самокупності. Відповідно до цієї реформи місцеві громади мають доступ до більших фінансових ресурсів і вільніше їх використовують. Це дає змогу розвивати інфраструктуру, забезпечувати якість життя мешканців, вирішувати соціально-економічні питання на місцевому рівні.

3. Зменшення корупцію. Реформи передбачали зменшення кількості посередників між місцевими громадами та центральною владою, що дозволило побороти корупцію та забезпечило більш прозорий механізм розподілу фінансових ресурсів.

4. Забудова території. Реформи дозволяють місцевим громадам самостійно визначати розвиток своїх територій, забезпечуючи їх сталий розвиток та стратегію.

5. Політична стабільність. Реформи можуть забезпечити політичну стабільність і створити механізми діалогу між місцевими громадами та центральною владою. Це дозволяє уникнути конфліктів і розбіжностей з питань розвитку території.

6. Розвиток громадянського суспільства. Реформи дозволили місцевим громадам брати більш активну участь у прийнятті рішень та реалізації місцевих програм і проектів. Це сприяє розвитку громадянського суспільства та зміцненню демократії.

7. Єдиний регіональний розвиток. Реформи дозволили забезпечити єдиний розвиток різних частин країни, оскільки місцеві громади отримали можливість самостійно визначати розвиток своїх територій та використання фінансових ресурсів.

8. Збільшення ефективності використання ресурсів. Реформа дозволяє більш ефективно використовувати фінансові ресурси, що сприяє забезпеченню якісних послуг та розвитку інфраструктури на місцевому рівні.

9. Забезпечувати соціальний захист. Реформи дозволяють місцевим громадам забезпечувати соціальний захист та розвивати соціальну інфраструктуру на місцевому рівні.

10. Залучення інвестицій. Реформи можуть забезпечити сприятливі умови для інвестицій та розвитку підприємництва на місцевому рівні, тим самим сприяючи національному економічному зростанню та зайнятості в місцевих громадах [2].

Хоча реформа децентралізації в Україні була започаткована з метою покращення ефективності державного управління, забезпечення більшої автономії та відповідальності місцевих органів влади, вона має декілька недоліків, зокрема:

1. Нерівномірний розподіл фінансових ресурсів між різними рівнями влади. На деяких територіях області, міста та громади отримали значні додаткові фінансові ресурси, в той час як на інших територіях ресурсів не вистачає для забезпечення якісних послуг місцевому населенню.

2. Недостатня підготовка місцевих органів влади до виконання нових завдань. Реформа вимагає від місцевих органів влади великої кількості нових функцій, що може

привести до недостатньої підготовки та виконання ними своїх обов'язків, що знову ж таки призведе до погіршення якості послуг.

3. Недостатньої уваги з боку держави для розвитку інфраструктури. Реформа децентралізації не вирішує проблеми з погіршенням інфраструктури, насамперед доріг, комунікацій та інших мереж. Це може призвести до збільшення відстаней, складнощів і часу в дорозі між різними районами і містами.

4. Ризику корупції. Реформа децентралізації може збільшити ризик корупції в місцевих органах влади, особливо на територіях зі значними фінансовими ресурсами.

5. Недостатня увага розвитку малозабезпечених громад. Реформа децентралізації не вирішує проблем рівномірного розвитку місцевої економіки, зокрема, в регіонах з низьким рівнем інвестицій та розвитку підприємництва.

6. Відсутність механізмів моніторингу та оцінки реформи: Реформа децентралізації потребує системного моніторингу та оцінки її результатів [3].

Бібліографічний список

1. Бондаренко І. Децентралізація в Україні: від реформування адміністративно-територіального устрою до створення місцевого самоврядування. Київ: Інститут суспільно-економічних досліджень. 2019.
2. Гуменюк О. Децентралізація в Україні: підсумки та перспективи. Економіка України. 2018. С. 4-19.
3. Мельничук І. Децентралізація в Україні: досягнення, проблеми, перспективи. Соціально-економічні проблеми і держава. 2018. С. 19-33.

Потурай Юрій

Науковий керівник: Цуняк Анна, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ДИЗАЙНУ

Розвиток ландшафтної архітектури, поширення кола її об'єктів та завдань привели до виділення в ній самостійних напрямків, зокрема ландшафтного дизайну.

Ландшафт – це природний географічний комплекс, який визначається як:

1) сукупність взаємозалежних і взаємопов'язаних предметів і явищ природи, які історично утворюють фізико-географічний комплекс чи низку комплексів;

2) природний комплекс, у якому всі основні компоненти (рельєф, клімат, води, ґрунти, рослинний і тваринний світ) перебувають у складній взаємодії, утворюючи за умовами розвитку єдину систему [1].

Ландшафтний дизайн – це творча діяльність, спрямована на формування штучного архітектурного середовища з використанням засобів декоративного озеленення, геопластики, малих архітектурних форм, декоративного покриття, візуальної комунікації. Це новий напрямок ландшафтної архітектури, її відгалуження. Його мета – органічне злиття архітектури з природними елементами.

Найкращі роботи архітекторів ґрунтуються на принципі цілісного рішення будинку та його оточення з детальною дизайнерською розробкою елементів мікроландшафту, а головне завдання архітектури полягає в зв'язку людини з природою. При цьому саме ландшафтна архітектура та ландшафтний дизайн забезпечує цей зв'язок і детальну організацію

безпосереднього оточення людини, сприяє синтезу природних та штучних елементів середовища.

Термін «ландшафтна архітектура» вперше з'явився в США приблизно 200 років тому, проте, мистецтво озеленення присадибних ділянок сягає своїм корінням далеко у глибину віків. Англія є засновницею пейзажного стилю у ландшафтному дизайні. Велика увага тут приділяється природності. Дерева розсаджуються групами, створюються галявини, до яких ведуть звивисті тінисті алеї, водоймища. В садах облаштовуються альтанки, павільйони, бельведери. Краса англійських садів і парків досі вражає нас своєю натуральністю [3].

Об'єктами ландшафтного дизайну є як відкриті, так і закриті середовища. До них належать: вулиці та площі; малі рекреаційні території (сквери, бульвари, набережні, пішохідні вулиці); парки різного функціонального призначення; житлові території з різноманітними рекреаційними та господарськими майданчиками (дитячими, для відпочинку дорослих, спортивними та ін.); а також інтер'єри різноманітних у функціональному відношенні приміщень. В усіх цих об'єктах здійснюється завдання включення природного середовища до формування того або іншого простору та здійснюється детальна розробка елементів штучного ландшафту.

Ландшафтний дизайн є поєднанням будівельної архітектури, рослинництва та благоустрою ділянки. Це вид мистецтва, основним напрямком якого є досягнення естетики та гармонії форм міської та замської архітектури.

Виділяють два основних види оформлення ландшафтного дизайну: регулярний стиль оформлення ландшафтного дизайну (класичний стиль) і пейзажний стиль. Особливості регулярного стилю оформлення ландшафтного дизайну такі, що містять газони великої площі, стежки і доріжки оформлені в прямолінійних формах, є в наявності квітники, відбувається чергування дерев і чагарників. Пейзажний стиль оформлення ландшафтного дизайну такий, що імітує природний ландшафт, зелені насадження, висаджені безладно, звивисті стежки і великі газони і квітники цілком і повністю відсутні, велика перевага віддається водним об'єкту, як штучні водойми [2].

Ландшафтна архітектура та ландшафтний дизайн, як уже відзначалося, тісно пов'язані з архітектурою, а також міським дизайном, флора- й фітодизайном. З цього можна зробити висновок, що у сучасному розумінні дизайн – це художнє проектування елементів предметного світу, що включає в себе і художнє збагачення міського середовища.

Бібліографічний список

1. Волошин І. М., Матвійчук Л. Ю., Лепкий М. І. Безпека життєдіяльності (туристичний аспект): навч. посібник. Луцьк, 2014. 292 с.
2. Колбовський Е. Ю. Ландшафтне планування: навч. посібник. Миколаїв, 2008. 336 с.
3. Поцко Д., Лужанська Т. Історико-географічне дослідження ландшафтного дизайну світу. Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених. 2020. № 1(5). С. 206-215.

Роговська Вероніка

Науковий керівник: Баб'як Галина, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах тимчасового призупинення роботи Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Державного земельного кадастру, територіальні громади сіл, селищ, міст отримують можливість передавати в оренду земельні ділянки, що переходять до комунальної власності територіальних громад, без державної реєстрації права комунальної власності такі земельні ділянки.

Постанова КМУ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» передбачає, що на період дії воєнного стану та протягом одного місяця після його припинення, або скасування чинними є такі норми [4]:

- нотаріальне посвідчення договорів щодо відчуження нерухомого майна, договорів іпотеки, довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, здійснюється виключно нотаріусами, включеними Міністерством юстиції України;

- реєстрацію речових прав на нерухоме майно здійснюють, окрім нотаріусів, що увійшли до Переліку нотаріусів, також визначені Мін'юстом державні реєстратори;

- нотаріальне посвідчення договорів щодо відчуження нерухомого майна і відповідна державна реєстрація прав забороняється до закінчення одного місяця з дня державної реєстрації права власності відчужувача нерухомого майна за винятком, зокрема, оформлення спадщини;

- забороняється також нотаріальне посвідчення договорів щодо відчуження нерухомого майна, іпотеки, встановлення довірчої власності на нерухоме майно, в тому числі внесення змін або припинення таких договорів та відповідна державна реєстрація прав на підставі довіреності відчужувача, або іпотекодавця;

- нотаріальне посвідчення договору щодо відчуження нерухомого майна, іпотеки, про встановлення довірчої власності на нерухоме майно здійснюється виключно за місцезнаходженням такого майна;

- забороняється державна реєстрація права власності на нерухоме майно у зв'язку з передачею майна у власність юридичної особи як внесок, а саме внесення майна до статутного (складеного) капіталу (статутного фонду), а також у власність фізичним та юридичним особам, що вийшли із складу засновників (учасників) юридичної особи.

Постанова КМУ «Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану» [1] припиняє доступ користувачів до ДЗК в межах адміністративно-територіальних одиниць, перелік яких затверджується Державною службою з питань геодезії, картографії і кадастру за погодженням з Міністерством аграрної політики та продовольства України.

Однак в межах адміністративно-територіальних одиниць, які до такого переліку не входять, ведення операцій із ДЗК забезпечується з урахуванням таких особливостей:

- внесення відомостей (змін до відомостей) до ДЗК здійснюється виключно державними кадастровими реєстраторами Держгеокадастру та його територіальних органів, включеними до переліку, що затверджується Держгеокадастром за погодженням із Мінагрополітики;

- надання доступу до ДЗК користувачам, які мали такий доступ до 24 лютого 2022 року, здійснюється за рішенням Держгеокадастру на підставі їх звернень. Надання доступу новим користувачам відбувається у встановленому законодавством загальному порядку;

- надання таких відомостей із ДЗК може здійснюватися також адміністраторами центрів надання адміністративних послуг або уповноваженими посадовими особами виконавчих органів місцевого самоврядування, зокрема:

- а) витягів із ДЗК про об'єкт ДЗК;

- б) довідок, що містять узагальнену інформацію про землі (території),

в) вкопійовань з картографічної основи ДЗК, кадастрової карти (плану).

➤ користування відомостями ДЗК про координати поворотних точок меж об'єктів ДЗК дозволяється лише особам, визначеним у Переліку кадастрових реєстраторів, а також визначеним сертифікованим інженерам-землевпорядникам та інженерам-геодезистам. Такі відомості не зазначаються у витягах із ДЗК, вкопійованнях з картографічної основи ДЗК, копіях документів ДЗК.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» передбачає такі правила [3]:

➤ автоматично продовжуються на один рік договори користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення усіх форм власності, строк яких завершився під час воєнного стану, без волевиявлення сторін;

➤ землевласники та землекористувачі звільняються від відповідальності за невикористання земельних ділянок за їх цільовим призначенням;

➤ земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності можуть надаватися у користування лише для ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

➤ забороняється безоплатна приватизація земельних ділянок;

➤ не проводяться земельні торги щодо прав оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності;

➤ постійні користувачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності можуть передавати їх в оренду для товарного сільськогосподарського виробництва строком до одного року;

➤ орендарі, суборендарі земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності без згоди землевласника можуть передавати свої права оренди, суборенди іншим особам на строк до одного року за договорами в електронній формі;

➤ для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, а також ті, що залишилися у колективній власності, нерозподілені та невитребувані земельні ділянки та земельні частки (паї) передаються в оренду на строк до одного року на таких умовах:

а) розмір орендної плати не перевищує 8% нормативної грошової оцінки земельної ділянки;

б) договір укладається в електронній формі та засвідчується кваліфікованими електронними підписами сторін;

в) формування земельної ділянки для її передачі в оренду здійснюється без внесення відомостей до ДЗК та присвоєння їй кадастрового номера, на підставі технічної документації з інвентаризації;

г) право оренди не підлягає державній реєстрації. Натомість, районною військовою адміністрацією здійснюється державна реєстрація договору;

д) договір не може бути поновлений, укладений на новий строк і припиняється зі спливом строку, на який його укладен, навіть у тому випадку, якщо воєнний стан було припинено раніше;

е) орендар земельної ділянки не має переважного права орендаря на поновлення договору або купівлю СГ Ділянки, прав на компенсацію власних витрат на поліпшення земельної ділянки, передачу СГ Ділянки в суборенду, встановлення сервітугу, будівництво на СГ Ділянці, зміну її цільового призначення тощо.

З метою надання та зміни цільового призначення земельних ділянок для розміщення виробничих потужностей підприємств, що переміщуються (евакууються) із зони бойових дій, розміщення об'єктів для тимчасового перебування внутрішньо переміщених осіб, ведення сільськогосподарського виробництва, сталого функціонування газотранспортної та

газорозподільної систем, водопостачання і водовідведення, виробництва тепла, електронних комунікацій прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану» [2].

В умовах воєнного часу повинні бути створені правові передумови для забезпечення громадян та суб'єктів підприємницької діяльності послугами зі складання документації із землеустрою, топографо-геодезичних і картографічних робіт, оцінки майна, експертної грошової оцінки земельних ділянок, що є критичними для функціонування земельно-майнових відносин, що забезпечує Служба безпеки України, шляхом надання спеціальних дозволів на виконання топографо-геодезичних вишукувань.

Бібліографічний список

1. Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану: постанова КМУ № 564 від 07.05.2022 р. URL: s.ligazakon.net/document/view/kp220564?an=1.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану: Закон України № 2247-IX від 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2247-20#Text>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України № 2145-IX від 24.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>.
4. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану: постанова КМУ № 480 від 19/04.2022 р. <https://ips.ligazakon.net/document/view/kp220480?an=2>.

Смоляк Софія

Науковий керівник: Русіна Неля, к. пед. н., викладач

Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України

РЕКУЛЬТИВАЦІЯ ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ

Рекультивация порушених земель – це процес відновлення природних екосистем на землях, що були піддані впливу людської діяльності. Це включає в себе відновлення ґрунту, рослинного покриву, водних ресурсів та тваринного світу. Станом на 2022-2023 рік рекультивация порушених земель є важливою проблемою, оскільки людська діяльність продовжує впливати на природу. Причинами порушення екосистем можуть бути неправильне використання земель, забруднення води та повітря, експлуатація шахт та рудників, вирубка лісів та інші види промислової діяльності. На сьогодні площа земель, порушених лише відкритими гірничими розробками, в Україні становить понад 165 тис. га, в тому числі відпрацьованих – нарівні 60 тис. га. [1]

Одним зі способів вирішення проблеми рекультивации порушених земель є залучення промислових компаній до процесу відновлення екосистем. Багато компаній зараз добровільно здійснюють рекультивацию після закінчення промислової діяльності. Наприклад, компанія Shell проводить програму з відновлення земель в Канаді після експлуатації атмосферних шельфів. Крім того, уряди інших країн світу також докладають значні зусилля для зменшення впливу промисловості на природу та збереження екосистем.

Деякі держави встановлюють норми щодо рекультивації земель та накладають штрафи на компанії, які не дотримуються цих норм. Наприклад, у Канаді промислові компанії зобов'язані проводити рекультивацію земель після експлуатації шельфів та інших ресурсів [2].

У країнах Європи завжди надавали важливе значення раціональному землекористуванню. Зазначимо, що реалізація програм рекультивації порушених земель здійснюється ще від початку ХХ ст більшістю країн Європи і їхній досвід є цінним для України [3].

Першою у сфері відтворення промислових земель була Німеччина. Причина поширення техноземів – розробка родовищ кам'яного вугілля, особливо до старого Рейнсько-Рурського вугільного басейну. Розробки вугілля тут становлять 200 кв. км, порушено 16 тис. га земель. Їх рекультивація проводиться відразу безпосередньо після вироблення родовищ згідно з планами щодо повернення порушених ділянок у суспільно корисне використання, насамперед із метою їх подальшого використання в лісовому господарстві (50 % порушених земель). На порушених землях створюються ландшафти, що наближені до природних з урахуванням їх подальшого використання й розвитку. Сьогодні набув популярності рекреаційний напрям рекультивації, що передбачає перетворення техногенних пустищ у зони відпочинку, в основі яких перебуває аквально-ландшафтний комплекс із прилеглими зеленими зонами. Таке використання земель доцільне в умовах густої заселеності території, сприяє підвищенню її екологічної привабливості та дає змогу отримати економічний ефект безпосередньо від використання території з рекреаційною метою, а також через підвищення якості життя й здоров'я населення [2].

У Великобританії рекультивація земель проводиться з початку ХХ ст. Близько 40 % земель у районах добування вугілля й залізної руди, будівельних матеріалів порушені та становлять площу 2 тис. га. Вони рекультивуються для потреб сільського господарства, рекреаційної сфери. Пусті породи териконів переробляються в будівельні матеріали, а на місці техноземів після їх відновлення будують житлові райони [2].

У Чехії техногенні ландшафти історично сформувалися в зонах добування кам'яного вугілля, а саме на території Північно-Чеського, Соколовського й Остравсько-Карвінського басейнів, де порушено близько 50 тис. га земель. Відповідно до законодавства, підприємства, що змінюють поверхню, зобов'язані повернути її в стані, що придатний до подальшого використання. Держава ставить конкретні вимоги до гірничодобувних підприємств щодо збереження ґрунтового покриву, формування поверхні, регулювання водного режиму промислових територій. Особливої популярності в Чехії набув сільськогосподарський напрям рекультивації, зокрема під плодові сади [2].

У Польщі нині гірничодобувною промисловістю охоплено 30 тис. га земель. На площі 250 тис. га порушено водний режим унаслідок проведення добувних робіт, а 1 млн га забруднені відходами промислового виробництва. Ситуація зумовлена добуванням вугілля, руд кольорових і чорних металів, сірки, солі та є найбільш небезпечною в межах Верхньо-Сілезького промислового басейну. Потрібно зауважити, що в наш час проведення рекультивації земель гірничодобувними підприємствами є обов'язковою, насамперед під сільське господарство, хоча в шістдесяті роки минулого століття здійснювали переважно заводнення кар'єрів та заліснення схилів відвалів [2].

У США порушено близько 2 млн га земель, причому 40 % утворилися унаслідок добування кам'яного вугілля, понад 50 % є результатом вилучення на поверхню будматеріалів і золота. Близько 48 % можуть відтворитися природним способом, решта потребує рекультивації, яка проводиться в напрямі розвитку сільського й лісового господарства, створюються рекреаційні паркові зони, зокрема для розвитку спорту [2].

Зокрема, в Україні проблема рекультивації порушених земель також актуальна. Зокрема, у Національній стратегії розвитку зеленої економіки до 2030 року визначено низку

заходів щодо зменшення впливу людської діяльності на природу та відновлення порушених екосистем. Одним із пріоритетних напрямків є рекультивація після шахтної діяльності. У 2022 році було затверджено Правила розроблення робочих проектів землеустрою, де передбачено методичні підходи розроблення робочих проектів землеустрою щодо рекультивації порушених земель. Метою розроблення таких робочих проектів є визначення основних проектних рішень, виконання яких забезпечує ефективне використання рекультивованих ділянок, встановлення обсягів, технології та черговості виробництва відновлювальних робіт, визначення кошторисної вартості рекультивації [4].

Відзначимо, що рекультивація земель відповідно до чинного земельного законодавства визнається обов'язковою умовою здійснення охорони земельних ресурсів, що випливає із змісту ст. 162 ЗК України, яка містить визначення охорони земель. Обов'язковість проведення рекультивації земель закріплена і ч. 3 ст. 168 ЗК України, де зазначено, що при здійсненні діяльності, пов'язаної з порушенням поверхневого шару ґрунту, власники земельних ділянок та землекористувачі повинні здійснювати зняття, складування, зберігання поверхневого шару ґрунту та нанесення його на ділянку, з якої він був знятий (рекультивація), або на іншу земельну ділянку для підвищення її продуктивності та інших якостей. Отже, проведення рекультиваційних заходів є важливим обов'язком здійснення охорони земельних ресурсів, який покладається в тому числі і на осіб, що проводять розвідувальні роботи [4].

Рекультивація ж розглядається як сукупність двох послідовних етапів: гірничотехнічної та біологічної рекультивації. Проблему рекультивації порушених земель науковці розглядають у контексті вирішення двох взаємопов'язаних основних завдань: технічного вирішення проблеми рекультивації порушених земель та формування нового природного ландшафту. Гірничотехнічна рекультивація визначається як цикл гірничих робіт із формування поверхні ландшафтів із покриттям їх родючим шаром, формування терас, приведення в стійкий стан укосів і основ кар'єрів, шламосховищ, їх терасування, зміцнення поверхні відвалів від водної та вітрової ерозії тощо. Фахівці біологічного профілю стверджують, що науково-технічну основу рекультивації повинен становити комплекс таких біологічних і географічних наук, як ландшафтознавство, біогеоценологія, геоботаніка, екологія рослин, ґрунтознавство, агрохімія, лісівництво, фітомеліорація тощо [5].

Залежно від цілей, які ставляться при рекультивації земель, найчастіше використовуються такі напрями відновлення порушених земель [6;7]:

– сільськогосподарський (має перевагу поширення у сільськогосподарських районах із сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами в густо населених районах з низькою часткою ріллі на душу населення і з наявністю родючих ґрунтів або потенційно родючих розкритих порід);

– лісгосподарський (має перевагу поширення в лісовій зоні з метою збільшення лісового фонду або в умовах складного технологічного рельєфу, де неможлива сільськогосподарська рекультивація);

– водогосподарський (передбачає використання кар'єрних виїмок та інших техногенних знижень для різноманітних водоймищ, у тому числі рибницьких, а також для плавальних басейнів та ін.);

– рекреаційний (доцільний поблизу великих населених пунктів у поєднанні з водогосподарською рекультивацією. Для цієї мети можуть бути використані внутрішні та зовнішні відвали розкритих порід, які малоприсадибні для сільськогосподарської рекультивації);

– санітарно-гігієнічний (можливий в усіх зонах поблизу населених пунктів і промислових підприємств у випадку необхідності біологічної або технічної консервації порушених земель, які негативно впливають на навколишнє природне середовище або

рекультивация яких з подальшим використанням рекультивованих земель у народному господарстві неефективна);

– будівельний (передбачає приведення порушених земель до стану, придатного для промислового і цивільного будівництва. Його можна використати поблизу населених пунктів будь-якої зони на породах, які за своїми фізико-механічними властивостями відповідають будівельним нормам і правилам).

Отже, при виборі напряму рекультивации слід урахувати те, що землі, які рекультивуються і ті, що знаходяться поряд, після закінчення робіт повинні представляти собою оптимально сформовану і економічно й екологічно збалансовану ландшафтну територію, що передбачає оптимальне співвідношення різних напрямів відновлення порушених територій, створення високопродуктивних ценозів, підвищення і відтворення родючості рекультивованих ґрунтів і запобігання негативного впливу техногенних утворень на довкілля.

Бібліографічний список

1. Галаган Т.І. Еколого-економічна ефективність та значення біологічної рекультивации порушених земель. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_14/31.pdf
2. Чижевська Л. Сучасний стан і перспективи раціонального використання порушених земель у Волинській області. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15253/1/5.pdf>
3. Носовський Т. А. Основи промислової екології / Т. А. Носовський. – Київ : ІСДО, 1996. – 80 с.
4. Правила розроблення робочих проектів землеустрою. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2022-%D0%BF#Text>
5. Золотарьова Д. М. Деякі правові наслідки припинення використання земель для проведення розвідувальних робіт. URL: [https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/15.11.19/15_11_2019_\(28\).pdf](https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/15.11.19/15_11_2019_(28).pdf)
6. Смирнов В. М., Бабушкіна Р. О., Мацко П. В. Науково-організаційні засади розроблення проекту рекультивации порушених земель. *Таврійський науковий вісник. Сільськогосподарські науки*. 2020. Вип. 112. С. 276-284. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tnveconn_2020_112_41
7. Канівець О.М. Порушені землі як об'єкт рекультивации. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/5334/197.PDF>

Соболь Ганна

Науковий керівник: Ганчук Максим, к. с.-г. н.

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

ЕКОЛОГІЧНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІОНАЛЬНІ СИСТЕМИ ЗАРАДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ

Базовим елементом природокористування є землекористування. Проблеми раціонального землекористування розглядають у контексті охорони довкілля та умови раціональної організації ведення підприємницької діяльності.

Теоретичні аспекти щодо формування еколого-економічного механізму управління земельними ресурсами розглядали зарубіжні та в незалежній Україні такі науковці, як Д. Бабміндра, В. В'юн, Д. Добряк, Л. Новаковський, І. Бистряков, П. Казьмір, А. Третяк, Ю. Яремко, які проаналізували понятійний апарат системи державного управління земельними ресурсами та визначили основні інструменти щодо запровадження еколого-економічного механізму сільськогосподарського землекористування. Проблемам формування еколого-економічного механізму раціонального землекористування на меліорованих землях присвячені наукові праці І. Айдарова, В. Благодатного, В.В. Горлачука, А.Я. Сохничка, Н. Дудяк [1].

Так, Сєдов А. О. у своїй науковій праці зазначив, що науковці Інституту аграрної економіки УААН України на чолі з Федоровим М. М. раціональним землекористуванням вважають таке використання земель, яке забезпечує науково обґрунтований економічний ефект господарювання і водночас поліпшує родючість ґрунтів та екологічний стан навколишнього середовища [2].

Федоров М. М. наголошує, що для забезпечення заходів, які становлять систему раціонального використання та охорони земель, землевласники і землекористувачі зобов'язані ефективно використовувати землю відповідно до цільового призначення, підвищувати родючість ґрунтів, застосовувати природоохоронні технології виробництва, не допускати погіршення екологічної ситуації на території у результаті своєї господарської діяльності [3].

Процес землекористування потребує відтворення земельних ресурсів, у тому числі й сільськогосподарських угідь, покращення стану довкілля, а також охорони природного багатства країни через поєднання усіх форм раціонального землекористування.

На рис. 1 представлені взаємопов'язані напрями використання землі та природних ресурсів, що об'єднують екологічно-економічні та соціальні функціональні системи заради збереження довкілля. Раціональне використання земельних ресурсів відбувається з урахуванням регіональної специфіки землекористування зі збереженням родючості ґрунтів і забезпеченням належної охорони земель.

На думку Петінової О.Б. [4], екоцентризм – єдиний універсальний світогляд, який переорієнтовує ціннісні орієнтації Нової економічної людини на планету Земля: вона є центром Життя, вона – ціле, а люди – лише її складові. Іншими словами, екоцентризм забезпечує природоцентристську систему цінностей.

Стратегічним напрямом раціоналізації використання земель є організація проведення землеустрою як сукупності соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території. Землеустрій повинен передбачати розроблення загальнодержавних, а також регіональних програм використання та охорони земель, а на місцевому рівні - проведення робіт щодо відведення земельних ділянок, створення нових та впорядкування існуючих землеволодінь та землекористувань. Такий проект слугуватиме стратегічним орієнтиром і бізнес-планом розвитку сільськогосподарського землекористування.

Рисунок - Схема основних напрямів землекористування та збереження довкілля

Основною місією всіх землевласників, землекористувачів та управлінців в територіальних громадах повинно стати не тільки одержання максимального прибутку при найменших витратах, а і забезпечення еколого-безпечної діяльності як виробничо-господарської так соціальної підсистем в сучасних ринково-змінних умовах та нестабільності зовнішнього середовища.

Для того щоб забезпечити доцільне землекористування та охорону земельних ресурсів, необхідно дотримуватися шляхів досягнення ефективного їх використання. Насамперед враховувати національні інтереси, соціальні аспекти землекористування, згідно з якими земельні ресурси повинні використовуватися без втрати корисних властивостей та погіршення стану навколишнього природного середовища.

Належне ведення господарської діяльності сприятиме безпечній економічній та екологічній землевіддачі, збереженню оптимального складу необхідних поживних речовин у ґрунті, компенсації вмісту гумусу та вжиття заходів з попередження розвитку ерозійних процесів.

Бібліографічний список

1. Яремко Ю.І., Дудяк Н.В., Строганов О.О. Основні аспекти еколого-економічного механізму сільськогосподарського землекористування в новостворених територіальних громадах //Збірник праць «Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення» 2019. С.40-45
2. Яремко Ю. І., Дудяк Н. В., Шикова Л. В. Теоретико-методологічні та практичні аспекти ефективності використання земельних ресурсів в Україні//Економіка та екологія землекористування. № 2. 2018. С.82-91
3. Сєдов А. О. Види ефективності використання земельних ресурсів / А. О. Сєдов // Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/issue-5-2015>

4. Петінова О.Б. Екоцентризм у світоглядній парадигмі нової економічної людини / О.Б. Петінова // Грані. - 2013. - № 12. - С. 129-134. – Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2013_12_24

Стасів Андрій

Науковий керівник: Ступень Оксана, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ С/Г ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Сучасне погіршення екологічної якості довкілля внаслідок суттєвого збільшення антропогенного та техногенного навантаження на нього потребує пріоритетного (домінуючого) досягнення ресурсно-екологічної безпеки природо-господарювання, в тому числі в системі аграрного земле- господарювання. Також у процесі проведення земельної реформи не створено належних інституціонально-організаційних умов для регулювання еколого-економічних відносин між землекористувачами та землевласниками, що також актуалізує проблематику досягнення еколого-економічної безпеки аграрного земле-господарювання. Ігнорування еколого-економічних засад сільськогосподарського землекористування неминуче прискорює екодеструкцію унікальних земельних ресурсів України, зменшує еколого-економічну ефективність агрогосподарювання і, в кінцевому підсумку, спричинює екологічну небезпеку споживання сільськогосподарської продукції.

Вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням сталості сільського господарства, екологічної безпеки аграрного землегосподарювання, потребує визнання цілісності природи та агросистем. Агроєкологія має забезпечити ефективну циркуляцію енергії та матеріалів у середині агроєкосистем. При цьому виникає необхідність запровадити цілісний підхід, який включав би дослідження сільського господарства на рівні підприємства чи екосистеми, комплексний аналіз його ресурсів та їхніх логістичних потоків. Цей підхід дає змогу втілити комплексні еколого-економічні відносини в сільське господарство. Наприклад, замість удосконалення одного сорту зараз, цілісна екологічна перспектива припускає пошук набору рослин та тварин, які в сукупності дають високі еколого-економічні та соціальні результати [1, с. 79].

У міру того, як аграрне природогосподарювання поширюватиме свій екологічний підхід від збереження природних агроресурсів до впливу свого функціонування на більш і екстернальними екологічними ефектами. Інші питання включатимуть соціально-екологічну відповідальність, виконання вимог регуляторних органів, а також моніторинг потенційних соціо-еколого-економічних ризиків, пов'язаних з агроресурсами. Екологічне майбутнє аграрного землегосподарювання формуватиметься насамперед соціально-економічними чинниками, зокрема світовим попитом на продовольство, його цінами, державними програмами, міжнародними торговельними угодами, технологією та новими знаннями сільськогосподарських досліджень. Основні принципи стратегії сталого розвитку аграрного природогосподарювання (землегосподарювання): партнерство - активна взаємодія між різними групами стейкхолдерів, з метою забезпечення усталеного сільськогосподарського виробництва; інтеграція - сприяння інтеграції екологічного та соціального мислення в процесі прийняття управлінських рішень та інноваційні способи ведення екобізнесу; екосистемне та екологічне управління - акцент робиться на запобігання, а не усунення негативних екологічних наслідків; справедливість для всіх поколінь - справедливий розподіл

витрат і вигод (ефектів) між поколіннями для стимулювання використання соціально-екологічних відповідальних методів з метою мінімізації екологічної відповідальності наступних поколінь; цивілізована конкурентоспроможність - підтримка ефективних ринкових механізмів, які забезпечують використання інноваційних екологічних методів природогосподарювання, визначаючи зв'язки між екологічною усталеністю, економічною продуктивністю соціальним благополуччям (комфортом) та конкурентоспроможністю.

Екологізація аграрного природогосподарювання (землегосподарювання) є об'єктивно зумовленим процесом, спрямованим на більш раціональне використання агроприродних ресурсів шляхом зниження негативного впливу аграрного виробництва на довкілля та уникнення порушень екологічної рівноваги на основі екологізації відтворювальних процесів. Основною метою екологізації аграрного природогосподарювання є вирішення еколого-економічних протиріч взаємодії суспільства та природи шляхом трансформації існуючого технологічного способу агровиробництва в напрямі максимізації виходу високоякісної та екологічно чистої аграрної продукції одночасно зі збереженням довкілля. При цьому екологізація аграрного виробництва, охорона навколишнього агроприродного середовища мають розглядатися не окремою ізольованою сферою діяльності, а бути складовою частиною комплексного механізму агрогосподарювання.

З урахуванням теоретико-методичних позицій щодо побудови механізму управління агрогосподарюванням, які представлені в працях [2, 3], організаційно-економічний механізм забезпечення екологічно безпечного та збалансованого аграрного землегосподарювання ми визначаємо як комплексну та цілісну систему форм, методів, інструментів та способів організаційно-економічного та соціального впливу на екологічну поведінку суб'єктів агрогосподарювання в напрямі підвищення соціо-еколого-економічної ефективності використання, відтворення, охорони та збереження земельно-ресурсного потенціалу, а також результативності функціонування агроприродного (земельного) капіталу. Спільною метою організаційно-економічного механізму забезпечення екологічно безпечного та збалансованого землегосподарювання як складової комплексного господарського механізму агрогосподарювання є ефективна організація відтворювальних процесів у сфері використання, відтворення, охорони та збереження земельно-ресурсного потенціалу та функціонування земельного капіталу на основі екосистемного підходу до екологізації аграрного природогосподарювання. Інтегрованою функцією організаційно-економічного механізму забезпечення екологічно безпечного та збалансованого землекористування є узгодження агро-природо-господарських, соціо-еколого-економічних потреб та інтересів суб'єктів господарювання різних ієрархічних рівнів, суспільства в цілому та окремих громадян у процесі практичної реалізації принципів екологічно безпечної та збалансованої організації сталого використання земельно-ресурсного потенціалу, функціонування земельного капіталу, а також вирішення виникаючих при цьому протиріч та певних еколого-економічних конфліктів.

Реалізація екологічно безпечного та збалансованого сільськогосподарського землекористування в системі розвитку аграрного природогосподарювання потребує реалізації екосистемного управління землеробством. Екосистемне управління слід здійснювати не тільки в межах сталого використання земельно-ресурсного потенціалу, а й з позиції особливостей функціонування земельного капіталу. Організаційно-економічний механізм забезпечення екологічно безпечного та збалансованого аграрного землегосподарювання створюється на підставі підвищення мотивації екологічної поведінки бізнес-підприємницьких структур під впливом зовнішнього організаційно-інституціонального механізму, який здійснює динамічний регуляторний вплив на внутрішній механізм суб'єктів агроприродогосподарювання.

Бібліографічний список

1. Мішенін Є.В. Соціально-економічні та фінансові проблеми сталого сільського розвитку: монографія / Є.В. Мішенін, Р.П. Кососдій, В.М. Бутенко. - Суми: ТОВ «ТД «Папірус», 2001. - 334 с.
2. Лузан Ю.Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретико-методологічний аспект / Ю.Я. Лузан // Економіка АПК. - 2011. - № 2. - С. 3-13.
3. Мішенін Є. Організаційно-економічний механізм аграрного природо господарювання: теоретико-методологічні орієнтири формування / Є. Мішенін, І. Ярова // Вісн. Львів. нац. аграр. ун -ту: економіка АПК. - Львів: Львів. нац. аграр. ун-т, 2013. - № 20(2). - С. 93-101.

Тістол Анна

Науковий керівник: Лазарева Олена, д. е. н., професор

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ЗЕМЛЕУСТРІЙ ТА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Землеустрій та охорона земель - це важливі аспекти сільського господарства та екології в Україні. Земля є найціннішим ресурсом для нашої країни, і її охорона та раціональне використання є ключовими завданнями для забезпечення стійкого розвитку України. В даній роботі розглянемо загальне значення землеустрою та охорони земель в Україні, а також зазначимо основні перспективи розвитку цих галузей.

Землеустрій - це сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональної організації території адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил.

Землеустрій в Україні має довгу і складну історію, яка почалася ще в часи Київської Русі. Однак, якщо говорити про головні етапи розвитку землеустрою в Україні в останні століття, то можна виділити такі:

1. Кінець XIX - початок XX ст.: введення земської реформи, яка передбачала перерозподіл землі між селянами, створення земських органів самоврядування та земських банків.

2. 1917-1920 рр.: під час революції та Громадянської війни в Україні було проведено націоналізацію землі, але пізніше ця земля була повернута в руки приватних власників.

3. 1920-1930 рр.: утворення Радянської влади призвело до колективізації землі та створення колгоспів.

4. 1950-1960 рр.: проведення масштабної земельної реформи, яка передбачала утворення колгоспів та державних ферм, а також створення землекористувальних кооперативів.

5. 1990-ті рр.: після отримання Україною незалежності було проведено реформу земельних відносин, яка передбачала передачу землі в приватну власність та створення ринку земельних прав.

Зараз в Україні продовжується процес розвитку землеустрою, включаючи державну програму земельної реформи, яка передбачає удосконалення земельних відносин та покращення земельного господарства.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Україна має декілька законодавчих актів, які регулюють землеустрій та земельні відносини. Основні з них на сьогоднішній день:

1. Закон України "Про землеустрій" - встановлює загальні принципи та порядок проведення землеустрою в Україні, включаючи регулювання відносин щодо визначення меж земельних ділянок, розподілу земель, встановлення прав на землю, реєстрації земельних ділянок та земельних прав тощо.

2. Закон України "Про земельний кадастр" - регулює питання створення та ведення земельного кадастру в Україні, який є джерелом інформації про земельні ділянки, власників та користувачів землі, а також документом, який засвідчує право власності на землю.

3. Закон України "Про оренду землі" - встановлює порядок оренди земельних ділянок, включаючи умови укладення договорів оренди, розмір орендної плати, порядок зміни умов договору та розірвання договору оренди.

4. Закон України "Про земельні ділянки сільськогосподарського призначення" - встановлює порядок визначення та використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення, а також встановлює правила використання таких ділянок для сільськогосподарських цілей.

Охорона земель - система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення

Охорона земель є важливим завданням для забезпечення сталого розвитку та збереження природних ресурсів в Україні. Нижче наведено декілька конкретних значень та завдань охорони земель в Україні:

1. Збереження ґрунтів. Земля є важливим природним ресурсом, який забезпечує вирощування рослин та виробництво продуктів харчування. Збереження ґрунтів та їх плодючості є важливим завданням охорони земель в Україні.

2. Захист біорізноманіття. Земля є життєвим середовищем для безлічі різних видів тварин та рослин. Захист біорізноманіття є важливим елементом охорони земель в Україні, оскільки він забезпечує збереження та розвиток різноманітних екосистем та допомагає запобігти знищенню видів.

3. Зменшення впливу глобальних змін клімату. Земля є важливим фільтром, який здатен поглинати вуглекислий газ та зменшувати вплив глобальних змін клімату. Охорона земель та збереження лісів є ефективними заходами для зменшення впливу глобальних змін клімату.

4. Захист здоров'я людей. Охорона земель є важливим елементом захисту здоров'я людей, оскільки забруднення землі може призвести до забруднення продуктів харчування та води, що може шкодити здоров'ю людей.

5. Економічний розвиток. Земля є важливим ресурсом для економічного розвитку країни, оскільки вона забезпечує вирощування рослин, тваринництво та виробництво інших продуктів.

Україна має ряд законодавчих актів, які регулюють охорону земель та забезпечення сталого використання земельних ресурсів. До найважливіших з них належать:

1. Закон України "Про охорону земель" - цей закон визначає правові та організаційні засади охорони земель, регулює використання земельних ресурсів та встановлює вимоги до їх охорони та відтворення.

2. Закон України "Про землеустрій" - цей закон регулює процедури землеустрою, забезпечує здійснення землевпорядних заходів та встановлює правила використання земель.

3. Закон України "Про земельні відносини та землекористування" - цей закон встановлює правові засади землекористування, регулює порядок передачі та набуття прав на землю, а також встановлює вимоги до використання земельних ресурсів.

4. Кодекс законів про працю України - цей кодекс містить положення, що стосуються охорони праці на землі та безпечного використання земельних ресурсів.

5. Закон України "Про охорону довкілля" - цей закон регулює відносини у галузі охорони довкілля та забезпечує захист земельних ресурсів від забруднення та інших негативних впливів на довкілля.

6. Закон України "Про відходи" - цей закон регулює відносини у галузі управління відходами, включаючи відходи від землекористування, та забезпечує їх екологічно безпечну обробку та утилізацію.

Важливою складовою охорони земель є моніторинг земель. Моніторинг земель – це система спостереження за станом земель з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів.

У системі моніторингу земель проводиться збирання, оброблення, передавання, збереження та аналіз інформації про стан земель, прогнозування їх змін і розроблення наукового обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам стану земель та дотримання вимог екологічної безпеки. Моніторинг земель є складовою частиною державної системи моніторингу довкілля.

Завданням моніторингу земель є періодичний контроль динаміки основних ґрунтових процесів у природних умовах і при антропогенних навантаженнях, прогноз еколого-економічних наслідків деградації земельних ділянок з метою запобігання або усунення дії негативних процесів.

З інформації, яка подана вище можна зробити такі висновки, що:

1. Землеустрій є важливою складовою земельної політики в Україні і має на меті забезпечення ефективного використання земельних ресурсів.

2. Земельна реформа в Україні сприяє розвитку ринку землі та поліпшенню умов для сільського господарства та інвестицій.

3. Охорона земель є важливою для сталого розвитку і повинна бути регульована законодавчими актами, що забезпечують їх ефективну охорону та використання.

4. Створення національної системи моніторингу земельних ресурсів є важливим завданням землеустрою та охорони земель в Україні, що дозволить ефективно використовувати земельні ресурси та контролювати їх стан.

5. Необхідно розвивати земельні відносини в Україні з урахуванням міжнародних стандартів та кращих практик в цій сфері для досягнення ефективного використання земельних ресурсів та сталого розвитку.

Також варто зазначити, що Україна має значний потенціал для розвитку землеустрою та охорони земель, який може сприяти сталому розвитку країни. Деякі з можливих перспектив розвитку землеустрою та охорони земель в Україні можуть включати:

1. Удосконалення законодавства та інституційного середовища: Україна може продовжувати працювати над удосконаленням законодавства та забезпеченням ефективної реалізації законів про земельні відносини та землеустрій, що сприятиме сталому використанню земельних ресурсів та забезпеченню їх охорони.

2. Використання сучасних технологій: Розвиток технологій може допомогти покращити якість землеустрою та забезпечення охорони земель. Використання сучасних геоінформаційних технологій, в тому числі супутникового зондування, може сприяти збільшенню точності картографування земельних ділянок, а також допомогти в ідентифікації та контролі за порушеннями використання земельних ресурсів.

3. Впровадження стандартів сталого використання земель: Відповідне використання та охорона земель може бути досягнута шляхом впровадження стандартів сталого розвитку.

Відповідні стандарти можуть включати забезпечення раціонального використання земель, захист від забруднення, забезпечення біорізноманіття та забезпечення доступу до земельних ресурсів.

4. Розвиток екологічної свідомості: Забезпечення сталого використання та охорони земель може бути досягнуте шляхом розвитку екологічної свідомості серед населення.

Бібліографічний список

1. Третяк А. М. «Історія земельних відносин і землеустрою в Україні» - К.: Аграрна наука, 2002 р. 280 с.
2. Сохнич А. Я. «Моніторинг земель». *Навчальний посібник*. Львів, 1997 р. 131 с.
3. Земельний кодекс України. 2020 р.

Тульба Юлія

Науковий керівник: Баб'як Галина, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

СТАНДАРТИЗАЦІЯ У СФЕРІ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Будь-який вимір, як би ретельно він не був проведений та які б точні інструменти при цьому не застосовували, завжди обтяжений більшою або меншою похибкою, тобто одержані результати будуть мати більші чи менші відхилення від істинного значення вимірюваної величини, яка в більшості випадків залишається невідомою. Тому на практиці вимірювання проводять таким чином, щоб результати не були обтяжені надмірно великими похибками та могли б бути одержані з певною заданою точністю [5].

Одним із шляхів вирішення проблем сталого землекористування є створення узгодженої системи національних стандартів, норм та нормативів, що повинні забезпечити екологізацію існуючих нормативних документів і розробку нових життєздатних екологічних норм і правил [2].

Державні стандарти, норми і правила у сфері землеустрою встановлюють комплекс якісних та кількісних показників, параметрів, що регламентують розробку і реалізацію документації із землеустрою з урахуванням екологічних, економічних, соціальних, природно-кліматичних та інших умов. Державні стандарти, норми і правила у сфері землеустрою розробляються і затверджуються в установленому законом порядку «Про землеустрій» [3].

Стандартизація і нормування в галузі охорони земель полягають у забезпеченні екологічної та санітарно-гігієнічної безпеки громадян шляхом визначення вимог щодо якості земель, родючості ґрунтів і допустимого антропогенного навантаження та господарського освоєння земель/

До нормативних документів із стандартизації в галузі охорони земель належать:

- терміни, поняття класифікації; методи, методики і засоби визначення складу та властивостей земель;
- вимоги до збирання, обліку, обробки, збереження, аналізу інформації про якість земель, прогнозування зміни родючості ґрунтів;
- вимоги щодо раціонального використання та охорони земель;
- технічні умови щодо процесів та послуг у сфері охорони земель;
- метрологічні норми, правила, вимоги до організації робіт; інші нормативні документи із стандартизації в галузі охорони земель [4].

Потенційними об'єктами землевпорядного нормування необхідно визначити всі можливі об'єкти земельних відносин в цілому, зокрема:

- 1) параметри використання землі як природного ресурсу;
- 2) характеристики стану земель;
- 3) параметри впливу на землі;
- 4) допоміжні показники, у разі не віднесення їх до сфери нормування іншого органу.

Система нормативів у сфері сталого землекористування, повинна включати наступні групи механізмів [1]:

- 1) організаційно-методичні;
- 2) оптимального співвідношення земельних угідь;
- 3) якісного стану ґрунтів;
- 4) гранично допустимого забруднення ґрунтів;
- 5) деградації земель та ґрунтів;
- 6) інтенсивності використання земель сільськогосподарського призначення;
- 7) обмеження діяльності.

У галузі використання та охорони земель потребують розробки та затвердження в найближчій перспективі стандарти з класифікації та оптимізації структури земельних угідь, агроландшафтів, технологічних нормативів використання сільськогосподарських угідь.

Бібліографічний список

1. Бисага Ю.М., Гарагонич О.В., Белов Д.М., Бобровник С.В. Система технічної регламентації у сфері земельних відносин як необхідний елемент адаптації законодавства України до вимог ЄС. Науковий вісник Ужгородського Національного університету: право. 2012. № 19(3). С.50-52.
2. Осадча І. М. Організаційно-економічний механізм формування галузевої системи стандартизації та нормування у сфері сталого аграрного землекористування. Агросвіт. 2010. № 9. С. 36-45.
3. Про землеустрій: Закон України № 858-IV від 22.05.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/858-15>.
4. Про охорону земель: Закон України № 962-IV від 19.06.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>.
5. Рижок З. Р., Поляковська Л. Л., Ступень Р. М., Колодій П. П. Математична обробка геодезичних вимірів: навч. посібник. Львів, 2020. 179 с.

Федюк Христина

Науковий керівник: Солтис Ольга, к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ҐРУНТИ УКРАЇНИ

Родючі ґрунти України — одне із найбільших природних багатств країни, та й світу, адже третина світових чорноземів — це наша земля. Унаслідок воєнних дій верхні, найродючіші, шари ґрунту страждають найбільше. Вони ж і відновлюються найповільніше: природний темп відновлення родючого шару ґрунту — один сантиметр за сто років. Уже зараз ми маємо планувати, як допомогти нашій землі швидше відновитися після цієї війни.

За розрахунками Української природоохоронної групи, від початку повномасштабного наступу країни-агресора близько 34% території України становлять зони,

які зазнали безпосередньої військової агресії, де вже наявне або є ризик системного порушення поверхневого шару ґрунтів або ж забруднення (мінами, нафтопродуктами, нерозірваними боєприпасами тощо) [1]. Це катастрофа, яка почалася далеко не 24 лютого. Ще до повномасштабної війни Україна мала величезну кількість земель, що страждають від деградації через інтенсивне ведення сільського господарства. Так, міф про родючість засліплював землеробів настільки, що про майбутнє вони не думали, виснажуючи землі. Воєнні дії ще більше загострюють цю проблему і можуть пришвидшувати процеси деградації.

За даними Державної екологічної інспекції, за перші чотири місяці повномасштабного наступу Росія завдала шкоди землі та ґрунтам на 80,5 млрд грн. Варто також відзначити негативну шкоду для аграрного сектору від пошкодження сільськогосподарських угідь [2]. Відповідно до даних Київської школи економіки (КШЕ) в «Огляді збитків від війни в сільському господарстві України», 50% пошкоджень в агросекторі припадають саме на сільськогосподарські угіддя (мінне забруднення або пряме фізичне забруднення) і незібраний урожай.

За даними Української природоохоронної групи, є такі території, де лише на одному квадратному кілометрі поля експерти нарахували орієнтовно 2052 воронки від різних снарядів, що в еквіваленті забруднення для ґрунту означає 50 тонн заліза, тонну сполук сірки та майже 2,5 тонни міді. Хоча такі підрахунки не ставлять за мету оцінити весь масштаб забруднення земель, усе ж вони показово доводять, що вже зараз є дуже постраждалі території, які нагально потребуватимуть відновлення [3].

На жаль, доступу для повноцінного аналізу стану ґрунтів у межах ведення воєнних дій немає. З початку війни з Росією ще з 2014 року науковці та експерти отримували деякі зразки для оцінки та аналізу стану ґрунтів і загалом довкілля (наприклад, ООН чи ОБСЄ). Проте це лише спорадична інформація, а для «встановлення діагнозу» важливо мати доступ до повного обстеження та моніторингу стану ґрунтів. Наразі, коли війна триває, такі дані є важкодоступними. Але важливо потім, після перемоги, не пошкодувати на це часу і грошей. Відновлення ґрунтів — тривалий процес, навіть із людською допомогою він не буде швидким.

За попередніми розрахунками КШЕ, вартість обстеження земель із високим ризиком мінного забруднення та розмінування постраждалих територій оцінюється в 436 млн дол. США. Вартість подальшої рекультивативної земель із пошкодженим родючим шаром ґрунту — у 39,6 млн дол., і цей процес займе десятиліття [4].

Швидке і дешеве «аматорське» відновлення земельних ділянок без наукового підґрунтя, шляхом лише загортання вивірв, через порушення структури ґрунтового покриву або ж гідрологічного режиму може призвести до пришвидшення процесів ерозії та подальшої деградації ґрунтів. А вони, нагадаємо, і до війни переживали не найкращі часи. Саме тому важливо ретельно обстежувати та моніторити пошкоджені землі. На жаль, за даними директора ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії» Святослава Балюка, в Україні при наукових інститутах немає повноцінної лабораторії для оцінки всіх забруднювачів земель, тож не зайвою для нас буде і наукова підтримка провідних країн.

Найефективнішими способами відновлення земель є консервація, тобто виведення земель із господарського використання та насадження на цих територіях багаторічних трав, заліснення або ренатуралізація, тобто поступове повернення до природного стану. В аграрній Україні ця стратегія видається малоімовірною, але принаймні частково, в окремих регіонах, найбільш схильних до ерозії та деградації, консервація необхідна.

Додатково слід зауважити, що окремим неочевидним наслідком війни є її вплив на кліматичні зміни. Ґрунт утримує вуглець, при пошкодженні ґрунтів він виділяється в атмосферу і посилює кліматичну кризу. Україна до війни була у світових лідерах за

показником розорюваності сільськогосподарських угідь із «переможними» 78,2%, а стало ще гірше. Тож так, мусимо чекати і на кліматичні наслідки у найближчі роки.

У планах відновлення України є проекти системного моніторингу стану ґрунтів і консервації забруднених і деградованих земель. Вони наразі обговорюються у робочих групах при Мінагрополітики та Міндовкілля [5]. Варто пам'ятати, що ще до повномасштабної війни уряд України висловлював готовність консервувати землі, які вже деградували. Наразі без цього вже точно не обійтись, законсервувавши й землі, що найбільше постраждали від війни [6]. Сподіваємося, що здоровий глузд не буде втрачено і такі проекти будуть реалізовані. Стан ґрунтів важливий для забезпечення продовольчої безпеки не лише зараз, а й у майбутньому, і не менш важливий він для екологічної безпеки громадян чи адаптації до зміни клімату.

Оскільки воєнні дії ведуться на найродючіших ґрунтах України, то це матиме великі втрати в сільському господарстві. Та якщо повернути ці землі в сільське господарство, то продукція буде забрудненою і матиме згубний вплив на здоров'я, і навіть життя людей.

І Україні слід перейняти досвід Франції та багатьох інших країн Європи, а також Південної Америки, Північної Африки та Азії. І законсервувати землі забрудненні боєприпасами і лише з часом шляхом очищення зменшувати забрудненні території.

Бібліографічний список

1. UNCG Українська природоохоронна група “Майже третина Українських полів може бути незасіяними або недоступними” URL: <https://uncg.org.ua/a-third-ua-crops/>
2. Center for Food and Land Use Research “Огляд збитків від війни в сільському господарстві України” URL: https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/Damages_report_issue1_ua.pdf
3. UNCG Українська природоохоронна група “Якою має бути доля пошкоджених вибухами українських територій” URL: <https://uncg.org.ua/iakoju-maie-butyu-dolia-poshkodzhenykh-vybukhamy-ukrainskykh-terytorij/>
4. Екополітика “Екологи запропонували майбутнє для ґрунтів, що понівечені війною” URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/ekologi-zaproponovali-majbutnie-dlya-gruntiv-shho-ponivecheni-vijnoju/>
5. SuperAGRONOM.COM, Головний сайт для агрономів “Рівень розораності території України перевищив 50%” URL: <https://superagronom.com/news/14694-riven-rozoranosti-teritoriyi-ukrayini-perevischiv-50>
6. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2003 № 962-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/962-15>

Харченко Таїсія

*Наукові керівники: Рябчій Валерій, к. т. н., доцент, Рябчій Владислав, к. т. н., професор
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

ВІДНОВЛЕННЯ ПОШКОДЖЕНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ

На землях, де відбувалися або відбуваються бойові дії, утворюються різних форми лійки (воронки), забруднюються ґрунти та засмічуються землі. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба вирішення питання доцільного використання цих земель та їх відновлення.

Дане питання потрібно розглядати системно, оскільки пошкодження земельних ділянок може бути різним.

Перше завдання під час відновлення земель полягає в обстеженні території і її розмінуванні, а потім – визначенні завданої шкоди земельним ділянкам. Наприклад, на земельних ділянках можуть бути наявні відходи від руйнувань будівель та споруд, які є достатньо специфічні і потребують спеціальних тимчасових місць складування. Цю проблему розглядає Порядок поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків [1]. Цей Порядок більш актуальний для пошкоджених земельних ділянок в межах населених пунктів. Проте зараз наявна проблема місць для складування таких відходів, а також відсутність системи сортування, переробки та їх утилізації.

Стосовно земель за межами населених пунктів більш доцільно розглядати забруднення ґрунтів речовинами, які негативно впливають на їх родючість та інші корисні властивості, а також засмічення земель сторонніми предметами, матеріалами, відходами відповідно до затвердженої Методики, що визначає розмір шкоди, завданої таким землям [2]. І саме забруднення та пошкодження ґрунту є однією із ключових проблем для земель сільськогосподарського та лісогосподарського призначення, такі землі не зможуть використовуватися за основним цільовим призначенням (вирощування сільськогосподарської та лісогосподарської продукції).

Зазвичай для пошкоджених земель застосовують рекультивацію – комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель відповідно до Земельного кодексу України [3]. Даний метод полягає у відновленні деградованих земельних угідь, для цього використовують знятий ґрунт і наносять його на малопродуктивні ділянки або на ділянки без ґрунтового покриву. Проте такий метод є дуже затратний, а враховуючи масштаби уражень земель в зонах бойових дій малоімовірний, оскільки постає завдання знайти значну кількість ґрунту доброї якості. Грубий метод рекультивації (механічне загортання пошкоджених земель скребком бульдозерів чи грейдерів без урахування внутрішньої будови ґрунту та генетичних горизонтів) може призвести до великих втрат і екологічних наслідків, тобто відновлення ґрунту може тривати десятки років і потребує значних інвестицій у вдобрення та меліорацію.

Іншим методом відновлення є консервація земель (припинення чи обмеження господарського використання земель на визначений термін та залуження, заліснення або ренатуралізації [3]). Консервацію використовують, коли витрати на інші методи відновлення земель є не вигідними, а використання земельних ділянок екологічно неможливе. Проте за високого рівня забруднення необхідні спеціальні заходи покращення земель за для екологічної безпеки. Такими заходами є агротехнічна або хімічна меліорація, система удобрення, фітореємедіація ґрунтів тощо.

Для пошкоджених земель під час вибору методу відновлення також потрібно враховувати кумулятивну оцінку рівня пошкоджених земель, що детально представлено у дослідженні «Вплив війни росії проти України на стан українських ґрунтів. Результати аналізу» від «Центру екологічних ініціатив «Екодія»» [4]. Наприклад, при незначних площах пошкодження землі можна використовувати за призначенням, тобто для вирощування культур. При пошкодженнях низького рівня (10-25% площі земельних ділянок) потрібно провести агротехнічні заходи для зменшення надходження шкідливих речовин (металів) у продукцію – вапнування і застосування добрив. Якщо землі мають пошкодження середнього рівня можна використовувати землі під сінокоси і пасовища та проводити фітореємедіацію і агротехнічних заходів. Проводити рекультивацію рекомендується при пошкодженнях

земельних ділянок площею 50-75%. При пошкодженнях катастрофічного рівня (понад 75%) земельні ділянки доцільно провести консервацію.

Таким чином, відновлення ґрунтів є основною проблемою найближчих років у питанні застосування земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Основними методами відновлення є рекультивация та консервація порушених земель, кожний з яких має свої недоліки. На даний момент головне завдання для пошкоджених земель є не тільки їх відновлення, а також збереження навколишнього середовища та усунення можливих негативних наслідків. Це питання потребує створення певної стратегії та її затвердження на законодавчому рівні.

Бібліографічний список

1. Порядок поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1073.
2. Методика визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану, затверджена наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04.04.2022 № 167.
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III.
4. Вплив війни росії проти України на стан українських ґрунтів. Результати аналізу / О. Голубцов, Л. Сорокіна, А. Сплодитель, С. Чумаченко. Київ: ГО «Центр екологічних ініціатив «Екодія», 2023. 32 с.

Цибак Павло

*Науковий керівник: Ступень Оксана, к. е. н., доцент
Львівський національний університет природокористування*

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСТВА

На сучасному етапі розбудови економічної системи нашої країни у напрямі інституційного забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу актуальності набуває необхідність зваженого перегляду світоглядних, теоретичних та методичних постулатів управління раціональним землекористуванням та удосконалення механізму забезпечення сталості землекористування фермерського укладу в Україні.

Згадку про складність у сільському господарстві ми знаходимо в працях В. І. Сапич, яка звертає увагу, що “нинішнє виробництво сільськогосподарської продукції в Україні забезпечують два уклади: сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм та господарства населення” [6]. Нам імпонують результати досліджень А. В. Синіцкого, який пропонує категорію “уклад” розуміти як “...систему технологічно пов'язаних виробництв та відповідних їм інститутів”.

Економічний уклад – система суспільного виробництва, цілісна система виробничих відносин визначеного типу господарювання або відносин власності, які утворюють суспільну форму виробництва та господарювання [5] “Суспільний уклад”, яку можна охарактеризувати як цілісну систему певного типу відносин між людьми у процесі суспільного матеріального виробництва.

Отже, вважаємо доцільним сформулювати визначення категорії “фермерський уклад”, яку пропонуємо розуміти як систему технологічно, економічно та соціально пов’язаних суб’єктів сільського господарства у симбіозі традиційних общинно-сусідських зв’язків та виробничих відносин на основі приватної власності, які утворюють суспільну форму господарювання – фермерські господарства, функціонуючі відповідно до інституційних умов макросередовища.

Як наголошує В. В. Луцяк [4], успішність формування будь-якого суспільства значною мірою залежить від стану економіки та можливостей задоволення людських потреб, які в сучасному світі реалізуються на основі парадигми креативності (властива перш за все малому підприємництву). Екологічний же та соціальний результат є породженням сталого розвитку економіки. А якщо розглянути функції, які виконують земельні ресурси, то до них віднесемо наступні: промислово-виробничу (продукування та постачання необхідної сировини та матеріалів для промисловості); демографічно-соціальну (регенерація трудового потенціалу агросектору серед сільського контингенту населення); екологічну (забезпечення екологічного балансу в межах природних агробіоценозів, збереження природних ландшафтів та заповідників); рекреаційну (забезпечення умов санаторно-курортного відпочинку громадян країни); етнічно-культурну (збереження та відновлення національно-культурних надбань, духовно-історичних цінностей та історико-культурних традицій); територіально-комунікативну (забезпечення просторового базису в сфері комунікативної інфраструктури, наприклад, транспортного сполучення, зв’язку, трубопроводів, тощо); суспільно-контрольна (територіальна підтримка громадського порядку у сфері охорона та збереження природи) [3], напрошується висновок, що ключовим вектором сталого розвитку сільського господарства є формування методичних підходів організації сталого землекористування.

Даний напрям досліджував В. М. Другак [1], і ми погоджуємося з його доводами, що забезпечення сталості землекористування відкриє шлях ефективної організації земельних відносин, врегулювання проблемних питань охорони земельних угідь та раціоналізації агровиробництва, наукового обґрунтування комплексів агротехнічних заходів відновлення родючості та системи показників соціально-економічної результативності. В контексті сталого розвитку найважливішим є розробка моделі комплексного дослідження сталості землекористування, під яким вчений розуміє “здатність протидіяти негативним впливам та деградаційним процесам, здатність попередити чи послабити спади у господарському землекористуванні” [1]. Сама концепція сталого розвитку донедавна в науковому колі економістів сприймалася скептично, проте у більшості країн вона вже втілена у моделях стратегічного соціально-економічного розвитку. А сам сталий розвиток трактується комісією ООН з розвитку довкілля як “запрограмований розвиток соціо-економічних та екологічних процесів”.

Аналізуючи позицію вчених відносно трактування категорії “сталого розвитку”, нам прихильна думка О. В. Шубравської, яка під сталістю виробництва розуміє “здатність стало зростати в умовах дотримання оптимальних пропорцій свого внутрішнього розвитку і збалансованості з розвитком взаємодіючих з ним екологічної та соціальної системи” [9]. Саму сутність сталого розвитку аграрного сектору вчена пропонує сприймати як “розвиток, за якого забезпечується достатній для розширеного відтворення людського та виробничого потенціалу рівень доходів товаровиробників, у повному обсязі задовольняються потреби споживачів агропродовольчої продукції, а також дотримуються екологічні обмеження сільськогосподарської діяльності” [8].

У більш широкому трактуванні дану категорію розглядає В. М. Третяк, де, згідно з його трактуваннями сталий розвиток – це “процес, що означає новий тип функціонування цивілізації, заснований на радикальних змінах її історично сформованих параметрів (економічних, соціальних, екологічних)” [7], а в більш розширеному трактуванні – “це найбільш ефективний з точки зору задоволення потреб суспільства, варіант її цільового та

функціонального використання, організований, у свою чергу, найбільш ефективним для конкретних умов простору і часу способом відповідно до об'єктивно існуючих принципів взаємодії суспільства і природи” [7]. Погодимось із вченим, що умови ринкового типу господарювання спонукають господарюючі суб'єкти до посилення хижацького та споживчого ставлення до об'єкту землекористування, нехтуючи при цьому екологічними та соціальними факторами раціонального використання землі, під яким В. М. Третяк розуміє “найбільш ефективний з точки зору задоволення потреб суспільства варіант її цільового та функціонального використання, організований у свою чергу найбільш ефективним для конкретних умов простору і часу способом відповідно з об'єктивно існуючими принципами взаємодії суспільства і природи” [7].

Таким чином, узагальнивши всі трактування, робимо висновок, що під сталим землекористуванням як складовим елементом сталого розвитку суспільства, варто розуміти систему землекористування, якій властива імманентність збалансування сукупності господарських прийомів, націлених на забезпечення гранично-достатнього для можливості розширеного відтворення використовуваного капіталу рівня профітності суб'єктів землекористування, при цьому у необхідному обсязі задовольняючи суспільні потреби зайнятості та продовольстві, для конкретних умов простору і часу відповідно з об'єктивно існуючими принципами взаємодії “людина-земля-екосистема”, не порушуючи при цьому екологічних норм сільськогосподарської діяльності та не створюючи потенційних загроз задоволенню потреб нащадків [2].

Бібліографічний список

1. Другак В. М. Стале землекористування як еколого-економічна складова сталого розвитку суспільства. Екологічні науки. 2012. № 2. С. 106-112.
2. Зубар І. В. Інституційне забезпечення організації сталого землекористування: світовий досвід та перспективи в Україні. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 5. С.109-122.
3. Коваленко Ю. С., Охріменко І. В., Демченко О. В. [та ін.]. Методичні рекомендації з підвищення економічної ефективності аграрних підприємств К.: ННЦ ІАЕ, 2009. 60 с.
4. Луцяк В. В. Особливості державного регулювання розвитку малого підприємництва. Вісник соціально-економічних досліджень. 2015. № 1. С. 239- 247.
5. Кривенко К. Т., Савчук В. С., Беляєв О. О. та ін. Політична економія: Навч. посібник; За ред. д-ра екон. наук, проф. К. Т. Кривенка. К.: КНЕУ. 2001. 508 с.
6. Сапич В. І. Роль багатокладності аграрного сектору економіки у реалізації відносин власності на землю. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2013. № 2(4). С. 258-267.
7. Третяк В. М., Свентух В. Ю. Стале (збалансоване) землекористування як фактор підвищення економічної ефективності використання сільськогосподарських земель. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2015. № 4. С. 24-31.
8. Шубравська О. В., Молдаван Л. В., Пасхавер Б. Й. та ін. Агропродовольчий розвиток України в контексті забезпечення продовольчої безпеки: кол. монографія; за ред. дра екон. наук О.В. Шубравської. К.: НАН України, ДУ “Інт екон. та прогнозування” НАН України. 2014. 456 с.
9. Шубравська О. В., Корсак Л. М. Чинники та індикатори сталого розвитку агросфери. Економіка АПК. 2005. №12. С. 15-20

Чаус Іван

Науковий керівник: Дудич Леся, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РАЦІОНАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Питання раціонального та ефективного використання природних ресурсів набуває все більшої актуальності в нашій країні. Особливої уваги заслуговує питання раціонального використання землі, а також потреба в сучасних технологіях по збереженню і підвищенню родючості ґрунтів, адже ґрунти є основою для вирощування більшості продуктів харчування і сировини для переробної промисловості.

При формулюванні основних організаційних засад у землекористуванні науковці приділяють значну увагу організації території та правовому забезпеченню. Існує чотири аспекти сталого землекористування: організаційний, соціальний, економічний та екологічний. У раціональному землекористуванні принципи можна поділити на чотири групи: 1) організаційні принципи – принципи, що регулюють визначення форм, порядку та умов використання земель; 2) економічні принципи – принципи регулювання господарського використання земельних ресурсів; 3) соціальні принципи – принципи, що передбачають регулювання землекористування через економічні та правові норми; 4) Екологічні принципи – принципи, спрямовані на підтримання екологічної рівноваги навколишнього природного середовища в процесі використання земель.[2]

Також слід зазначити, що земля це основне національне багатство, яке перебуває під особливою охороною держави [3], тому питання соціальної спрямованості землекористування покладено саме на державу, щоб врахувати інтереси всього суспільства. держава виконує даний обов'язок через застосування відповідних нормативно правових важелів.[2,3]

Кабінетом Міністрів України була схвалена Концепція загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель. За словами Міністра аграрної політики та продовольства України Романа Лещенка протягом останніх десяти років використання земельно-ресурсного потенціалу держави не можна було назвати раціональним: мільйони гектарів наших земель опинилися у вкрай зношеному стані, а єдина державна система охорони земель була взагалі відсутня.

«Маючи настільки багатий земельний фонд, який перевищує 60 млн га землі, Україна просто зобов'язана берегти та піклуватися про свої землі. Тим більше, що 70% – це сільськогосподарські землі, які дають нам продукти харчування. Тому формула проста: якість ґрунтів дорівнює якості їжі, яку ми споживаємо», – підкреслив Роман Лещенко.[4]

Ситуацію змінить програма з використання та охорони земель: вона буде комплексною до 2032 року і реалізовуватиметься у два етапи. В результаті буде оптимізовано структуру земельних та сільськогосподарських ландшафтів, зменшено розораність на 10%, підвищено продуктивність сільського господарства до 50%, зменшено загрози для земельних ресурсів від деградаційних процесів та захищено природні водно-болотні угіддя.

Таким чином, цільова програма включає в себе

- Розробку планів землеустрою та техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель в адміністративно-територіальних одиницях;
- Моніторинг якості земель та ґрунтів шляхом створення геоінформаційних платформ;
- запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб

- захист земель від шкідливого антропогенного впливу; відтворення та підвищення родючості ґрунтів; підвищення продуктивності лісів; дотримання спеціальних режимів використання заповідних земель.

Цільові програми забезпечують сталий розвиток землекористування та сприяють створенню екологічно безпечних умов проживання і господарювання населення. Їх реалізація захищає землі від виснаження, деградації та забруднення, відновлює та підвищує родючість ґрунтів і підтримує функціонування ґрунтового покриву.

«Земельна реформа і, зокрема, введення ринку землі створили додаткові можливості для землекористувачів та землевласників, але водночас наклали подвійну відповідальність щодо поліпшення захисту земельного фонду України, навколишнього природного середовища, здоров'я населення. Готуємо відповідний законопроект та будемо радикально змінювати підходи до ефективного землекористування земельними ресурсами», – резюмував Роман Лещенко.[4]

Важливого значення набуває оцінка проблем екологізації у землекористуванні розглядаючи її в контексті збалансованого функціонування екологічних систем. У теперішніх умовах все більш актуальне забезпечення сталого, безпечного екологічно та невиснажливого раціонального землекористування при якому одночасно удосконалюватиметься структура угідь і при цьому забезпечуватимуться оптимальні розміри між сільськогосподарською освоєністю, розораністю та лісистістю. Раціональне землекористування порушує три основні групи питань. Це три групи: 1) захист від виснаження земель та підвищення родючості - економічна група; 2) захист від забруднення та його запобігання - екологічна група; 3) підтримання мінімально прийняттого рівня добробуту населення, особливо в сільській місцевості - соціально орієнтована група. Раціональне землекористування - це системне врахування властивостей і особливостей земель та ландшафтів, спрямоване на підвищення родючості ґрунтів, підтримання екологічної рівноваги в природі, забезпечення високої ефективності виробничої та іншої діяльності, корисних властивостей землі з урахуванням різних аспектів використання земель в умовах конкретної незалежної економічної системи. Важливим елементом сталого землекористування є земельні відносини. Це поняття широко охоплює питання як економічного (виробничого), так і правового характеру, в основі якого лежить категорія землеволодіння. Тому зрозуміло, що більшість економістів-дослідників тісно пов'язують зміни та розвиток земельних відносин із соціально-економічними чинниками. Аналіз різних визначень провідних економістів дозволяє зробити висновок, що земельні відносини є складовою частиною суспільних відносин, що виникають з приводу володіння і розпорядження земельними ресурсами та розподілу доходів від їх використання. Ландшафтно-екологічне районування розроблено як систему науково обґрунтованих одиниць класифікації земель, яка об'єктивно характеризує існуючі ландшафтно-екологічні зони і райони (макрорівень) та інші класифікації на регіональному і місцевому рівнях. Використовується для організації моніторингу земель, що включає комплекс спостережень за станом земельного фонду, для своєчасного виявлення змін під впливом господарської діяльності людини, комплексної оцінки і прогнозування, попередження та ліквідації наслідків негативних процесів, контролю і захисту держави за раціональним використанням земель. В умовах ринкової економіки завдання полягає в тому, щоб максимізувати економічну вигоду як для землекористувачів, так і для держави з урахуванням перспектив розвитку. У цьому контексті вся діяльність, пов'язана з організацією використання та охороною земель, в Україні, навіть в умовах ринкової економіки, повинна мати системний характер. Раціональне використання земель має ґрунтуватися на врахуванні різних аспектів землекористування, забезпеченні простору і часу для ефективного використання земель, підвищення родючості ґрунтів, раціональної організації в конкретних умовах як оптимального способу збереження екологічної рівноваги природного світу.[1]

Бібліографічний список

1. Кушнірук Т.М. Ясінецька І.А. Раціональне землекористування в регіональних господарських системах. 2023
2. Лебеденко. О.В. Економіка АПК. Принципи раціонального використання земельних ресурсів. 2010
3. Земельний кодекс України. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення 19.04.2023)
4. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Електронний ресурс: <https://minagro.gov.ua/news/uryad-shvaliv-konceptsiyu-zagalnoderzhavnoyi-cilovoyi-programi-z-vikoristannya-ta-ohoroni-zemel> (дата звернення 19.04.2023)
5. Закон України про землеустрій. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> (дата звернення 19.04.2023)

Чернецька Віталія

Науковий керівник: Дудич Галина, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Одним з головних питань, яке потребує вирішення на шляху забезпечення сталого розвитку сільського господарства, є раціоналізація та охорона земель. Земля є головним засобом виробництва для будь-якого суб'єкта аграрного господарювання, а її раціональне використання та охорона — основою для одержання ним високих результатів діяльності.

Таким чином, проблема раціонального використання земельних ресурсів та охорона земель є однією з найактуальніших для агропромислового виробництва і викликає необхідність дослідження та узагальнення її теоретичних основ, що і стало завданнями даної публікації.

Природна одиниця землі має вертикальну вісь - від атмосферного клімату до ресурсів ґрунтових вод і горизонтальну вісь - послідовність типів ґрунту, топографії місцевості, гідрологічного та рослинного різноманіття. Раціонально (лат. *rasional* - розумний, обґрунтований, доцільний) використовувати землю - це означає отримувати максимальну кількість продукції при мінімумі затрат без шкоди для земельних ресурсів з врахуванням природних і економічних умов конкретного суб'єкта господарювання на землі.

Раціональне використання земель потрібно розглядати через призму дотримання відповідних принципів її використання та охорони. Вказані принципи відображають зміст раціонального землекористування. В літературі формулюванню принципів раціонального використання земельних ресурсів приділено досить багато уваги. Основні принципи раціонального використання сільськогосподарських земель включають в себе:

➤ Ефективне використання землі: забезпечення високої продуктивності сільськогосподарських культур і максимального використання землі для забезпечення продовольства;

➤ Збереження ґрунту: забезпечення збалансованого використання ґрунту та запобігання деградації ґрунту шляхом застосування раціональних технологій обробки ґрунту та раціонального використання ресурсів;

➤ Збереження біорізноманіття: забезпечення захисту біорізноманіття, розумного використання природних ресурсів та забезпечення сталого розвитку аграрного сектору;

➤ Збалансований підхід: забезпечення збалансованого підходу до використання земельних ресурсів шляхом максимального використання наявних земель для різних видів сільськогосподарської продукції з урахуванням потреб населення та економічних можливостей;

➤ Використання новітніх технологій: використання сучасних технологій в галузі сільського господарства, що забезпечує високу ефективність виробництва та зменшення негативного впливу на довкілля;

➤ Забезпечення сталого розвитку: забезпечення сталого розвитку аграрного сектору, що передбачає баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку.

Охорона земель сільськогосподарського призначення є важливим завданням для забезпечення стійкого розвитку аграрної галузі та збереження природних ресурсів. Вона здійснюється за допомогою законодавчих та організаційних заходів, контролю та моніторингу стану ґрунтів та водних ресурсів, а також залученням громадськості до збереження природних багатств.

Одним із головних законодавчих актів, які регулюють охорону земель, є Закон України "Про охорону земель" від 2002 року. Закон містить вимоги щодо ведення реєстру земельних ділянок, їх використання, охорони та збереження ґрунтів, а також встановлює відповідальність за порушення законодавства. Організаційні заходи включають у себе створення спеціалізованих установ, які здійснюють контроль за використанням земель та охороною ґрунтів. Зокрема, в Україні існує Державна служба земельних ресурсів, що забезпечує контроль за веденням реєстру земельних ділянок та реалізацією державної політики у сфері земельних відносин.

Моніторинг стану ґрунтів та водних ресурсів включає у себе проведення регулярних вимірів та аналізів якості ґрунту та води, що дозволяє вчасно виявляти можливі порушення та вживати заходів щодо їх усунення.

Принципи охорони земель сільськогосподарського призначення включають наступні:

➤ Ефективне використання земельних ресурсів: земля повинна використовуватися з максимальною ефективністю, щоб забезпечити стійкий розвиток сільського господарства і зберегти ресурси для майбутніх поколінь;

➤ Збереження та відновлення ґрунтів: ґрунт є найціннішим ресурсом для сільського господарства, тому його збереження та відновлення є однією з головних метою охорони земель сільськогосподарського призначення. Це можна здійснювати шляхом використання агротехнічних заходів, таких як збереження води, захист від ерозії та інших засобів;

➤ Використання природних ресурсів з обережністю: природні ресурси, такі як вода та повітря, є необхідними для підтримки сільського господарства, тому їх використання має бути здійснене з обережністю, щоб не завдати шкоди довкіллю та зберегти їх для майбутніх поколінь;

➤ Раціональне використання земельних ресурсів: раціональне використання земельних ресурсів передбачає відповідне розміщення підприємств та господарств на земельних ділянках, що відповідають їх потребам, а також збереження землі для інших цілей, наприклад, для зелених зон чи зон відпочинку;

➤ Збереження біорізноманіття: сільське господарство займає значну частину земель, тому важливо зберегти біорізноманіття на території сільських районів. Це можна забезпечити шляхом збереження лісів, зелених зон, річок та інших природних елементів;

➤ Відповідальне використання хімічних речовин: використання хімічних речовин, таких як пестициди та фунгіциди, є необхідним для боротьби зі шкідниками та хворобами рослин. Однак, вони можуть мати негативний вплив на навколишнє середовище та здоров'я людей. Тому важливо використовувати ці речовини з обережністю та відповідальністю, дотримуючись рекомендацій та норм, встановлених державою.

Ці принципи охорони земель сільськогосподарського призначення повинні бути втілені в практиці використання землі та розвитку сільського господарства для забезпечення стійкого розвитку цієї галузі та збереження земельних ресурсів для майбутніх поколінь.

Бібліографічний список

1. Бутенко, Л. І., Іваницька, І. В. (2013). Землеустрій: Навчальний посібник. Київ: КНЕУ.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року № 1264-ХІІ.
3. Національна стратегія забезпечення сталого розвитку України до 2030 року. Київ: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2016.
4. Полтавська обласна військова адміністрація. Охорона земель сільськогосподарського призначення.
5. URL: <https://www.adm-pl.gov.ua/page/ohorona-zemel-silskogospodarskogo-priznachennya-1> (дата звернення 17.03.2023)
6. Персонал. Рациональне використання земель: поняття та зміст.
7. URL: <http://www.personal.in.ua/article.php?id=14> (дата звернення 17.03. 2023)

Черхавський Ростислав

Науковий керівник: Мажак Мирослава, викладач

Стрийський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ ГРОМАД

Територіальні громади отримали новий інструмент управління територією – комплексний план просторового розвитку території територіальної громади, що є одночасно і містобудівною документацією на місцевому рівні, і документацією із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту території та населення від небезпечних природних і техногенних процесів, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони і збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території.

Створено пілотний проект для використання комплексного плану в цілях відновлення територій від наслідків війни та розвитку громад. Розробляється комплексний план просторового розвитку території територіальної громади на всю територію територіальної громади та передбачає узгоджене прийняття рішень щодо цілісного (комплексного) просторового розвитку населених пунктів як єдиної системи розселення і території за їхніми межами. Затверджується комплексний план з обов'язковим врахуванням державних, громадських та приватних інтересів, а також концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади (за наявності).

2020 року, із ухваленням Верховною Радою Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель», територіальні громади отримали право планувати майбутнє використання всієї своєї території (як в межах, так і за межами населених пунктів). Документація, яка допомагає їм це робити, є комплексний план просторового розвитку території територіальної громади і поєднує в собі

10 видів містобудівної та землевпорядної документації. Комплексний план призначений для перспективного планування та функціонального зонування всієї території територіальної громади. Також Комплексний план включає в себе планувальні рішення окремих детальних планів територій, що дозволить сформувати та резервувати земельні ділянки для розміщення об'єктів, які реалізують державні, регіональні і громадські інтереси. Завдяки цьому, одразу після затвердження комплексного плану з'явиться можливість надавати такі ділянки, а також містобудівні умови та обмеження для проєктування відповідних об'єктів. Результати розроблення Комплексного плану обов'язково мають бути в електронному вигляді стануть джерелом наповнення Державного земельного та містобудівного кадастрів. Генеральні плани населених пунктів у межах території ТГ деталізують положення Комплексного плану та є його невід'ємними складовими. До затвердження генеральних планів таких населених пунктів функціональне призначення територій у їхніх межах визначається відповідно до Комплексного плану. Слід враховувати, що у випадку, якщо населений пункт внесено до Списку історичних населених місць України – по такому населеному пункту в межах Комплексного плану обов'язково розробляється генеральний план з одночасним розробленням історико-архітектурного опорного плану.

Ця вимога стосується абсолютно всіх населених пунктів, внесених до Списку історичних населених місць України, а не лише адміністративних центрів.

Одна громада – одне системне рішення. Комплексний план розробляється на всю територію територіальної громади та поєднує як містобудівну, так і землевпорядну документацію. До 30% економії ресурсів – за рахунок об'єднання 10 видів документації; впорядкованість та систематизація усієї наявної містобудівної документації – раніше розроблені генплани, детальні плани територій та землевпорядна технічна документація лягають в основу Комплексного плану. Широкоформатне сприйняття головної ресурсної бази та потенціалу громади – сучасне відображення видів та категорій земельних ділянок, наявності вільних земельних ділянок. Наявність досконалого плану перспективного розвитку територій – уникнення можливих суспільних конфліктів щодо використання територій. Здатність громади окреслити найближчі перспективи існування та стабілізувати майбутні кроки – «прозора» модель розвитку територій в межах та за межами населених пунктів. Наповнення бюджету громади за рахунок нових інвестицій – Уникнення соціальної напруги під час реалізації перспективних проєктів, планів та рішень – консолідація думок суспільства та можливостей громади. Якісний показник бажання розвитку та подальшого уникнення «підводних каменів» – володіння рівними об'ємами інформації та спільна відповідальність громадян та громади на стадії формування завдання та затвердження комплексного плану.

Як зазначила Олена Шуляк, заступниця голови Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, що від громад багато залежить, яким чином виглядатиме наша майбутня Україна, а якісна містобудівна документація буде надзвичайно важливою, коли ми розпочнемо розбудовувати наші території, окуповані й зруйновані міста та селища. Документ стосується програм комплексного відновлення територій, саме ці дані і лягатимуть в основу містобудівної документації, і слугуватимуть вихідними даними для комплексних планів просторового розвитку.

Незважаючи на війну, громади впроваджують принципи ефективного управління територіями та починають розробляти комплексні плани просторового розвитку. Водночас 91% громад потребують допомоги в оновленні картографічної основи - про це свідчать дані Всеукраїнської асоціації громад. Всеукраїнська асоціація громад надіслала своїм членам інформаційний запит щодо стану розвитку просторового планування територій. На нього відповіли 440 громад, що складає близько 30% усіх громад України. Серед 440 громад майже усі використовують модель управління місцевими землями, розроблену за підтримки Програми USAID АГРО. Зокрема:

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

- 72% провели чи проводять інвентаризацію своїх земель;
- 67% оприлюднили (частково або повністю) інформацію про землі громади;
- 96% зареєстрували право комунальної власності на землі громади;
- 55% визначили землі для насадження лісів, рекреаційних об'єктів, полезахисних лісосмуг тощо.
- 46% мають визначені об'єкти культурної спадщини з охоронними зонами.

Також громади вже починають розробляти комплексні плани просторового розвитку території. Зокрема:

- 41% громад мають прийняте рішення про розробку комплексного плану;
- 20% вже створили робочу групу із представників органів місцевого самоврядування, громадськості та бізнесу;
- 8% громад повідомили, що працюють над завданням на розробку комплексного плану;
- 4% вже визначили виконавця робіт з розробки комплексного плану.

Водночас 78% громад зауважили, що потребують експертної підтримки в розробці комплексних планів. Як доказ – попри те, що багато громад прийняли рішення про розробку комплексних планів, лише 8% змогли самостійно розробити технічне завдання на розробку комплексного плану, 36% громад розпочали збір даних для плану, але лише 4% завершили цей процес. Вагомим чинником, що сповільнює процес впровадження просторового планування, є застаріла картографічна основа. 91% громад зазначили про необхідність її оновлення. 53% громад вказали, що такі роботи будуть коштувати громаді понад 1 млн грн. Водночас більше половини громад готові профінансувати до 1 млн грн на цю потребу. І лише 13% вказали, що не мають ресурсів на це.

Але, незважаючи на виклики воєнного часу, громади демонструють високу вмотивованість та зацікавленість у розробці комплексних планів. Багато з них вже почали їх розробляти. Громади потребують експертної підтримки. Відсутність необхідних фахівців у громадах сповільнює процес розробки комплексних планів. Водночас ефективним рішенням цієї проблеми може стати автоматизація процесу збору даних та розробки технічного завдання на створення комплексних планів. Така платформа розробляється за підтримки Програми USAID АГРО. Вагомий стримуючий фактор – недостатність фінансових ресурсів. Проте більшість громад готові співфінансувати розробку комплексних планів та проведення робіт із оновлення картографічної основи. За фінансової підтримки держави та міжнародних донорів процес впровадження просторового планування може охопити більшість територій країни. Щонайменше 25% громад від їх загальної кількості в Україні опанували інструменти просторового планування згідно розробленої методології управління землями і впроваджує прийняті Парламентом закони щодо земельної реформи. Потреба в оновленні картографічної основи та розробці комплексних планів просторового розвитку територій громад є надзвичайно високою для зниження корупційних ризиків в земельній та містобудівній сферах та відновленні громад від наслідків війни. Проте значна кількість громад потребує експертної підтримки та додаткового фінансування.

Бібліографічний список

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Закон України від 28.04.2021 № 1423-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#n1474>
3. Кубаха С., Богачова Н., Діденко В. і ін. Як розробити комплексний план громади: Практичний посібник. – Київ, 2022.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 № 1291 «Про забезпечення реалізації Закону України «Про Генеральну схему планування території України» – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1291-2002-%D0%BF#Text>

Ярим Аліна

Науковий керівник: Мовчан Тетяна, к. е. н., доцент

Одеський державний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Сучасний стан земельних ресурсів нашої країни характеризується напруженим, навіть кризовим, з тенденцією до погіршення. Це ускладнює соціально-економічний розвиток регіонів і негативно впливає на ландшафтне та біологічне різноманіття, здоров'я і умови проживання населення [1].

Так як ґрунт вважається основним засобом виробництва та життєвим простором, що забезпечує існування всіх живих організмів, то він має велике значення в агроєкосистемах [2].

Охорона та раціональне використання земель є одним із найголовніших завдань суспільства, оскільки продукти харчування, одержані за рахунок використання землі, становлять 98 відсотків.

Ситуація в земельних відносинах і система землекористування територій залишається складною та нерегульованою. Земельний фонд України поділяється на дев'ять категорій і характеризується надзвичайно високим рівнем освоєння. Питому вагу мають землі сільськогосподарського призначення і забудовані землі. Замість раціонального обмеженого використання природних ресурсів, в нашій країні розорюються землі та надмірно експлуатуються. З історії людства відомо, що бездумне сільське господарювання знищило не одну цивілізацію, а тому необхідно на цьому акцентувати увагу, бо наша країна посідає в цій історії не найкраще місце в ролі «житниці» всієї Європейської частини колишнього СРСР. Через це рівень розораності земель найвищий, він становить 60% в середньому, порівняно з іншими країнами (рис.).

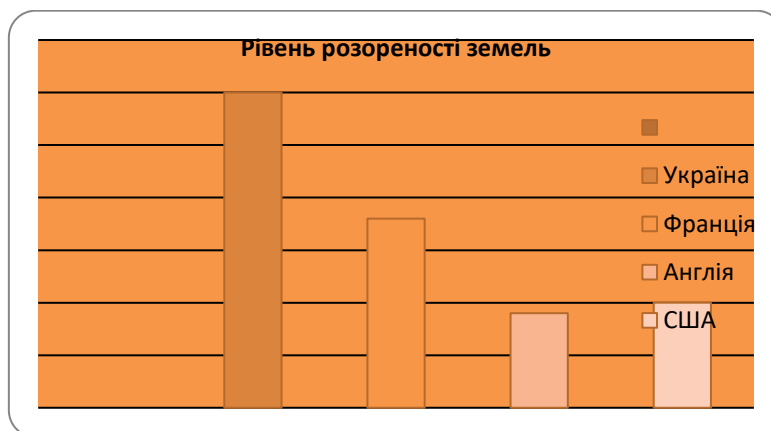

Рисунок - Порівняльна характеристика рівня розораності земель в країнах

Надмірна розорюваність земель призводить до виснаження ґрунту, зменшення кількості поживних речовин, пришвидшення водної та вітрової ерозії. Задача наших

нащадків і фахівців у галузі використання й охорони земель впровадити ощадливе використання природних ресурсів і контролювати наявність в громадах, сільських радах сільськогосподарських земель для природного самовідновлення.

Науковці неодноразово наголошують на необхідності скорочення площ орних земель через масштабну ерозію, але насправді площа орних земель в Україні останніми роками лише зростає. Аналіз наших досліджень свідчить про чинники, які впливають на збільшення рівня розораності землі:

- нераціональне використання земельно-ресурсного потенціалу держави;
- неврегульованість зміни характеру функціонування землі як засобу виробництва в умовах ринку;
- погіршення якісного стану та зниження продуктивності земель;
- відсутність єдиної державної системи охорони земель.

Знизити рівень розораності земель можна завдяки вилученню орнонепридатних (деградованих, малопродуктивних та техногенно-забруднених) земель, а трансформація деградованих земель шляхом залуження, дасть змогу збільшити площі земель для природно-заповідного фонду й розширити лісистість території.

Законом України «Про охорону земель» забороняється орати схили понад 7 градусів, а також вирощувати просапні культури на схилах понад 3 градуси, а Водним кодексом України заборонено розорювати заплави річок та прибережні захисні смуги. Розорювання схилів призводить до порушення екологічно збалансованого співвідношення земельних угідь: ріллі, природних кормових угідь, лісів та водойм, що негативно позначається на стійкості агроландшафтів і спричиняє значну техногенну ураженість екосфери.

Українські родючі ґрунти використовуються не лише для вирощування продуктів харчування, нині значні площі займаються технічними й кормовими культурами, і використовуються з метою промислового тваринництва - вирощування кормів для курей та свиней, м'ясо яких потім частково йде на експорт. Спостерігається відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку виробництва дизельного біопалива» збільшення площі посівів ріпаку до 10 відсотків загальної площі ріллі в Україні, і переробка 75 відсотків вирощеного врожаю на дизельне біопаливо, а є проблемою раціонального використання й охорони земель [3].

Питання охорони земель і екологічні фактори мають враховуватися під час розробки проекту землеустрою обмеження у вигляді заборони оранок на ділянках, нажалі земельпорядники йдуть на свідомі порушення законодавства, не враховуючи заборони.

На думку вчених раціональні та ефективні заходи з охорони земель полягають у:

- зменшенні площі орних земель шляхом їх консервації, в тому числі через виведення з ріллі схилів крутизною понад 3°, з подальшим їх залісненням;
- створення нових і розширення площі існуючих об'єктів природно-заповідного фонду, в тому числі в межах сільськогосподарських угідь;
- створення і відновлення сіножатей та пасовищ відповідно до науково-обґрунтованих показників з урахуванням регіональних особливостей і природно-кліматичних умов.

В дійсності жоден власник земельної ділянки не виведе добровільно з обігу рілля, а процедура консервації орних земель настільки складна, що землевласники не бажають це робити. Виходом з даної ситуації може бути викуп державою еродованих орних земель та їх консервація або ще на етапі передачі земель новоствореним громадам залишати у власності держави еродовані, малопродуктивні та самозаліснені землі аби потім не витратити кошти на їх консервацію та відновлення. Отже, головна задача суспільства, органів влади та органів місцевого самоврядування усвідомлювати проблеми використання й охорони земель і впроваджувати радикальні заходи.

Відповідно до Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель від 19 січня 2022р.[5] пропонується привести аналіз структури земельного фонду, його

динаміки у межах України з визначенням співвідношення сільськогосподарських і несільськогосподарських земель, тенденцій, темпів, причин зміни, і це обмежить використання земель не за призначенням. Також планується провести аналіз зарубіжного досвіду в галузі використання й охорони земель, що допоможе правильно використовувати землі і підвищить їх охорону. Впровадження змін в законодавстві, внесення пропозицій щодо раціонального використання та охорони земель є невід'ємною частиною вирішення ключових проблем і буде прогресом в аграрній сфері.

Бібліографічний список

1. Еколого-економічні проблеми використання земельних ресурсів: *Економіка природокористування*. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/view.php?id=243249> (дата звернення 16.04.23)
2. Державний контроль за використанням та охороною земель: Безоплатна правова допомога. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php> (дата звернення 16.04.23)
3. Про затвердження Програми розвитку виробництва дизельного біопалива. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.12.2006р. №1774. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1774-2006-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.04.2023)
4. Проблеми охорони та раціонального використання земельних ресурсів України: «Інститут охорони ґрунтів України» URL: <https://www.iogu.gov.ua/blog/presentr/novini/problemy-ohorony-ta-ratsionalnoho-vykorystannya-zemelnyh-resursiv-ukrajiny/> (дата звернення 16.04.23)
5. Схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель: Законодавство України від 19.01.22р. № 70-р Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/70-2022-%D1%80> (дата звернення 16.04.23)

Яромій Олег

Науковий керівник: Бабій Наталія, викладач

Стрийський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВТРАТ ЗАВДАНИХ ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ

Згідно статті 1 Земельного кодексу України, земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності українського народу, згідно статті 13 Конституції України. Ситуація, що склалася в нашій державі після повномасштабного втручання росії має надзвичайно шкідливий вплив на земельні ресурси України. Надзвичайно сильно постраждали не тільки землі сільськогосподарського призначення, а ще й землі житлової та громадської забудови, землі історико-культурного призначення, землі лісгосподарського призначення, землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Шкода, завдана внаслідок збройної агресії російської федерації для земельних ресурсів включає шкоду від пошкодження і знищення родючого шару ґрунту та шкоду через забруднення і засмічення земельних ресурсів, її оцінюють з урахуванням таких показників:

1. Витрати на рекультивуацію земель, які були порушені внаслідок бойових дій, будівництво, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних просік, комунікацій для облаштування державного кордону.

2. Збитки, завдані власникам або землекористувачам земельної ділянки сільськогосподарського призначення.

3. Витрати на відновлення меліоративних систем.

4. Шкода, завдана ґрунтам та земельним ділянкам внаслідок забруднення ґрунтів речовинами, які негативно впливають на корисні властивості ґрунту.

5. Шкода завдана ґрунтам та земельним ділянкам внаслідок засмічення ґрунтів сторонніми об'єктами.

Розмір завданих збитків власникам або землекористувачам земельних ділянок сільськогосподарського призначення з урахуванням фактично нанесених витрат на приведення земельних ділянок у придатний для використання стан, визначається відповідно до порядку визначення та відшкодування збитків землевласникам землі та землекористувачам, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1993 року №284.

Розмір збитків, завданих земельному фонду України, визначається комісіями, створеними Київською та Севастопольською міськими, районними державними адміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, до складу яких включаються представники зазначених органів (голови комісій), власники землі або землекористувачі (орендарі), яким заподіяні збитки, представники підприємств, установ, організацій та громадяни, які будуть їх відшкодувати, представники територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державної екологічної інспекції України, фінансових органів, органів у справах містобудування і архітектури. Результати роботи комісії оформляться відповідними актами, що затверджуються органами, які створили ці комісії.

Відшкодуванню підлягають:

1. вартість житлових будинків, виробничих та інших будівель і споруд, включаючи незавершене будівництво;

2. вартість плодючих та інших багаторічних насаджень;

3. вартість лісових і дерево-чагарникових насаджень;

4. вартість водних джерел (колодязів, ставків, водоймищ, свердловин тощо), зрошувальних і осушувальних систем, протиерозійних і протиселевих споруд;

5. понесені або необхідні витрати на поліпшення якості земель за період використання земельних ділянок з урахуванням економічних показників, на незавершене сільськогосподарське виробництво (оранка, внесення добрив, посів, інші види робіт), на розвідувальні та проектні роботи;

6. інші збитки власників землі і землекористувачів, у тому числі орендарів, включаючи й неодержані доходи, якщо вони обґрунтовані.

Розміри шкоди внаслідок забруднення ґрунтів чи засмічення земель обчислюється уповноваженими особами Держекоінспекції на основі нормативної грошової оцінки земельної ділянки. Якщо нормативна грошова оцінка не проведена, або у випадку неможливості отримання даних з нормативної грошової оцінки земельної ділянки, ґрунти якої зазнали забруднення, така оцінка розраховується, як середня нормативна грошова оцінка площі ріллі по області, помноженої на коефіцієнт, що зумовив негативні екологічні наслідки для родючості ґрунтів, який дорівнює 300.

Забруднення речовини, що спричинили забруднення, поділені на 4 групи небезпечності, основними з яких є гранично допустима концентрація і орієнтовано допустима концентрація хімічних речовин в ґрунті.

Покращення стану ґрунту можна шляхом меліоративних заходів. Меліорація земель – це комплекс заходів щодо поліпшення угідь та підвищення родючості ґрунтів, створення сприятливих умов для вирощування сільськогосподарських культур. За призначенням меліорації поділяють на зрошувальні, осушувальні та протиерозійні. За способом здійснення

розрізняють такі види меліорації: агротехнічні, лісомеліоративні, хімічні, гідротехнічні, протиерозійні і культуротехнічні.

Теперішній стан земель України знаходиться далеко від того стану земель, які були еталоном ґрунтів у всьому світі. Для відновлення родючості ґрунту необхідно більше 100 років. Світ сьогодні трансформується надзвичайно швидко, використовуючи нові технології в різних секторах господарювання. Ще у 1840 році німецький вчений Юстус фон Лібіх, аналізуючи історію землеробства зробив заяву для наступників «Причина занепаду націй полягає в одному і тому самому. Розкрадання родючості ґрунту зумовлює їхню загибель, піднімання цієї родючості – це життя, багатство і могутність». Українські вчені зробили висновок, що найбільші втрати гумусу відбулися в період 60-80 рр. минулого століття, зумовлено це інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва за рахунок збільшення площ просапних культур, перш за все, цукрових буряків і кукурудзи. У цей період щорічні втрати гумусу сягали 0,55-0.60 т/га.

Найпростішим методом підвищення продуктивності земель є посів сидератів, як проміжних, так і основних. Так робить більшість фермерів Європейського Союзу. Не в кожного є можливість вносити органічні добрива, а сидеральні культури рятують в такій ситуації.

Війна наносить ґрунтам України шкоду, яка має довготривалий характер. Велика територія земель є непридатною для використання в сільському господарстві через величезну кількість вивв, великої кількості сміття, забруднена важкими металами і хімікатами. Якщо з висоти дрону оглянути сільськогосподарські поля, які розташовані в зоні бойових дій, можна звернути увагу на велику кількість вивв. Навіть якщо розрівняти верхній шар ґрунту сільськогосподарською технікою, все одно залишаться розливи палива, відпрацьовані босприпаси, шкода завдана хімічною зброєю, яка іноді забруднює ґрунт на десятиліття вперед. Токсичні елементи, які осіли в ґрунті потенційно поглинуть рослини, які виростуть на цій земельній ділянці.

Визначено перші кроки до подолання кризового стану ґрунтового покриву, які включають:

➤ Моніторинг земель для охоплення всієї потенційно ураженої території з використанням сучасних технологій.

➤ Зміна агротехнології (внаслідок вибухів чи пересувань важкої військової техніки окремі ділянки на полях мають високу щільність верхнього шару ґрунту, що можна виправити глибоким обробітком ґрунту, глибоке меліоративне розпушування ґрунту, щільювання.

➤ Фітомеліорацію, що являє собою комплекс методів очищення стічних вод, ґрунтів і атмосферного повітря з використанням зелених рослин. Забруднений ґрунт можна поступово відновити, висіюючи культури, які мають високий винос забруднення і бажано велику біомасу.

➤ Використання біопрепаратів дозволить зменшити надходження токсичних елементів завданих важкими металами.

➤ Хімічна меліорація також має важливе значення на пошкоджених ґрунтах, адже кислі ґрунти забезпечують хорошу доступність рослинам важких металів, тому на таких землях слід проводити вапнування, а на лужних ґрунтах для боротьби із забрудненням варто проводити гіпсування.

➤ Найдієвішими добривами на порушених ґрунтах в ході воєнних дій – органічні добрива. Фосфорні добрива мають здатність детоксикації важких металів, які утворюють фосфати металів, що є важкорозчинними сполуками для рослин.

➤ Рекультивация сильно порушених ґрунтів здійснюються шляхом механічного згорання бульдозерами та грейдерами. Це груба рекультивация, в такому випадку відновлення ґрунту триватиме десятки років з необхідністю інвестицій в органічні добрива.

Зняття верхнього шару ґрунту затратна історія. Землі доцільно законсервувати пошкоджені ділянки і дозволити природі запусити процес самовідновлення.

Отже, у війні з Україною, росія нанесла непоправних втрат нашій державі. Через терористичні дії країни агресора країна втратила багато великих синів і дочок. Втрати завдані сільському господарству неможливо злічити, адже досі тривають бойові дії. На відновлення наявних втрат земельних ресурсів нашої країни потрібно витратити більше 70 років і вкласти величезну кількість коштів і сили. Відновлення ґрунту надзвичайно важливий процес, який займає багато часу, сили і коштів. Меліораційні заходи щодо ґрунту необхідно застосовувати якнайшвидше, щоб покращити стан сільського господарства на території України. Це дозволить підняти продуктивність земель, збільшити кількість врожаю і допомогти людям відволіктися від нав'язливих думок, наче медитація. Майбутнє нашої землі в наших руках! Слава Україні! Героям Слава!

Бібліографічний список

1. <https://www.agrilab.ua/yak-vryatuvaty-grunty-vid-naslidkiv-vijny>
2. <https://superagronom.com/slovník-agronoma/melioraciya-id20045>
3. https://biz.ligazakon.net/analytics/216942_otsnka-zbitkv-zemlekoristuvachv-rozbr-metodiki-viznachennya-rozmru-shkodi-zavdano-zeml-ta-runtam-vnasldok-boyovikh-dy
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text>
5. <https://superagronom.com/blog/671-rodyuchist-gruntu-povernuti-vtracheniy-potentsial>
6. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

КАДАСТР, ОЦІНКА ТА МОНІТОРИНГ ЗЕМЕЛЬ

Ворожбит Софія

Науковий керівник: Рудько Ольга, викладач

Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України

О Н О В Л Е Н А М Е Т О Д И К А Н О Р М А Т И В Н О Ї Г Р О Ш О В О Ї О Ц І Н К И З Е М Е Л Ь

Кабмін Постановою № 1147 від 3 листопада 2021 затвердив нову методику нормативної грошової оцінки земель. Вона розроблялася з розрахунку безумовного дотримання існуючого рівня надходжень до місцевих бюджетів.

В Україні історично склалися три різні підходи до проведення НГО земель: окремо для земель у межах населених пунктів, окремо для несільськогосподарських земель за межами населених пунктів і ще одна – для земель сільськогосподарського призначення. У результаті показники оцінки суттєво відрізнялися. А багаторазове складання трьох видів документації ускладнювало процес її затвердження та потребувало значних витрат.

Для початку варто коротко дати визначення НГО та її впливу на місцеві бюджети. Відповідно до ЗУ "Про оцінку земель" НГО - це капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений за встановленими та затвердженими нормативами. Звучить складно, але саме від НГО вираховується відсоток для оренди землі та сплати земельного податку для земельних ділянок в межах територій ТГ. Тому значення НГО земельної ділянки напряму впливає на суму земельного податку чи орендної плати, що буде надходити до бюджету громади.

Раніше розрахунок НГО зводився до трьох випадків.

Перший – земля в межах населених пунктів обраховувалася за базовою вартістю м² землі в населеному пункті окремою документацією, а далі із застосуванням коефіцієнтів можна було вже визначити НГО для будь-якої ділянки в межах проведеної оцінки. НГО для земельних ділянок розташованих в межах населених пунктів повторно потрібно проводити не рідше ніж один раз на 5-7 років.

Другий - земельні ділянки сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів. Відповідно до постанови КМУ №105 від 7 лютого 2018 року "Про проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України" була проведена НГО всіх земель сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів і з часом передбачала проведення повторної "всеукраїнської" НГО для земель сільськогосподарського призначення, з 1 січня 2019 року вона вже враховувалася. Але вже 5 січня 2021 року Постановою КМУ №6 було дозволено проводити НГО для окремих земельних ділянок сільськогосподарського призначення. НГО для земельних ділянок сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів повторно потрібно проводити не рідше ніж один раз на 5-7 років.

Третій - решта земельних ділянок за межами населених пунктів (крім сільськогосподарського призначення), для яких НГО розроблялося окремо на кожну земельну ділянку і відповідно до ЗУ "Про оцінку земель" повторно потрібно проводити не рідше ніж один раз на 7-10 років.

За новою ж методикою НГО громадам потрібно буде замовити одну нормативну грошову оцінку в межах території ТГ. І за потреби для кожної земельної ділянки в межах ТГ можна буде легко на підставі внесених відомостей в Державний земельний кадастр отримати значення НГО.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Це - ключова ідея нової методики. Фактично таке об'єднання сприяє спрощенню проведення НГО, зменшує складність обрахунків, адже більшість необхідних даних містить сама Постанова КМУ №1147.

Нижче – коротка довідка про те, як здійснюватиметься НГО відповідно до нової формули.

Формула виглядає наступним чином:

$$Цн = Пд \times Нрд \times Км1 \times Км2 \times Км3 \times Км4 \times Кцп \times Кмц \times Кні.$$

Цн - НГО земельної ділянки;

Пд - площа ділянки м²;

Нрд - норматив капіталізованого рентного доходу за одиницю площі;

Км1 - коефіцієнт, вплив великих міст;

Км2 - коефіцієнт, курортно-рекреаційне значення населених пунктів;

Км3 - коефіцієнт, вплив радіаційного забруднення;

Км4 - коефіцієнт, зональні фактори місця розташування земельної ділянки;

Кцп - коефіцієнт, цільового призначення земельної ділянки;

Кмц - коефіцієнт, який враховує особливості використання земельної ділянки в межах категорії земель за основним цільовим призначенням;

Кні - коефіцієнт індексації.

Дані значення були отримані від аналогічних значень НГО проведеного за "старою" методикою, тому нова методика в багатьох аспектах використовує роками отриманий досвід та дані.

Але є коефіцієнти, які можуть і суттєво змінити НГО для земельних ділянок як в межах, так і за межами населених пунктів. Зокрема коефіцієнт Кцп. У додатку (активний лінк) ви можете побачити співвідношення усіх цільових призначень та відповідних коефіцієнтів "старої" та нової методики. Нижче, варто зупинитись на суттєвих змінах, які відображені у таблиці 1.

Окрему увагу варто звернути на те, що відповідно до Постанови КМУ №821 від 28 липня 2021 року, Класифікатор видів цільового призначення земельних ділянок визначається відповідно до додатка 59 цієї Постанови. Він суттєво відрізняється від класифікатора затвердженого Наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 23 липня 2010 року №548, який припинив свою чинність після запровадження нового. В новому класифікаторі відсутня секція К "Землі запасу, резервного фонду та загального користування", тепер землі запасу можна зустріти окремо в кожній секції. З'явилися і нові цільові призначення, як приклад для розміщення та експлуатації установ/місць виконання покарань (03.18), земельні ділянки загального користування відведені під місця поховання (07.09).

Варто зауважити, що зменшення коефіцієнту вдвічі, як для земель транспорту, не означає, що НГО стане меншою у двічі, адже нова методика не є тотожною зі "старими" і на кінцевий результат впливає значна кількість чинників.

Також впливовим є коефіцієнт Кмц (коефіцієнт, який враховує особливості використання земельної ділянки в межах категорії земель за основним цільовим призначенням), де є три додатки щодо його визначення, в межах населених пунктів, за межами, для земель оздоровчого призначення та земель історико-культурного призначення окремо. За межами населених пунктів для більшості ЦП показник вказаний для областей.

Звичайно, кожна громада має самостійно вникнути в нові розрахунки, бо від цього напрямку залежать надходження у місцевий бюджет. Варто зауважити наступне: "головні вороги" бюджетів громад в контексті НГО - це земельні ділянки НГО яких не проведена, та землі, що не сформовані в земельні ділянки. Для земель НГО яких не проведена, Податковий кодекс передбачає, що сплата земельного податку вираховується від вартості ріллі по області, зі ставкою не більше 5 %, (для лісових земель не більше 0,1%). Орендної плати (не

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

більше 12%). Середня вартість ріллі по області коливається від 21 411 гривень /га в Житомирській до 33 646 гривень/га в Черкаській. Для прикладу порахуємо по Черкаській, $33\ 646 * 5\% = 1682,3$ гривень/га. $1682,3/10000 = 0,17$ гривень/м². Вартість м² після врахування відсотку земельного податку/орендної плати в результаті проведення НГО таких ділянок буде в десятки разів більшою.

Таблиця - Цільове призначення земельної ділянки

КОД ЦП	Цільове призначення земельної ділянки	"Старий"	Новий
Землі промисловості			
11.01	Для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд підприємств, що пов'язані з користуванням надрами	1,2	1
Землі транспорту			
12.01	Для розміщення та експлуатації будівель і споруд залізничного транспорту	1	0,5
12.02	Для розміщення та експлуатації будівель і споруд морського транспорту		
12.03	Для розміщення та експлуатації будівель і споруд річкового транспорту		
12.04	Для розміщення та експлуатації будівель і споруд автомобільного транспорту та дорожнього господарства		
12.05	Для розміщення та експлуатації будівель і споруд авіаційного транспорту		
12.06	Для розміщення та експлуатації об'єктів трубопровідного транспорту		
12.07	Для розміщення та експлуатації будівель і споруд міського електротранспорту		
12.08	Для розміщення та експлуатації будівель і споруд додаткових транспортних послуг та допоміжних операцій		
12.09	Для розміщення та експлуатації будівель і споруд іншого наземного транспорту		
Землі енергетики			
14.01	Для розміщення, будівництва, експлуатації та обслуговування будівель і споруд об'єктів енергогенеруючих підприємств, установ і організацій	0,65	0,5
14.02	Для розміщення, будівництва, експлуатації та обслуговування будівель і споруд об'єктів передачі електричної та теплової енергії		

Після розроблення НГО на усю територію в громад залишиться ключова проблема - не сформовані земельні ділянки суб'єктів господарювання на їх території, що можна буде вирішити шляхом проведення інвентаризації власних земель і формування таких ділянок, на які вже буде чекати своє НГО.

Варто зазначити, що нова методика однозначно потрібна (уявіть, що в старій окремі позиції необхідні для визначення витрат на освоєння та облаштування територій переводилися в гривні ще з карбованців). Проте, цілком ймовірно, що окремі показники можуть бути скориговані. Щобільше, на це ще є час. Адже рішення щодо затвердження НГО офіційно оприлюднюється до 15 липня року, що передуює бюджетному періоду, в якому планується застосування НГО. Тому перші такі НГО по новій методиці можна буде побачити не раніше 1 січня 2023 року.

До моменту затвердження НГО по новій методиці діятимуть "старі" вже визначені значення НГО. А перед замовленням НГО за новою методикою кожній громаді варто прорахувати свої орієнтовні показники, щоб зрозуміти, які зміни чекають на ваші бюджети.

Бібліографічний список

1. Кабмін готується ухвалити нову Методику нормативної грошової оцінки земельних ділянок. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/185839-kabmin-gotuyetsya-ukhvaliti-novu-metodiku-normativnoyi-groshovoyi-otsinki-zemelnikh-dilyanok>
2. У Мінагрополітики дали роз'яснення нової методики нормативної грошової оцінки земель. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/113181>
3. Методика нормативної грошової оцінки земельних ділянок. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2021-%D0%BF#Text>
4. Нова методика нормативної грошової оцінки: одна замість трьох URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14256>

Гурак Роман

Науковий керівник: Вагилевич Тетяна, викладач

Івано-Франківський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ПЕРШІ ПІДСУМКИ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Агресія Росії проти України загальмувала розвиток земельного ринку, але не зупинила його. Основним заявленим посилом під час реалізації земельної реформи було прагнення розблокувати права 6,9 млн власників паїв. Практика показала, що лише деякі з них цим правом скористалися, проте набагато важливішим був цивілізаційний та інвестиційний ефект – поява нового активу, бізнес-інфраструктури навколо нього та бали до інвестиційного клімату. А потім почалася війна. Ринок землі сільськогосподарського призначення: архітектура ✓Старт: з липня 2021 року, через рік і два місяці після ухвалення відповідного закону. ✓ Покупці: виключно фізособи-громадяни України, з 1.01.2024 – на ринок допускаються юридичні особи. Безальтернативно заборонено придбання землі громадянами РФ; особами, які були або є членами терористичних організацій; компаніями, щодо яких не має можливості встановити бенефіціара; громадянами та компаніями, на які накладено санкції. ✓Об'єкт продажу: землі сільськогосподарського призначення (паї), що

перебувають у власності громадян. Землі комунальної та державної власності не підлягають продажу, але можуть бути передані в оренду. ✓ Ліміти на концентрацію: для фізосіб – до 100 га, для юросіб з 2024 року – до 10 000 га. У ліміті враховуються також частки громадянина в компаніях – власників земельних ділянок. ✓ Розрахунки за земельними угодами здійснюються в безготівковій формі. Покупець має підтвердити джерело походження коштів. ✓ Права банків. Фінустанови можуть ставати власниками земельних ділянок, які були заставою за невиплаченими кредитами. Такі земельні ділянки мають бути відчужені банками на торгах протягом двох років з дня набуття права власності. ✓ Статус іноземців. Право набувати земельні ділянки особами та компаніями нерезидентами має бути визначено на Всеукраїнському референдумі. Навіть у разі отримання такого дозволу, відносно юросіб з іноземними бенефіціарами діє низка обмежень, зокрема на купівлю ділянок, розташованих ближче ніж за 50 км від державного кордону [7]. Скасування мораторію на продаж сільськогосподарської землі в Україні відбулося дефакто 31 березня 2020 року, коли Верховна Рада ухвалила відповідний закон. Де-юре – 1 липня 2021 року, коли він набув чинності. По суті, запрацював ринок не раніше вересня, оскільки інфраструктура виявилася готовою лише частково. Зокрема, нотаріуси, на яких було покладено основне навантаження щодо проведення земельних угод та максимальну відповідальність за дотримання процедур, вимагали чітких протоколів, які тільки мали напрацювати. Також великий «корок» сформувався на етапі підключення представників нотаріату до Державного земельного кадастру. Безперечний позитив та головний висновок з першого року роботи земельного ринку – відсутність ексцесів. За цей час не сталося жодного гучного скандалу, конфлікту і загалом ринок запустився досить плавно і рівно [1]. Частково ця плавність пояснюється невеликою кількістю угод та невисоким навантаженням на інфраструктуру. Так, за рік укладено понад 105 000 угод, включаючи 88 000 угод купівлі-продажу землі із загальною вартістю понад 7 млрд грн на загальну площу 252 241 га. Це близько 1% від усієї площі сільгоспземлі в Україні. Найбільше земель було реалізовано у Харківській (37 116 га), Дніпропетровській (21 783 га) та Херсонській (21 026 га) областях. Їхнє лідерство зумовлене в середньому масштабнішими земельними лотами, які пропонувалися до продажу в цих регіонах. Так само земельні аутсайтери – а це західні області – опинилися внизу списку через невелику кількість вільної до продажу землі. Активність ринку планомірно зростала. Грудень 2021 року виявився рекордним: було зафіксовано кілька випадків, коли середньодобовий оборот перевищував 2500 га. У січні ринок просів через звичайне зменшення бізнес-активності на новорічних канікулах, а 24 лютого, з першим залпом російських ракет, зупинився. Відновлення, поки що малопомітне, фіксується із середини травня. Портрет покупця. Більшість угод – це купівля з метою індивідуальних інвестицій, аналог депозиту. Пасивний дохід у вигляді орендної плати генерує близько 400 000 грн на рік із максимально можливого земельного банку в 100 га. Другий мотив – можливість заробити на перепродажу ділянки в разі її різкого подорожчання – зустрічається набагато рідше, оскільки навіть довоєнний прогноз динаміки ціни становив скромні 10% на рік. Найперша, хоч і не єдина складність, з якою стикається людина, що планує стати землевласником в Україні, – це пошук підходящої ділянки. Незважаючи на декларовану відкритість державних даних, шукати вільну землю доводиться буквально в ручному режимі. Найефективніший спосіб – це, звузивши пошуки до бажаного району, їхати на місце та спілкуватися з головами місцевих ОТГ. Другий варіант – звернення до професіоналів. Це породило цілий пласт компаній-посередників, які за невеликий гонорар – від \$100 до \$500 за транзакцію, рідше – відсоток від угоди, пропонують послугу добору відповідного лоту, а часто мають вже сформовані масиви. Іноді такими посередниками є агрохолдинги. Таким чином, основні покупці – це люди, далекі від сільського господарства. Як зазначив голова «Союзу українського селянства» Іван Томіч, з усіх учасників ринку землі фермери

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

становлять не більше 1–3%. «Це унікальний чинник України, більше ніде у світі такого немає. Український фермер не бере участі в ринку землі», – говорив він. Юридичний процес купівлі не простий і не безкоштовний, і це ще більше звужує кількість потенційних покупців. Купівля ділянки передбачає проведення її оцінки сертифікованим спеціалістом (від 1000 грн), отримання нотаріально завіреної згоди чоловіка/дружини на угоду (від 500 грн), погодження договору з орендарем ділянки, який за законом має право на першочерговий викуп землі, яку він обробляє (у середньому – \$100, включаючи нотаріальне закріплення згоди). Дохід від продажу оподатковується: 5% податку на прибуток і 1,5% військового збору. Ці витрати має нести продавець, але на практиці найчастіше сума податкових зобов'язань додається до вартості землі. Чинник ціни: Середня ціна землі в Україні становить 37 900 грн за гектар, що близько до нормативної грошової оцінки. Але розкид цін колосальний, хоча фактор родючості землі не є основним у ціноутворенні. Невипадково лідерство за вартістю сільгоспземлі – понад 216 000 грн/га – утримує Львівська область, не найаграрніший регіон у країні. Також у першій п'ятірці столичний регіон і туристичні Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька області. Рекордні ціни пояснюються перспективою зміни цільового призначення ділянки під забудову. Городини в передмісті пізніше – після допуску на ринок юридичних осіб – можуть бути з великою премією перепродані девелоперам. «Аграрні» угоди все ж складають більшість, але ціни за ними набагато скромніші. Для товарного виробництва землі купуються на Вінниччині, Полтавщині, Кіровоградщині, де їхня вартість складає близько 40 000/га.

Таблиця – «Аграрні» угоди

Область	Кількість угод (ділянок)	Загальна площа, га	Середня ціна, грн/га
Вінницька	7690	13 578	41 886
Волинська	3856	5432	28 051
Дніпропетровська	5297	21 783	28 918
Донецька	1811	6952	27 642
Житомирська	4145	7220	25 820
Закарпатська	1619	1347	56 803
Запорізька	2858	11 010	23 221
Івано-Франківська	2196	942	138 270
Київська	7353	10 287	150 620
Кіровоградська	5833	19 656	29 996
Луганська	1429	6832	27 541
Львівська	2815	2431	216 812
Миколаївська	3269	12 733	24 813
Одеська	2088	5764	40 761
Полтавська	7704	19 371	34 433
Рівненська	2043	1840	39 690
Сумська	7615	12 771	25 952
Тернопільська	2879	3980	40 181
Харківська	10 400	37 116	31 736
Херсонська	4801	21 026	23 157
Хмельницька	7162	12 596	33 411
Черкаська	3383	6168	34 741
Чернівецька	2105	1702	42 261
Чернігівська	4822	9697	23 536

Активна фаза війни не дозволяє прогнозувати розвиток земельного – так само як і будь-якого іншого – ринку. Однак у міру стабілізації ситуації і перспектив міжнародної допомоги та відновлення України вартість цього активу лише зростатиме.

Бібліографічний список

1. Законом України «Про землеустрій».
2. Земельний кодекс України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
3. Конституція України, <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.
4. Землевпорядне проектування: Навчальний посібник / Т.С. Одарюк та ін. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 292 с.
5. Мартин А.Г., Євсюков Т.О. Стан земельних відносин як стримуючий фактор розвитку продуктивних сил України // Матеріали міжнародної наукової конференції, м. Київ, 20 березня 2009 р.: У 3-х частинах / РВПС України НАН України. – К.: РВПС України НАН України, 2009. Ч.3 – С. 289-292.
6. Добряк Д.С., Мартин А.Г. Напрями вдосконалення нормативно-правової бази регулювання земельних відносин // Землеустрій і кадастр. - № 4. – 2009. – С. 5-10. (0,40 д.а.).
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення».

Коваль Ірина

Науковий керівник: Рудько Ольга, викладач

Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування

КАДАСТР, ОЦІНКА ТА МОНІТОРИНГ ЗЕМЕЛЬ

Кадастрова система є однією з ключових складових системи земельного відносин у будь-якій країні. Кадастрова система є механізмом реєстрації прав власності на землю та інших об'єктів нерухомості, включаючи земельні ділянки, будівлі та споруди. Крім того, вона є ключовим інструментом для оцінки та моніторингу земель.

Кадастрова система включає в себе геодезичну, картографічну, правову та технічну інформацію про земельні ділянки та інші об'єкти нерухомості, зазвичай розробляється та управляється державними органами. Основною метою кадастрової системи є забезпечення точності та достовірності правової інформації про земельні ділянки та інші об'єкти нерухомості.

У більшості країн кадастрова система реєструє права власності на землю, а також інші права, пов'язані з землею, наприклад право користування. У багатьох країнах кадастр також містить інформацію про інші об'єкти нерухомості, такі як будівлі та споруди.

Важливість земельного кадастру для ринкових земельних відносин полягає в тому, що земельна ділянка стає повноцінним об'єктом нерухомого майна, який може перебувати у цивільному обігу, лише з моменту її державної реєстрації, тобто внесення до земельного кадастру відомостей про її місце розташування, межі, площу та інші важливі характеристики.

І хоча землі сільськогосподарського призначення за площею складають майже 71 % території України, «підмораторні» земельні ділянки як об'єкти нерухомого майна становлять лише близько 28 % від загальної кількості ділянок, які перебувають у власності громадян України. Це пов'язано із тим, що земельні ділянки, одержані селянами в процесі паювання

колективних сільськогосподарських підприємств, мають порівняно велику площу (у середньому 3,7 га), в той час як мільйони присадибних ділянок, ділянок особистого селянського господарства або індивідуального садівництва, які також реєструються у кадастрі, є відносно невеликими та мають площу лише у декілька десятків соток.

Оцінка земель є процесом визначення ринкової вартості земельної ділянки. Цей процес включає в себе оцінку фізичних та юридичних характеристик земельної ділянки, таких як її розмір, розташування, доступність до доріг та іншої інфраструктури, а також стан ґрунту та інших фізичних факторів. Оцінка земель також враховує ринкові умови, такі як попит та пропозиція на ринку землі.

Оцінка земель є важливою для багатьох цілей, включаючи продаж земельних ділянок, отримання кредитів на розвиток господарської діяльності, забезпечення громадської безпеки та інші цілі. В різних країнах існують різні методи оцінки земель, які можуть відрізнятися за способами оцінки, використовуваними даними та іншими чинниками.

Закон України «Про оцінку земель» визначає, що грошова оцінка земельних ділянок залежно від призначення та порядку проведення поділяється на два типи: нормативну та експертну. Нормативна грошова оцінка землі – це капіталізований рентний дохід з ділянки. Тобто гроші, які можна отримати від найбільш ефективного використання паю за цільовим призначенням. НГО визначають не за гектар, а за всю ділянку

На основі НГО розраховують земельний податок. Власне, для цього її і ввели, коли Україна здобула незалежність. Також НГО слугує орієнтиром при визначенні орендної плати і втрат лісового та сільгоспвиробництва.

Експертна грошова оцінка передбачає визначення ринкової (імовірної ціни продажу на ринку) або іншого виду вартості об'єкта оцінки (заставна, страхова, для бухгалтерського обліку тощо), за яку він може бути проданий (придбаний) або іншим чином відчужений на дату оцінки відповідно до умов угоди.

Моніторинг земель є процесом стеження за станом земельних ділянок та їх використанням. Цей процес може включати в себе збір та аналіз даних про різні фактори, такі як зміни використання земель, забруднення ґрунту, зміна рівня ґрунтових вод та інші фактори, які можуть впливати на стан земельних ділянок.

Земля - це важливий ресурс, який може використовуватися для різних цілей, включаючи сільськогосподарське виробництво, житлове будівництво та промисловість. Проте, зростаюча кількість населення та зміна клімату можуть вплинути на стан земельних ділянок та їх використання. Щоб забезпечити сталість використання земель та зберегти цей важливий ресурс, необхідно використовувати методи моніторингу земель.

Моніторинг земель - це процес збору та аналізу даних про стан земельних ділянок та їх використання. Цей процес включає в себе відстеження змін використання земель, змін в ґрунті, рівнях води та інших факторів, які можуть впливати на стан земельних ділянок. Моніторинг земель є важливим інструментом для забезпечення сталості використання земель та забезпечення їхнього збереження для майбутніх поколінь.

Методи моніторингу земель можуть варіюватися в залежності від типу земельної ділянки та мети моніторингу. Одним з найбільш поширених методів моніторингу є використання супутникових зображень. Цей метод дозволяє відстежувати зміни використання земель, зміни в розмірі земельних ділянок та інші фактори, які можуть впливати на стан земельних ділянок

Бібліографічний список

1. Agravery.com.
2. legalaid.gov.ua.

3. Методичні вказівки для проведення практичних занять, розрахунково-графічних та самостійних робіт з навчальної дисципліни «Державний земельний кадастр» Т. В. Анопрієнко.
4. Підручник «Оцінка земель» за редакцією доктора економічних наук, професора М.Г. Ступеня.
5. «Моніторинг земель» - робоча програма навчальної дисципліни Смирнова С.М.

Крук Анастасія

Науковий керівник: Зварич Оксана, викладач

Львівський коледж Львівського національного університету природокористування

МЕХАНІЗМ ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У сучасних умовах невід'ємною складовою частиною податкових систем країн світу є земельний податок. Будучи історично серед найдавніших фіскальних платежів, цей податок завжди перебував у полі зору наукового співтовариства. Однак науковий інтерес представників класичної течії економічної думки у царині теорії і практики земельного оподаткування переважно концентрувався на питаннях впливу цього податку на суспільне виробництво та фінансовий стан підприємства. Натомість соціальні аспекти земельного оподаткування, питання його справедливості залишалися слабо висвітленими. Актуальною ця проблема залишається і нині, коли більшість наукових публікацій із проблематики земельного оподаткування присвячені розкриттю його фіскального значення, тоді як його вплив на суспільний добробут залишається практично за межами наукових розвідок [4].

Можна виокремити три основні моделі зарубіжного регулювання земельного податку за критерієм методики його нарахування. Так, в одних країнах він справляється окремо (Естонія), в інших – як складова податку на нерухомість (Болгарія, Чехія, Словаччина, Латвія, Угорщина, Канада, Фінляндія, Японія, Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Ірландія) або як складова навіть декількох податків (Китай, Польща, Франція).

На сьогодні близько 30 країн світу використовують оподаткування землі як ефективний варіант податку на майно. У Бельгії земельний податок розраховується з урахуванням кадастрового доходу від нерухомості. Ставка земельного податку – 1,25% кадастрового прибутку. У Німеччині ставка земельного податку подвійна. Частина податку на землю – фіксоване значення, інша визначається залежно від фіскальної потреби держави.

У Франції та Данії базою оподаткування є вартість землі. Наприклад, у Данії земельний податок становить 2% вартості сільськогосподарських угідь. У Швеції самостійного земельного податку немає, земля оподатковується у складі податку на капітал. При цьому у країні прогресивна шкала оподаткування капіталу. Серед країн ЄС податок на землю застосовується у таких країнах, як Данія, Естонія, Литва, Польща, Румунія, Словенія, Угорщина, Франція та Хорватія.

Підставою оподаткування земельним податком є право власності чи користування землею, а саме [1]:

- якщо землекористування не переоформлено, то земельний податок сплачує землекористувач;
- при наданні землі з метою забудови або користування, земельний податок сплачує забудовник або користувач;

- якщо нерухомість (ділянка з будинками) поділена на житлові будинки квартирного типу, то власник кожної квартири сплачує земельний податок за свою власність.

Аналіз плати за землю в країнах ЄС свідчить про те, що поки що на сучасному етапі відсутні єдині підходи до відповідної методики оподаткування землі. При цьому земельний податок є історично найбільш усталеним фіскальним збором. Проаналізувавши основні підходи до справляння земельного податку в країнах ЄС, варто відмітити, що найбільш доцільним для України в нинішніх умовах є [3; 1]:

- перегляд бази оподаткування з урахуванням ринкових факторів;
- цільове використання податкових надходжень органами місцевого самоврядування;
- земля разом із розташованими на ній майном може оподатковуватися як за єдиною ставкою на базі комбінованої оцінки вартості землі та розташованих на ній будівель, так і за різними ставками;
 - використання оцінки землі на основі ринкової вартості вимагає високого рівня розвитку ринку землі в державі, що в Україні наразі на початковій стадії;
 - спростити регуляторні процедури при встановленні місцевих податків та зборів;
 - вдосконалення адміністрування податків та зборів, що зараховуються до місцевих бюджетів;
- спрощення процедури подання інформації при встановленні місцевих податків і зборів податковим органам.

Однак, з початком введення воєнного стану змінено встановлений Податковим кодексом України порядок справляння плати за землю, який регулюється Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [2]. Ним передбачено, що на період з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, у якому припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан, не нараховується та не сплачується плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки (земельні частки (паї), що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, та перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб, а також за земельні ділянки (земельні частки (паї), визначені обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухонебезпечними предметами та/або на яких наявні фортифікаційні споруди.

Бібліографічний список

1. Моніторинг справляння плати на землю. USAID. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/1058/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B8_%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BB%D1%8E.pdf.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України № 2120-IX від 15.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.
3. Рижок З. Р., Гафтон О. Я. Методика застосування ринкового підходу до оцінки вартості права оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення. Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конференції (м. Херсон, 04-05 березня 2020 р.). Херсон, 2020. С. 85-88.

4. Сидор І. П., Булавинець В. М. Функції держави та необхідність їх бюджетного фінансування. Наукові записки Національного університету "Острозька академія": економіка. 2013. № 24. С. 123-127.

Кушнір Романія

Науковий керівник: Бодак Ольга, викладач

Івано-Франківський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ВІДНОВЛЕННЯ ҐРУНТІВ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ ПОШКОДЖЕННЯ ПІД ЧАС БОЙОВИХ ДІЙ

Повномасштабна війна, яка прийшла на нашу землю вбиває людей, нищить міста та безповоротно забруднює наші найродючіші в світі ґрунти. В Україні з 24 лютого 2022 р. (а на Сході України — вже впродовж років) щодень інтенсивно ведуться обстріли дозволеними та забороненими снарядами, утворюються вирви від авіабомб та артилерійських обстрілів, створюються нові заміновані території, знищується важка військова техніка, що призводить до витоку нафтопродуктів, випалення землі та ін. Всі ці наслідки воєнних дій забруднюють ґрунт, а з цим й негативно впливають на економіку країни та здоров'я людей.

Пошкодження ґрунту внаслідок військових дій можуть бути механічними, фізичними та хімічними. Кожен з цих впливів по-своєму є критичним та викликає руйнування структури та функцій землі. Розглянемо детальніше кожен.

Механічний вплив. Деформує ґрунтовий покрив, що призводить до порушення структури ґрунтів під час пересування військової техніки, руху військ, будівництва захисних споруд, місць бомботурбації (прим. ред. — порушення землі внаслідок утворення кратерів від бомбардування), розмінування територій. Наслідком цього впливу є ущільнення, заболочування, засмічення території продуктами бойової діяльності. Окремо звернемо увагу, що розмінування територій має також негативний вплив — зазвичай руйнується гумусовий горизонт, втрачаються фізико-хімічні властивості ґрунту та відбуваються зміни гранулометричного та агрегатного стану. Зі свого боку це впливає на родючість та водоутримувальну здатність ґрунту.

Хімічний вплив. Змінює природні фізико-хімічні параметри ґрунтового покриву. Насамперед рН, катіонний обмін і вмісту гумусу. Також зростає концентрація токсико-хімічних речовин, можуть утворюватися різноманітні локальні ландшафтно-геохімічні аномалії. Відтак ці землі не можна використовувати в довгостроковій перспективі.

До агентів хімічного забруднення належать пальне транспортних засобів, мастильні матеріали, сольвенти, відходи гальванічного виробництва, залишки вибухових речовин, дезактиваційні речовини, важкі метали та їхні сполуки, радіоактивні речовини.

Фізичний вплив. Передбачає зміну фізичних параметрів ґрунту внаслідок застосування зброї та військової техніки. Мається на увазі вібраційний, радіоактивний та тепловий вплив.

Процес перетворення забруднених земель у придатну для використання площу називають рекультивацією. Вибір технології рекультивації залежить від характеру та ступеня забруднення, цільового призначення або використання ділянки, що відновлюється, а також від наявності результативних та економічно ефективних технологій.

Але перед тим, як вибрати технологію, потрібно провести аналіз наслідків бойових дій. Фахівці в даній галузі проводили його в 5 етапів:

- ідентифікування землі, пошкодженої бойовими діями;
- ідентифікування факторів впливу (напр. це були маневри військ чи переміщення техніки);
- визначення типу впливу (хімічний, механічний чи фізичний) та наслідків для земель;
- оцінювання рівня забруднення ґрунтів внаслідок певного типу впливу (напр. оцінка засміченості ділянок осколками);
- оцінювання рівня забруднення ґрунтів.

На основі висновків аналізу можна обрати оптимальний варіант рекультивації. Своєю чергою методи обробки забрудненого ґрунту включають фізичну, хімічну та біологічну ремедіацію (очищення).

Для вибору методики відновлення землі є кумулятивна оцінка рівня пошкоджених земель, яка передбачає визначення категорії придатності до використання земельної ділянки.

Війна принесла Україні багато проблем, серед яких деградація та забруднення ґрунтів. Проте перед «лікуванням» землі варто провести її аналіз на забруднюючі частки. Без аналізу неможливо визначити, який чином цю землю можна очистити. Але війна продовжується, тому наразі нереально дослідити всі ґрунти, які піддались воєнно-техногенному забрудненню. Якщо про території, де ведуться бойові дії мова не йдеться, то на деокупованих землях потрібно спершу провести розмінування. Тому на даному етапі гарною ідеєю буде створити теоретичну та законодавчу базу для подальшої рекультивації земель.

Бібліографічний список

1. Назаренко І.І., Польчина С.М., Нікорич В.А., Ґрунтознавство: підручник. – Чернівці, 2003,2008. – 400с.
2. Назаренко І.І., Польчина С.М., Дмитрук Ю.М. та ін. Ґрунтознавство з основами геології: підручник. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. – 504с.

Мартин Софія

Науковий керівник: Нестеренко Галина, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

АНАЛІЗ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ В ДИНАМІЦІ ЧАСУ НА ПРИКЛАДІ М. ЛЬВОВА

У країнах з ринковою економікою оцінка земель населених пунктів є неодмінною складовою механізму регулювання земельних відносин.

Нормативна грошова оцінка землі використовується для економічного регулювання земельних відносин при здійсненні цивільно-правових угод, визначених законодавством України. Законодавством визначено, що плата за землю, яка здійснюється у формі земельного податку або орендної плати, визначається виходячи з даних нормативної грошової оцінки земель.

За базу грошової оцінки земель беруть рентний дохід, який в населених пунктах формується, першочергово, за даними інфраструктурного облаштування місцевості та пріоритетами щодо розташування стосовно ринків сировини, робочої сили та збуту. На величину рентного доходу впливають [1]:

- ✓ місце розташування населеного пункту у місцевих умовах виробництва і розселення та особливості положення земельної ділянки в його складі;
- ✓ ступінь інженерно–транспортного оснащення, інженерно–геологічні та природно–кліматичні особливості, історико–культурна та архітектурно–ландшафтна значущість, екологічна ситуація території населеного пункту;
- ✓ цільове використання земельної ділянки.

Грошова оцінка земель виконується з метою створення умов для економічного регулювання земельних відносин при приватизації землі, даруванні, спадкуванні, внесенні під заставу, купівлі – продажі земельної ділянки та орендного права, визначенні величини відсоткової ставки податку на землю, визначенні ціни, обрахунку загальної цінності основних засобів виробництва.

На ступінь раціонального використання земель населених пунктів мають суттєвий вплив природно–кліматичні умови, історичні та соціально–економічні, їх формування та розвитку. Від яких залежать питомі показники земель населених пунктів.

У нашій країні на даний час існує розвинена нормативно–правова та методична основа для проведення нормативної грошової оцінки земель. Аналізуючи дані можна зробити висновок, що процес розроблення нормативної грошової оцінки земель під забудову у населених пунктах повинен містити:

- поділ території населеного пункту на оціночні зони;
- встановлення обмежень щодо використання земель у межах оціночних зон;
- вихідні характеристики для грошової оцінки одиниці площі земель належного цільового призначення в залежності від місця розташування, екологічного стану, освоєності території, регіональних факторів;
- диференціацію вихідних даних грошової оцінки населеного пункту за оціночними зонами з врахуванням локальних факторів.

Важливим елементом інформаційної бази грошової оцінки є матеріали та дані державного земельного та містобудівного кадастрів. Тобто, система даних про правовий режим, розподіл земель серед власників землі, землекористувачів та орендарів, розподіл за категоріями земель, якісна характеристика і народногосподарська значущість земель, відомості приналежності території до певної функціональної зони, її теперішнє та майбутнє використання; інженерно–геологічну та екологічну ситуацію, ступінь забудови та інженерного забезпечення, характеристику будівель усіх форм власності.

Результати грошової оцінки погоджуються та затверджуються в установленому порядку, а матеріали оформляються звітом, який містить пояснювальну записку та графічні матеріали.

Нормативна грошова оцінка земельних ділянок застосовується для визначення величини земельного податку, втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва, економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель та для визначення початкової ціни земельних ділянок несільськогосподарського використання при їх продажі на аукціоні [1].

Під проведення нормативної грошової оцінки попадають усі землі, що розташовані у межах населеного пункту.

Необхідною умовою для визначення земельної ренти є земельно–оціночна структуризація, тобто проведення економіко–планувального зонування території міста, що обумовлюється неоднорідністю території, різними природними умовами, складним поєднанням антропогенного та природного ландшафтів, різним функціональним призначенням території, різним ступенем прибутку від використання землі.

У 2016 році (ухвала № 631 від 30.06.2016 р.) Управлінням природних ресурсів та регулювання земельних відносин департаменту містобудування було затверджено технічну документацію з нормативної грошової оцінки земель м. Львова, виконану Державним

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

підприємством “Український державний науково-дослідний інститут проектування міст “Діпромiсто” імені Ю. М. Білоконя” [2].

Робота здійснена відповідно до Закону України «Про оцінку земель», згідно якого нормативна грошова оцінка земельних ділянок розташована у межах населених пунктів проводиться не рідше ніж один раз на 5-7 років.

Попередні нормативні грошові оцінки земель м. Львів були проведені у 2008 році (Львів, ДП «Львівський науково-дослідний інститут землеустрою») та у 1998 році [2].

При проведенні нормативної грошової оцінки міста Львова за основу використовували чотири групи чинників, які найбільше відбиваються на зональній диференціації цінності міських земель, а саме:

- близькість до центральної частини міста, місць праці та загального відпочинку, центрів обслуговування громадськості (функціонально–транспортна зручність території);
- екологічний стан території;
- стан інфраструктурно–інженерного забезпечення;
- соціально–містобудівна цінність середовища.

У цій науковій роботі ми провели порівняльний аналіз нормативної грошової оцінки земель міста Львова за функціональним призначенням за даними 1998 р. та 2014 р. проведено у таблиці.

Таблиця - Порівняння нормативної грошової оцінки земель по м. Львів за 01.01.1998 р. та 2014 р. (у цінах станом на 01.01.2023 р.)

Назва земель за їх функціональним призначенням	Нормативна грошова оцінка земель, грн/м ²		Відхилення 1998 р./2014 р., %
	01.01.1998 р.	01.01.2014 р.	
Землі житлової забудови	503,53	1063,31	47,35
Землі комерційного призначення	1258,78	2660,27	47,32
Землі промисловості	604,24	1276,93	47,16
Землі громадського призначення	352,47	744,87	47,32
Землі транспорту і зв'язку	402,82	1063,31	37,88
Землі технічної інфраструктури	327,27	691,15	47,32
Землі гірничої промисловості і гірничих розробок	502,64	1063,31	47,27
Інші землі	251,77	532,05	47,32

Коефіцієнт індексації грошової оцінки розраховується кумулятивно і становить від 1998 року на сьогодні становить 4,064, та для 2014 року 2,058 [3].

Різниця у часовому діапазоні досліджень становить 16 років. З таблиці видно, що за цей час найбільше відхилення у вартості земель становить 47,35%, найменше 37,88%, однак загалом вартість земель за ці роки зросла суттєво. А збільшення вартості земель, це розмір надходжень до місцевого бюджету які спрямовуються на покращення благоустрою міського середовища, що у свою чергу збільшує вартість земель міста.

Враховуючи суттєві відхилення в даних нормативної грошової оцінки 1998 р. та 2014 р. та те, що грошова оцінка відповідно до законодавства повинна проводитись не рідше ніж один раз на 5–7 років, доцільним буде проведення нормативної грошової оцінки у 2023 р.

Бібліографічний список

1. Про затвердження відкорегованої грошової оцінки земель м. Львова. Ухвала від 29.04.99 р. за № 210. URL: <https://www8.city->

adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.NSF/(SearchForWeb)/ACDB702378F7C235C22570B3004C7A
E6?OpenDocument

2. Про затвердження технічної документації з нормативної грошової оцінки земель м. Львова. Ухвала № 631 від 30.06.2016. URL: [https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.NSF/\(SearchForWeb\)/8DDF2A7985701D0FC2257DB90048FEC2?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.NSF/(SearchForWeb)/8DDF2A7985701D0FC2257DB90048FEC2?OpenDocument)
3. Про індексацію нормативної грошової оцінки земель за 2022 рік. База даних «Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру». URL: <https://land.gov.ua/pro-indeksatsiiu-normatyvnoi-hroshovoi-otsinky-zemel-za-2022-rik/>.
4. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15#Text>.

Мельничук Дмитро

*Наукові керівники: Смолярчук Мирослава, к. е. н., доцент, Турчин Ірина, к. п. н.
Львівський національний університет природокористування*

CURRENT PROBLEMS OF LAND RELATIONS REGULATION IN UKRAINE

The “Land relations” category’s content lacks a specific interpretation that would explain it completely. We propose describing the content of land relations due to the essence of objects and essential subjects for the market conditions of the economy.

Private ownership of land and leases are the basis of land relations.

The start of the land reform has been marked by different changes in land relations, beginning with denationalization and ending with the demarcation of existing forms of ownership, and others. The structure of land ownership and land use as well as the requirements for land leases have been changed. A payment for land in the form of land tax and rent has been introduced. Land purchase and sale, exchange, donation, pledge, and a number of other equally significant changes in land relations have been done [3].

Despite a number of promising early-stage reform aspects, the transformational processes of land relations proceeded inconsistently, unsystematically, and slowly.

The Service for Geodesy, Cartography and Land Cadastre, the Ministry of Agro-Industrial Complex of Ukraine, the USAID Program with the assistance of the World Bank, the Office of Reforms of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Office of the President of Ukraine and others had an influence on the development of land relations in the process of reform until 2020 [1].

Modern guidelines for the development of land relations following the implementation of the decentralization reform in the territorial communities of the state are:

- 1) consistency of interests (state, private, public);
- 2) transparency of all actions related to the management of land resources, including their distribution.
- 3) guarantee of rights to land plots;
- 4) compliance with land use restrictions and encumbrances, etc.

The alteration in land relations that occurred at the end of 2020 is linked to the newly formed communities having the possibility to become owners of agricultural land from the State Geocadastre. Almost 4 million hectares of agricultural land have been exchanged. The State Geocadastre's territorial organizations are still preparing instructions for a shift from former administrative-territorial entities to territorial communities.

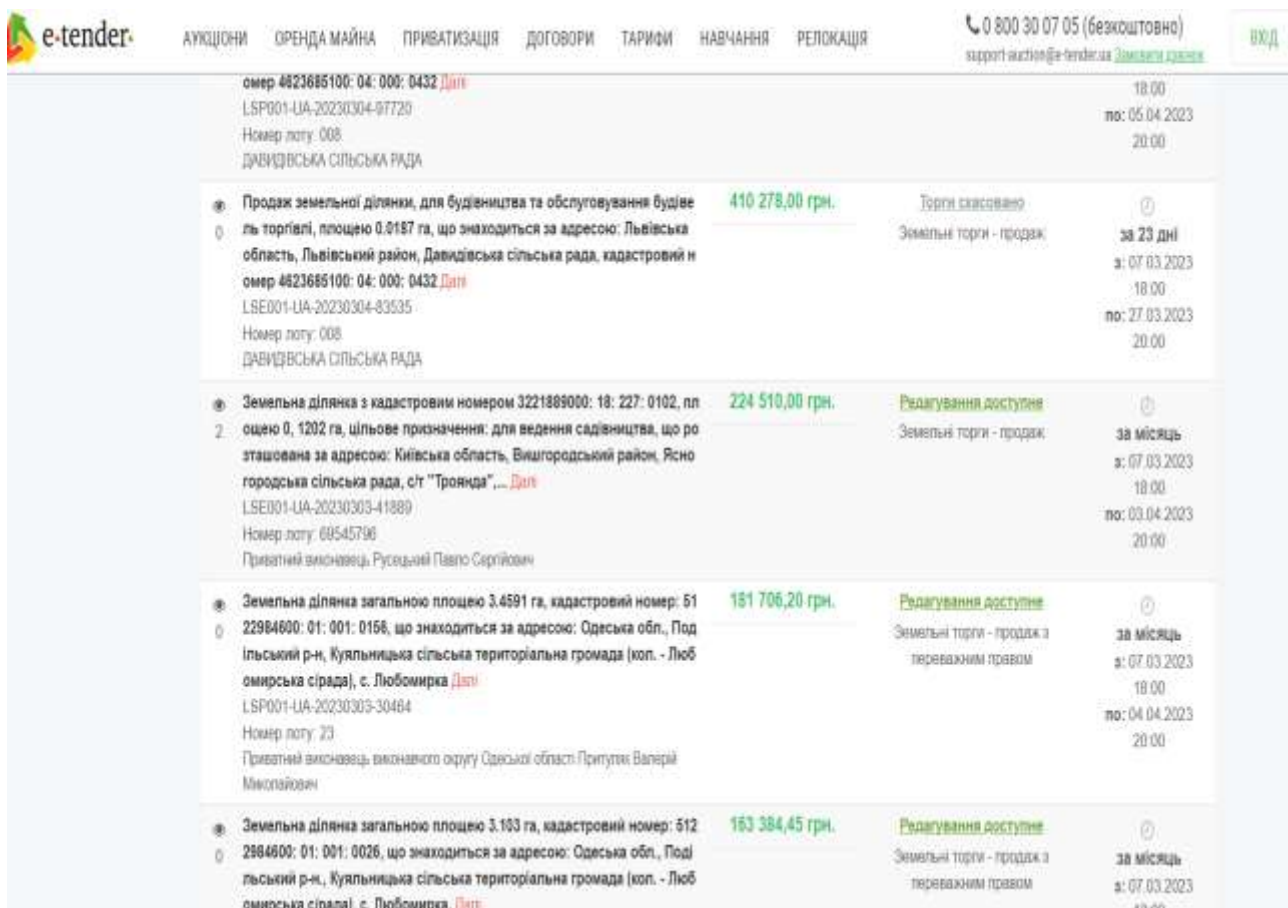
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

All state-owned lands were transferred to territorial communities. They are included in the list of plots, which communities can put up for land auctions, and from September 2021, - for electronic land auctions.

Transformational changes in land relations have an impact on how communities fill their local budgets (their economic success), as well as the well-being of their citizens.

Current developments in the state's land policy have resulted in the implementation of digital processes in the sphere of land relations (Figure 1) [2].

Hence, its implementation in our country is based on the use of electronic open auctions, land relations monitoring, reform and digitization of the State Geocadastre, and geospatial data improvement. Among the leading digitization methods, we can NAME: Diia application (in the Figure, we can see a fragment of receiving data using Diia application, specifically the conclusion of a land lease agreement), GPS monitoring and navigation, bioengineering, blockchain technologies, big data, Mobile ID, and others, all of which are increasingly used in agronomy (Figure 2).

The screenshot shows the 'e-tender' website interface. At the top, there are navigation tabs: АУКЦІОНИ, ОРЕНДА МАЙНА, ПРИВАТИЗАЦІЯ, ДОГОВОРИ, ТАРИФИ, НАВЧАННЯ, РЕЛОКАЦІЯ. A contact number '0 800 30 07 05 (безкоштовно)' and an email 'support@e-tender.ua' are visible. The main content area displays a list of land plots for sale, each with a title, area, price, and status. The first plot is for sale at 410,278.00 UAH. The second plot is for sale at 224,510.00 UAH. The third plot is for sale at 151,706.20 UAH. The fourth plot is for sale at 163,384.45 UAH.

№	Опис ділянки	Ціна	Статус	Термін
0	Продаж земельної ділянки, для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, площею 0.0187 га, що знаходиться за адресою: Львівська область, Львівський район, Давидівська сільська рада, кадастровий номер 4823685100-04-000-0432	410 278,00 грн.	Торги склясовано	за 23 дні
2	Земельна ділянка з кадастровим номером 3221889000-18-227-0102, площею 0,1202 га, цільове призначення: для ведення садівництва, що розташована за адресою: Київська область, Вишгородський район, Ясногородська сільська рада, с/т "Троянда", ...	224 510,00 грн.	Регулювання доступу	за 1 місяць
0	Земельна ділянка загальною площею 3,4591 га, кадастровий номер: 5122984600-01-001-0156, що знаходиться за адресою: Одеська обл., Подільський р-н, Купальницька сільська територіальна громада (хол. - Любомирська с/рада), с. Любомирка	151 706,20 грн.	Регулювання доступу	за 1 місяць
0	Земельна ділянка загальною площею 3,193 га, кадастровий номер: 5122984600-01-001-0026, що знаходиться за адресою: Одеська обл., Подільський р-н, Купальницька сільська територіальна громада (хол. - Любомирська с/рада), с. Любомирка	163 384,45 грн.	Регулювання доступу	за 1 місяць

Figure 1 - Fragment from the electronic land auction platform

We are now considering the evolution of land relations as a result of martial law. Therefore, the most pressing issues are:

- Relocating businesses from combat zones to comparatively safe places.
- Placement of debris from destruction caused by military acts and others, as seen on the slide.

These issues require quick management decisions, such as the formation and provision of land plots for appropriate use, land management, registration of land rights, and so on.

Let us hope that we will be able to celebrate Ukraine's victory in the war and that land relations will develop in a civilized manner with a focus on market relations.

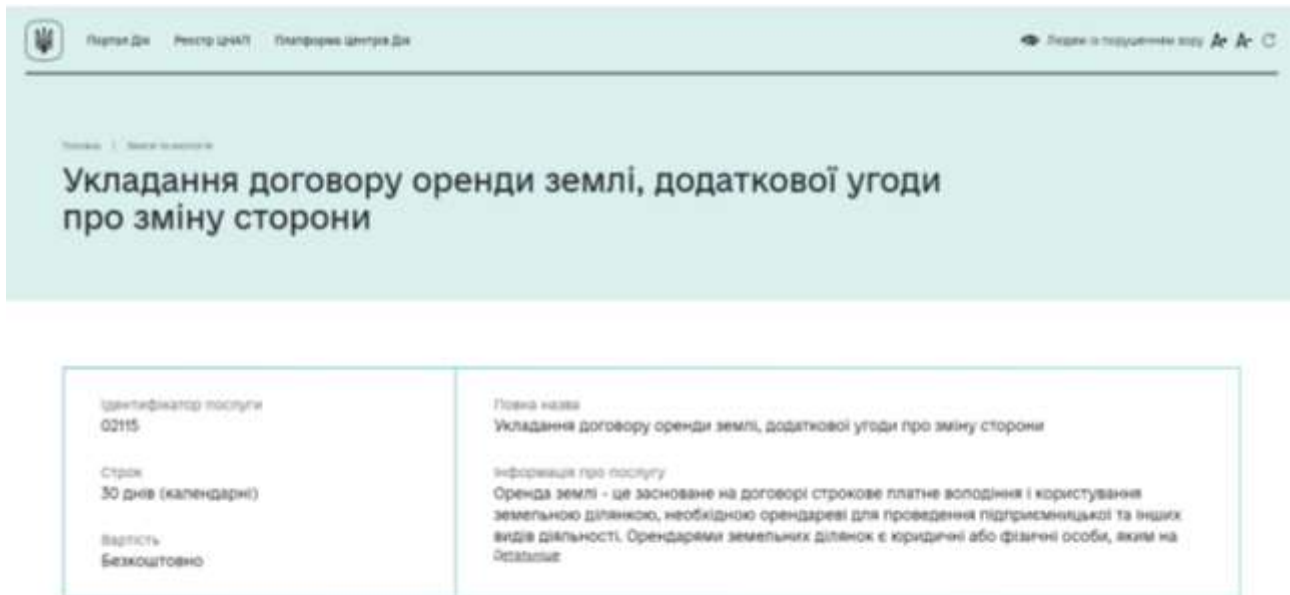

Figure 2 - Fragment of receiving data using the DIA application

References

1. Digitization in the field of land relations. [Electronic resource]. - Access mode: <https://agropolit.com/blog/350-didjitalizatsiya-u-sferi-zemelnih-vidnosin>
2. Electronic bidding. [Electronic resource]. - Access mode: <http://setam.gov.ua/electronic-auction>
3. Smolarchuk Regulation of land relations in the system land management / Land management as a prerequisite balanced development of territories: monograph / Ed. M.S. Gods – Lviv : "Halyska Publishing Union" LLC, 2021.

Скачко Валерія

Науковий керівник: Михайлюк Віктор, д.г.н., професор
Одеський державний аграрний університет

МОНІТОРИНГ ЗЕМЕЛЬ, ЩО ЗАЗНАЛИ ДЕГРАДАЦІЇ В РЕЗУЛЬТАТІ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Моніторинг земель є важливим інструментом для контролю якості земель, своєчасного виявлення змін і відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів. Сьогодні актуальною є проблема моніторингу земель, що зазнали деградації в результаті військової агресії Російської Федерації. Військові дії негативно впливають на довкілля в цілому та землі зокрема. За даними Державної екологічної інспекції України загальна сума збитків довкіллю за період з 24.02.2022 р. по 03.03.2023 р. по земельних, водних ресурсах та атмосферному повітрю становить майже \$52 млрд [1].

На території України більше року тривають інтенсивні бойові дії, які мають серйозні наслідки для ґрунтового покриву. Починаючи з початку повномасштабного вторгнення, спостерігається істотне його порушення, яке можна розбити на кілька груп [2].

Перша група порушень пов'язана з первинними факторами військових дій, зокрема з деформацією (порушенням) ґрунтів, ущільненням, засміченням поверхні та глибоких

горизонтів ґрунтів, прискоренням процесів ерозії, підтопленням земель. Також спостерігається хімічне забруднення ґрунту, погіршення його фізико-хімічних властивостей та пірогенна деградація ґрунтового покриву.

Характер порушень ґрунтового покриву змінюється залежно від типу та виду військових дій. Можуть бути локальні порушення, які охоплюють верхній горизонт ґрунтів, і значні (катастрофічні) внаслідок вибухів, руху бойової техніки, будівництва оборонних споруд, окопів, бліндажів, вогневих точок тощо. При цьому забруднення ґрунтів продуктами горіння, металами, паливно-мастильними матеріалами, органічними сполуками є загальним явищем для всіх типів бойових дій.

Досліджуючи узагальнені характеристики типових порушень, було визначено механічний, фізичний та хімічний вплив [2, 3]. Механічний вплив проявляється у механічній деформації ґрунтового покриву, що може призвести до порушення структури ґрунтів під час експлуатації колісної та гусеничної військової техніки. Це стається через пошкодження внутрішньої структури ґрунту, яка складається з агрегатів, що містять пори, які забезпечують його повітропроникність, водопроникність, вологоємність та, в кінцевому рахунку, поживний режим сільськогосподарських культур. Такі пошкодження впливають на живу фазу ґрунту, його біологічну активність і врожайність рослин у майбутньому.

У результаті будівництва захисних споруд, на землях виникає заболочування та забруднення продуктами бойової діяльності, що у свою чергу ускладнює подальше використання цих земель у майбутньому.

Фізичний вплив, такий як вібрація від систем зброї та військової техніки, призводить до ущільнення ґрунту, заболочення, утворення порожнин та зміни мікрорельєфу. Тепловий вплив, обумовлений локальним підвищенням температури внаслідок горіння, може порушувати гранулометричний та агрегатний стан ґрунту внаслідок вигорання органічної речовини, змінювати в подальшому біологічні, хімічні та водно-фізичні властивості ґрунтів.

У зоні військових дій на території України використовується широкий спектр бойових засобів, що призводить до забруднення ґрунту та ґрунтових вод. Прогнозування поведінки забруднюючих речовин у ґрунтовому покриві є нелегкою задачею через складну колоїдно-дисперсну природу ґрунту та акумуляцію різноманітних забруднюючих речовин у ньому. Недавні дослідження, проведені українськими науковцями, зосереджувалися на геохімічному стані ґрунтів, які зазнали впливу вибухів снарядів. За результатами досліджень було встановлено, що найбільше забруднюється ґрунт такими важкими металами, як кадмій (Cd), свинець (Pb), нікель (Ni), мідь (Cu), хром (Cr) та марганець (Mn) [3]. Ці важкі метали є небезпечними для здоров'я людини та навколишнього середовища.

Визначення площ пошкоджених ґрунтів та їхня категоризація в залежності від ступеня пошкодження є найважливішим завданням моніторингу земель України, що зазнали негативного впливу в результаті військової агресії РФ. Для ефективного моніторингу слід використовувати сучасні технології, такі як дистанційне зондування Землі, яке дозволить отримати більш точну інформацію про стан земель, а також аерофотознімання безпілотними літальними апаратами. Залучення експертів з екології, спеціалістів в галузі геодезії та землеустрою, землеробства гарантує проведення комплексного аналізу стану земельних ресурсів. Експерти зможуть визначити проблемні зони та запропонувати заходи для їх відновлення. Це дозволить ефективно відстежувати зміни у стані земель та виявляти процеси деградації, вчасно вжити заходи для відновлення ґрунтового покриву. Для покращення ефективності моніторингу земель важливо залучати місцевих жителів та громадські організації.

Також важливим є створення єдиної інформаційної системи щодо земель, які зазнали негативного впливу від збройної агресії РФ. Інформація, одержана під час спостережень за станом земель, повинна узагальнюватися за районами, містами, областями, а також за окремими природними комплексами і передається у пункти збору автоматизованої

інформаційної системи територіальних органів Держгеокадастру. На основі зібраної інформації і результатів оцінки стану земель можуть складатися оперативні узагальнення, наукові прогнози і рекомендації для місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування, інших держаних інституцій для вжиття заходів щодо попередження і ліквідації наслідків негативних процесів. Загальним результатом моніторингу земель повинно стати створення бази даних зі стану ґрунтів та інших компонентів довкілля, що дозволить вести ефективний контроль за змінами в природних екосистемах. Моніторинг земель, які зазнали деградації в результаті війни, є дуже важливим завданням, оскільки ці землі можуть бути небезпечними для здоров'я людини. Це також сприятиме раціональному використанню земельних ресурсів в повоєнний час.

Для успішного моніторингу земель важливо мати чітку методику та прозору систему збору та обробки даних. Для цього можна використати досвід інших країн, які створили такі системи, в тому числі досвід країн з моніторингу земель, що зазнали руйнування та деградації в результаті бойових дій. Наприклад, на сайті Федерального агентства з охорони навколишнього середовища Німеччини (German Federal Environment Agency) є інформація про моніторинг земель, де описано різні методи моніторингу, включаючи аналіз зразків ґрунту, вимірювання вмісту вуглекислого газу в атмосфері та вимірювання показників стану водних ресурсів [4].

В Іраку після війни 2003 року був проведений моніторинг забруднення ґрунтів та водних ресурсів в районах, де були застосовані військові технології, такі як вибухи, підриви та застосування хімічних речовин. Були виявлені значні рівні забруднення токсичними речовинами, що потенційно можуть впливати на здоров'я людей та довкілля. За результатами було запроваджено заходи з очищення забруднених територій та введені обмеження на використання води з деяких джерел [5].

Найважливішим є досвід відновлення екологічних функцій ґрунтів. На сьогодні відомі наступні заходи: повністю забруднені ділянки слід консервувати на 5-10 років залежно від класу хімічного елемента, яким забруднена ділянка [3]. При ефективних заходах фітомеліорації термін вилучення земельних ділянок може бути скорочений. Земельні ділянки, які забруднені важкими металами на більше ніж 50% і мають площу менше 1 гектара, повинні бути вилучені з використання. Це стосується випадків, коли аналіз проб ґрунту підтвердив, що рівень хімічних елементів перевищує допустимий ліміт.

Для земельних ділянок з площею більше 1 гектара пропонується провести попередню експертизу і використати незабруднені ділянки земель, якщо такі є.

Якщо забруднені зони складають менше 50% площі земельної ділянки, то можна провести локалізацію цих зон. У випадку точкового або розкиданого забруднення можливе використання земель у сільському господарстві, якщо вживати профілактичні заходи для попередження подальшого забруднення [3].

Таким чином, моніторинг земель, що зазнали деградації в результаті війни, є одною з найактуальніших задач. Створення відповідної інформаційної системи дозволить вчасно розробити заходи для відновлення головного природного ресурсу України.

Бібліографічний список

1. Оперативним штабом при Держгеоінспекції було розраховано збитки завдані довкіллю внаслідок збройної агресії РФ на загальну суму майже \$52 млрд. Державна екологічна інспекція України. URL: <https://dei.gov.ua/post/operativnim-shtabom-pri-derzhekoinspektsii-bulo-rozrahovano-zbitki-zavdani> (дата звернення: 22.04.2023).
2. Вплив війни Росії проти України на стан українських ґрунтів: презентація дослідження [відеозапис]. Екодія. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=p9CiH3BVers> (дата звернення: 22.04.2023).

3. Війна та український чорнозем: як визначити збитки від забруднення ґрунтів? [Відеозапис]. Український медіа-центр. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=OgAauZp4s3o> (дата звернення: 22.04.2023).
4. Land Degradation Neutrality. Handlungsempfehlungen zur Implementierung des SDG-Ziels 15.3 und Entwicklung eines bodenbezogenen Indikators. URL: <https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/land-degradation-neutrality> (дата звернення: 22.04.2023).
5. Післявоєнне відновлення: чим може бути корисний Україні кейс Іраку. Українська правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/2/687733> (дата звернення: 22.04.2023).

Сова Станіслав

Науковий керівник: Бодак Ольга, викладач

Івано-Франківський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

РОБОТА ДЗК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військовий стан в Україні вплинув на функціонування усіх органів влади. Державний земельний кадастр зазнав значних змін з приходом війни. Від заборони реєструвати проекти землеустрою та приватизовувати нові земельні ділянки до повного закриття публічної кадастрової карти.

24.03.2022 р. Верховною Радою України прийнято за основу та в цілому законопроект №7178 від 19.03.2022 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» [1]. Ним Верховна Рада України встановила особливості земельних відносин на період воєнного стану в Україні.

Новий закон ухвалений у цілях забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. З урахуванням потреби використання у 2022 р. усіх доступних сільськогосподарських угідь для проведення посівної кампанії та забезпечення інтенсивного сільськогосподарського виробництва.

Приймаючи даний закон виходили з того, що встановлені для мирного часу процедури надання у користування земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, не витребуваних, не розподілених земельних ділянок, а також земельних ділянок, що залишилися у колективній власності, є тривалими в часі, потребують ухвалення низки послідовних рішень розпорядниками земель, організації та проведення земельних аукціонів тощо.

В умовах воєнного стану, коли: Державний земельний кадастр, Державний реєстр речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень не функціонують, а також не надаються адміністративні послуги, надання земельних ділянок державної та комунальної власності сільськогосподарським товаровиробникам за звичайною процедурою фактично унеможливлене. Підготовлені до земельних торгів ділянки також залишаються без свого користувача.

Серед важливих положень закону внесення змін до: розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України, Законів України «Про оренду землі», «Про землеустрій», «Про Державний земельний кадастр», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» — які, зокрема передбачають низку правил воєнного стану.

Зокрема поновлення на один рік без волевиявлення сторін та внесення відомостей про таке поновлення до Державного реєстру договорів:оренди, суборенди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту — щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення всіх форм власності строк користування якими закінчився після введення воєнного стану.

Оренда земельних ділянок в умовах воєнного стану. Водночас районним військовим адміністраціям надано повноваження передавати в оренду земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності без проведення земельних торгів.

З цією метою формування земельної ділянки оренду здійснюється без внесення відомостей про таку земельну ділянку до Державного земельного кадастру (державної реєстрації) та присвоєння їй кадастрового номера, однак на підставі технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель, яка розробляється та затверджується за рішенням військової адміністрації.

Встановлено умови передачі зазначених земельних ділянок в оренду, зокрема: обмеження розміру орендної плати 8 % нормативної грошової оцінки земельної ділянки, обмеження орендарів в праві на компенсацію витрат на поліпшення, переважному праві на поновлення або укладення договору на новий строк, на викуп, а також на передачу земельної ділянки в суборенду, заставу (іпотеку) права користування, встановлення земельного сервітуту, на зміну угідь, забудови, закладення багаторічних насаджень, використання корисних копалин, зміни цільового призначення; не передбачено застосування передбачених земельним законодавством мінімальних строків договору оренди землі.

Натомість дозволено передачу військовим адміністраціями в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що перебувають у постійному користуванні державних та комунальних підприємств, установ, організацій (за погодженням з відповідними керівниками) із збереженням права постійного землекористування.

Також дозволено: передачу земельних ділянок в оренду строком іншими, постійними користувачами і збереженням права постійного землекористування; орендарями, суборендарями земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності без згоди власника. Така передача здійснюється на строк до 1 року і виключно для використання таких ділянок за цільовим призначенням.

Ще одним важливим етапом в межах безпеки було закриття публічної кадастрової карти України. Обмеження діятимуть на протязі дії воєнного стану.

Натомість в Україні запрацювала система «Kadastr Live». За допомогою цієї програми можна знайти зареєстровану земельну ділянку з відкрити кадастровими номерами, цільовим призначенням, але закритою базою координат.

Виходячи з вищевказаного, можна зробити висновок, що система Державного земельного кадастру працює в обмеженому режимі для збереження та захисту законодавчого забезпечення земельних ресурсів України в умовах воєнного часу.

Бібліографічний список

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» №7178 від 19.03.2022 р., ВРУ, Київ.

Чекота Євгенія, Білозуб Вікторія

Науковий керівник: Кушнірук Олександр, викладач

*Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України*

МОНІТОРИНГ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Моніторинг земель – важлива функція управління у сфері використання та охорони земель, об'єктом якого є землі України незалежно від форм власності на землю, цільового призначення та характеру використання, відповідно до загальнодержавних і регіональних (місцевих) програм. Функціонування системи моніторингу довкілля в області здійснюється відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля».

Термін «моніторинг» у наукову літературу увійшов на початку 80х років ХХ століття і означає (у перекладі з латинської мови) нагадування, попередження, зосередження. Цей термін з'явився перед проведенням Стокгольмської конференції ООН по довкіллю (Стокгольм, 1972 р.). Перші пропозиції з приводу такої системи були розроблені експертами спеціальної комісії SCOPE (Науковий комітет з проблем довкілля) в 1979 р. Таким чином, можна сказати, що екологічний моніторинг – інформаційна система спостережень, оцінки і прогнозу змін у навколишньому середовищі, створена з метою виділення антропогенної складових цих змін на тлі природних процесів [1].

Організаційно система моніторингу ґрунтується на використанні існуючих суб'єктів моніторингу і функціонує на основі єдиного нормативного, організаційного, методологічного і метрологічного забезпечення та уніфікованих компонентів цієї системи. Структурно регіональна система моніторингу складається з таких предметних складників довкілля:

- локальні системи моніторингу (організуються на рівні окремих ділянок територій з підвищеним антропогенним навантаженням – зони впливу потенційно небезпечних підприємств, акваторії водосховищ тощо);
- відомчі системи моніторингу (входять відомства, які є суб'єктами загальнодержавної системи моніторингу);
- об'єктові системи моніторингу (діють на окремих підприємствах чи їх сукупності, тобто на об'єктах, яким притаманні однакові властивості з точки зору впливу на довкілля або згідно з їх призначенням) [2].

Суб'єктами системи екологічного моніторингу в Рівненській області є спеціально уповноважені органи міністерств й відомств, управління обласної державної адміністрації, підприємства, установи та організації, які в своєму складі мають відповідні лабораторії, що мають свідоцтва про атестацію на проведення вимірювань складових довкілля, зокрема [3]:

1. Рівненський обласний центр з гідрометеорології
2. Регіональний офіс водних ресурсів у Рівненській області
3. ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»
4. Державна екологічна інспекція Поліського округу
5. Рівненська комплексна геологічна партія ДП «Українська геологічна компанія»
6. Рівненська філія ДУ «Держґрунтохорона»
7. Центр з організації радіологічного контролю в агропромисловому комплексі області облдержадміністрації
8. Головне управління Держпродспоживслужби у Рівненській області

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

9. Головне управління Держгеокадастру у Рівненській області
10. Рівненське обласне управління лісового та мисливського господарства
11. РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал».

Моніторинг довкілля на території області реалізується через незалежні відомчі мережі спостережень суб'єктів моніторингу, відповідно до своїх функціональних завдань за відомчими програмами і планами робіт. Узагальнення результатів моніторингових спостережень (збір, обробка, систематизація та аналіз інформацій) від суб'єктів державної системи моніторингу довкілля здійснюється департаментом екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації. Щомісяця за даними суб'єктів моніторингу довкілля поповнюються інформаційні масиви комп'ютерного банку екологічних даних інформаційної системи департаменту, який містить оперативну та ретроспективну інформацію про стан навколишнього природного середовища і природних ресурсів.

Таблиця 1 - Система спостережень за станом довкілля у Рівненській області

№ з/п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень, од.					
		атмосферне повітря	стаціонарні джерела викидів в атмосферне	поверхневі води	джерела скидів зворотних вод у поверхневі	підземні води	грунти
Державна екологічна інспекція України							
1	Державна екологічна інспекція Поліського округу	-	92	31	58	-	41
Державне агентство водних ресурсів України							
2	Регіональний офіс водних ресурсів в Рівненській області	-	-	26	-	54	34
Державна служба України з надзвичайних ситуацій							
3	Рівненський обласний центр з гідрометеорології	9	-	5	-	-	14
Міністерство охорони здоров'я України							
4	ДУ «Рівненський обласний лабораторний центр МОЗ України»	57	-	65	-	456 сврдл.	412
Державна установа «Інститут охорони ґрунтів України»							
5	Рівненська філія ДУ «Держґрунт-охорона»	-	-	-	-	-	30
Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства							
6	РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал»			6	4	72 сврдл	

Джерело: [3]

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Таблиця 2 - Здійснення моніторингу довкілля за регіональними програмами

№ п/п	Назва регіональної (локальної) програми моніторингу довкілля	Суб'єкти моніторингу довкілля	Основні рекомендації, що надаються за результатами впровадження регіональних програм
1	Програма спостережень за забрудненням навколишнього природного середовища гідрометеорологічних організацій Державної служби України з надзвичайних ситуацій (затверджена наказом МВС від 16 листопада 2018 року № 931)	Рівненський обласний центр з гідрометеорології	Вимірювання потужності експозиційної дози гама-випромінювання (щоденно); відбір проб атмосферних випадінь (сумарна-бета активність, раз на дві доби); експедиційні обстеження радіаційної ситуації в районах розташування АЕС: гама-зйомка місцевості в точках відбору (гама-випромінюючі радіонукліди Cs ¹³⁷ , K ⁴⁰ в пробах води, ґрунту, атмосферних випадіннях)
2	Програма державного моніторингу поверхневих вод району басейну річки Дніпро суббасейну річки Прп'ять	Регіональний офіс водних ресурсів у Рівненській області	Оцінка якості поверхневих вод за гідрохімічними і радіологічними показниками
3	Програма моніторингу меліорованих і прилеглих до них земель	Регіональний офіс водних ресурсів у Рівненській області	Прогнозування рівневого режиму. Оцінка меліоративного стану осушуваних сільськогосподарських угідь та технічного стану гідромеліоративних систем. Оцінка родючості ґрунтів. Визначення кислотності ґрунтів. Оцінка якості ґрунтових, дренажних і поверхневих вод за гідрохімічними показниками на осушуваних землях

Джерело:3

Отже, для розробки заходів, спрямованих на усунення негативних наслідків втручання людини у навколишнє природне середовище і поліпшення екологічної ситуації, застосування методів оптимізації природокористування при одночасному збереженні довкілля необхідне постійне удосконалення екологічного моніторингу. Актуальність і невідкладність вирішення проблем моніторингових досліджень полягають у першочерговому створенні локальних систем екологічного моніторингу, на основі яких можна буде приймати ефективні рішення щодо зменшення забруднення на місцевому рівні, що в свою чергу матиме свої результати на загальнодержавному рівні.

Бібліографічний список

1. Андрієнко М. В., Шако В. С. Стан і проблеми функціонування системи моніторингу довкілля у сфері реалізації державної екологічної політики URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2017/15.pdf
2. Глива В.А., Левченко Л.О., Ярова М.В. Інноваційні методи забезпечення неперервного моніторингу параметрів довкілля. *Проблеми науки*. 2008. № 6. С. 28—31.
3. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2021 році. URL: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2021.pdf

Черевичник Ростислав

*Науковий керівник: Смолярчук Мирослава, к. е. н. доцент
Львівський національний університет природокористування*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Сучасна земельна реформа, яка триває в Україні, зумовила суттєві зміни існуючих земельних відносин, яких раніше не існувало, що в свою чергу, викликає потребу окреслення нових напрямків їх правового регулювання.

Територіальні громади набули разом із збільшенням повноважень в рамках адміністративної реформи, проблем, які стосуються управління земельними ресурсами та ряду інших не менш важливих проблем. Зазначимо, що з кінця жовтня 2020 року нові адміністративні утворення відповідальні за просторове планування своїх територій, розпорядження землями, контроль за їх самовільним захопленням та цільовим використанням. Трансформаційні зміни земельних відносин, які нині спостерігаємо, торкаються безпосередньо і наповнення місцевого бюджету громад (економічний успіх громад), добробуту мешканців таких громад.

В новосформованих територіальних утвореннях, нажалі немає одностайності у впорядкуванні земельних відносин. Аналізуючи стан сучасних земельних відносин, можемо відмітити що наприклад, виникнення прав на земельні ділянки державної й комунальної власності проходять здебільшого на конкурентних засадах, а з травня цього року у вигляді електронних земельних торгів. Проте, хоч якби не хотілось універсалізувати саму процедуру виникнення земельних прав, нажалі інструменти організаційно-законодавчого забезпечення є малоефективними. В цьому переконує нас та кількість проблем і перешкод з якими сьогодні стикаються потенційні власники чи землекористувачі.

Прийняття Закону № 1444-IX у травні 2021 року так і не дало відповідей на усі питання, які стосуються процедур неконкурентного виникнення прав на земельні ділянки приватної, комунальної й державної власності. Головним чином, такі законодавчі провадження торкаються формування земельних ділянок, та в той же час державної реєстрації і реєстрації права на них, проблеми яких посилились в умовах воєнного стану в державі .

Поруч із орендними земельними відносинами не останнє місце в розвитку земельних відносин належить еколого-безпечному землекористуванню територіальних громад, охороні об'єктів культурної спадщини, пам'яток культури та ін. Земельна реформа, яка тривала довгі 30 років, а зараз і далі ідентифікується як нова земельна реформа передбачає, поруч із охороною земельних ресурсів ще й збереження лісових насаджень, які є на території адміністративно-територіальних утворень. Новоутворені громади як учасники нових

земельних відносин теж мають враховувати при плануванні своїх територій питання екології. Для цього громадам необхідно встановити перш за все межі своїх територій, а на планово-картографічних матеріалах, та в містобудівній документації, яка визначає перспективи розвитку населеного пункту виділити території лісів для лісогосподарських цілей та територій під організацію нових та відновлення існуючих лісо- чи полезахисних смуг. Еколого-безпечне землекористування територіальних громад потребує планування проведення заходів гідротехнічної меліорації, рекультиваційних заходів та повної чи часткової консервації малопродуктивних і техногенно забруднених земель. Визначення останніх, сприятиме покращення екологічної ситуації територіальних громад на перспективу. Те ж саме треба зробити й відносно об'єктів культурної спадщини та їхніх охоронних зон

На сьогодні розвиток земельних відносин в новостворених громадах неможливий без інформаційного наповнення про стан земельних ресурсів в тому числі відчуження земельних ділянок державної і комунальної власності у приватну власність. Новостворені громади повинні формувати оновлену базу даних, та планово-картографічних матеріалів, з позначенням планувальних обмежень та перспективного використання земельних ресурсів.

Головне завдання вдосконалення земельних відносин новостворених територіальних громад, беззаперечно, повинне торкатись формування ефективної системи просторового та містобудівного планування використання земель в громадах, їх територіального розвитку. На сьогоднішній день земельні відносини, без сумніву, повинні перебороти юридичні перешкоди, які виникатимуть із легалізацією вільного обігу земель сільськогосподарського призначення (01.07.2021 дозволено вільний обіг земель) серед громадян та юридичних осіб, а також гарантування прав власності на землю і землекористування, організація використання земель на платній основі, забезпечення їх охорони в інтересах територіальної громади, населення країни загалом.

Зважаючи на те, що земельні відносини за своїм змістом це суспільні відносини. Тож провівши їх аналіз в процесі проведення реформи децентралізації, маємо надію, що вже найближчим часом територіальні громади прийдуть до нового більш ефективного управління земельними ресурсами сучасних громад. Бо саме земельний ресурс для територіальних громад виступає тим активом, який сприятиме економічному росту не лише громади, але й усього «українського села». При цьому пріоритетним повинні стати законодавчі вимоги про обов'язковість розроблення містобудівної документації для регулювання земельних відносин, п. 5 ст. 20 Земельного кодексу.

Бібліографічний список

1. Гончаров В. В. Земельні відносини в період децентралізації органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / В. В. Гончаров, Н. В. Придатко // *Business Management, Economics and Social Sciences : Collection of scientific articles*. - Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2019. - С. 30-33.
2. Сохнич, А. Я., М. В. Смолярчук, О. А. Сохнич. Інституційні перетворення в системі державного управління земельними ресурсами // *International Journal of Innovative Technologies in Economy 2.5* (17), 2018. С. 7-13.
3. Третяк, Антон. "Стратегічні напрями розвитку земельних відносин в Україні на 2015-2025 роки." *Землевпорядний вісник № 12*. К. – 2014, С. 18-22.

Чернокульський Євген

*Науковий керівник: Смоленська Лідія, старший викладач
Одеський державний аграрний університет*

ПРОБЛЕМИ МІСТОБУДІВНОГО КАДАСТРУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Останні століття сфера містобудування зазнала значних змін, які призвели до сучасного стану містобудівного процесу. В основі стоять потреби людини та їх обмеження відносно ресурсів. Можливість безперервного процесу містобудівного регулювання розвитку населених пунктів виникла завдяки нинішнім технологіям. Сучасний етап провадження містобудівного регулювання може бути дещо ускладненим без його допоміжної системи - містобудівного кадастру [1].

Містобудівний кадастр є важливою складовою міського планування та розвитку, оскільки його основна мета полягає в наданні необхідної інформації державним органам, органам місцевого самоврядування, громадянам і юридичним особам України, а також іноземним юридичним та фізичним особам. Розробка містобудівного кадастру є необхідністю для забезпечення ефективного планування та управління містобудівними процесами. Крім цього, містобудівний кадастр сприяє підвищенню інвестиційної привабливості регіонів. Проте, відсутність відкритих інформаційних ресурсів містобудівного кадастру ускладнює повне та ефективне управління розвитком території для містобудівних потреб.

Розв'язання цих проблем полягає у широкому впровадженні сучасних геоінформаційних технологій та використанні геопросторових баз даних для виконання функціональних завдань державних органів і органів місцевого самоврядування. Це сприятиме покращенню управління процесами соціально-економічного розвитку регіону і підвищенню якості життя населення. На даний момент вже схвалено цільову програму створення та ведення містобудівного кадастру в Рівненській області на період з 2022 по 2024 рік. Необхідним є забезпечити більше міст програмами утворення та ведення містобудівного кадастру

Формування містобудівного кадастру передбачає впровадження комплексу сучасних геоінформаційних технологій та геопорталу, що дозволяють сформувати електронну базу даних про забудову територій. Таким чином, для успішної реалізації містобудівного кадастру і вимагається значний фінансовий внесок, спрямований на розвиток відповідної матеріально-технічної та програмної інфраструктури [2].

В Україні існують проблеми з вже існуючими містобудівними кадастрами, які ускладнюють ефективне міське планування та розвиток. Вони відображені на рис. 1.

Однією з проблем є недостатній контроль за змінами в міському середовищі та земельних ділянках. У багатьох випадках, зміни не відображаються вчасно в містобудівному кадастрі, що може призвести до невідповідності з документацією та недостовірною інформацією про об'єкти нерухомості. Періодично можуть відбуватись проблеми з забезпеченням інформацією з даних Державного земельного кадастру.

Серед недоліків можна виділити недостатню кількість кваліфікованих кадрів у сфері містобудування та земельних відносин, що може призвести до невірної оцінювання міських територій, неправильного виділення та використання земельних ділянок для різних цілей. Шляхами усунення проблем є здійснення системних заходів на різних рівнях влади. Наприклад, утворення відповідних служб, які б здійснювали моніторинг за станом міських територій та контролем виконання робіт з містобудівного кадастру. Отже, є необхідність встановлення ефективної системи моніторингу і контролю за оновленням даних містобудівного кадастру.

Рисунок - Перелік проблем містобудівного кадастру

Забезпечення підвищення кваліфікації кадрів теж важливий момент, який має включати навчання та практичну підтримку, щоб забезпечити ефективну й безпечну працю. Для підвищення кваліфікації кадрів можна застосувати різні заходи, спрямовані на розвиток професійних знань та навичок, наприклад:

- тренінги та семінари, які можуть бути організовані для навчання новим технологіям, методам роботи та іншим актуальним питанням;
- кураторство та наставництво інших досвідчених робітників для допомоги новим працівникам покращити їх професійні навички і збільшити продуктивність;
- вдосконалення методик навчання, для забезпечення якісної підготовки кваліфікованих кадрів;
- самоосвіта за допомогою спеціальних веб-ресурсів та інших джерел покращення професійних знань.

Недостатнє фінансування запровадження та підтримки містобудівного кадастру теж гальмує процес розвитку в даній галузі і може призвести до обмежень у розширенні функціональності й покращенні якості роботи кадастру. Деякі міста не мають коштів для відведення ресурсів з розробки інформаційної системи та її підтримки, що є необхідним для ефективного формування сучасного підґрунтя забезпечення містобудівної діяльності й інших потреб, які забезпечує містобудівний кадастр. Ця проблема може перешкоджати розвитку кваліфікованих кадрів та зменшувати якість навчальних заходів, тому важливим є вдосконалення механізмів державного фінансування і забезпечення ефективного використання наявних ресурсів та фінансування з боку держави.

Нинішні проблеми містобудівного кадастру потребують певних покращень на різних рівнях влади та відповідального підходу до їх вирішення.

Бібліографічний список

1. Гермонова К.О., Митрофанова О.І., Богак Л.М. Проблеми створення містобудівного кадастру Донецької області. *Вісник ДНАБА*. №107, 2014. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vdnaba_2014_3_13.pdf.
2. Цільова програма створення та ведення містобудівного кадастру в Рівненській області на 2022-2024 роки: проект / Департамент з питань будівництва та архітектури Рівненської облдержадміністрації. URL: <https://www.rv.gov.ua/npas/pro-cilovu-programu-stvorennya-ta-vedennya-mistobudivnogo-kadastru-v-rivnenskiy-oblasti-na-2022-2024-roki-60-2022>
3. Про містобудівний кадастр: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05. 2011 №559 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/559-2011-%D0%BF#Text>
4. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02. 2001 № 34 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>

Чиж Іван

Науковий керівник: Зварич Оксана, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ГЕОДЕЗІЇ, КАРТОГРАФІЇ ТА КАДАСТРУ

Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру та визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. № 727» набула чинності з 1 березня 2023 року, на основі якої уряд прийняв рішення надати Держгеокадастру повноваження щодо [1]:

- визначення адміністратора Державного картографо-геодезичного фонду України;
- забезпечення організації формування та ведення Державного картографо-геодезичного фонду України;
- проведення експертизи пропозицій та рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо найменування та перейменування географічних об'єктів і надання відповідного висновку;
- звернення до суду з позовами про визнання недійсними угод, укладених із порушенням встановленого законом порядку купівлі-продажу, ренти, дарування, застави, обміну земельних ділянок державної, комунальної власності;
- проведення публічного моніторингу земельних відносин, у тому числі моніторингу ринку земель.

Водночас скасовуються такі повноваження Держгеокадастру, як:

- здійснення державного нагляду у сфері землеустрою;
- виконання державного контролю за втратами сільськогосподарського виробництва, надання пропозицій щодо використання коштів, які надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва;
- звернення до суду з позовом щодо відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва.

ДП «Центр державного земельного кадастру» та ДП «Науково-дослідний інститут геодезії і картографії» здійснюють співпрацю із забезпечення інформаційного обміну для подальшого наповнення відомостями Державного земельного кадастру та Пілотного проекту Національної інфраструктури геопросторових даних.

ДП «НДІГК» забезпечує надання ДП «Центр ДЗК» за допомогою відповідних вебсервісів доступу до базових геопросторових даних, їх метаданих та картографічних матеріалів, що містяться в інформаційній системі Пілотного проекту НІГД.

ДП «Центр ДЗК», у свою чергу, надає ДП «НДІГК» доступ за допомогою прикладного публічного програмного інтерфейсу до відомостей Державного земельного кадастру про земельні ділянки та доступ до картографічних шарів Публічної кадастрової карти України у вигляді відповідних сервісів без атрибутивної інформації. Також ДП «Центр ДЗК» забезпечує підключення фахівців ДП «НДІГК» до Публічної кадастрової карти України для отримання інформації, зокрема про обмеження у використанні земель, Державний кордон України, адміністративно-територіальний устрій, ґрунти [2].

Проект «Порядку надходження, ведення обліку, зберігання та використання матеріалів Державного картографо-геодезичного фонду України» [3] передбачає ведення Держкартгеофонду здійснювати в електронній формі шляхом створення та підтримання функціонування геоінформаційної системи та відповідних геоінформаційних сервісів, які забезпечують приймання, облік, зберігання, аналіз і оброблення матеріалів та даних, що

надходять на зберігання, а також оприлюднення метаданих на національному геопорталі національної інфраструктури геопросторових даних.

Інформаційна взаємодія між ДП «Центр ДЗК» та ДП «НДІГК» сприятиме забезпеченню об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у інформаційних системах Державного земельного кадастру та Національної інфраструктури геопросторових даних, а також задоволенню потреб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадян та бізнесу в актуальних геопросторових даних.

Бібліографічний список

1. Про внесення змін до Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру та визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. № 727: Постанова Кабінету Міністрів України № 164 від 24.02.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2023-%D0%BF#Text>.
2. Про затвердження надходження, ведення обліку, зберігання та використання матеріалів Державного картографо-геодезичного фонду України. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. URL: <https://land.gov.ua/proponuyemo-doluchytysya-do-obgovorennya-proektu-poryadku-nadhodzhennya-vedennya-obliku-zberigannya-ta-vykorystannya-materialiv-derzhavnogo-kartografo-geodezychnogo-fondu-ukrayiny>.
3. Протокол інформаційної взаємодії інформаційних систем Державного земельного кадастру та Пілотного проекту Національної інфраструктури геопросторових даних: наказ Держгеокадастру № 120 від 06.04.2023. URL: <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/nakaz-120-vid-06.04.2023.pdf>.

Чумаченко Надія

*Науковий керівник: Мовчан Тетяна, к. е. н., доцент
Одеський державний аграрний університет*

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ І ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ГРОМАД

Базовим ресурсом, який визначає формування інших ресурсів (природних, трудових, матеріально-технічних, інформаційних, фінансово-економічних) є земельно-ресурсний потенціал будь-якої громади, який забезпечує її життєдіяльність і є джерелом надходжень до місцевого бюджету.

Для визначення проблемних питань громад, оцінимо стан та ефективність використання земель Суворівської селищної територіальної громади Ізмаїльського району Одеської області. Територіальна громада утворена шляхом об'єднання Суворовської селищної ради із сільськими радами: Старотроянівською, Кирничанською, Новопокровською, Острівненською і Приозерненською. До її складу входять села: Старі Трояни, Дзинілор, Кирнички, Нова Покровка, Острівне, Приозерне, адміністративний центр громади знаходиться в смт Бессарабське (до 2022 року - Суворове) [1]. Земельний фонд громади (27817,6 га) характеризується високою продуктивністю, він охоплює сукупність земель сільськогосподарського і несільськогосподарського призначення. Найбільшу площу в структурі земельного фонду громади займає рілля (87 %), яка представлена в основному родючими чорноземами [2].

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Чисельність населення селищної ради становить 11994 осіб. На 1 особу припадає 2,30 га земель. Це говорить про високий рівень забезпеченості землею.

На території Суворівської громади зафіксовано 108 суб'єктів господарювання, основним видом діяльності яких сільське господарство, на рисунку 1 наведені найпоширеніші форми господарювання.

Рисунок 1 - Класифікація існуючих форм господарювання в Суворівській ОТГ

Аналізуючи земельно-ресурсний потенціал громади, можна виділити землі за видами цільового призначення, їх площі представили у таблиці.

Таблиця - Розподіл земель Суворівської ОТГ за видами цільового призначення

Код КВЦПЗ	Класифікація видів цільового призначення земель	Площа, га
01.01	для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	22612,66
01.02	для ведення фермерського господарства	909,28
01.03	для ведення особистого селянського господарства	3147,36
01.08	для сінокосіння і випасання худоби	1148,30
	Всього	27817,60

Отже, на території Суворівської громади, найбільше земель використовується для ведення товарного сільськогосподарського виробництва (81%), в основному це земельні частки (паї) [3]. Наочне співвідношення форм господарювання Суворівської ОТГ представлено на рисунку 2.

Основним завданням громади є кількісний та якісний облік земель з метою збільшення надходжень до бюджету громади, однак, на території об'єкту дослідження є багато проблемних питань, пов'язаних з ефективністю використання земель, недосконалою системою ведення Державного земельного кадастру, моніторингом за використанням та охороною земель, корупційними схемами, земельними спорами і т.п. Головними проблемними питаннями можна вважати:

1. Відсутність актуальних даних про інвентаризацію та нормативну грошову оцінку земель обмежує громаду в управлінні земельними ресурсами, що негативно впливає на недоотримання податків з земель (відсутність в національній кадастровій системі інформації про землевласника, землекористувача (орендаря), виявлення невитребуваних земельних часток (паїв) або відумерлої спадщини).

2. Проблема використання ГІС технологій (формування цифрової карти громади з інформацією по всіх землях в розпорядженні громади, в тому числі про власників землі, землекористувачів, орендарів)

3. Наявність тіньової оренди земельних ділянок (тіньовий обробіток земель без укладання договору оренди).

4. Відсутність контролю за використанням та охороною земель, що неприпустимо для успішного об'єднаного формування [5].

5. Фіксація самовільного захоплення земель (несанкціонованого використання).

6. Виявлення обробітку земельних ділянок, що використовуються не за цільовим призначенням або не відповідає виду земельного угіддя (розорюються пасовища, сінокоси і використовуються під рілля, що тягне за собою зменшення надходжень у місцевий бюджет)

7. Відсутність достатнього досвіду пропозицій для залучення інвестора та ведення бізнесу

8. Відсутність резервування перспективних територій для розвитку громад.

9. Не дотримання догляду за меліоративними системами.

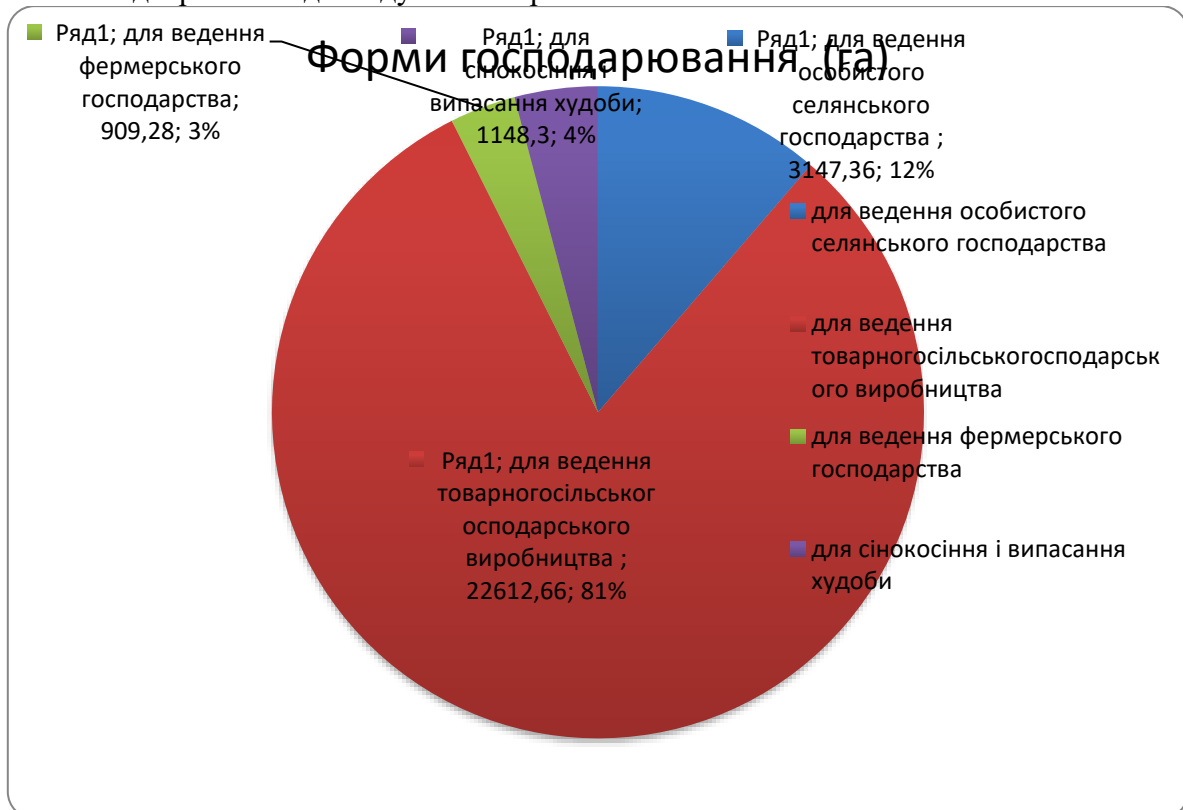

Рисунок 2 - Розподіл земель Суворівської отг за формами господарювання

Отже, діяльність територіальної громади відбувається в умовах, коли вона не має повної та актуальної інформації про наявні земельні ресурси, відсутні досвідчені кадри, що мають необхідні компетенції та орієнтуються у вирішенні земельно-правових питань. Громада потребує створення єдиної інформаційної бази земельних ресурсів та ефективного управління нею. Є потреба у впровадженні в систему управління земельними ресурсами інформаційних, цифрових та комп'ютерних технологій, створення єдиного інформаційного простору з автоматизованими системами обробки даних, що дасть змогу швидко опрацьовувати великі бази даних, здійснювати аналітичні роботи, реалізовувати співробітництво між різними відділами і гілками влади незалежно від їх територіального розташування.

Бібліографічний список

1. Суворівська селищна рада офіційний сайт URL : <https://suvotg.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2023)
2. Паспорт Суворівської селищної територіальної громади URL : <https://suvotg.gov.ua/pasport-18-10-32-02-03-2021/> (дата звернення: 06.04.2023)

3. Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель : Наказ Держкомзему від 23.07.2010р. № 548 : станом на 11.07.2017р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1011-10#Text>
<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/372/DESPRO.pdf>
4. Даугуль В., Алексенко А. Актуальні питання використання земель сільськогосподарського призначення органами місцевого самоврядування : практ. посіб. Харків : Фактор, 2018. 176 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/372/DESPRO.pdf> (дата звернення: 10.04.2023)
5. Ключко А.М., Карпик Ю.А., Курило О.М. Проблемні питання трансформації земельних відносин у контексті земельної реформи в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С.246-250. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/61> (дата звернення: 10.04.2023)

Шерен Аліна

Науковий керівник: Колосюк Анатолій, к. е. н., доцент

Одеська державна академія архітектури та будівництва

ТРИВИМІРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ КИЇВСЬКОГО РАЙОНУ М.ОДЕСИ ЗАСОБАМИ ARCGIS

Якісний склад даних Державного земельного кадастру має суттєве значення для визначення та виваженого управління у ринкових умовах економічного потенціалу просторово-територіальних ресурсів будь-якої територіальної громади. Досягання означених цілей забезпечується за допомогою такого сучасного інструмента, як експертна грошова оцінка нерухомості. Використання ГІС-технологій, наприклад за допомогою продукту ArcGIS компанії ESRI, може не тільки значно полегшити роботу з кадастровою інформацією, але й забезпечити отримання об'єктивних оцінних характеристик окремих землеволодінь, земельних масивів відокремлених територіальних одиниць, а також моделювання та прогнозування на базі ретроспективних досліджень характеру та динаміки ринкових показників на певну перспективу.

При цьому в умовах стабільного економічного стану територіальної громади можливе довгострокове прогнозування оцінних характеристик нерухомості, а за умов кризового економічного стану - короткострокове. Проведення грошової оцінки земель та підтримання у актуальному стані її результатів є важливими етапами у процесі розвитку будь-якого міста, а тим паче для одного із найзначніших міст, яким є м.Одеса. Означений розвиток досягається шляхом залучення економічного потенціалу просторово-територіальних ресурсів міста до ринкового обігу. Оцінювання землі дозволяє вирішувати завдання визначення її ринкової вартості та, як правило на довгострокову (стратегічну) та/або короткострокову ефективність використання земельних ділянок відповідно до їх призначення. Тривимірне моделювання засобами ArcGIS є одним з сучасних інструментів, що дозволяє швидко та якісно допомогти в розв'язанні таких завдань.

Однією з основних переваг використання ArcGIS є можливість тривимірного моделювання земельної території за допомогою відповідного інструменту цієї програми – 3D analyst. За допомогою цього інструменту, можна візуалізувати результати оцінювання у тривимірному просторі, що дозволяє отримати оглядову для певної території, та орієнтовну щодо окремих землеволодінь у межах оціненої території. Тривимірне моделювання у сфері

оцінювання нерухомості є процесом формування віртуальної моделі об'єкта оцінки у тривимірному просторі.

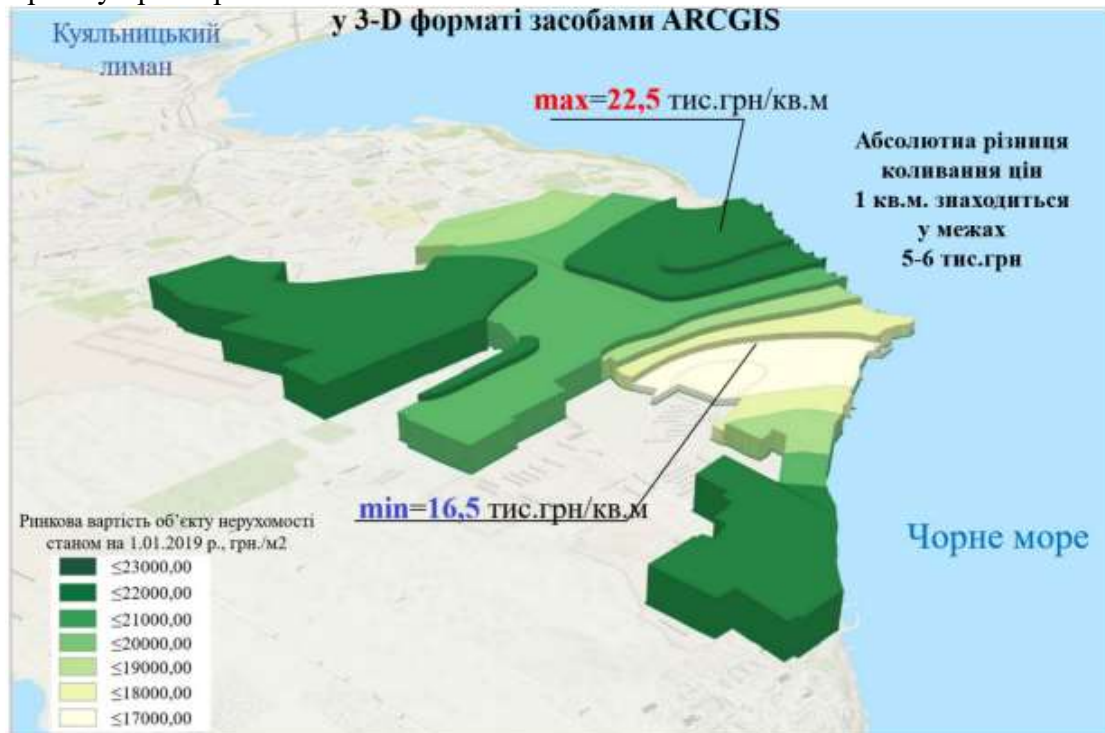

Рисунок 1 -Тривимірна модель економіко-планувального зонування території Київського району м.Одеса

Таке моделювання дозволяє отримати реалістичне зображення оцінки земель аналізувати поточні результати оцінки та формувати ретроспективні і прогнозні моделі. У нашому випадку, таке моделювання дозволяє формувати віртуальну модель Київського району міста Одеси та провести аналітичні дослідження результатів оцінки земельних ділянок за допомогою цієї моделі. Під час дослідження було використано кадастрову інформацію, відображену на цифровій карті. За допомогою інструменту 3D analyst ArcGIS було створено тривимірну просторово-територіальну модель.

У процесі моделювання було враховано такі параметри як розташування земельної ділянки, наявність комунікацій, нахил території та інші фактори, що суттєво впливають на оцінку земельної ділянки.

Для створення тривимірної моделі міста Одеси нами використано програмне забезпечення ArcGIS. Це програмне забезпечення дозволяє створювати, редагувати та аналізувати геопросторові дані. Нами враховано дані міської кадастрової служби, що містили інформацію про земельні ділянки міста Одеси. Характеристика об'єкту дослідження:

Площа – 47,7 км²

Населення – 256,58 тис. осіб

Протяжність уздовж узбережжя моря 13 км

Основну частину району становить житлова забудова, представлена типовими 9-16 поверховими будинками

Курортно-пляжна зона від 10 ст. Великого Фонтану до селища «Совіньон»

В районі декілька промислових зон представлених 13 підприємствами

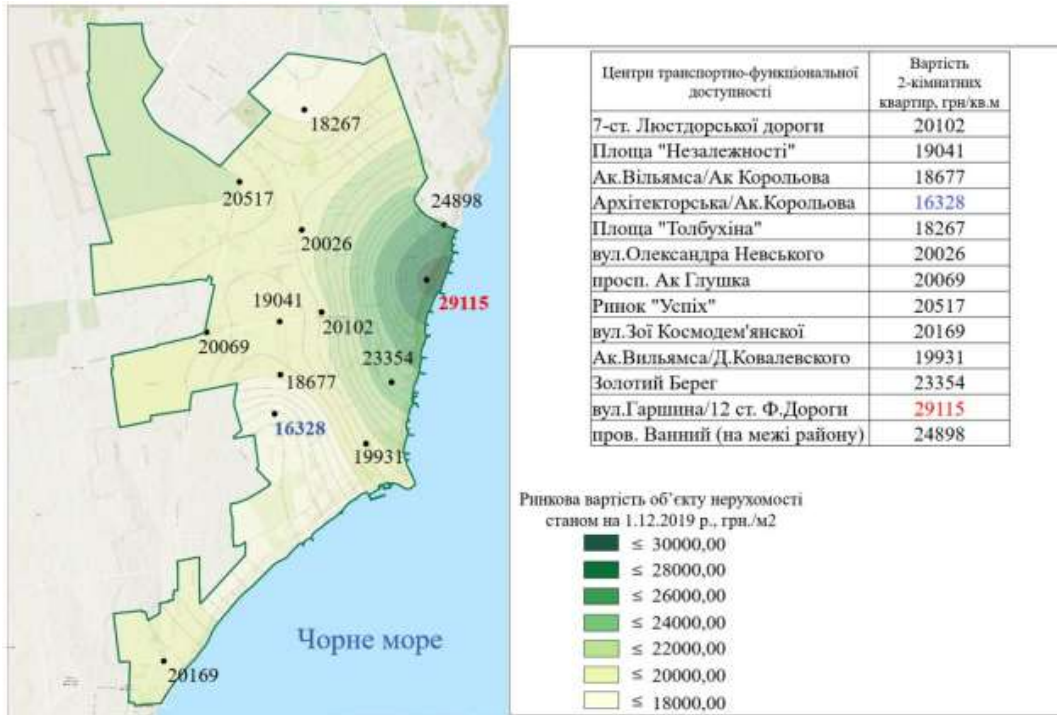

Рисунок 2 - Двовимірна просторова модель ринкових цін нерухомості Київського району м. Одеса станом на 01.04.2023 р.

Отримані результати моделювання дозволили отримати детальну інформацію про характерні просторово-територіальні ринкові значення цін в межах Київського району м. Одеси. Для створення тривимірної моделі нами використано фотограмметричні дані та результати лідарних зйомок м.Одеси, що дозволило отримати високоякісне зображення та створювати реалістичну віртуальну модель. Тривимірна модель дозволила отримати детальну інформацію про земельні ділянки, їх розташування, рельєф, щільність забудови, зонування і інші важливі фактори, що впливають на їх вартість. Використання тривимірної моделі у поєднанні з геоінформаційними системами дозволило проводити різноманітний аналіз території, в тому числі аналіз ризиків, мікроклімату, гідрології та інших аспектів, що суттєво впливають на вартість земельних ділянок.

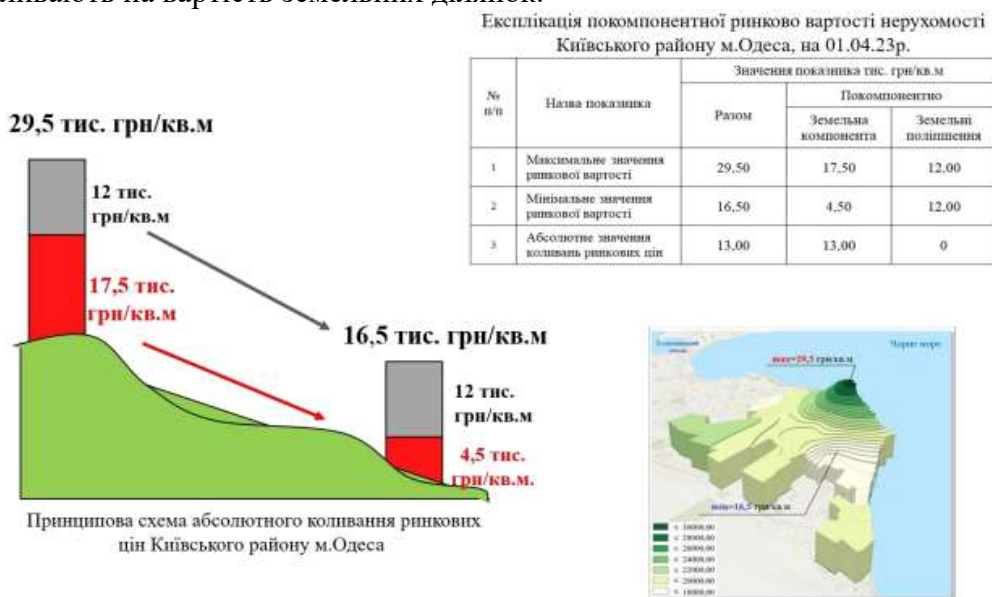

Рисунок 3 - Аналіз просторової динаміки ринкових цін типової нерухомості Київського району м. Одеса

Застосування такого підходу дозволило провести більш точну та об'єктивну оцінку земельної ділянки з урахуванням географічних та економічних факторів, що впливають на її ринкову вартість. Результати дослідження можуть бути використані для прийняття обґрунтованих рішень з питань купівлі, продажу, використання земельних ділянок, прийняття інвестиційних рішень тощо.

Використання тривимірної моделі може у т.ч. допомогти у здійсненні більш точної оцінки окремих масивів земельних ділянок, а також ринкової вартості земельного ресурсу Київського адміністративного району міста, що забезпечує можливість ефективнішого управління земельними ресурсами міста Одеса.

Тривимірне моделювання засобами ARCGIS спрощує проведення аналізу об'єктивності результатів грошового оцінювання територій. За результатами аналізу в Україні існують інституційні вимоги щодо напрацювання ринкових механізмів синхронізації розмірів оподаткування операцій із нерухомістю та оподаткування самої нерухомості із динамікою ринкових змін. Для отримання актуальної та об'єктивної бази оцінки нерухомості міст вимагається періодичний моніторинг та аналіз просторовочасової динаміки ринкових цін нерухомості. З 01.01.2019р по 01.04.2023р максимальні ринкові ціни типової нерухомості в Київському районі м. Одеса у гривневому еквіваленті зросли майже на 40%, у доларовому лише на 17%.

Бібліографічний список

1. Офіційний сайт Мінфін України. Середня ціна квадратного метру м. Одеса України, січень 2023 р. / (Електрон. ресурс) Спосіб доступу: URL: index.minfin.com.ua.
2. Журкин, І. Г. Геоінформаційні технології : навч. посіб. / І.М. Шайтура, О.М. Григоренко, В.О. Борисейко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т 2001– 153 с.
3. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень. К.: Центр учбової літератури, 2014. — 142 с. — ISBN 978-617-673-248-8

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Брожина Анастасія

Науковий керівник: Пилипенко Катерина, д. е. н., професор

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ

Розвиток регіонального туристичного ринку є досить актуальним, він суттєво впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля та будівництво. Стратегічною метою розвитку можна визначити створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів.

Регіональний туристичний ринок - це відкрита соціально-економічна система з високим ступенем саморегулювання, заснована на суворо локалізованих відносинах, пов'язаних з виробництвом, реалізацією та споживанням туристичних послуг і комплексних туристичних продуктів у межах певного регіону, де критеріями виділення регіонального ринку є як місце придбання туристичного пакету, так і місце споживання туристичних послуг, що входять до нього [1].

Об'єктивно туристичний ринок ґрунтується на зростаючих і диверсифікованих суспільних потребах і, як наслідок, поглибленні суспільного поділу праці. Це глобальна система, яка координує співвідношення між попитом і пропозицією, а економічні зв'язки виступають в ролі регуляторів.

Засобом збалансування попиту та пропозиції на туристичні послуги є ціна, яка є ключовим індикатором цілісності локального ринку.

Взаємозв'язок і взаємозалежність елементів ринку визначаються їх функціональними механізмами, ступенем регіональної концентрації та спеціалізації, масштабами діяльності, що є основою для виділення рівня геопросторової організації туристичних ринків на глобальному та національному рівнях.

Рівень геопросторової організації туризму визначається масштабами туристичного споживання. Локалізація споживання в межах держави створює внутрішній ринок туристичних послуг, на якому розвивається внутрішній туризм і задовольняються зовнішні туристичні потреби (іноземний туризм).

Задоволення туристичних потреб за межами держави є напрямком діяльності міжнародного туризму, який передбачає переміщення туристів через національні кордони, і на цій основі формується глобальна форма геопросторової організації туристичного ринку.

Формування регіональних ринків відображається на рівні соціально-економічного розвитку, в основі якого лежать територіальні відмінності, зумовлені протяжністю, складом і розмірами територій, що існують у межах кожної країни, процесом заселення і формуванням кордонів, етнічною та релігійною мозаїкою, а також практиками заселення та господарювання [2].

Дія закону попиту і пропозиції найбільш яскраво проявляється в механізмі формування локальних ринків туристичних послуг. Попит формується в конкретних регіонах з відмінними соціально-економічними характеристиками, рівнями розвитку, умовами і способом життя населення, тобто в конкретних соціально-економічних середовищах.

Формування ринків туристичних послуг відбувається під впливом внутрішніх і

зовнішніх чинників. Одні з них стимулюють туристичну діяльність, інші, навпаки, гальмують її.

На протигагу факторам, що сприяють розвитку туристичного ринку, існують фактори, що гальмують: криза, політична нестабільність, екологічні проблеми, зростання цін, недотримання та невиконання зобов'язань з боку постачальників туристичних послуг.

Структура регіонального ринку туристичних послуг відповідає особливостям споживання туристичних послуг. Цей ринок має два структурних елементи: споживчий ринок, де формується попит на туристичні продукти, і ринок виробників, де здійснюється діяльність, спрямована на задоволення цього попиту [2].

Ринок туристичних послуг функціонує на основі задоволення потреб населення, яке може це собі дозволити, сформованих під впливом об'єктивних умов та суб'єктивних чинників, представлених нами на рисунку.

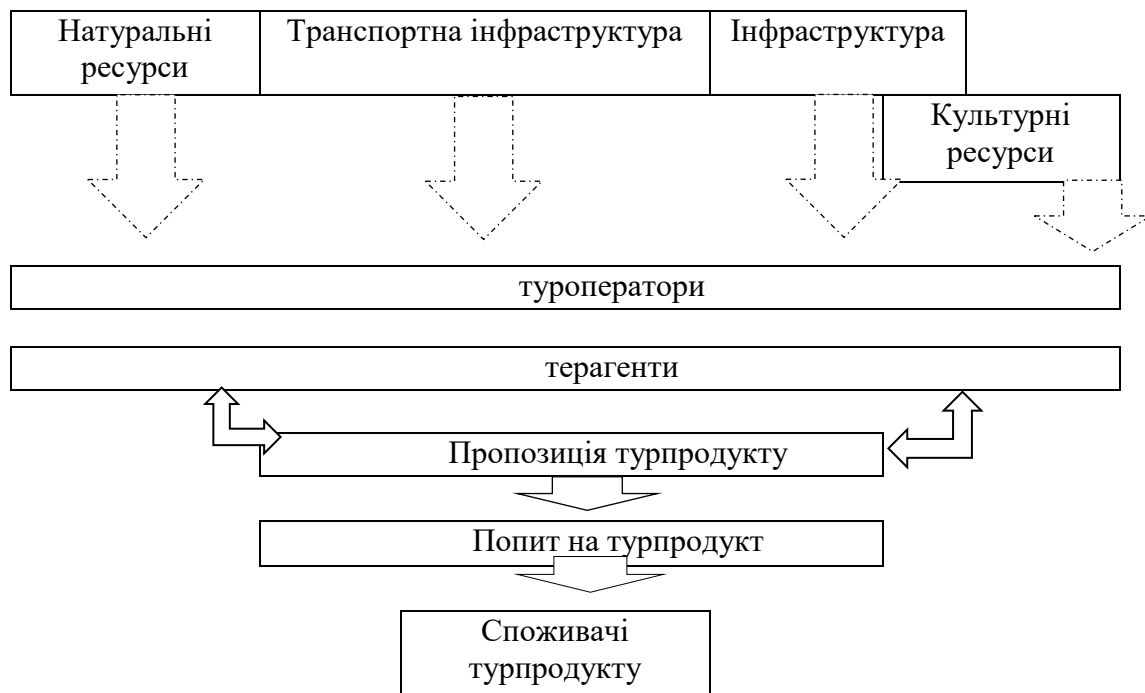

Рисунок - Схема функціонування туристичного ринку

Попит на туристичні продукти є змінною величиною, яка формується за певних умов чисельності населення та способу життя, ритмічність якого визначається ресурсними умовами території.

Як і попит на туристичні послуги, пропозиція на ринку туристичних послуг визначається кількістю товарів, послуг та туристичних продуктів, які виробники готові продати за певною ціною.

Основними факторами, що визначають пропозицію на туристичному ринку є:

- Наявність ресурсів (праця, капітал, технології);
- Продуктивність праці;
- Ціни на ресурси [3].

Функціонування ринку в складних динамічних умовах під впливом різноманітних змінних факторів відображає кон'юнктура ринку. Вона відображає економічну ситуацію, що розвивається в певний час на конкретному ринку під сукупним впливом факторів і умов, що визначають співвідношення між попитом та пропозицією туристичних продуктів, і характеризуються: рівнем і динамікою цін на туристичні продукти та послуги.

Туристичний процес розглядається як загальна ознака, що відображає ринкову взаємодію між споживачами і виробниками туристичних продуктів та просторово-часову

відповідність між попитом і пропозицією з точки зору кількості та структури споживання [4]. Організація споживання закріплена в ринковій структурі, яка базується на стійких зв'язках між споживачами і виробниками, а також між виробниками в процесі створення туристичних продуктів. Локалізація споживання базується на стабільності цих зв'язків відповідно до умов формування попиту та пропозиції і закріплюється в певній територіальній структурі, яка відображає такий вид взаємодії між людською діяльністю і територією, пов'язаний з вимушеним подоланням простору, що є основою туристичного процесу.

Отже, можемо зазначити, що туристичний ринок представляє собою глобальну систему, яка ґрунтується на зростаючих і диверсифікованих суспільних потребах і, як наслідок, на поглибленні суспільного поділу праці. Ринок туристичних послуг може ефективно функціонувати лише при дотриманні рівноваги, тобто задоволення потреб населення і якості на туристичні послуги. Формування ринків туристичних послуг відбувається під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників та факторів. Деякі з них стимулюють туристичну діяльність, інші, навпаки, гальмують її. На противагу факторам, що сприяють розвитку туристичного ринку, існують фактори, що гальмують: криза, політична нестабільність, екологічні проблеми, зростання цін, недотримання та невиконання зобов'язань з боку постачальників туристичних послуг. Лише збалансованість цих факторів дасть можливість розвитку послуг на туристичному ринку.

Бібліографічний список

1. Басюк Д.І. Основи туризмології: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2005. 204 с.
2. Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 153 URL: <https://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/17694/1/%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%98%D0%92%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86%20%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%92%D0%98%D0%A2%D0%9A%D0%A3%20%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83.pdf>
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти)[Текст] : навч. посібник. К.: Альтерпрес, 2006. 436 с. URL:https://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_rtp.htm
4. Marmul Larysa, Marchenko Oksana, Pylypenko Kateryna, Velychko Tetiana and Hranovska Viktoriia, Financial And Taxation Aspects Of Tourism Activities Development, International Journal of Management (IJM), 11 (3), 2020, pp. 287–293. <http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=3>

Бутенко Анастасія

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ

Діловий туризм - це вид туризму, пов'язаний з подорожами для виконання робочих або бізнесових обов'язків. Останнім часом діловий туризм став все більш популярним серед підприємців, бізнесменів та інших професійних категорій людей, які потребують подорожей з метою розвитку своєї кар'єри.

Діловий туризм є важливою складовою економічного розвитку будь-якої країни. Цей вид туризму передбачає поїздки людей з метою ведення бізнесу, укладення угод, проведення

конференцій, виставок та інших подібних заходів. Основною метою ділового туризму є сприяння розвитку бізнесу, наукових досліджень та технологічних інновацій [3].

Для розвитку ділового туризму необхідно розвивати інфраструктуру для проведення різноманітних заходів. До такої інфраструктури належать великі конференц-центри, готелі з відповідними залами для зустрічей та переговорів, аеропорти з розвинутою мережею авіаліній. Крім того, важливим є розвиток транспортної інфраструктури для зручного трансферу.

Особливість розвитку ділового туризму полягає в тому, що цей вид туризму вимагає високої організованості та точності в плануванні подорожі. Через потреби виконання робочих завдань в терміновому порядку, діловий туризм має відмінності від звичайного туризму, де головною метою є відпочинок та розваги. Тому, підприємства та організації, які працюють в сфері ділового туризму, повинні бути готові до швидкої реакції на зміни в планах своїх клієнтів та забезпечити високу якість послуг.

Другою особливістю ділового туризму є його велика важливість для розвитку економіки. Діловий туризм забезпечує зростання економіки в країні, в якій він проводиться, оскільки підприємства та компанії, які подорожують, часто витрачають великі суми на готелі, транспорт та інші послуги. Крім того, діловий туризм може сприяти залученню інвестицій та підвищенню рівня зайнятості в країні, де проводяться бізнес-подорожі. Наприклад, багато конференц-центрів та виставкових комплексів надають робочі місця відповідно до збільшення кількості проведених заходів [1, 4].

Ще одна особливість ділового туризму полягає в його впливі на суспільство. Діловий туризм може бути корисним для розвитку глобального бізнесу, так як він сприяє збільшенню міжнародного спілкування та обміну ідеями. Крім того, діловий туризм може допомогти підприємствам та організаціям знайти нових партнерів та ринки збуту. При цьому, важливо не забувати про екологічні аспекти ділового туризму та його вплив на природне середовище, тому що неправильна організація може принести шкоду навколишньому середовищу та природним ресурсам.

Переваги розвитку ділового туризму не можуть бути переоцінені. По-перше, це створює можливості для розвитку міжнародних бізнес-зв'язків. Багато компаній та організацій використовують ділові поїздки для побудови стосунків з партнерами, залучення нових клієнтів та зміцнення існуючих відносин.

Крім того, діловий туризм стимулює економіку країни. При здійсненні бізнес-поїздок туристи витрачають гроші на проживання, харчування, транспорт та інші послуги, що безпосередньо впливає на розвиток туристичної інфраструктури країни. Також ділові подорожі забезпечують робочі місця для місцевих жителів, зокрема в готельному та ресторанному бізнесі.

Також, діловий туризм сприяє обміну знаннями та досвідом. Під час проведення конференцій, семінарів та інших заходів, учасники мають можливість обмінюватися ідеями, новинками та практичним досвідом, що забезпечує зростання експертизи в галузі.

Ще однією важливою перевагою розвитку ділового туризму є зменшення культурного відокремлення. Діловий туризм дозволяє людям з різних країн та культур познайомитися та зрозуміти один одного краще, що сприяє розвитку міжнародної співпраці та взаєморозуміння.

Отже, діловий туризм може стати важливим інструментом для розвитку сталого туризму [2]. Більшість компаній та організацій дедалі більше звертають увагу на сталість та відповідальність у бізнесі, що сприяє розвитку сталого туризму. При цьому, ділові поїздки можуть стати частиною зусиль компаній та організацій у зменшенні впливу на довкілля, наприклад, шляхом зменшення викидів CO₂ в атмосферу.

Однак, розвиток ділового туризму може мати й деякі негативні наслідки. Наприклад, велике число бізнес-поїздок може спричинити перевантаження транспортних та готельних

послуг у деяких регіонах. Крім того, надмірний туризм може вплинути на місцеве середовище та культуру, що може викликати незадоволення у місцевого населення.

Таким чином, розвиток ділового туризму є важливим елементом сучасної економіки та може мати позитивний вплив на розвиток бізнесу та міжнародних зв'язків. Однак, необхідно враховувати можливі негативні наслідки та приділяти увагу сталості та відповідальності у розвитку ділового туризму.

Бібліографічний список

1. Zaika S. O. The main components of tourist potential // Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 27 жовтня 2022 р. Полтава, 2022. - С. 1418-1420.
2. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. The role of innovations in the development of tourism // Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи [Електронне видання]: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 3-4 листопада 2022 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2022. – С. 76-78.
3. Zaika S. O. Business tourism industry: evolution and principles of organization // Modern Issues of Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work. Monograph. Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 5-45.
4. Музичка Є. О., Петренко В. А. Стан і тенденції розвитку ділового туризму в Україні // Економіка та держава. 2018. № 1. С. 55-60.

Велика Соломія

Науковий керівник: Дидів Ірина, к. е. н., в. о. доцента

Львівський національний університет природокористування

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Рекреація одна з основних форм вільного використання часу людини. Дивлячись на цю індустрію, слід зауважити, що найбільший вклад у її вивчення і нашого розуміння вивчає географія. Рекреація - це активний відпочинок, який сприяє для відновлення або лікування природними, кліматичними, водними або мінеральними шляхами задля їх оздоровчої і культурно-ознайомчої діяльності, дозволяє людям вільно проводити час з користю поза їх постійним проживанням.

У теперішній час еволюція рекреаційної діяльності обумовлює наявність наступних тенденцій:

- зростання значення оздоровчо-рекреаційних, спортивно-рекреаційних та пізнавально-рекреаційних занять;
- відносне зниження значення лікувально-рекреаційних заходів;
- виникнення нових засобів і видів рекреаційної діяльності [1, ст. 2].

Великою роллю у цій діяльності виступають рекреаційні ресурси – сукупність природних та технічних комплексів їхньому відновленню духовних та фізичних сил людини. До них належать явища та об'єкти природного і штучного походження, що використовуються у туризмі, певному лікуванні та відпочинку. Туристично-рекреаційні комплекси включають на такі види як:

- пізнавальний, спортивний, оздоровчий туризм;
- готельні послуги та проживання;
- послуги харчування;
- інформаційна та рекламна підтримка.

У науковій літературі зустрічаються різні підходи до трактування поняття «рекреаційні ресурси», на думку Л. А. Багряної та В. С. Преображенського – це природні, природно-технічні та соціально-економічні геосистеми та їх елементи, які можуть бути використані при існуючих технічних та матеріальних можливостях для організації рекреаційного господарства. Рекреаційні ресурси впливають на територіальну організацію рекреаційної діяльності, формування рекреаційних районів і центрів, на їх спеціалізацію та економічну ефективність [2, ст.16].

Завдяки географічному положенню Україна має значні запаси рекреаційних ресурсів, до них можуть належати географічні об'єкти, що використовуються в цілях відпочинку, лікування та оздоровлення населення. Також в таких цілях використовуються природні та антропогенні походження, вони мають такі ж самі види відпочинку та є сприятливими для туристично-рекреаційної діяльності. В Україні найбільше значення мають рекреаційні ресурси Карпат, приморські території Одеської, Миколаївської, Донецької областей. Для кожної рекреаційної території важливою є її рекреаційна місткість, обумовлена природно-ресурсним потенціалом регіону, яка розраховується за кількістю відвідувань на рік та добу.

Перспективами розвитку туристично-рекреаційної діяльності в Україні є сильні сторони розвитку цієї діяльності, наприклад, те що країна перебуває у близьких розташуваннях з іншими кордонами країн, це дозволяє залучити іноземні інвестиції. Але в той же час в Україні є деякі застарілі рекреаційні комплекси та проблеми з фінансуванням туристичної галузі. Україна – це країна, для розвитку якої потрібно створити рекламну систему та налагодити випуск якісних товарів та послуг туристично-рекреаційної сфери.

Туристично-рекреаційна діяльність повинна розвиватись на високому рівні і кожна влада своєї країни повинна вносити кошти у територіальний розвиток громад. Кожна людина хоче відпочити чи оздоровитись природними шляхами на екологічно чистих територіях, вживаючи екологічно безпечні продукти харчування.

До головних проблем даної галузі слід віднести наступне по-перше, це відсутність належного інвестування та зацікавленості з боку держави; по-друге, це екологічні проблеми. Останній фактор є характерним, перш за все, у зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС 1986р. Більшість готелів, мотелів, кемпінгів, санаторіїв, баз відпочинку та туристичних баз будувалися за проектами що сьогодні не відповідають міжнародним стандартам. Мережа їх активно формувалася у період масового туризму, з інтенсивною експлуатацією та несвоєчасним капітальним і поточним ремонтом, що може призвести до значного зносу цих будівель та оснащення [3].

У 2019 році великою всесвітньою проблемою стала пандемія COVID-19, тому це почало впливати на розвиток цієї галузі, появилася можливість для розвитку внутрішнього туризму, особливо в екологічно-чистих регіонах. Кількість міжнародних туристів скоротилось на 56%. Станом на 2020 рік вартість втрат складала понад 320 млрд тис грн., усі країни зазнали кризову ситуацію у туристичній сфері. В даний час значною проблемою для України стали бойові дії, які ведуться в даний час з агресором РФ. Це також призводить до таких глобальних проблем, що самі українці та туристи різних країн не можуть здійснити безпечну подорож нашою країною.

Безпосередньо значною мірою на потужність чи сезонність туристичного бізнесу впливає природний чинник формування цінностей політики у межах головних туристичних районів світу та України. Клімат актуалізував одну з проблем розвитку рекреаційної індустрії світу – проблему пікового завантаження розміщення туристів і сезонності робочих місць. Комфортність клімату та погоді умови мають особливий вплив на самопочуття

здоров'я людини є визначальним, а здебільшого навіть найважливішими чинниками розвитку більшого функціонального типу територіальних рекреаційних систем, туристичних комплексів і багато видів туризму. Сприятливість тропічного, помірною і субтропічного клімату дає можливість розвивати майже всі види рекреаційно-туристичної діяльності. Кліматичні умови України дозволяють організувати масовий літній відпочинок протягом 140-145 днів у північно-західних регіонах, 180-190 днів — у степовій зоні морського узбережжя, 220 днів — у південній частині Криму [4].

Україна має всі об'єкти та передумови, щоб стати однією з найкращих у цій галузі, однак аналіз сучасного стану свідчить про те, що ефективність її діяльності стримується через не вирішеність багатьох проблем. Завдання подальшого розвитку полягає у забезпеченні доступності санаторно-оздоровчих та туристично-рекреаційних послуг для всіх верств населення країни.

В такому випадку необхідно розробляти ефективні інвестиційні проекти для організації і розвитку рекреації та туризму. Туристично-рекреаційна діяльність з кожним днем потребує ретельного контролю і вирішення певних проблем, ця діяльність є перспективною для розвитку сільських територій та цілої країни, є запорукою модернізації наявного потенціалу держави, дає можливість забезпечити конкурентоспроможність серед інших пріоритетних секторів діяльності.

Бібліографічний список

1. Пангелова Н.Є., Пангелов Б.П. Сучасні тенденції у розвитку рекреаційної діяльності населення України. *ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/4.1/37.pdf>
2. Іванченко Н. М. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційного туризму. *Ефективна економіка* № 5, 2015. С. 16. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4112>
3. Морозова О. С., Морозов О. В., Волочнюк Є. І. Розвиток рекреаційно-туристичної діяльності в умовах змін клімату. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/28_2_2019ua/10.pdf
4. Рекреаційні ресурси та специфіка їх господарського використання. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://buklib.net/books/24141/>

Владика Олеся

Науковий керівник: Мельничук Галина, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

УКРАЇНСЬКІ «МАЛЬОВАНІ ХАТИ» ЯК СУЧАСНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РЕСУРС

Об'єкти нематеріальної культурної спадщини українського народу заслуговують особливої уваги серед туристичних ресурсів України і виступають підґрунтям пізнавально-екскурсійного, етнографічного, прочанського, сільського й інших видів внутрішнього та в'їзного туризму.

Мальована хата - це українська душа, це прагнення краси і гармонії, це одне з неповторних явищ народної культури. Традиції декоративного розпису житлових та господарських приміщень є органічною частиною нашої культури. Навесні господині білили

хату й наносили всередині і ззовні пишні орнаменти, які не лише захоплювали своєю красою, а й оберігали мешканців садиби від усілякого лиха. Практично в усій Україні практикувалося нанесення червоної (у деяких місцевостях використовували жовтий або синій колір) оберегової смуги навкруги усієї споруди трохи вище долівки. Часто захисними смугами обводили не тільки приміщення, але й вікна та двері. Головні ж узори розташовувались усередині приміщення. Як правило, розписували піч і стіни, іноді - стріху. Найчастіше хату розписували квітами. Серед найулюбленіших і частовживаних сюжетів - дерево життя. У гуцулів, крім того, використовувалися й церковні сюжети. [6]

Український настінний розпис сягає своїм корінням ще часів трипільської культури. Про це свідчать археологічні знахідки, зокрема зображення на стінах сови, барвінку, гілок із квітами, букетів. В історико-культурному заповіднику «Трипільська культура», що у селі Легедзино Черкаської області, розписані темночервоною фарбою дерев'яні стіни, які є головною ознакою цих «мальованих хат». Особливості будови трипільських хаток нагадують пізніші українські хати та сучасні екобудинки, які зараз популяризуються і розбудовуються.[5]

Одним із найвідоміших зразків українського декору став петриківський розпис, який внесений до переліку Репрезентативного списку ЮНЕСКО, і є одним з найкращих взірців нематеріальної культурної спадщини людства. Петриківський розпис прославив українських майстрів народної творчості в усьому світі. Чимало будівель та церков у різних країнах розписані «петриківкою» українських умільців.

Техніка петриківського розпису виникла у 17ст. разом з приходом у Петриківку, що на Дніпропетровщині, перших поселенців. З того часу петриківський розпис став невід'ємною частиною українського побуту. Люди, будуючи світлі хати-мазанки, розписували їх пишними квітковими малюнками, створюючи цілий художній літопис флори та фауни Придніпров'я.

Сьогодні в Петриківці за власними ескізами та виключно за своїми ідеями працює шістдесят майстрів. Туристи можуть відвідати музей народної творчості з витворами народних умільців, спробувати створити власний шедевр у петриківському стилі та придбати унікальний сувенір.

Славетна українська майстриня Марія Примаченко, яка є представницею «наївного мистецтва», розпочала свій творчий шлях з розпису власної хати. Результат перевершив будь-які очікування: із першим замовленням незабаром звернулися сусіди.

Минулого року у світі стався справжній бум на творчість української художниці Марії Примаченко: у травні роботи мисткині стали частиною головної програми Венеційської бієнале, а про її творчість написали головні медіа світу. В Україні кошти від продажу роботи Марії Примаченко, яку здійснив Фонд Притули, цього року принесли пів мільйона доларів для Збройних сил. Але, на жаль, сприяли цій хвилі зацікавленості трагічні обставини: повномасштабна війна в Україні та, зокрема, знищення російськими окупантами музею в Іванкові, де зберігалася частина спадщини мисткині (на щастя, деякі роботи вдалося врятувати). [8]

Вінниччина є єдиною областю в Україні, де проводиться унікальний культурно-мистецький проєкт «Мальована хата» з метою відродження традицій українського народного малярства та популяризації настінного розпису хат у подільських селах. Проєкт вже охопив такі села: Сліди, Серебринець Могилів-Подільської, Безводне, Буша Ямпільської, Наддністрянське, Долиняни Мурованокуріловецької, Носиківка Шаргородської та Гонтівка Чернівецької територіальних громад. А також донедавна хати почали розмальовувати у селах Восводчинці та Сказинці Могилів-Подільської міської територіальної громади. [1]

На Львівщині у селі Поморяни з великою культурною спадщиною, гарними панорамами, розвивають зелений туризм. Проєкт «Мальовані Поморяни» розкрутився настільки, що люди, яким набридли галасливі і метушливі міста, особливо з початком війни,

почали заселятися у покинутих оселях, оживляючи вимираючі села. Кожна з хаток має «кольорову» назву за відтінком столярки – оливкова, синя, бірюзова, темно- і світло-зелена, карамельна, гірчична, кольору осінньої ночі та сушеної м'яти. Люди, що зважилися на придбання нерухомості в час війни, розуміють цінність автентики, завжди мріяли мати історичні хатинки зі старими п'єсами. Так покинуті оселі в Поморянах стали власністю журналістів, дизайнерів, художників, фахівців ІТ сфери та навіть медиків. [2]

Бажання щораз більшої кількості українців співпали з місією ініціативи «Спадщина.Ua», яка займається порятунком і відновленням історичної архітектури. Професійний досвід та менеджерські навички її засновниці Ганни Гаврилів допомогли задовільнити клієнтські запити і за півроку лише в одному селищі Поморяни вдалося відновити вже понад десяток старих спорожнених сільських хат.

Поморяни – не єдине селище, де Ганна Гаврилів відроджує старі хати. Інші об'єкти обирає в тих місцевостях, де є прив'язка до проєктів «Спадщина.Ua», або в громадах з історичною архітектурою, туристичним потенціалом. Так вдалося врятувати стару хату в Чішках, що біля Олеського замку, у Воловому біля Бірки, де фонд Ганни займався відновленням будівлі колишнього спортивного товариства «Сокіл». А в Глинянах, які є центром килимарства, виявили фантастичну знахідку в щойно придбаній хатці – дерев'яну балку з вирізьбленою датою будівництва, ім'ям архітектора та перших власників. [2]

В селі Ображіївка на Сумщині готують екотуристичні локальні зони для розвитку туризму. Хатинку вже розмалювали в етностилі місцеві художники, де зображені лелеки та мальви, а також туристи можуть там відпочити, оселитися на час, пожити. Шосткинську ОТГ планують розширити на «туристичні магніти» з метою розвитку внутрішнього туризму, і перейти з Ображіївки до Остроушки. [7]

Самчики - село на Хмельниччині, яке відоме на всю Україну тим, що є осередком Самчиківського народного розпису. Основна тематика даного розпису – це рослинні мотиви в поєднанні з геометричними у найрізноманітніших їх інтерпретаціях. Кожен орнамент має свою назву, за якою його відразу ж можна впізнати. Кольорова гама Самчиківського розпису має традиційний сакральний зміст, який спирається на слов'янські вірування та етнічну культуру.

У 2017 році за сприяння мистецької ініціативи «UAmaze», спільно із Хмельницьким обласним науково-методичним центром культури і мистецтва та Українським культурним фондом Самчики взяли участь у проєкті створення арт-села. Місцеві художники та волонтери із Києва розмалювали будинки, паркани, автобусні зупинки місцевим розписом «Самчиківка». [3]

У Полтаві в рамках проєкту «Мальована хата» започаткували мистецький рух, в якому беруть участь майстри декоративного розпису й усі, хто має хист до малярства й любить традиційне народне мистецтво. Разом люди розписують райськими квітами, птахами, дивовижними орнаментами сільські хати, музеї, магазини, зупинки. [4]

«Мальовані хати» України є важливим туристичним ресурсом, який відроджує та популяризує настінний розпис хат і прокладає шлях для порятунку малих громад. Від влади вимагається не так і багато: створити базові умови – дороги, комунікації, дати можливість реалізувати свої ідеї.

Враховуючи туристичну привабливість та міжнародний охоронний складник, «мальовані хати» можуть стати основою формування туристичного іміджу територій. Для збільшення їх туристичної атрактивності як елементів нематеріальної культурної спадщини необхідно проводити маркетингові заходи з метою популяризації. Серед таких заходів: фестивалі, свята, конкурси, розробка та просування туристичних маршрутів, майстер-класи, видавництво науково-популярної літератури та промоційних матеріалів, виробництво відеоматеріалів, презентація сувенірної продукції, конференції, семінари, симпозиуми тощо.

Саме ці заходи і складають левову частку туристичної атрактивності регіону, які приваблюють туристів.

Бібліографічний список

1. «Мальовані хати» у селах на півдні Вінничини [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://vinnytsyanews.com.ua/news/malovani-haty-u-selah-na-pivdni-vinnychchynu>
2. Кольорові хатки Помор'ян [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/kolorovi_hatki_pomoryan_n1558394
3. Про унікальність Самчиківського розпису [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://unas.news/articles/306-pro-unikalnist-samchykivskoho-rozpisu.html>
4. Райські пташки на вдовиній хаті [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/rajski-ptashki-na-vdovinij-hati/>
5. Сім чудес Трипільської культури. Як жили і куди поділися трипільці? [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/trypilska-kultura-ukrayina/31078240.html>
6. Традиції декоративного розпису житла в культурах народів світу [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://ocnt.com.ua/tradici%D1%97-dekorativnogo-rozpisu-zhitla-v-kulturax-narodiv-svitu/>
7. У Шосткинській ОТГ створюють екобудинки для туристів [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://shostkanews.city/articles/94790/u-shostkinskij-otg-stvoryuyut-ekobudinki-dlya-turistiv>
8. Що потрібно знати про художницю Марію Примаченко [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://vogue.ua/article/culture/art/chto-nuzhno-znat-o-marii-primachenko-32145.html>

Воробйов Ілля, Яковенко Діана

*Науковий керівник: Худавердієва Вікторія, к. е. н., доцент
Державний біотехнологічний університет*

ТУРИЗМ: ЯК ГОЛОВНИЙ АСПЕКТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Туризм сьогодні є нормою життя і одночасно є однією з галузей економіки, що розвиваються. Сучасний туризм - це непередбачуваний, творчий процес, у якому місто виступає як туристична дестинація. Саме дестинація є предметом туристичного інтересу. Зокрема, зростає інтерес до міст. Зростання інтересу до відвідування великих міст дозволяє виділити новий вид подорожей – міський туризм. Міський туризм - відносно новий напрямок туризму, незважаючи на те, що відвідування міст, як географічних або територіально-організаційних елементів - одна з найдавніших форм подорожі, яка відома ще з періоду Стародавньої Греції та Риму. На той час міста відвідували переважно з політичних чи економічних (торговельних) причин. Крім цього, у той період зародилося таке поняття, як подієвий туризм, коли міста відвідували для участі в будь-якій події (наприклад, гладіаторських боїв) [1]. Туризм є одним з секторів, який розвивається найбільш стабільно і становить основу економіки багатьох розвинених країн світу та країн, що розвиваються. В зв'язку з швидкими темпами зростання світовий туризм визнаний економічним феноменом

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

XX століття. Протягом багатьох років туризм незмінно доводив свою стійкість і здатність не тільки «приходити в себе» після економічних криз, а й сприяти більш широкому економічному і соціальному відновленню [1]. У 2019 році цей вид індустрії приніс 10% світового ВВП і приблизно стільки ж міжнародного ринку праці. Щодо України, то цей показник за останні 20 років коливається в межах від 8,7% у 2005 році до 5,2% у 2019 році [2] (це найнижчий показник за весь період дослідження, і нажалі причин для такого падіння достатньо) (таблиця).

Таблиця - Загальне туристичне споживання всередині країни (України) у динаміці за 2000-2019 роки (за даними КНОЕМА)

№ з/п	Показники	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
1	Туризм, загальний внесок у ВВП (частка, %)	7,2	8,7	7,6	5,4	5,4	5,6	5,4	5,2
2	Туризм, загальний внесок у ВВП (млрд. дол. США)	2,2	7,5	10,4	4,9	5,1	6,3	6,8	7,1
3	Туризм, внутрішнє споживання (млрд. дол. США)	1,9	6,2	8,9	4,3	4,4	5,3	5,9	6,2
4	Витрати міжнародних туристів усередині країни (млрд. дол. США)	0,5	3,4	4,5	1,4	1,5	1,7	2,0	2,2
5	Витрати міжнародних туристів у країні, реальний темп приросту (%)	19,4	-6,3	-3,4	-7,1	5,4	0,0	6,6	5,5
6	Туризм, витрати резидентів усередині країни (млрд. дол. США)	1,4	2,8	4,3	2,9	2,9	3,5	3,9	4,0
7	Туризм, витрати резидентів у країні (частка, %)	4,2	3,1	3,1	3,1	3,0	3,0	3,0	2,8

Інтерес до міст дозволяє виділити новий вид подорожей – міський туризм. Сьогодні цей молодий напрям у сфері туризму, не дивлячись на те, що переміщення між населеними пунктами – форма подорожей, яка знайшла популярність ще в Стародавній Греції і Римі. Мета міст визначалася, як правило, економічними і політичними мотивами, в той же час паралельно виникло уявлення про подієвий туризм, коли подорожі була участь в якомусь заході. У 1997 році було сформульоване визначення міського туризму, яке в словник загальної географії Г. Лезера [3] в наступному формулюванні: «Міський туризм являє собою короткострокові (звичайно 1–4 дні) міста з наступних причин: інтерес до історії або мистецтва міста, інтерес до подій і придбання різних видів товарів в даному місті». Дослідники Г. Нойенфельдт і О. Розе [4] характеризують термін «міський туризм» в двох варіантах залежно від цілей міст. Перший варіант передбачає з особистих причин (для того, щоб насолодитися атмосферою, оцінити архітектуру, зрозуміти спосіб життя міських жителів). У другому варіанті йдеться про у форматі екскурсійних турів вихідного дня. Надалі Д. Клок і К. Кестер класифікували і уточнили поняття «міський туризм», заклавши основну мету подорожі в міста, пов'язавши їх з культурно-пізнавальною сферою, а також різноманітними міськими заходами [1].

Місто може запропонувати різноманітні продукти або послуги, що стають об'єктами, які вимагають люди на туристичному ринку. Продукт, який місто має надати туристам, може

бути матеріальним або нематеріальним. Міські послуги: транспорт, будівництво, архітектура. Вплив міського туризму має як позитивні так і негативні наслідки. Він є для країн: джерелом зайнятості, зростаючих доходів, причиною культурного та соціального зростання. Негативними наслідками є: забруднення повітря, шум, зниження доступності центру міста та визначних пам'яток, важливих для місцевих жителів. У XXI столітті міський туризм можна розцінювати як своєрідний феномен сучасного розвитку. Вплив міського туризму можна відмітити в різних областях життєвої діяльності соціуму. Він впливає на економічну, соціокультурну, інноваційну сфери життєдіяльності суспільства. Розвиток міського туризму сприяє поглибленню і розвитку культурних зв'язків між містами і регіонами. Міський туризм дає можливість набагато краще місцевих жителів, зрозуміти характер, темп і стиль життя городян, з'ясувати національні особливості і мотиви поведінки жителів.

Активізація міського туризму дозволяє додатковий ресурс у виді фінансових відрахувань до бюджету регіону, які при правильному використанні можуть бути на пам'ятників архітектури, на міського простору і облагороджування території. Міський туризм робить вплив на розвиток інфраструктури міста, сприяє зростанню інвестицій, ініціює розвиток соціальної складової. Вплив міського туризму на економіку окремих регіонів полягає в значному зростанні ВВП, позначається на формуванні міського середовища, що, у свою чергу, підвищує рівень якості життя населення [1]. Крім цього міський туризм пролонговану дію на економічний розвиток суміжних галузей, таких як транспорт, торгівля, виготовлення сувенірної продукції і т. д.; є одним з рушійних соціально-економічного розвитку регіону. Міський туризм має великі перспективи для розвитку в Україні. Він ґрунтується на потужній природно-рекреаційній та історико-культурній базі. Туристична діяльність у містах країни набуває все більшого поширення. Особливо важливу роль у міському туризмі відіграє випереджальний розвиток розважального туризму. Туризм, як найважливіший елемент світової економіки входить в кожну з 17-ти Цілей сталого розвитку, визначених глобальним порядком денним ООН до 2030 року. 11-та мета спрямована на те, щоб зробити міста інклюзивними, безпечними, життєздатними і стійкими для жителів і відвідувачів [5].

Туристичний продукт в містах являє собою ланцюг різних послуг і продуктів, що включає в себе транспорт, розміщення, харчування, екскурсійне обслуговування, розваги та багато супутніх сервісів. Кожна ланка в цьому ланцюзі впливає на цілісне сприйняття туристом дестинації, а значить повинна відповідати всім вимогам і стандартам безпеки, якості і екологічності. Необхідно розвивати систему збору статистичних даних в міському туризмі через традиційні та альтернативні канали, а також провести збір та аналіз даних. Також необхідно залучати державні, а також приватні і прямі іноземні інвестиції в розвиток інфраструктури туристичного сектора і створення нових туристичних об'єктів, атракцій та продуктів. Для зниження фактора сезонності необхідно сприяти розвитку міських подій і формувати у згоджені календарні заходи [1].

В умовах глобалізації та стрімкого розвитку технологій усі міста мають рівні можливості для розвитку міського урбан - туризму. Особливо привертають увагу міжнародних туристів світові (глобальні) міста, що вирізняються високим ступенем ділової активності та політичним, економічним та культурним потенціалом. Аналіз еволюції і сучасного стану розвитку міського туризму продемонстрував, що даний вид туризму перспективним, оскільки позитивну дію на економічну, соціокультурну, інноваційну сфери життєдіяльності сучасного суспільства.

У результаті проведеного аналізу можна відзначити, що у XXI столітті міський туризм можна розглядати як своєрідний феномен сучасного світу. Вплив міського туризму можна побачити у різних галузях життєдіяльності соціуму. Він впливає на економічну, соціокультурну, інноваційну сфери життєдіяльності суспільства [3,6,7]. Розвиток міського

туризму сприяє поглибленню та розвитку культурних зв'язків між містами та регіонами. Міський туризм дає можливість набагато краще дізнатися місцевих жителів, зрозуміти характер, темп і стиль життя городян, з'ясувати національні особливості та мотиви поведінки мешканців. Можна констатувати, що розвиток міського туризму у регіоні сприяє розвитку суміжних галузей, що, своєю чергою, дає можливість отримати мультиплікативний ефект, зокрема: сприяє розвитку та збільшенню завантаження засобів розміщення; впливає на вдосконалення міської інфраструктури; доходи, залучені з допомогою туризму, реалізують в розвитку міського господарства; впливає на соціальне життя регіону; оптимізує екологічну обстановку та режим природокористування; створює вторинний попит на продукти, послуги і т. д. Отже, варто підкреслити, що активізація міського туризму дозволяє отримати додатковий ресурс у вигляді фінансових відрахувань до бюджету регіону, які при правильному використанні можуть бути спрямовані на утримання пам'яток архітектури, благоустрій міського простору та облагородження території. Міський туризм впливає на розвиток інфраструктури міста, сприяє зростанню інвестицій, ініціює розвиток соціальної складової.

Бібліографічний список

1. Тищенко О.Л., Параніна А.П. Міський туризм як ефективний інструмент розвитку туристичного потенціалу України. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 421 с. С.80-81.
2. KNOEMA. Світовий атлас даних. URL: <https://business.knoema.com/about-team/>
3. Hartmut Leser (Hrsg.) Diercke Wörterbuch Allgemeine Geographie. Leser Hartmut. Munchen, Braunschweig, 1997. 125 p.
4. Henrike Neuenfeldt, Olaf Rose. Stadttourismus als Wirtschaftsfaktor in Aachen. URL: <https://www.geogr.uni-goettingen.de>
5. НТОУ у партнерстві із WTCF оголошує 2021 роком міського туризму. URL: http://www.ntoukraine.org/year2021_ua.html.
6. Харків ініціював проведення Року урбан-туризму. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3174384-harkiv-iniciuvav-provedenna-roku-urbanturizmu.html>
7. Ліптуга І.Л. Прес-реліз 5-го Глобального Саміту з міського туризму директора департаменту туризму та курортів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://mw.com.ua/?oid=17794&sid=13347>.

Гребінюк Вадим

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

ЧИННИКИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПОПИТУ НА ПОСЛУГИ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ В ДОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Туризм є основним джерелом доходу в багатьох країнах. Дана галузь створює нові робочі місця, підвищує рівень життя та допомагає країнам заробляти більше грошей. Через це туризм є важливою частиною сучасної світової економічної системи. Вона відіграє провідну роль у розвитку світового ринку та допомагає вирішити багато суспільних проблем [1, с. 44]. Сучасна індустрія туризму в Україні стикається з серйозними проблемами. Ці проблеми включають відсутність відповідних матеріалів для підтримки їх розвитку, значне зниження якості та популярності послуг і загальну прогалину суспільного інтересу.

Наприклад, через ці чинники сьогоденний стан туризму в Україні вважається кризовим. В нашій державі спостерігається збільшення кількості туристичних організацій по всій країні. Також підтримуються високі темпи будівництва туристичних об'єктів, які відповідають високим світовим стандартам. Крім того, спостерігається зростання кількості українців, які виїжджають у закордонні поїздки [2, с. 120].

Значний вплив на економіку має туризм. Останні дослідження експертів показують, що позитивний ефект від туризму зростає з кожним роком. Україна має високу концентрацію курортно-рекреаційних зон завдяки своєму географічному положенню в Європі. Це різні бальнеологічні процедури, такі як грязьові ванни та мінеральні води на морському узбережжі та в Карпатах. У країні приблизно дев'ять мільйонів гектарів, або п'ятнадцять відсотків загальної суші, призначено для цих цілей [2, с. 122]. Про туристичний потенціал України свідчить їх доступ до природних і курортних лікувальних ресурсів [3]. Закон України «Про туризм» декларує, що країна добре підготовлена до розвитку індустрії туризму [4]. Україна має широкий спектр природних і рекреаційних ресурсів, а також культурної та історичної спадщини. Крім того, зручне географічне розташування та сприятливий клімат. Усі ці фактори дають Україні конкурентну перевагу, коли йдеться про пропонування туристичного продукту. Незважаючи на те, що туристичний сектор в Україні ще нерозвинений, він становить від півтора відсотки до трьох відсотків ВВП країни. Його головний виклик на даний момент полягає в бюрократичних, військових, економічних, екологічних і культурних ускладненнях [4].

Європейська інтеграція України є одним із найважливіших сучасних трендів. Вона має потужний вплив на процеси реформування туристичної галузі. Не менш важливим є процес глобалізації. Він призводить до збільшення труднощів для державних органів, коли вони намагаються рекламувати свою туристичну діяльність. Незважаючи на це, суттєвих змін у бізнес-середовищі не відбулося. Крім того, не відбулося суттєвих змін щодо залучення інвестицій та отримання бюджетного фінансування соціальних програм у сфері туризму [5, с. 74-82].

Відсутність в Україні належної системи підтримки туризму продовжує гальмувати розвиток галузі [3]. Надання нових варіантів авіарейсів і залізниць створює стимули для розвитку основних туристичних місць. Технології, що використовуються в індустрії туризму нашої країни, вважаються застарілими. Відсутність використання сучасних технологій, таких як електронні інформаційні путівники до готелів і транспорту, робить туристичну галузь України відсталою. Туристичний ринок України потребує уважного спостереження, щоб зрозуміти негативний прогрес галузі та визначити необхідні передумови для туристичного ринку для виходу на світовий рівень. Крім того, це може допомогти відстежити відродження інформаційних технологій в Україні та запровадити їх подальше використання, як чинника майбутнього зростання. Туристична інфраструктура України потребує державних податкових пільг, щоб підвищити свою популярність серед туристів. Європейське ділове середовище є привабливим для багатьох інвесторів через зниження ставок ПДВ у деяких країнах. Зниження ставок ПДВ позитивно впливає на привабливість української продукції, оскільки підвищує прибутковість будь-якого бізнесу, який її продає [6, с. 70-76].

В минулих роках на нашу державу припадало лише вісім відсотків усіх іноземних відвідувачів щорічно. Більшість санаторно-курортних та оздоровчих закладів є застарілими, з низькою конкурентоспроможністю. Ними щорічно користується менше сорока відсотків річної кількості відвідувачів. Лише тридцять відсотків коштів на реконструкцію та будівництво надходять із приватних коштів, внутрішніх та міжнародних інвестицій.

Туристично-рекреаційні території часто мають низький рівень розвитку єдиної транспортної мережі, придорожного сервісу та інформаційних засобів. Крім того, у них відсутня комунальна інфраструктура, включаючи дорожнє покриття, безпеку на дорозі та доступні ресурси, що обмежує мобільність населення та якість туристичного продукту

країни [7, с. 210]. Деякі райони не мають належної туристичної інфраструктури, незважаючи на багату історичну та культурну спадщину. Насправді ж багато об'єктів історико-культурної спадщини знаходяться у великих містах [7, с. 211]

Внутрішній туризм потребує більше часу та грошей від держави, ніж виїзний. Це також менш вигідно, оскільки потребує значно більше грошей. Багато туристичних компаній віддають перевагу виїзному туризму, оскільки він дозволяє їм використовувати вже існуючі туристичні маршрути та охопити більшу кількість зацікавлених громадян. Саме тому українські туристичні підприємства почали приділяти багато уваги виїзному туризму [7, с. 209].

Прогрес туристичного бізнесу в Україні вимагає розуміння того, що сучасний туризм впливає на всі аспекти суспільства. Розглядаючи стан туристичної індустрії України, необхідно розглядати туризм у цілому, як галузь економіки та частину життя клієнтів [8, с. 18-20]. Залучення більшої кількості коштів через туристичний напрямок може допомогти покращити фінансове та соціальне становище країни. Крім того, це може покращити систему освіти країни, заохотити створення нових напрямів туризму та покращити положення та статусність України на міжнародному ринку.

Бібліографічний список

1. Travel & Tourism 2015. – London : World Travel & Tourism Council, 2015.
2. Арбузова Ю. В. Перспективні напрями розвитку зеленого туризму в Україні / В. Д. Яковенко // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – 2014. – Вип. 3, 4.
3. Гордієнко В. Туризм – рушій соціально-економічного розвитку країни [Електронний ресурс] // XIII Міжнародний економічний форум. 2013. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/gordienko.pdf
4. Про туризм [Електронний ресурс] : Закон України № 324/95-ВР від 15.09.1995 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Зікеєва С. Г. Туристична галузь України в період євроінтеграції: соціально-економічний аспект // Економіка і менеджмент культури. – 2013. – № 1.
6. Кравцова А. В. Модель державно-приватного партнерства в сфері українського туризму // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі (серія «Економічні науки»). – 2016. – № 1.
7. Примак Т.О. Маркетингова підтримка туристично" го іміджу України [Електронний ресурс] / Д.С. Примак. —
8. Талалай В. В. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні / В. В. Талалай // Матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції «Інновації та науковий потенціал світу» (м. Київ, 17.03.2016 р.). – Вінниця : Видавництво-друкарня «ДІЛО», 2016.

Григорчук Ольга

Науковий керівник: Лемко-Мельник Ольга, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Зелений туризм в Україні - це форма туризму, що базується на екологічних та природних ресурсах країни та спрямована на збереження та охорону навколишнього середовища. Сільський зелений туризм в Україні пропонує туристам можливість

насолоджуватися природою, культурою та традиціями країни, а також познайомитися з місцевими жителями та долучитися до різноманітних екологічних та соціальних проєктів. А також може включати в себе відвідування національних парків, заповідників, сільських господарств, місцевих ринків та фестивалів, екологічні прогулянки, кемпінги та інші форми активного відпочинку, такі як велосипедні прогулянки, піший туризм, верхова їзда та інші, знайомство з традиціями та культурою місцевих жителів, органічним сільським господарством та іншими аспектами сталого розвитку. Зелений туризм може сприяти розвитку економіки та зменшенню негативного впливу на довкілля, оскільки попит на екологічно чистий відпочинок стимулює розвиток екологічно чистих технологій та інфраструктури. Також він може підвищити обізнаність громадськості про природу та її значення для нашого життя, що може допомогти в збереженні природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Основна ідея сільського зеленого туризму полягає в тому, щоб допомогти розвивати сільські регіони через привабливість для туристів, стимулювати збереження природного середовища та культурних цінностей, а також підтримувати традиційні заняття та ремесла. Цей вид туризму є корисним як для туристів, які мають можливість побачити нові місця та познайомитись з місцевими жителями та їх культурою, так і для сільських регіонів, які можуть отримати додатковий прибуток та стимулювати розвиток місцевої економіки.

Сільський зелений туризм - це не тільки цікавий та затишний відпочинок у селі, а й ефективний інструмент для розвитку місцевих господарств та підтримки сільського розвитку в цілому. Для сталого розвитку сільського зеленого туризму в Україні можна розглянути такі напрямки:

✓ Підвищення якості послуг та пропозиції. Важливо, щоб місцеві господарства, які надають послуги сільського зеленого туризму, мали можливість покращувати якість своїх послуг, пропонувати нові види відпочинку, розвивати інфраструктуру та забезпечувати комфортний відпочинок для туристів.

✓ Просування та маркетинг. Необхідно розвивати сільський зелений туризм як цікаву та незвичну форму відпочинку, залучати до нього туристів як з України, так і з-за кордону. Для цього можна використовувати різноманітні маркетингові інструменти, такі як соціальні мережі, реклама в ЗМІ, участь у туристичних виставках та конференціях тощо.

Зелений туризм та агро-бізнес є важливими галузями для розвитку туризму та сільського господарства в Україні. Особливо в контексті збереження природи, збалансованого розвитку регіонів та забезпечення сталого розвитку. Для розвитку зеленого туризму та агро-бізнесу в Україні необхідно забезпечити належний рівень інфраструктури та послуг в сільських регіонах, де можуть бути проведені туристичні заходи та розвиватися сільськогосподарські підприємства. Також важливо підтримувати малі сільські господарства та розвивати еко-садівництво, еко-фермерство, органічне землеробство та інші форми сталого сільського господарства. Це забезпечить створення нових робочих місць та підвищення доходів місцевого населення. Також важливо просувати зелений туризм та агро-бізнес на міжнародному рівні, популяризуючи Україну як туристичний та аграрний напрямок, що сприятиме збільшенню кількості туристів та залученню нових інвестицій у сільське господарство. Загалом, розвиток зеленого туризму та агро-бізнесу в Україні має великий потенціал та може стати важливим стимулом для економічного розвитку та збереження природних ресурсів країни.

Сільський зелений туризм може бути корисним і для ветеранів, оскільки він може надати їм можливість відвідати спокійні та тихі сільські місцевості, що сприятиме їхньому відновленню та відпочинку. Ветерани також можуть відчути себе більш зв'язаними з природою та історією, що може підвищити їх самоповагу та знизити стрес, пов'язаний зі службою в армії.

Сільські громади можуть відігравати важливу роль для закладів ветеранського фермерства, допомагаючи їм забезпечити сталий розвиток та успішну інтеграцію в сільськогосподарську галузь. Ось декілька можливих способів, якими сільські громади можуть підтримати заклади ветеранського фермерства:

✓ Надання доступу до землі та ресурсів. Сільські громади можуть надавати доступ до землі та ресурсів, що допоможе закладам ветеранського фермерства розширити свої фермерські угіддя та збільшити виробництво продукції.

✓ Забезпечення допомоги в обробці та продажу продукції. Сільські громади можуть допомагати закладам ветеранського фермерства з обробкою та продажем їхньої продукції, наприклад, шляхом надання послуг з переробки та упакування.

✓ Розробка та реалізація проектів. Сільські громади можуть розробляти та реалізовувати проекти, спрямовані на підтримку закладів ветеранського фермерства. Наприклад, це можуть бути проекти зі створення мережі продажу місцевої продукції, проекти зі створення інфраструктури для виробництва та переробки продуктів тощо.

✓ Надання фінансової та правової допомоги. Сільські громади можуть надавати закладам ветеранського фермерства фінансову та правову допомогу, наприклад, шляхом надання грантів, пільгових кредитів, юридичної консультації та ін. Загалом, сільські громади можуть відігравати важливу роль для закладів ветеранства.

Залучення ветеранів до фермерства в Україні під час війни може бути важливим для ветеранів, сільськогосподарського сектора але й для соціально-економічного відновлення країни. Ось кілька можливих способів, які можуть допомогти залучити ветеранів до фермерства:

➤ Програми навчання та підтримки. Створення програм навчання та підтримки для ветеранів, які мають бажання займатися фермерством, може бути корисним. Такі програми можуть включати навчання землеробства, тваринництва, керування бізнесом та фінансів, а також надання консультацій із застосуванням новітніх технологій виробництва.

➤ Фінансова підтримка. Надання фінансової підтримки для ветеранів, які хочуть займатися фермерством, може бути корисним. Це може бути вигідно як для ветеранів, які можуть отримати додаткові кошти для розвитку свого бізнесу, так і для сільськогосподарського сектору загалом, який може отримати нових фермерів.

➤ Співпраця зі спеціалізованими організаціями. Фермери можуть співпрацювати з організаціями, які спеціалізуються на підтримці ветеранів, щоб залучити до фермерства більше ветеранів. Такі організації можуть допомогти з пошуку ветеранів, які мають бажання займатися фермерством, та забезпечити їм підтримку та навчання, необхідні для успішного розвитку бізнесу.

➤ Програми підтримки здоров'я. Ветерани, які брали участь в війні, можуть мати певні проблеми зі здоров'ям. Тому важливо створити програми підтримки здоров'я для ветеранів, які займаються фермерством, щоб забезпечити їм необхідні умови для розвитку бізнесу та гарного здоров'я.

➤ Надати доступ до землі: Місцеві організації можуть надати доступ до землі для ветеранів, які хочуть займатися сільським зеленим господарством. Це може бути привабливо для ветеранів, які шукають можливості для розвитку своїх навичок та здібностей.

Залучення ветеранів до фермерства та розвиток сільського зеленого туризму в Україні можуть стати важливими кроками для соціально-економічного відновлення країни. Розвиток сільського зеленого туризму може допомогти розвитку сільських територій, збереженню культурної спадщини та приверненню інвестицій у сільське господарство. Залучення ветеранів до фермерства може допомогти вирішити проблему безробіття серед цієї категорії населення та забезпечити їм нову кар'єру в аграрному секторі. Однак, для досягнення успіху в цих напрямках потрібно вирішити ряд проблем, таких як недостатня підтримка з боку держави, нестабільність сільського господарства, брак доступу до фінансування, недостатня

кваліфікація та досвід у веденні бізнесу. Тому для успішної реалізації цих ідей потрібні спеціальні програми підтримки, залучення кваліфікованих фахівців та створення сприятливого середовища для розвитку аграрного сектору та сільського зеленого туризму.

Бібліографічний список

1. https://tourlib.net/statti_ukr/shevchenko.htm
2. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7298>
3. <https://e-kolosok.org/naukova-robota-sil-s-kyu-y-zelenyy-turyzm-iak-perspektyvnyy-napriam-rozvytku-sela-kazavchyn/>
4. <https://tchortkiv.te.gov.ua/news/vid-voina-do-fermera-shkola-simeinoho-fermerstva-dlia-veteraniv>
5. <https://hromady.org/yak-gromadi-mozhut-dopomogti-veteranam-veterankam-stvoriti-simejne-fermerske-gospodarstvo/>
6. https://tourlib.net/statti_ukr/shevchenko.htm

Григорчук Ольга, Кравець Діана

Науковий керівник: Яцуляк Марія, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ПРИГОДНИЦЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Пригодницький туризм - різновид туризму, пов'язаний з фізичними навантаженнями та організацією нестандартних турів у екзотичні й екологічно чисті природні резервації та включає незвичайні подорожі, нетрадиційні транспортні засоби.

Основна ідея пригодницького туризму полягає в тому, щоб прожити яскраві емоції та отримати нові враження, пройшовши складний та незвичайний маршрут або здолавши складні перешкоди. Це вимагає від туристів фізичних та психологічних зусиль, а також робить відпочинок цікавим та незабутнім.

До пригодницького туризму відносяться похідні експедиції, сафарі-тури (мисливство, риболовля, фотополювання), навколосвітнє плавання (яхтинг). Такий вид туризму вимагає від тур-фірми значно більшої уваги на стадії підготовки, оскільки необхідно вирішити цілий комплекс питань, пов'язаних із організацією безпеки туристів, адже страхування на такий тур коштує значно дорожче[1].

Пригодницький туризм може бути різного рівня складності - від простих вихідних походів до складних та небезпечних експедицій. Важливо при цьому дотримуватися правил безпеки та захисту навколишнього середовища, а також мати необхідні знання та навички для здійснення таких мандрівок.

Взагалі найнебезпечніші види пригодницького туризму:

- сафарі за горилами;
- альпінізм;
- космічний туризм;
- пірнання з акулами;
- хеліскінг (один з різновидів фрірайду - екстремального гірськолижного спуску, суть якого в тому, щоб спуститися з гори, на яку вас доставлять вертольотом, по не підготовленому схилі);
- гонки на драгстері (драгстер - спеціальний автомобіль для гонок);

- сендбордінг (спуск на сноуборді по піщаних барханах);
- спелеологія («печерний» туризм);
- маунтінбайкінг — спуск з гірських вершин по стежках на велосипедах,
- фрірайд — спуск на лижах поза трасою[1].

Плюси пригодницьких турів:

- ✓ нові, яскраві емоції;
- ✓ активний відпочинок на природі;
- ✓ фізичні навантаження;
- ✓ можливість змінити одноманітність та монотонність життя, проявити себе;
- ✓ боротьба з фобіями, почуттям невпевненості.

Мінуси пригодницьких турів:

✓ дороге задоволення: крім самого туру, який включає гіда, нічліг і їжу, вам треба буде взяти в прокат або придбати спорядження, оплатити послуги інструктора (на цьому краще не економити);

✓ як би не намагалися організатори турів убезпечити туристів і мінімізувати всілякі ризики, ймовірність нещасних випадків все-таки є, адже домовитися з природою неможливо, і людський фактор ще ніхто не відміняв[3].

Пригодницькі тури, як правило, організовуються для невеликих груп (від п'яти до десяти чоловік), так як в великих складно забезпечити максимальну безпеку всім учасникам.

Пригодницький туризм стає все популярнішим в Україні, оскільки країна має величезний потенціал для проведення різноманітних пригодницьких подорожей.

На території України є достатньо сприятливі умови і ресурси для розвитку пригодницького відпочинку. До української дестинації пригодницького туризму можна віднести: Українські Карпати і Прикарпаття, Чорнобильську зону відчуження, Одеські катакомби, історичні місця часів війни (бункери, фортифікаційні споруди і т.д); південна частина України славиться своїми піщаними дюнами, які є ідеальним місцем для піщаного серфінгу та інших водних видів спорту, таких як кайтсерфінг та вейкбордінг. Крім того, в Україні є багато можливостей для спелеотуризму та каньйонінгу, особливо в Кримських горах та Карпатах; є можливість займатися екстремальними видами спорту, такими як зорбінг, стрибки з парашутом, польоти на параплані та інші. Більшість цих пригодницьких активностей можна знайти в приватних туристичних комплексах та національних парках, де надаються послуги провідників та інструкторів[5].

Україна також має багато мальовничих місць, які можна відвідати на велосипеді. Наприклад, Європейська велосипедна траса, яка проходить через Україну, пролягає через панорамні види Карпат та низовини Дніпра.

Один з найбільш популярних та доступних видів пригодницького відпочинку в Україні – це рафтинг. Велика кількість гірських річок – Південний Буг, Чорний Черемош, Прут – кількадевні сплави на байдарках або катамаранах. Туристи забезпечуються необхідним обладнанням, а сплав проходить під керівництвом досвідчених організаторів. Також в Україні багато потенційних місць для розвитку спелеології, маунтінбайкінга, каякінга, рафтингу, дельтапланеризму. Очевидно, що пригодницький туризм поступово розвиватиметься, тому завдання держави полягає в тому, щоб зробити його максимально безпечним для учасників і не допускати безконтрольного використання і знищення природних туристичних ресурсів [2].

Під час повномасштабного вторгнення росії в Україну з 24 лютого пригодницький туризм дуже суттєво змінився. Внаслідок конфлікту багато зон пригодницького туризму в Україні стали недоступними або потенційно небезпечними для відвідувачів.

Війна значно змінила ситуацію з пригодницьким туризмом в Україні. Більшість туристичних маршрутів, які були популярними до війни, стали недоступними через безпекові обмеження. Однак, на південному заході України та в Карпатах пригодницький

туризм продовжує розвиватися. Зокрема, можна здійснювати піший туризм, велотуризм, водні види спорту, скалолазіння та інші види активного відпочинку. Туристичні компанії в Карпатах пропонують екстремальні тури на канатній дорозі, байдарках, каяках, рафтах, сплавах на байдарках та каное, а також піший туризм, велосипедні тури та тури на конях.

Також стало більш актуальним надання допомоги українським військовим та добровольцям, які захищають країну. Багато туроператорів започаткували спеціальні тури під назвою "тури на передову", які мали на меті залучити громадян до допомоги військовим. Деякі туроператори змінили свою стратегію та переключилися на організацію туристичних маршрутів, пов'язаних з відвідуванням біженців, які потребують допомоги та підтримки.

Загалом, пригодницький туризм в Україні під час вторгнення росії зазнав значних змін, але продовжує розвиватися в тих регіонах, які не потерпають від бойових дій.

У будь-якому разі, важливо зазначити, що ситуація є досить складною та небезпечною, тому туристам необхідно бути дуже обережними та слідкувати за рекомендаціями та попередженнями від офіційних джерел перед плануванням поїздки в Україну.

На сьогоднішній день пригодницький туризм в Україні залишається досить популярним видом туризму, хоча його розвиток залежить від багатьох чинників, таких як стабільність політичної та економічної ситуації в країні, стан інфраструктури та розвиток екотуризму. З одного боку, Україна має великий потенціал для розвитку пригодницького туризму завдяки своїм унікальним природним ландшафтам, таким як Карпати, Кримські гори, Дніпровські та Дністровські каньйони та інші природні об'єкти. З іншого боку, війна в Україні та інші політичні події можуть вплинути на розвиток пригодницького туризму.

У будь-якому випадку, пригодницький туризм в Україні залишається важливим чинником для розвитку туризму в країні і може забезпечити нові можливості для розвитку туристичної індустрії в Україні в майбутньому. Однак, для досягнення цієї мети необхідно здійснити ряд заходів, таких як поліпшення інфраструктури, розвиток нових маршрутів та послуг, підвищення якості обслуговування, забезпечення безпеки туристів та рекламування пригодницького туризму[4].

Бібліографічний список

1. <https://www.rbc.ua/ukr/travel/samye-rkie-vremena-vpered-i-proishodit-turizmom-1657645856.html>
2. https://pidru4niki.com/1513061643582/turizm/prigodnitskiy_turizm
3. <https://ukrbukva.net/114202-Sostoyanie-i-perspektivy-prikluychencheskogo-turizma.html>
4. <https://www.wiki-data.uk-ua.nina.az/%D0%9F%D1%80%D0%>
5. <https://www.ntoukraine.org/assets/files/ntou-guidelines-04-03-2020-adventure-3.pdf>

Грібнік Андрій

Науковий керівник: Калініченко Сергій, к. е. н., доцент

Державний біотехнологічний університет

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ

Сьогодні туризм є однією з найдинамічніших щодо темпів зростання галузей світового господарства. Туризм є глобальне явище сучасності, що характеризується проявом суперечливих тенденцій інтеграції і диференціації в міжкультурних, економічних, політичних взаємодіях.

Важливе значення має розуміння соціокультурного аспекту взаємодії туризму і глобалізації. Глобалізація є сукупністю процесів інтенсифікації економічних, політичних, соціокультурних відносин, що розгортаються поверх державних кордонів. Її підсумком стає гомогенне світовий простір, яке охоплює більшість країн світу. Залишаючись клітинами національних організмів, люди стають громадянами світу. У процесі повсякденної діяльності вони все частіше вступають в контакти з іноземцями, іновірцями, мігрантами, туристами. Глобальне поширення ідентичних політичних і культурних зразків робить простір іррелівантним, що поширюється на однаковий комплекс послуг, в тому числі туристських.

Всесвітня туристична організація (UNWTO) є спеціалізованим агентством ООН, уповноваженим сприяти відповідальному, стійкому і загальнодоступному туризму. Членство в UNWTO включає 158 країн, 6 асоційованих членів, двох постійних спостерігачів і понад 500 членів Асоціації, що представляють приватний сектор, освітні установи, туристичні асоціації та місцеві туристичні органи.

Туризм розвивається у багатьох країнах світу. Основним регіоном міжнародного туризму була і залишається Європа. Відомо, що на неї припадає 65 % загальної кількості міжнародних туристів. Наведені статистичні дані показують, що європейці не лише приймають численних гостей з усього світу, а й самі активно подорожують світом. Це один з доказів високого рівня життя в Європі.

На другому місці за обсягом туризму — Американський континент, на третьому — Східна Азія. В даний час на внутрішніх національних ринках збільшується число компаній, що займаються туризмом. Це неминуче приводить до того, що велика частина прибутку від міжнародного туризму дістається іноземним компаніям. Змінити несприятливу ситуацію можна за допомогою стратегії синергізму, тобто шляхом створення нових моделей організації і управління туристською індустрією, що увібрали в себе останні досягнення теорії і практики глобального господарювання і управління. Під стратегією синергізму розуміють також стратегію отримання конкурентних переваг за рахунок з'єднання два або більшого числа організацій в одних руках.

Синергетична теорія не втратила актуальності до сьогодення часу. Значення цієї стратегії полягає в тому, що вона допомагає отримати велику рентабельність виробництва при взаємозв'язку організації, чим за ситуації, коли управляються роздільно. Проте наголошується, що головною небезпекою даної стратегії є недолік гнучкості, а також можливі компроміси і затримки в ухваленні рішень при створенні і функціонуванні організацій, злиття, що вийшло в результаті.

Глобалізація дозволяє фірмам здійснювати економії на масштабі виробництва за рахунок стандартизації товарів і послуг, використовувати переваги світового маркетингу. Глобальний ринок – це міжнаціональний ринок, попит на якому можна задовольнити пропозицією одного базового товару, підтримуючи цей попит інструментами продажів і маркетингу. Основна ідея глобалізації полягає у визначенні загальних характеристик ринків і цільових груп споживачів, не залежних від особливостей окремих країн. Для процесу глобалізації бізнесу характерні наступні риси:

- зникнення національних і регіональних переваг, поступове вирівнювання потреб і запитів споживачів;
- економія на масштабі виробництва за рахунок стандартизації вироблюваної продукції або послуг;
- використання переваг світового маркетингу.

Інтернаціоналізація ринків привела до того, що майже в кожній країні працюють одні і ті ж компанії конкуренти. Глобалізація бізнесу в рамках туристської організації сприяє формуванню сильних конкурентних позицій в порівнянні з організаціями конкурентами. Конкурентні переваги організації залежать від можливості використання багатьох чинників: доступ до дешевих ресурсів; національне стимулювання інвестицій; подолання торгових

бар'єрів; доступ до стратегічно важливих ринків збуту і інших. Глобальні туристські об'єднання утворюються шляхом злиття, придбань і поглинань туристських організацій. У багатьох європейських країнах відбувається глобальне ділення ринку шляхом придбання компаній. Для індустрії туризму, як і для інших галузей, характерний вихід процесу концентрації підприємств за межі національних меж шляхом створення транснаціональних корпорацій. Причиною інтернаціоналізації туристичного бізнесу є своєрідність турпродукту. Турпродукт, як відомо, представляє комплекс послуг, що надаються туристу, і часто споживається за кордоном. Виробник для досягнення максимального прибутку прагне поширити свій вплив на інші сфери туризму. Так, авіакомпанії можуть об'єднуватися з туроператорами і готельним сектором. Ініціатива часто виходить від фірм, які базуються в країнах-постачальниках туристів, які отримують конкурентні переваги завдяки вивченню туристського попиту і тенденцій розвитку на туристському ринку. У глобальних інтеграційних процесах активну роль відіграють ТНК. До їх утворення призводять процеси концентрації виробництва і централізації капіталу [4].

Фірма вважається транснаціональною:

- якщо вона має безліч зарубіжних філій і дочірніх підприємств;
- якщо її діяльність поширюється на велике число країн по всьому світу;
- якщо частка доходів і прибутку від закордонних господарських одиниць щодо загальних доходів і прибутку дуже висока.

Яскравим прикладом створення ТНК в туристичному бізнесі є інтегровані готельні ланцюги. Більшість найбільших готельних мереж мають штабквартири в США, хоча рік від року зростає роль і інших країн в управлінні готельним бізнесом. Об'єднання в міжнародні ланцюга передбачає, що готелі вживають заходів щодо підвищення своєї конкурентоспроможності [7]. У відомих корпораціях вироблені правила і стандарти, що забезпечують своєрідність стилю і сценарію обслуговування клієнтів всіх вхідних в неї готелів. Однак процеси інтернаціоналізації ділової активності проявляються не тільки в сфері готельного бізнесу, а й в ресторанному бізнесі, в туроператорському секторі, в сфері повітряних перевезень (створення світових альянсів).

Міжнародний туризм є складовою частиною міжнародних відносин, в зв'язку з чим виникає необхідність організації і управління всім комплексом туристичної діяльності як в рамках окремих держав, так і на міжнародному рівні. Важливу роль відіграє Всесвітня туристична організація, заснована в 1975 р і діє під патронажем ООН. Діяльність СОТ концентрується на інформативному просуванні туризму, розширенні його значимості, створення нової матеріально-технічної бази. До іншим не менш важливим міжнародним організаціям відноситься Міжнародна Асоціація повітряного транспорту, головною функцією якої є впорядкування міжнародного комерційного повітряного сполучення, введення єдиних правил і процедур, встановлення узгоджених тарифів на пасажирські авіаперевезення на міжнародних маршрутах. Крім міжнародних організацій існують регіональні організації, наприклад Організація економічного співробітництва і розвитку (створена в 1960 р для реалізації цілей, спрямованих на досягнення високих темпів безперервного економічного розвитку і зростання світової торгівлі, в тому числі на вивчення проблем туризму), або Азіатсько-Тихоокеанська туристська асоціація (займається розвитком туризму в 34 країнах АТР). Глобалізацію в туризмі можна визначити як процес різкого посилення туристичних потоків, а також потоків послуг, капіталу, інформації та технологій, як правило, не потрапляють під регулювання національних урядів. Глобалізація має довготривалий характер, а її рушійною силою є, перш за все, революція у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, лібералізація ринків і загострення міжнародної конкуренції [7].

Бібліографічний список

1. Данильчук В.Ф. Мировой рынок услуг турбизнеса / В.Ф. Данильчук. – Донецк: ДИТБ, 2012. – 146 с.
2. Ціхановська В.М, Ковальчук С.Я. Тенденції розвитку світового ринку туристичних послуг в умовах посилення глобалізаційних процесів / В.М.Ціхановська, С.Я. Ковальчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №7. – С. 86-89.
3. Геращенко І.О. Глобалізація як невід’ємна частина сучасного періоду розвитку економіки та суспільства / І. О. Геращенко// Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернетконференції «Актуальні проблеми економічного розвитку України в умовах інтеграції: досягнення та проблеми». – 2016.– С. 93-97. Режим доступу до журн. : <http://ekon.uira.edu.ua/wp-content/uploads/>
4. Білецька І. М. Особливості маркетингу туристичних послуг в сучасних умовах глобалізації світового туристичного ринку/ І.М. Бутко // Економіка Крима. – 2012. – №4 (41). – С. 389- 397.
5. Згуровський О. Війни глобалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/1000/1600/54652/>.
6. UNWTO World Tourism Barometer [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://mkt.unwto.org//barometer>
7. Туристичні потоки: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Дейна Вікторія

*Науковий керівник: Бабушко Світлана, д. пед. н., професор
Національний університет фізичного виховання і спорту України*

СУЧАСНИЙ СТАН СВІТОВОГО РИНКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ

Генеральний секретар ЮНВТО Таліб Ріфаї у 2017 р. наголосив, що «...сталлий розвиток туризму сприятиме кращому взаєморозумінню між народами в усьому світі, внаслідок чого буде підвищено поінформованість про велику спадщину різних цивілізацій і в забезпеченні кращого розуміння цінностей, притаманних різним культурам, сприяючи тим самим зміцненню миру в усьому світі» [1]. Велику роль в цьому відіграє й екологічний туризм.

Метою публікації є висвітлення сучасного стану ринку екологічного туризму у світі. Задля цього проаналізуємо статистичні дані, що характеризують його сучасний стан і розвиток.

Так, за оцінками експертів, обсяг світового ринку екотуризму за 2022 р. зріс на 15,2% у порівнянні з 2021 р. і становить 185.87 млрд доларів США. У 2021 р. ці обсяги становили 157.75 млрд доларів США. У 2019 р. – 181.1 млрд доларів США [2]. На рис. 1 представлено узагальнені дані розвитку екотуризму за обсягами прибутку.

Як бачимо з рисунку 1, після 2019 р. спостерігався спад в отриманні прибутків від екотуризму, що пов’язано з впливом пандемії COVID-19 на всю сферу туризму. Згідно з даними, опублікованими ЮН ВТО наслідком пандемії стало скорочення обсягів міжнародних туристичних прибуттів на 72% у 2020 р. [2]. Однак, починаючи вже з 2021 р. обсяги прибутків від екотуризму відновилися й прогноуються їх щорічне неухильне зростання на 14,3%. Таким чином у 2027 р. прибутки від екотуризму складатимуть 333.8

млрд доларів США [2]. Загалом, частка екологічного туризму становить понад 20% прибутку всього туристичного ринку.

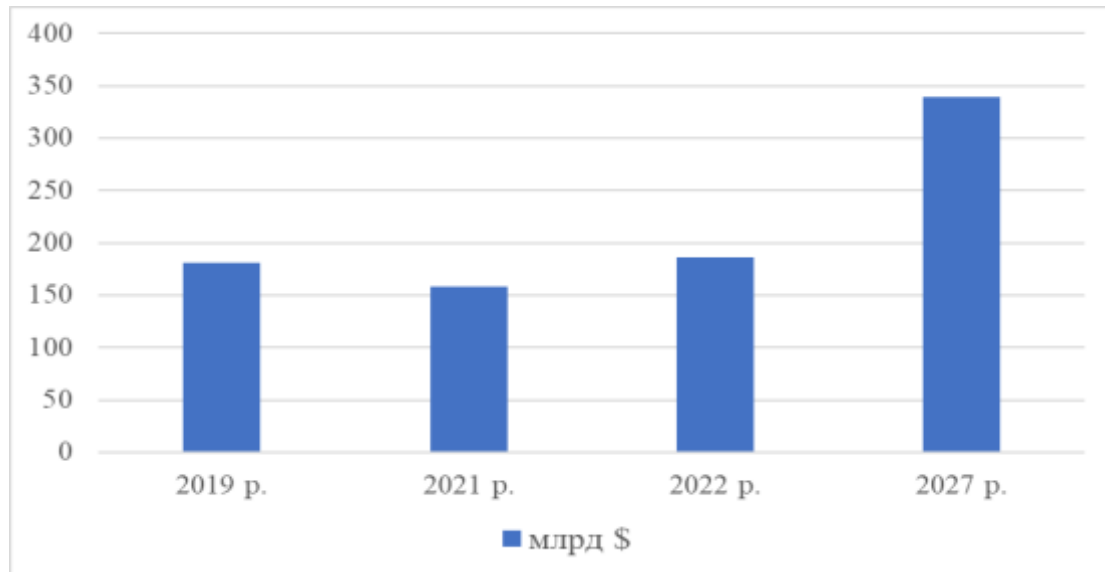

Рисунок 1 - Обсяги ринку екотуризму у світі

Джерело: за матеріалами [2].

Найбільшими центрами екотуризму у світі вважаються: Великобританія та Німеччина, Австралія та Нова Зеландія, Південно-Африканські країни, Азія, Фінляндія та Ірландія. Зазначимо, що й у країнах, що розвиваються – Еквадорі, Кенії, Непалі, Коста-Ріці, Мадагаскарі, екотуризм також становить доволі значну частину валового внутрішнього продукту та економічної діяльності.

Загалом, глобальний ринок екологічного туризму поділяється на чотири регіони: Північна Америка, Європа, Азійсько-Тихоокеанський та регіон LAMEA, куди входять Латино-Американський, Центрально-Африканський з Близько-Східним. Зауважимо, що Азійсько-Тихоокеанський має найбільшу частку, яка, за прогнозами, зростатиме в середньому на 15,3% і становитиме у 2030 р. 204268 млн доларів США. Для порівняння, у 2021 р. їхня частка становила 56720 млн доларів США. Такий стрімкий зріст частки пояснюється збільшення туристичних потоків міленіалів, тобто тих туристів, які народилися у 2000-х рр. та їхній дохід значно зростає до визначеного терміну. У порівнянні з іншими країнами, найбільшим гравцем на ринку екотуризму стане Китай. Його частка у 2021 р. оцінювалася в 40371 млн доларів США. Японія та Австралія поступово розширювали свій ринок екотуризму, дохід від якого склав 3176 млн та 3105 млн доларів США відповідно.

Європа є другим за величиною гравцем на ринку екотуризму з її доходом 45361 млн доларів США у 2021 р. Очікується, що обсяги європейського ринку екотуризму зростатимуть щорічно на 12,7% і у 2030 р. складатимуть 133045 млн доларів США. Зростання обсягів європейського екотуристичного ринку зумовлене такими причинами: оптимізованою логістикою, розгалуженням і покращенням туристичної інфраструктури, підтримкою урядів країн та ефективною рекламою. У найбільш виграшному становищі перебувають Німеччина та Велика Британія, які отримують більше прибутку від екотуризму, ніж Італія та Франція. Так, дохід Німеччини від екотуризму у 2021 р. склав 13518 млн доларів США, а дохід Великої Британії – 8959 млн доларів США.

Ринок екологічного туризму у Північно-Американському регіоні невинно зростає та оцінювався у 2021 р. у 35721 млн доларів США. Чинниками зростання стали швидке поширення цифрових технологій, які допомагають туристам відкривати для себе нові

туристичні дестинації, покращене авіа сполучення, зростаючий дохід населення. США займають головну частину ринку з доходом від екотуризму у 28470 млн доларів США (2021 р.).

Африканський з Близько-Східний регіон екотуризму має найнижчі показники. Так, у 2021 р. його ринок було оцінено в 11658 млн доларів США. Найвагомими представниками на ринку є Саудівська Аравія та Об'єднані Арабські Емірати. Чинниками росту цього сегменту екотуристичного ринку є прагнення туристів з інших регіонів подорожувати і відпочити у країнах цього туристичного регіону.

Викладені статистичні дані щодо обсягів ринку екотуризму відповідно до туристичного районування представлено на рис.2.

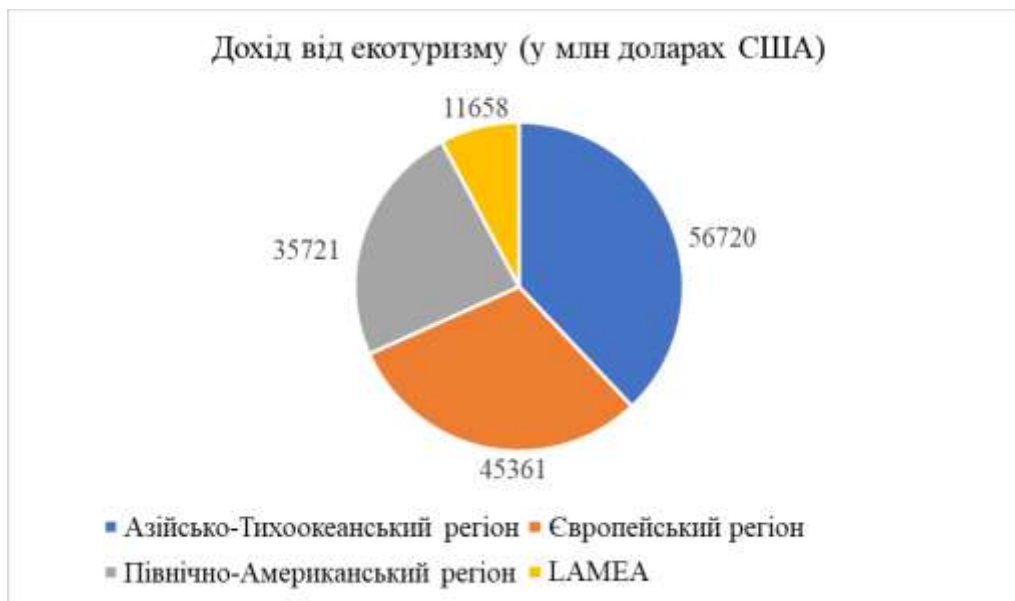

Рисунок 2 - Отримані доходи від екологічного туризму відповідно до туристичних регіонів у 2021 р.

Джерело: за матеріалами [2].

Як бачимо зі статистичних даних, обсяги доходів, отриманих від екотуризму є доволі значними, а за прогнозами експертів, будуть зростати.

Тож, потрібно зазначити, що усі країни світу переймаються проблемами екологізації, в процесі якої одним із пріоритетних напрямів є розвиток саме екологічного туризму. Першочерговим завданням для туристів у цьому сегменті туризму має стати: їх орієнтація щодо пріоритетного використання саме екологічних ресурсів; збереження природного середовища; підтримання традицій та повсякденного укладу життя місцевого населення [3].

Бібліографічний список

1. World Tourism Organization UNWTO. 1990-2020. URL: <http://mkt.unwto.org/barometer>
2. Ecotourism Market Size, Share & Trends: Analysis Report by Activity Type (Land, Marine), by Group (Solo, Group), by Booking Mode, by Age Group, by Region, and Segment Forecasts, 2022 – 2030. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/ecotourism-market-report>
3. Mathew P. V., Sreejesh S. Impact of responsible tourism on destination sustainability and quality of life of community in tourism destinations. Journal of Hospitality and Tourism Management. 2017. Vol. 31. P. 83-89. DOI:10.1016/j.jhtm.2016.10.001

Джулай Аліна

Науковий керівник: Мороз Соломія, доктор філософії

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В КУРОРТІ ТРУСКАВЕЦЬ

У зв'язку із тенденцією до збільшення захворюваності, погіршенням психоемоційного та фізичного стану населення, а також поширенням філософії здорового способу життя лікувально-оздоровчий туризм є одним з найбільш популярних видів туризму.

З огляду на це, метою нашого дослідження є вивчення сучасного стану та можливостей розвитку лікувально-оздоровчого туризму в курорті Трускавець.

Лікувально-оздоровчий туризм є одним із пріоритетних напрямків розвитку як іноземного, так і внутрішнього туризму в Україні. Цьому сприяють потенційні та наявні в Україні лікувальні ресурси та природні умови, що дуже схожі до європейських країн – лідерів лікувально-оздоровчого туризму [3, с. 130-131].

На нашу думку, лікувально-оздоровчий туризм – це окремий вид туризму, який передбачає використання лікувальних або оздоровчих та розважальних туристичних продуктів для покращення фізичного та морального стану людини. Тобто, сюди можуть входити не тільки продукти для фізичного оздоровлення, але й для ментального: медитація, відпочинок, освіта тощо.

Трускавець є одним з найвідоміших бальнеологічних курортів в Україні завдяки своїм природним ресурсам, які сприяють розвитку саме лікувально-оздоровчого туризму. Варто зазначити, що саме Трускавець посідає перше місце з-поміж інших бальнеологічних курортів України за кількістю відпочиваючих.

Відомо, що одним із ключових факторів розвитку лікувально-оздоровчого туризму у Трускавці є його природний потенціал, зокрема, наявність унікальних мінеральних джерел («Нафтуся», «Марія», «Софія», «Юзя», «Броніслава», «Барбара», «Едвард», «Катерина») та інших корисних природних ресурсів, серед яких лікувальні грязі та озокерит. Крім того, на курорті розвинута відповідна інфраструктура, включаючи сучасні готелі, санаторії та лікувальні заклади, які надають різноманітні послуги для підтримання здоров'я та відпочинку гостей.

Сьогодні найбільшою проблемою розвитку туризму не тільки Львівщини, а й усієї України є повномасштабна війна з РФ, яка має негативний вплив на усі ланки бізнесу та галузі: постачання, маркетинг, фінансування.

З початку війни більшість санаторно-курортних закладів курорту прийняло більше 40 тисяч переселенців, які переважно самостійно забезпечували собі проживання. Це призвело до високої наповненості закладів та приватного сектору Трускавця, а також до зростання цін на оренду житла. Наприкінці березня та в квітні 2022 року у місті навіть було зафіксоване перевиконання бюджету завдяки цьому [1]. Сьогодні ситуація стабілізується, більшість санаторно-курортних закладів курорту почали працювати у звичайному режимі.

На основі вищевикладеного можемо дійти висновку, що перспективними напрямками повоєнного відновлення сфери лікувально-оздоровчого туризму у Львівській області, зокрема у бальнеологічному курорті Трускавець є:

- розвиток медичного, SPA Wellness туризму як перспективних напрямків лікувально-оздоровчого туризму;
- розробка та реалізація національних та міжнародних програм підтримки туристичних підприємств, що спеціалізуються на наданні послуг лікувально-оздоровчого туризму;
- забезпечення активної співпраці між країнами у напрямку розробки спільних

проектів у сфері лікувально-оздоровчого туризму;

- пошук шляхів, методів та способів реалізації послуг лікувально-оздоровчого туризму з метою зростання попиту на них [2, с. 144].

На основі проведеного аналізу вважаємо, що лікувально-оздоровчий туризм є пріоритетним та перспективним напрямом розвитку курорту Трускавець. Наявність природних лікувальних ресурсів є підставою для створення унікального бальнеологічного курорту не лише національного, але й міжнародного рівня.

Бібліографічний список

1. Відпочинок у війну: що пропонує українцям курортний Трускавець. URL:https://lb.ua/society/2022/08/28/527575_vidpochinok_viynu_shcho_proponuie.html
2. Красько А., Лукач М., Білоус С., Гричишин А. Перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму Львівської області у воєнний та повоєнний період. Можливості і виклики. Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід: матеріали XVI наукової конференції з міжнародною участю (7 жовтня 2022 р., Львів). Львів, 2022. С. 140-145.
3. Парфієнко А. Ю., Волкова І. І., Щербина В. І. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні (у порівнянні з країнами центральної Європи). Вісник Харківського Національного університету імені В. Н. Каразіна. Харків, 2018. С. 130-135.

Длугош Богдан

Науковий керівник: Цесьців Діана, к. геогр. н.

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

«ТЕМНИЙ» ТУРИЗМ В УКРАЇНІ

Коли з місць, що постраждали від воєн, катастроф та людської жорстокості, йдуть рятувальники, лікарі та військові, туди приходять туристи. Сьогодні існує велика кількість різних видів туризму. Одним із дискусійних з етичної точки зору є темний туризм. Хоча практично всі мандрівники так чи інакше робили «темні» екскурсії. Нашою метою є дослідити розвиток темного туризму в Україні.

Вперше вираз «темний» або «похмурий туризм» (dark tourism) було вжито у 1996 році в журналі International Journal of Heritage Studies. З того часу воно й узвичаїлося. Але ширше поширення набула з 2000 року після виходу друком книги «Темний туризм» під авторством професорів Шотландського Університету Малкольма Фоулі та Джона Леннона. Леннон відгукувався про це поняття, як про страшний «фактор притягування». «У людей є певне захоплення творити зло. Це неймовірно страшно, але все ж таки воно притягує», каже професор. На його думку, розвиток «Темного туризму» пов'язаний з непереборним інтересом людей до історії та з комерціалізацією, що набирає обертів [21]. Люди готові платити чималі гроші, щоб відвідати ті місця, де раніше відбувалися якісь страшні події. Цей вид туризму передбачає відвідування місць, пов'язаних зі смертю чи руйнуваннями. Перші турагентства, що спеціалізувалися на темному туризмі, розпочинали свою діяльність з туру на місце аварії дирижабля «Гінденбург» в американському військовому аеропорту Лейкхерст. На думку Ф. Стоуна поняття «темний» туризм як подорож у місця, які пов'язані зі смертю та сумом [19].

Можна виділити такі головні напрямки темного туризму:

1. Туризм катастроф – це відвідування місць катастроф (Чорнобиль, Хіросіми і Нагасаки). Тури до місць катастроф природного та техногенного характеру отримали назву «Disater tour» («тури лиха») [3];

2. Некропольний туризм – передбачає відвідування відомих кладовищ (Личаківське кладовище у Львові), Байкове кладовище (некрополь у Голосіївському районі міста Києва) [4];

3. Містичний туризм – відвідування місць з аномаліями, таємничі печери або місця з паранормальною активністю (наприклад озеро Лох-Несс, де, як кажуть, проживає Лохнесське чудовисько) [1, 11];

4. Танатотуризм – відвідування місць, які пов'язані з великою трагедією та смертю великої кількості людей. Відвідування концтаборів (концтабори Маутхаузена, Бухенвальду, в'язниця Алькатрас та інші) [3].

Найбільш відвідувані місця пов'язані з темним туризмом у світі. Сичуань Веньчуань, Китай. Концтабір Освенцім (Аушвіц) та Державний музей Освенцім-Біркенау, Польща. Місце вбивства Кеннеді, США та Село мучеників Другої світової війни Орадур-сюр-Глан, Франція. Меморіал Choeung Ek (Поле смерті) та Музей геноциду Суол Сленг, Пномпень, Камбоджа.

В Україні відомий об'єкт в цілому світі, який можна віднести до темного туризму це- Чорнобильська АЕС, найбільша в історії атомної енергетики аварія. Чорнобильська катастрофа спричинила великі людські жертви, Чорнобиль став символом атомної небезпеки в світовому масштабі. На сьогодні Чорнобильська зона відчуження є унікальним місцем. Вже 34 рік це місце вважається чорною плямою на Земній кулі. Довгий час відвідування цього місця не дозволялось, проте протягом останнього десятиліття Чорнобильську зону починають розвивати як унікальний та ексклюзивний туристичний напрямок, особливо серед іноземних туристів. Покинуте місто Прип'ять стало наче візитівкою Чорнобильської туристичної дестинації. На зарубіжних сайтах йому дають різноманітні містичні назви, що робить його ще привабливішим та інтригуючим при обранні туру [15].

Темний туризм, складна та делікатна сфера, але вона дедалі більше набирає популярності. Розуміючи мотиви відвідувачів, можна краще та делікатніше керувати сайтами для всіх зацікавлених сторін і збереженню історії для майбутніх поколінь. Важливість цього неможливо недооцінити. Як постійно нагадує нам література, історія людства сповнена насильства та трагедій, смерті і катастроф. Якщо ми проігноруємо це, ми залишимося з чистою історією та неповним минулим.

Лише за умови продовження досліджень можна керувати сферою темного туризму для його повного розуміння. На нашу думку, у післявоєнний період, напрям темний туризм, повинен дотримуватись рекомендацій:

- розробити сайт, для ознайомлення з місцями темного туризму в Україні;
- грамотно, делікатно та толерантно подана інформація про об'єкти темного туризму;
- обов'язкове страхування туристів, які відвідують зони темного туризму, які є небезпечними;
- розроблення та впровадження інноваційних технологій для залучення іноземних туристів;
- довідники про об'єкти темного туризму в електронному варіанті;
- розвиток програми електронного бронювання та складання турів.

Результати. В ході нашого дослідження було виявлено освітній та виховний потенціал темного туризму, а також необхідність академічного осмислення цього феномену, виробити понятійний апарат, вивчити напрацьовану західними дослідниками базу, доповнити її вивченням темного туризму в Україні. Специфіка «темних» туроб'єктів на території України, після війни, зобов'язуватиме дбайливо та делікатно підходити до питання реклами та розповсюдження інформації про ці об'єкти.

Бібліографічний список

1. Алістратова К. Е. Містичний туризм: зарубіжний досвід та перспективи розвитку в Україні / К. Е. Алістратова // Географія та туризм, 2013. – № 26. – С. 93-101.
2. Арайс О. Темний туризм / О. Арайс, Ю. Сологуб // Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у ХХІ столітті : програма і матеріали 80 міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів, 10–11 квітня 2014 р. – К. : НУХТ, 2014. – Ч. 3. – С. 482-483.
3. Бордун О. Ю. Теоретичні та практичні засади дослідження похмурого туризму України / О. Ю. Бордун, У. В. Деркач // Географія та туризм : наук. зб. – Київ : Альфа-ПК, 2014. – № 30. – С. 62-72.
4. Бугрій О. В. Некропольний туризм та його об'єкти на Україні / О. В. Бугрій // Географія та туризм. – 2010. – № 4. – С. 52-62.
5. Заставецький Т. Б. «Похмурий туризм» як відображення трагічних подій у історії та культурі народів / Т. Б. Заставецький, Л. Б. Заставецька // Рекреаційна географія і туризм. Наукові записки. – Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2011. – № 1. – С. 101-107.
6. Іванов А. М. «Темний» туризм як один з перспективних видів туризму / А. М. Іванов // Бізнеснавігатор. – 2011. – № 5. – С. 186-191.
7. Казьмирчук М. Меморіальний і ностальгійний туризм у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях / М. Казьмирчук // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Історія. – 2016. – № 4. – С. 20-31.
8. Кирилюк Л. М. Нові (нетрадиційні) види туризму України / Л. М. Кирилюк // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Серія: географія. – Вінниця, 2008. – № 17. – С. 191-195.
9. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму: навчальний посібник / М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. – К. : Знання, 2011. – 334 с.
10. Кулиняк І. Я. Перспективи розвитку містичного туризму в Україні / І. Я. Кулиняк, К. М. Ярмола, Б. О. Малішевська // Матеріали Міжнародної наукової конф. «Формування сучасної наукової думки». – Кропивницький : МЦНД, 2020. – С. 53-56.
11. Кулиняк І. Я. Містичний туризм: сутність і перспективи розвитку у Львівській області / І. Я. Кулиняк, І. І. Жигало, К. М. Ярмола // Бізнес Інформ. – 2020. – № 3. – С. 128-137.
12. Москаленко Я. О. «Темний» туризм як новий вид туризму [Електронний ресурс] / Я. О. Москаленко. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/moskalenko.htm.
13. Сардак С. Е. Потенціал «темного туризму» в країнах Європи / С. Е. Сардак, С. В. Таран // Економіка і суспільство. – 2018. – № 18. – С. 27-34.
14. Смаль І. В. (2013). Туризм людських слабкостей / І. Смаль // Географія та туризм. – (24). – 69-76.
15. Худоба В., Скабара Р., Самарцева М. Чорнобильська зона відчуження як унікальний туристичний напрямок. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. – Тернопіль, 2021. – Вип. 50, № 1. – С. 111–118.
16. Шильнікова З. М. Тенденції розвитку «темного» туризму та його мотиваційні аспекти / З. М. Шильнікова, І. І. Дульцева, М. В. Матушкіна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – № 22. – С. 586-591.
17. Dark Tourism – the guide to dark travel destinations around the world [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dark-tourism.com/index.php>.
18. Seaton A. V. Guided by the dark: from thanatopsis to thanatourism. / A. V. Seaton // The International Journal of Heritage Studies. – 1996. – № 2. – P. 234-244.
19. Stone P. A. Dark tourism spectrum: Towards a typology of death and macabre related tourist sites, attractions and exhibitions / A. P. Stone // Tourism, 2006. – № 54(2). – P. 145-160.
20. Stone P. Consuming dark tourism: A Thanatological Perspective / P. Stone, R. Sharpley // Annals of Tourism Research. – Oxford, 2008. – P. 574-595.

21. Foley M., JFK and dark tourism: A fascination with assassination / M. Foley, J. Lennon // International Journal of Heritage Studies. Taylor & Francis. – 1996. – № 2(4). – P. 198-211.

Зайцева Наталя

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

СПЕЦИФІКА ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ

Діловий туризм – це подорожі, пов’язані з виконанням професійних обов’язків, таких як участь у конференціях, зустрічі з клієнтами або партнерами, переговори з представниками інших компаній, пошук нових ринків та інше [1]. Специфіка ділового туризму полягає в тому, що головною метою цих поїздок є досягнення конкретних бізнес-цілей.

Однією з особливостей ділового туризму є те, що він часто пов’язаний з високими витратами. Компанії витрачають значну суму грошей на підготовку та проведення таких подорожей [5]. Однак, якщо відбувається успішне виконання бізнес-цілей, витрати на діловий туризм можуть відбитися в збільшенні прибутків компанії.

Іншою важливою особливістю ділового туризму є те, що він може забезпечити можливість зустрітися та спілкуватися з представниками бізнесу з різних країн. Це дає можливість розширити контактну базу компанії та знайти нових партнерів або клієнтів. Ділові поїздки також дозволяють здійснювати прямий контакт з партнерами або клієнтами, що може позитивно вплинути на взаємодію між компаніями.

Однією з важливих складових ділового туризму є організація конференцій та виставок. Вони дозволяють представникам компаній познайомитися з новими технологіями та трендами, обмінюватися досвідом та ідеями, знайти нові партнерства та укласти вигідні угоди.

Ще одною важливою складовою ділового туризму є можливість навчання та професійного розвитку. Багато компаній використовують ділові поїздки як засіб для навчання своїх співробітників, ознайомлення з новими технологіями та методами роботи. Це дозволяє підвищити кваліфікацію працівників та покращити їхню продуктивність [2-4].

Однак, діловий туризм також може мати свої недоліки. Часті перельоти та відрядження можуть викликати втому та стрес, що може негативно вплинути на здоров’я та ефективність працівників. Крім того, деякі компанії можуть надмірно використовувати ділові поїздки як засіб контролю над працівниками, що може викликати додатковий стрес та погіршення робочої атмосфери.

Отже, діловий туризм має свої переваги та недоліки. Це важлива складова бізнесу, яка дозволяє компаніям розширювати свої можливості та знаходити нові ринки, партнерів та клієнтів. Водночас, необхідно враховувати можливі негативні наслідки для здоров’я та робочої атмосфери, та використовувати ділові поїздки з обережністю та розумінням їх важливості для бізнесу.

Бібліографічний список

1. Zaika S. O. Business tourism industry: evolution and principles of organization // Modern Issues of Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work. Monograph. Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 5-45.

2. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. Features of analysis of competitiveness of tourism industry subjects // Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції : збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дубляни, 2022. С. 36-39.
3. Діловий туризм в Україні: основні проблеми розвитку та шляхи їх вирішення / Н. В. Титова // «Економіка і менеджмент культури». – 2013. – №1. – С.67-74.
4. Грідін О.В., Заїка С.О. Інноваційний розвиток туристичної сфери України: стан, проблеми, перспективи. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р.; Державний біотехнологічний ун-т. Харків, 2022. С. 260-261.
5. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму. / Відповідальні редактори: Пазенок В. С., Федорченко В. К. – Науково-навчальне видання – К.: КУТЕП, 2008. – 825 с.

Зубенко Альона

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

ДІЛОВИЙ ТУРИЗМ ЯК СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ СЕГМЕНТ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Діловий туризм - один з найперспективніших напрямів сучасного туризму. Високі темпи його розвитку визначають, в першу чергу, глобалізація світової економіки і «стирання кордонів». Бізнесмени все частіше шукають і знаходять ділових партнерів за кордоном. Але, відправляючись в подібну подорож, вони хочуть не просто побувати на виставці, семінарі, конференції - вони їдуть за новими можливостями для свого бізнесу [1].

Діловий туризм є спеціалізованим сегментом ринку туристських послуг, що включає в себе поїздки на такі організовані заходи, як, наприклад, конгреси, конференції й інші наради або зустрічі, метою яких є обговорення різних питань серед певних груп людей.

У наш час діловий туризм є однією з пріоритетних галузей міжнародного туризму, відіграючи найважливішу роль у розвитку національних економік багатьох країн і активно сприяючи процесам їхньої інтеграції у світове співтовариство.

В англійській мові, яка є міжнародною мовою не тільки бізнесу, але і туризму, термін «tourism» у сфері ділового туризму не застосовується. Для цього існує окреме поняття – «business travel».

Діловий туризм дуже багатогранний. Понад 73 % його обсягу складають корпоративні поїздки (так звані «corporate travel») - як індивідуальні ділові поїздки, так і для участі в заходах, проведених промисловими і торговельними корпораціями [5]. Сюди ж відносяться й інсентив-тури (від англійського слова «incentive» - стимул) - поїздки, які організуються компаніями з метою мотивації співробітників, зайнятих в основному просуванням і продажем виробленого цією компанією товару.

Поїздки, пов'язані з участю в з'їздах, конференціях, семінарах під егідою політичних, економічних, наукових, культурних, релігійних і інших організацій, складають близько 16 % ринку ділового туризму. І 11 % обсягу ділового туризму займають поїздки з метою відвідування торгово-промислових виставок, ярмарків і участі в їхній роботі [3, 4].

Діловий туризм є головним інструментом розвитку бізнесу. Коли компанії відправляють своїх співробітників на зустрічі, конференції, виставки та інші події, вони отримують можливість знайомитися з новими технологіями, здобувати нові знання та

ділитися своїм досвідом з колегами з різних країн. Це допомагає компаніям бути більш конкурентоспроможними на ринку та залучати нових клієнтів [2]. Крім того, діловий туризм сприяє зміцненню бізнесових зв'язків та розвитку міжнародної співпраці між компаніями.

Крім того, діловий туризм є важливим фактором розвитку економіки країни. Залучення іноземних делегацій та інвесторів, проведення міжнародних конференцій та виставок дозволяє країні привернути інвестиції та розвивати різні галузі економіки, забезпечуючи зростання податкових надходжень в бюджет та створення нових робочих місць.

Діловий туризм є також і важливим для культурного та професійного зростання людей. Участь у міжнародних конференціях та виставках дозволяє спілкуватися з представниками різних культур.

Отже, діловий туризм є однією з найважливіших галузей туризму, оскільки він не тільки сприяє розвитку бізнесу та економіки країни в цілому, але й забезпечує можливості для культурного та професійного зростання людей.

Бібліографічний список

1. Zaika S. O. Business tourism industry: evolution and principles of organization // Modern Issues of Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work. Monograph. Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 5-45.
2. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. Features of analysis of competitiveness of tourism industry subjects // Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції : збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дубляни, 2022. С. 36-39.
3. Діловий туризм в Україні: основні проблеми розвитку та шляхи їх вирішення / Н. В. Титова // «Економіка і менеджмент культури». – 2013. – №1. – С.67-74.
4. Грідін О.В., Заїка С.О. Інноваційний розвиток туристичної сфери України: стан, проблеми, перспективи. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р.; Державний біотехнологічний ун-т. Харків, 2022. С. 260-261.
5. Туризмолія: концептуальні засади теорії туризму. / Відповідальні редактори: Пазенок В. С., Федорченко В. К. – Науково-навчальне видання – К.: КУТЕП, 2008. – 825 с.

Каменщик Регіна

Науковий керівник: Боруцька Юлія, к.геол.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОГО МАРШРУТУ «ІТАЛІЯ – МОС НАТХНЕННЯ»

Італія володіє величезним туристично-рекреаційним потенціалом завдяки своїй багатоманітності. Вона ратифікувала Конвенцію про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини 23 червня 1978 р. Зараз у повному списку Світової спадщини ЮНЕСКО міститься 1121 об'єкт, відтак частка Італії становить майже 5 % від світового значення. Тобто, на території Італії перебуває більше об'єктів Світової спадщини, ніж у будь-якій іншій

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

країні (рис. 1). З них, 49 об'єктів внесено до списку за культурними критеріями, причому 24 визнані шедеврами людського генія, і ще 6 об'єктів включені за природними критеріями, один з яких визнано природним феноменом виняткової краси й естетичної важливості [1].

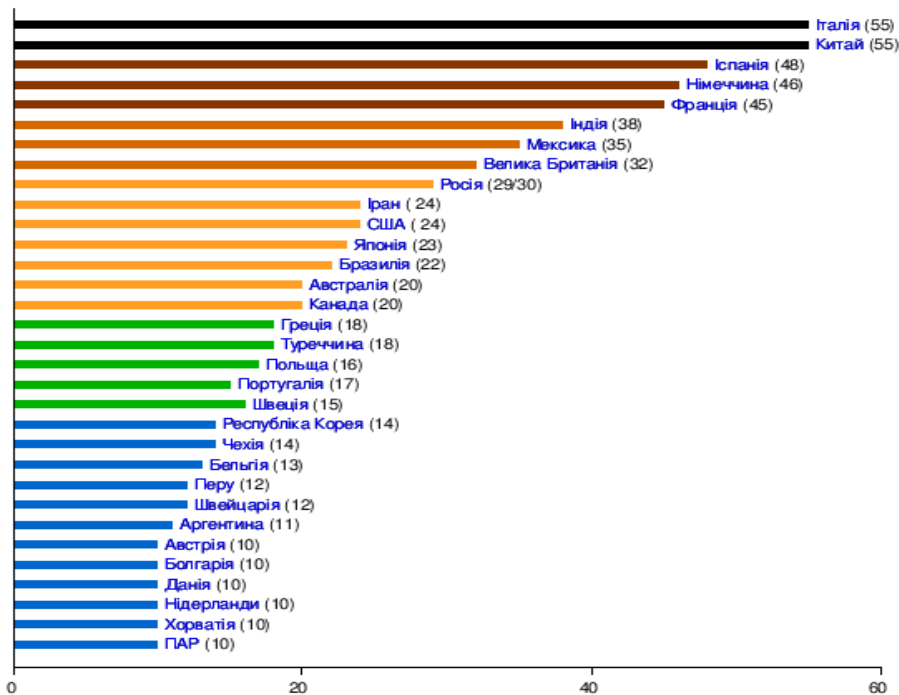

Рисунок 1 - Країни з найбільшою кількістю об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО (2020 рік)

Актуальність даних досліджень полягає у тому, що туристично-рекреаційна сфера відіграє надзвичайно велике значення в соціально-економічному розвитку Італії. Щороку близько 44 млн осіб відвідують цю країну з туристичною метою. Отож, туризм – одна з найактивніших і швидкозростаючих галузей італійської економіки. А основою формування туристично-рекреаційного потенціалу виступають туристично-рекреаційні ресурси. Ось деякі з найпривабливіших аспектів туризму в Італії (табл.):

Таблиця - Основні аспекти та характерні особливості туристично-рекреаційного потенціалу Італії

Основні аспекти туристично-рекреаційного потенціалу Італії	Характерні особливості туристично-рекреаційних ресурсів
Культурні пам'ятки	Італія відома своїми культурними пам'ятками, такими як Колізей, Сікстинська капела, площа Святого Петра та музеї, що приваблюють мільйони туристів з усього світу.
Історія та архітектура	Італія має багату історію, яка відображена в її архітектурі, від римських і середньовічних споруд до вілл Ренесансу.
Природні ландшафти	Італія має різноманітні природні туристично-рекреаційні ресурси, які здатні задовольнити найвибагливіші смаки подорожуючих. Зокрема, Альпи, Апенніни, острови Сардинія та Сицилія, Амальфійське узбережжя і озера Комо, Гарда та Маджоре є популярними місцями для відпочинку.
Відпочинок на морі	Італія має понад 7500 км узбережжя з чистими пляжами, тому це привабливе місце для туристів, які хочуть відпочити на морі.
Гастрономія	Італія славиться своєю гастрономією, включаючи піцу, пасту, морозиво, оливкову олію, вино, інші страви та напої. Багато туристів відвідують Італію, щоби скуштувати ці національні страви та побачити винні гаї та виноробні.
Мода	Італія є одним із лідерів світової моди, тому туристи можуть насолоджуватись шопінгом у відомих магазинах і вуличних ринках.

Метою цих досліджень було висвітлення характерних особливостей туристично-рекреаційного потенціалу Італії на прикладі маршруту «Італія – моє натхнення», який буде описаний далі. Окрім цієї країни, тур проходив також через Польщу та Австрію, природний та історико-культурний потенціал яких будуть розглянуті у наших наступних роботах (рис. 2).

Рисунок 2 - Схематична картосхема туру «Італія – моє натхнення» (включаючи туристичні
дестинації Італії, Польщі, Австрії)

Арена ді Верона. Одна з головних архітектурних пам'яток Верони епохи Стародавнього Риму – амфітеатр, який датується 30-им роком I-го століття н. е. Колись амфітеатр був спорудою, що складалася з чотирьох еліптичних кілець, на яких виділялися 44 ряди глядацьких місць з мармуру, і вміщувала понад 30000 чоловік. За величиною і значимістю Арена ді Верона могла зрівнятися тільки з римським Колізеєм. На сьогоднішній день Арена ді Верона є найбільшим оперним театром під відкритим небом, на сцені якого виступають кращі оперні співаки і диригенти світу.

Фонтан Веронської Мадонни. Фонтан побудований у 1368 році, а фігура Мадонни – це римська статуя 380 року. В руках у статуї, розташованої на помості – сувій з гербом Верони. Сьогодні фонтан Веронської Мадонни – один із символів міста, і всі туристи кидають в басейн фонтану монетки, вважаючи, що це принесе успіх у справах.

Палац Маффі. Це споруда в стилі бароко, що з'явилася на місці старої середньовічної будівлі. Фасад палацу, прикрашений статуями античних богів, повернутий до колони, увінчаної крилатим левом, що символізує Венецію, під владою якої Верона знаходилася 400 років.

Церква Санта-Марія Антика – римо-католицький храм і одне з найбільш відвідуваних місць у Вероні. Архітектурно церква являє собою базиліку в романському стилі. Первісну будівлю храму, побудовану в VII столітті, було зруйновано землетрусом 1117 року. У 1185 році церкву відбудували заново і освятили. У 1630 році церкву знову перебудували, і вона набула рис барокового храму. Однак вкінці XIX століття було вирішено відновити романський інтер'єр.

Площа Святого Марка – головна міська площа Венеції, яка є, ймовірно, найвідомішим тут місцем. Починаючи зі середньовічного періоду площа завжди розглядалася як центр Венеції і була локацією, де розташовувалися усі важливі офіси венеціанської держави і архієпископа з 19-го сторіччя. Тут, також, проводять багато венеційських фестивалів.

Великий канал – це канал у Венеції, який утворює один з найбільших коридорів водного руху в цьому місті. Громадський транспорт забезпечується водними автобусами, приватними водними таксі і гондолами. Довжина каналу – 3,8 км, ширина – від 30 до 90 м, середня глибина – 5 м.

Острів Бурано. Бурано – острів у Венеціанській лагуні, який поряд з Ріальто, найбільшим островом, на якому розташована історична частина Венеції, островами Мурано і Лідо, є найбільш популярним і відомим у туристів. Бурано славиться мереживами, найкращим рибним рестораном в Венеції і різнокольоровими будинками, які можна фотографувати нескінченно.

Больцано та Сопрабольцано. Серед чудових пам'яток Больцано, з точки зору архітектурних особливостей, старовинний собор, Палац Меркантилі, Церква францисканців. Власне архітектура міста – це химерне поєднання італійської, австрійської та альпійської архітектури. В околицях міста розташовані красиві замки – Новале, Флафон, Мареккіо, Ронколо.

Цікавішим за Больцано є лише Сопрабольцано – старовинне місто, відоме з 13 століття, яке знаходиться на висоті більше 1200 метрів над рівнем моря. Для туристів найкращим шляхом до нього буде підйом вгору на фунікулері. Дорога до кінцевої станції дуже мальовнича. Там, на оглядовому майданчику посеред лісу, відкриваються неймовірні краєвиди на Доломітові Альпи [2].

Вивчаючи успішний закордонний туристичний досвід, після війни українські фахівці у галузі туризму та рекреації обов'язково перетворять нашу країну в найпривабливішу туристичну дестинацію у світі з безцінним природно-ресурсним потенціалом, багатою історико-культурною спадщиною, розвинутою соціально-економічною сферою.

Бібліографічний список

1. Геопросторова організація туризму та рекреації: конспект лекцій. Львів: Львівський національний університет природокористування, 2022. 100 с.
2. Туристична характеристика Італії. URL: <https://referatss.com.ua/work/turistichna-harakteristika-italii/>.

Кобринчук Дарія

Науковий керівник: Крупа Оксана, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Інклюзивний туризм - це форма туризму, яка включає в себе процес кооперації між різними учасниками сфери туризму, який дає можливість людям з інвалідністю в доступності, включаючи рухову, зорову, слухову і когнітивну складові доступності, функціонувати незалежно, на рівних умовах з почуттям власної гідності через надання універсальних туристичних продуктів, послуг і середовища. Тобто, він є частиною комплексного підходу до створення сприятливого соціального середовища для людей з обмеженими можливостями.

Однак інклюзивності потребують не тільки особи із інвалідністю, а й інші категорії населення. Верстви населення, що підпадають під категорію інклюзивного туризму:

- особи з інвалідністю;
- особи з тимчасовими проблемами з здоров'ям;

- вагітні жінки;
- родини з маленькими дітьми;
- особи, що не знають іноземних мов;
- люди похилого віку;
- мандрівники з великим чи нестандартним вантажем.

Туризм для осіб з інвалідністю – це відносно широке поняття, яке об'єднує різні види туризму. Інклюзивний туризм передбачає будівництво спеціальних об'єктів на пляжах, готелях і транспортних шляхах, що особливо важливо для людей на інвалідних візках, дозволяючи їм відпочивати і гуляти, нарівні зі здоровими людьми.

Пляжні території мають бути облаштовані:

- пандусами з поручнями, під'їздами;
- пляжними дерев'яними доріжками з тротуаром;
- колясками-амфібіями;
- пляжними кабінками (роздягальнями) з лавками;
- пляжними алюмінієвими парасолями та шезлонгами на колесах;
- ігровими комплексами для дітей з інвалідністю;
- модульними вбиральнями із спеціальним устаткуванням та інвентарем.

Готельні заклади мають мати в наявності спеціалізований номерний фонд (і обов'язково звертати увагу на інклюзивність облаштування при будівництві, реконструкції, проведенні модернізації матеріально-технічної бази).

Також, при створенні інклюзивного простору необхідним є облаштування:

- спеціальними направляючими доріжками з тактильної плитки для людей з вадами зору;
- звуковими маячками перед входом до музеїв;
- обладнанням для внутрішнього та зовнішнього озвучення зупинок у громадському транспорті;
- спеціальними місцями для паркування транспортних засобів, які належать особам з інвалідністю;
- належним оснащенням зупинок громадського транспорту;
- інформаційно-вказівними знаками, освітленням та оснащенням з «кнопками викликів».

Широко має використовуватись:

- шрифт Брайля;
- візуальні та світлові сповіщення;
- послуги перекладачів жестової мови та багато інших аспектів [1].

З метою дослідження потреб осіб з інвалідністю у подорожах було проведено за допомогою співробітників Харківської міської громадської організації інвалідів «Креавита» анкетування серед осіб з інвалідністю щодо розвитку інклюзивного туризму як одного із видів реабілітації. В анкеті було запропоновано десять питань, на які дали відповідь 1785 осіб з інвалідністю.

На питання «Чи вважаєте Ви активні види реабілітації корисними?» позитивно відповіли 88,6% опитаних.

На питання «Чи є у Вас бажання займатися активними видами реабілітації?» позитивно відповіли 89,6 % опитаних.

На питання «Для яких із видів туризму необхідно забезпечити інклюзивність насамперед?» опитувані дали відповіді, що наведені в табл. [2].

Для дітей з інвалідністю створені літні табори відпочинку з спеціальними програмами для дітей у яких є порушеннями зору, слуху та мовлення, функцій опорно-рухової системи, а також дітей, які страждають на цукровий діабет. Часто на початку хворого оглядає лікар і встановлює для нього індивідуальну програму для оздоровлення. Також існує безліч нових

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

методик реабілітації інвалідності у дітей. Наприклад, в Севастополі для дітей з аутизмом практикують дельфінотерапію.

Таблиця - Результати опитування осіб з інвалідністю щодо переваг певних видів туризму

№	Назва виду	Кількість, %
1	Лікувально-оздоровчий	75,8
2	Екологічний	66,3
3	Сільський	48,6
4	Для осіб похилого віку	58,3
5	Сімейний	50,8
6	Культурно-пізнавальний	44,9
7	Самодіяльний	28,3

Україна робить лише перші кроки у розвитку та налагодженні інклюзивного туризму для людей з інвалідністю, хоча для Європи це вже є частиною комплексного підходу до інтеграції людей з інвалідністю в соціальне середовище.

Питання впровадження в Україні інклюзивного туризму як засобу реабілітації почали порушувати ще у 2005 році, відколи прийняли Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні». Саме тоді була впроваджена індивідуальна програма реабілітації людей із особливими потребами. Згідно з нею, кожна особа з інвалідністю має право отримати індивідуальні реабілітаційні заходи. Втім відтоді вони належним чином не спрацювали, хоч держава постійно спрямовує на це чималі ресурси.

Сучасну методологію інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму розробляють в Асоціації «Інклюзивний соціально-реабілітаційний туризм». Ініціювали її створення в КЗ «Черкаський обласний центр медико-соціальної експертизи», зокрема, керівник закладу Владлен Лепський. До цього до нього зверталися зі схожими пропозиціями спілки та об'єднання людей з інвалідністю [3].

Складність розвитку цього виду туризму в Україні полягає в наступних аспектах:

- неповнота нормативної бази;
- відсутність системи методичного супроводу;
- відсутність системи підготовки інструкторів фахівців по роботі в даному сегменті туризму;
- військові дії в країні.

Пропонуємо ряд важливих рекомендацій для туристичного менеджменту при формуванні просування і реалізації інклюзивного туристичного продукту:

1. Надавати перевагу районам із сприятливими кліматичними і природними умовами при розробці і реалізації туристичних програм;
2. Забезпечити транспортну доступність об'єктів туристичної індустрії;
3. Надати максимально різноманітні види туристичних послуг.
4. Враховувати інтереси туристів з обмеженими фізичними можливостями.

Інклюзивний туризм може стати потужним засобом реабілітації, можливістю оздоровлення, спілкуванням з людьми, ліквідацією наявних психологічних бар'єрів, отриманням психологічного задоволення від занять руховою активністю і працею та відчувати себе активним, потрібним, відчути жагу до життя. Особливо актуально це зараз та після перемоги для наших військових і всіх, хто постраждав через російсько-українську війну.

Бібліографічний список

1. Інклюзивний туризм як комплексний підхід для створення сприятливого суспільного середовища. *Національна Асамблея людей з інвалідністю України*. URL: <https://nau.org.ua/inklyuzyvnyj-turyzm-yak-kompleksnyj-pidhid-dlya-stvorennya-spruyatlyvogo-suspilnogo-seredovyshha/> (дата звернення: 09.03.2023).
2. Богдан Н., Соколенко А., Москаленко О. Дослідження проблем розвитку інклюзивного туризму: туристська інфраструктура і доступність готельних послуг. *Приазовський економічний вісник*. 2018. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/5_10_uk/50.pdf (дата звернення: 21.03.2023).
3. Інклюзивний туризм для осіб з інвалідністю. *Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю*. URL: <https://www.ispf.gov.ua/news/inklyuzivniy-turizm-dlya-osib-z-invalidnistyu> (дата звернення: 11.03.2023).

Коваленко Дмитро, Шенкар'юв Віталій

*Науковий керівник: Худавердієва Вікторія, к. е. н., доцент
Державний біотехнологічний університет*

МІСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ НАЙБІЛЬШИХ ІСТОРИЧНИХ ЦЕНТРІВ СВІТУ

Туризм має значний вплив на розвиток та економіку багатьох великих міст світу, змінюючи міські ландшафти, організацію. Експерти Організації Об'єднаних Націй прогнозують, що до 2050 року 70% населення світу буде урбанізовано і відповідно подорожувати буде до інших відмінних від свого постійного місця проживання міст – тобто в інші міста [1]. Міста на туристичному ринку виступають як окремі об'єкти туристичного попиту, тому традиційно популярним є міський туризм. Міста і метрополії в усьому світі є центрами тяжіння людей, подій, фінансових та інших ресурсів. Міста притягують до себе людей розвитком цивілізації, системою освіти, робочими місцями, економічним зростанням і потоком інформації. При цьому, важливо усвідомлювати, що сталий розвиток будь-якого регіону, можливий лише при дотриманні економічного, соціального та екологічного балансу і рівномірного територіального розподілу населення регіонах. А це передбачає гармонійний розвиток великих метрополій і сусідніх з ними невеликих міст та сіл з правильним кількісним розподілом населення в них і турботою про навколишнє середовище. За даними Організації Об'єднаних Націй 55% населення світу вже проживає в містах, а до 2030-го року очікується, що ця частка досягне 60%, а до 2050-го - 70% [2].

Зазначимо, що наукове вивчення туризму у містах розпочалося у 80-х рр. ХХ ст., проте було фрагментарним. Проте незважаючи на три-валість дослідження даної проблематики, однозначного тлумачення сутності та змісту цього поняття не склалося. Це обумовлено ди-ференційованими підходами у різних країнах до визначення міста та туристичної діяльності. Тому, метою дослідження стало з'ясування ознак міського виду туризму, створення рейтингу найпопулярніших у туристів міст, а також визначення можливостей м. Києва на ринку урботуризму та подальших заходів формування позитивного туристичного іміджу столиці України. Експерти Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) відносять до міського туризму поїздки, якщо метою подорожей туристів є міста або місця з великою густотою населення [1]. Тривалість таких поїздок як правило коротка (від одного до трьох днів), тому міський туризм тісно пов'язаний з ринком короткострокових турів. Міський туризм – комплексний вид туризму, що базується на культурно-історичній та

архітектурній спадщині міст, їхніх кліматичних та природних особливостях (які визначають можливості міст з лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму), високому рівні розвитку та глибокій диверсифікації суспільно-економічного життя та пропозиції суспільних та комерційних товарів та послуг [2].

У багатьох наукових дослідженнях з проблематики видів туризму, автори розглядають поняття «сільський» та «міський» туризм. У британському словнику з подорожей, туризму та гостинності С.Медліка (1993) під «міським туризмом (urbantourism) розуміють подорожі та візити з фокусом на міські напрямки. Швидко зростаюча форма туризму, метою якої є відвідання історичних та культурних пам'яток, а також шопінг та ділові поїздки» [3].

У словнику німецького дослідника Хартмута Лезера (1997 р.) міський туризм визначається як «короткострокове (зазвичай 1–4 дні) відвідування міста з наступних причин: а) інтерес до історії або культури; б) участь у подієвих заходах; в) придбання різноманітних товарів. Часто така подорож здійснюється у формі екскурсії на вихідних та може відбуватися як індивідуально, так і у групі; як організовано (через туристичні фірми та з екскурсводами), так і самодіяльно» [4]. Необхідно відмітити, що правомірним є зауваження дослідника О.В. Гладкого, про те, що міський туризм має вужчу направленість та спрямований на задоволення переважно культурно-пізнавальних потреб туристів, пов'язаних із загальним універсально-комплексним ознайомленням із містом, його архітектурною та просторовою конфігурацією, планувальною структурою, історичною, етнічною та культурно-релігійною спадщиною. Дослідники Ганич О., Гаталяк О. розглядають туризм у містах (урбо-туризм) як вид спеціалізованого туризму з культурно-пізнавальною, розважальною, діловою, лікувально-оздоровчою метою, що ґрунтується на комплексному використанні ресурсів міста [5, с. 53].

Міський туризм акумулює властивості різних видів туризму і залежно від цілей може характеризуватися як: міст з метою шопінг-туризму; виставок або офіційних заходів; як туристський маршрут з метою огляду визначних пам'яток; ділові поїздки або відрядження; туризм з лікувально-оздоровчою метою; паломництво і ін.

В цілому в залежності від туристської спеціалізації розрізняють наступні види міських туристських центрів: центри культурно-пізнавального туризму, центри ділового туризму, центри туризму, міста-курорти, лікувальні центри і центри паломництва. Багато міст, головним чином великі, і мегаполіси є поліфункціональними. З точки зору організації існує два різновиди міських турів: стаціонарні тури – з перебуванням туристів в одному місті, туристському центрі; маршрутні тури – відвідання кількох міст і центрів пам'яток, вибудоване у вигляді маршруту подорожі. При організації маршрутних турів розробляється спеціальний графік відвідування запланованих пунктів. На місто або туристський центр виділяється від 1 до 3 днів в залежності від величини туристського центру і обсягу пам'яток. Найбільша кількість днів виділяється тільки на найбільші туристичні центри – столичні міста, такі як Париж, Рим, Лондон, Київ. Міжнародні туристичні агенції, дослідні центри та незалежні компанії регулярно проводять моніторинг відвідуваності держав та великих міст на різних континентах. І якщо у списку країн у першій десятці переважає європейський регіон, то серед населених пунктів, що найбільш відвідувані, лідирують представники Азії. Спираючись на аналітичні дослідження та останні звіти компаній зі світовим ім'ям, включаючи Mastercard та Euromonitor International, встановлено рейтинг найбільш відвідуваних міст у світі у 2022 році (табл.) [6].

Найвідвідуваніше місто у світі у 2022 році – це Гонконг. Близький мегаполіс, розташований у південно-східній частині Китаю, більш ніж на 5 млн. щорічних відвідувачів випереджає найближчого попередника – Бангкок, який ще зовсім недавно міцно утримував перше місце. За прогнозами експертів, один із найбільших світових фінансових центрів через кілька років відвідуватимуть не менше 31 млн. осіб, а до 2025 року цифра наблизиться до 44

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

млн. Столиця Таїланду є одним із двох міст у світі із щорічним відвідуванням понад 20 млн. осіб. Завдяки яскравому нічному життю, вишуканій кухні та доступним цінам Бангкок приваблює мільйони туристів з різних куточків планети. У місті розташовано безліч історичних пам'яток, включаючи знамениті буддійські храми, сучасні торгові центри та місця для комфортного відпочинку. До речі, на відміну від Гонконгу, в якому левову частку відвідувачів формують громадяни Китаю, до Бангкока прямують переважно іноземці [9]. Лондон – це найбільш відвідуване місто світу серед європейських держав. Незабаром британська столиця очікує понад 20 млн. гостей, а до 2025 року кількість відвідувачів має перевищити 25 млн. Сінгапур – це місто-держава у південно-східній частині Азії та одне з чотирьох «азіатських тигрів». За населення трохи менше 5,9 млн. осіб кількість відвідувачів перевищує 16 млн. на рік, тобто втричі більше, ніж місцевих жителів.

Таблиця 1 - Найбільш відвідувані міста світу у 2022 році (ТОП -10), млн. іноземних туристів [6]

Ранг	Місто	Держава	Кількість іноземних туристів, млн. осіб
1	Гонконг	Китай	26,6
2	Бангкок	Таїланд	21,2
3	Лондон	Великобританія	19,2
4	Сінгапур	Сінгапур	16,6
5	Макао	Китай	15,4
6	Дубай	ОАЕ	14,9
7	Париж	Франція	14,4
8	Нью-Йорк	США	12,7
9	Шеньчжень	Китай	12,6
10	Куала-Лумпур	Малайзія	12,3

П'ятірку найбільш відвідуваних міст світу у 2022 році замикає ще один представник Китаю та Азії – Макао. На думку аналітиків, за десять років цей населений пункт прийматиме не менше 25 млн. осіб на рік [6]. Це найбільш відвідуване місто на Близькому Сході. Загалом Об'єднані Арабські Емірати проводять дуже ефективну політику щодо залучення іноземних інвестицій, розвивають фінансову та туристичну сферу, що в сукупності з величезними нафтовими запасами дозволяє державі перебувати в десятці найбагатших країн світу.

Зрозуміло, що рейтинг найбільш відвідуваних міст планети не може обійтися без французької столиці. Незважаючи на трагічні події, пов'язані з терористичними актами кілька років тому, Париж залишається одним із найпривабливіших для туристів міст у Європі. Жодна пам'ятка архітектури щорічно не приймає стільки відвідувачів, як Ейфелева вежа. Францію загалом відвідує близько 90 млн. осіб на рік. Це найвищий показник у світі. На восьмому місці знаходиться Нью-Йорк. Це найбільший американський мегаполіс та центр міжнародної торгівлі. Тут розташовані штаб-квартири провідних міжнародних організацій та компаній від ООН до Calvin Klein Inc. Про працевлаштування у Нью-Йорку мріють не лише громадяни США, а й десятки тисяч мігрантів із різних країн. Життя у «Великому яблуку» ніколи не зупиняється [6].

Рейтинг ТОП-10 найбільш відвідуваних міст у світі замикає ще один азіатський мегаполіс – Куала-Лумпур. За різними оцінками, до 2025 року столиця Малайзії прийматиме щонайменше 20 млн. осіб на рік. Вже сьогодні місто випереджає такі великі та популярні у всьому світі населені пункти, як Рим, Токіо, Стамбул, Сеул та Шанхай. Куала-Лумпур пропонує туристам безліч найцікавіших пам'яток та програм розваг [6]. За офіційними даними Всесвітньої туристської організації ООН, найбільш відвідувані країни світу – це Франція, Іспанія та США. Щороку до цих трьох держав приїжджає понад 250 млн. осіб.

Вплив міського туризму на економіку окремих регіонів полягає у значному зростанні ВВП, позначається на формуванні міського середовища, що, у свою чергу, підвищує рівень якості життя населення. Крім цього міський туризм надає пролонгований вплив на економічний розвиток суміжних галузей, таких як транспорт, торгівля, виготовлення сувенірної продукції і т. д.; є одним із рушійних факторів соціально-економічного розвитку регіону.

Бібліографічний список

1. Global Report on City Tourism – Cities 2012 Project. AM Reportnesix. Madrid, 2012. 53 p.
2. Тищенко О.Л., Параніна А.П. Міський туризм як ефективний інструмент розвитку туристичного потенціалу України. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 421 с. С.80-81.
3. Dictionary of Travel. Tourism and Hospitality. Ed. S. Medlik. – London: Butterworth-Heinemann Ltd. 1993. P. 43. URL: www.mu.edu.et/iphc/images/Tourism/Dictionary_of_Travel_Tourism_Hospitality.pdf.
4. Hartmut L. Diercke Wörterbuch Allgemeine Geographie / L. Hartmut. – 55 München: Braunschweig, 1997. 125 p.
5. Гаталяк О., Ганич О. Теоретичні підходи до визначення поняття туризму в містах/ *Географія. Економіка і туризм: національний та міжнародний досвід. Матеріали XI наукової конференції з міжнародною участю*. Львів, 2017. С. 50–55.
6. Mastercard Global Destination Cities Index 2021. URL: <https://newsroom.mastercard.com/digital-press-kits/mastercard-global-destination-cities-index>.

Костецька Соломія

Науковий керівник: Скабара Роман, к. геогр. н., доцент

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

ПОЗИТИВНІ ПРАКТИКИ ТУРИЗМУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ДЛЯ СТРАТЕГІЇ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

В наш час важливим є такий напрям наукових досліджень, що покликаний вивчити і проаналізувати позитивні практики взаємодії різноманітних зацікавлених суб'єктів з метою допомогти реновації окремих сегментів національної економіки, які найбільше втрачають у кризових ситуаціях; в останні роки для більшості держав світу головною причиною нестабільності розвитку економіки є глобальна пандемія COVID-19.

Об'єктом нашого дослідження є індустрія гостинності Об'єднаного королівства Великобританії та Північної Ірландії, предметом – процеси її розвитку в умовах пандемії COVID-19.

У роботі використана первинна статистика та аналітичні доповіді Офісу національної статистики (ONS) Великобританії. Маємо зауважити, що ця держава перебуває у процесі залишення спільного ринку Європейського Співтовариства, що базується на політичному рішенні (так званій Brexit). З огляду на європейські прагнення України, позитивні практики туризму Великобританії є актуальними і для нас.

Ми розкриваємо ті можливості, які треба задіяти для створення стратегії повоєнного відновлення української індустрії гостинності в цілому та окремих її складових зокрема.

Варто розуміти, що туристична індустрія Великобританії створює два мільйони робочих місць.

Щороку британці здійснюють приблизно 70 мільйона подорожей закордон. До 2025 року, як очікується, фондова вартість туристичної індустрії становитиме понад 257 мільярдів фунтів стерлінгів. Сполучене Королівство посіла п'яте місце серед держав світу за обсягом доходів від міжнародного туризму (ЮНВТО, 2017 р.).

Індустрія гостинності Великобританії під час пандемії COVID-19 показувала однонаправлені тренди розвитку. Зокрема, через пандемію кількість іноземних туристів скоротилася. У 2021 році кількість в'їзних туристів становила близько 7 млн., тоді як до пандемії - майже 41 млн.

Різко зменшилися валові витрати іноземних туристів. Наприклад, витрати мандрівників зі США склали 783 млн. британських фунтів стерлінгів у 2021 році, скоротившись аж на 81 відсоток порівняно з 2019 роком. Зменшилась кількість виїзних туристичних поїздок з Великобританії до 19 млн. осіб у 2021 р., що є найнижчим показником за останні десять років. Пандемія також вплинула на внутрішні подорожі, оскільки урядом були введені обмеження на переміщення, щоб контролювати поширення вірусу. У 2021 р., валові витрати на внутрішній туризм у Великобританії зросли майже на 68% порівняно з 2020 р., ще не вдалося досягти рівня 2019 р. [1].

Потрібно також зазначити, що кількість британців, які брали відпустки, різко впала за перші два роки пандемії COVID-19, цей показник покращився у 2022 р.

Як свідчать соціологічні опитування у червні 2022 р., основним регіоном для літнього відпочинку у Великобританії став південний захід країни [2].

Отже, розподілимо головні інструменти порятунку індустрії гостинності Великобританії впродовж пандемії COVID-19 за значенням:

1. Інновації в індустрії гостинності (цифровізація сервісів доставки продукції і логістики, віртуальний туризм тощо).

2. Зміни в податковому законодавстві щодо стартапів і діючих малих, сімейних підприємств в індустрії гостинності, пряма фінансова допомога організаторам туризму від уряду і пряме субсидіювання подорожей «виключеним соціальним групам від місцевих громад, професійних спілок та уряду.

Враховуючи позитивні практики туризму Великобританії, ми рекомендуємо такі інструменти у стратегії повоєнного відновлення туристичної індустрії України:

1. Розвиток соціального туризму - пряме субсидіювання подорожей «виключеним соціальним групам від місцевих громад, професійних спілок, уряду, українських та міжнародних благодійних організацій.

2. Розробка та реалізація проєктів Всесвітньої туристичної організації в Україні на довгостроковій основі.

3. Зміни в податковому законодавстві щодо стартапів і діючих малих, сімейних підприємств в індустрії гостинності.

4. Пряма фінансова допомога організаторам туризму від уряду та місцевої влади (грантова підтримка проєктів).

5. Інновації в індустрії гостинності (цифровізація сервісів доставки продукції і логістики, менеджменту) та інвестування профільної освіти, що орієнтується на потреби стейкхолдерів, сприяння уряду та міжнародних донорів у промоції українського туристичного продукту на нових ринках (північна Африка, південно-східна Азія та південна Америка).

Бібліографічний список

1. Офіційний веб-сайт туристичної агенції «VisitBritain/VisitEngland». URL: <https://www.visitbritain.org/> (дата звернення: 29.03.2023).
2. Урядова організація «Office for National Statistics». URL: <https://www.ons.gov.uk/> (дата звернення: 29.03.2023).

Костирко Юрій

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ДІЛОВИХ ПОДороЖЕЙ

Ділові подорожі - це невід'ємна частина бізнесу в сучасному світі. Вони дозволяють підприємствам встановлювати нові контакти, розширювати свої ринки та розвивати бізнес [2]. Але, як і будь-яка інша справа, ділові подорожі мають свої особливості та виклики, які потребують уважного вивчення та підготовки.

Однією з головних особливостей ділових подорожей є необхідність забезпечити комфорт та безпеку для працівників, які відправляються у відрядження. Це означає, що підприємство має враховувати різноманітні фактори, такі як країна призначення, місцеві умови проживання та харчування, транспортні засоби та інші фактори, які можуть впливати на комфорт та безпеку співробітників.

Крім того, ділові подорожі можуть мати вплив на бюджет підприємства. Для того, щоб знизити витрати на ділові подорожі, підприємство може використовувати різні стратегії, наприклад, зменшувати кількість днів перебування у відрядженні, використовувати найбільш ефективні транспортні засоби та інші [3].

Окрім цього, ділові подорожі можуть мати вплив на робочий графік працівників. Тому, щоб уникнути перенавантаження та стресу, необхідно забезпечити достатню кількість відпочинку та відпусток для працівників після повернення.

Також ділові подорожі можуть вимагати від працівників високої кваліфікації та здатності реагувати на непередбачувані ситуації, такі як зміна маршруту чи невідкладна зустріч з клієнтом. Тому, щоб забезпечити успішність ділової поїздки, підприємство повинно забезпечити необхідну підготовку та навчання працівників з управління стресом та розв'язання непередбачуваних ситуацій. Для досягнення успіху в ділових подорожах працівники повинні мати навички міжкультурної комунікації та знати місцеві закони та звичаї країни, в яку вони відправляються.

Для забезпечення успішної ділової поїздки підприємство може використовувати різні інструменти та ресурси. Наприклад, вони можуть відправити працівника з більш високим рівнем кваліфікації, який має досвід роботи з міжнародними партнерами, або використовувати послуги туристичних агентств, які спеціалізуються на організації ділових поїздок.

Окрім того, підприємство може використовувати сучасні технології та інформаційні системи для забезпечення ефективного планування та координації ділових поїздок [1]. Наприклад, вони можуть використовувати програмне забезпечення для відстеження витрат на ділові поїздки та забезпечення безпеки працівників.

Ділові подорожі дозволяють підприємствам здійснювати торгівлю та підтримувати партнерські зв'язки з клієнтами та постачальниками у різних країнах та регіонах. Проте, як і у кожному аспекті життя, вони мають свої переваги і недоліки.

Одна з головних переваг ділових подорожей полягає у можливості збільшення прибутків підприємства. Ділові подорожі можуть допомогти збільшити клієнтську базу, встановити нові партнерські зв'язки та збільшити продажі. Крім того, ділові подорожі дають можливість здійснювати бізнес у нових регіонах та розвиватися на міжнародному рівні.

Проте, разом з перевагами ділових подорожей, є й їх недоліки. Один з найбільш очевидних недоліків - це витрати. Ділові подорожі можуть бути дуже дорогими, особливо коли мова йде про міжнародні подорожі. Крім того, ділові подорожі можуть займати багато часу, що може зменшити ефективність роботи працівників та знизити їх продуктивність.

Однак, існують способи зменшення впливу ділових подорожей на здоров'я та довкілля. Наприклад, підприємства можуть зменшити вплив ділових подорожей на здоров'я працівників, запропонувавши їм можливість працювати здалеку. Це дозволить працівникам працювати з комфортом та у зручний для них час, а також зменшить витрати на ділові подорожі. Крім того, підприємства можуть спробувати зменшити вплив ділових подорожей на довкілля, зменшуючи використання пластикових товарів та інших одноразових матеріалів та використовуючи більше екологічно чистих видів транспорту, таких як залізниця та електричний автомобіль [3].

Ще однією перевагою ділових подорожей є можливість розвитку культурного та міжнародного досвіду працівників. Ділові подорожі дозволяють працівникам пізнавати нові культури та традиції, а також вдосконалювати свої мовні навички. Це може позитивно вплинути на мотивацію та ефективність роботи працівників, а також збільшити їхні можливості для кар'єрного розвитку.

Проте, ділові подорожі можуть також мати вплив на розуміння культурних різниць та спричинити культурний шок. Це може призвести до незручностей у спілкуванні з партнерами та клієнтами, а також до неправильного розуміння та інтерпретації бізнесових звичаїв та культурних особливостей.

Отже, ділові подорожі мають свої переваги та для бізнесу, працівників та довкілля. При плануванні ділових подорожей, підприємства повинні зважати на економічні витрати та можливості для збільшення прибутку, а також на вплив на здоров'я працівників та довкілля. Запровадження ефективних програм зменшення впливу ділових подорожей на довкілля та збереження здоров'я працівників може мати значний позитивний вплив на підприємство, сприяти збільшенню продуктивності та задоволеності працівників, а також на позитивну імідж підприємства у громадськості.

Бібліографічний список

1. Skudlarski J., Zaika S. O., Gridin O. V. (2017) Innovations features in tourism, Visnyk KhNTUSH: ekonomichni nauky, vol. 182, pp. 13-23.
2. Zaika S. O. Business tourism industry: evolution and principles of organization // Modern Issues of Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work. Monograph. Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 5-45.
3. Туризмолія: концептуальні засади теорії туризму. / Відповідальні редактори: Пазенок В. С., Федорченко В. К. – Наук.-навч. видання – К.: КУТЕП, 2008. – 825 с.

Кузовлева Ірина

Науковий керівник: Мороз Соломія, доктор філософії

Львівський державний університет імені Івана Боберського

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В умовах сьогодення туристично-рекреаційний потенціал посідає чільне місце у формуванні господарського комплексу Львівської області. Відповідно туристично-рекреаційна галузь належить до провідних і найприбутковіших у регіоні. Ураховуючи особливості досліджуваної території, слід зазначити, що туристично-рекреаційна галузь

області набула значного розвитку завдяки вигідному географічному положенню, багатому природно-ресурсному та історико-культурному потенціалу. Львівщина належить до тих областей, де перспективи туристично-рекреаційної галузі є найвищими в державі [2, с. 72].

З огляду на це, метою нашого дослідження є дослідити сучасний стан, проблеми та можливості розвитку рекреаційного туризму у Львівській області.

Львівська область є однією з найпривабливіших і найпопулярніших туристично-рекреаційних областей України. Вона відзначається позитивною та сталою динамікою розвитку туристичної індустрії протягом останніх десяти років [2, с. 72].

Львівська область володіє значним потенціалом для розвитку рекреаційного туризму. На території області знаходиться велика кількість природних (кліматичні, бальнеологічні, ландшафтні, водні) та історико-культурних (археологічні, сакральні, історичні, архітектурні, мистецькі, події) туристичних ресурсів, які є привабливими для туристів. Сюди також відносять туристичну інфраструктуру, яка формується за рахунок ефективного функціонування закладів готельного та ресторанного господарства, санаторно-курортної сфери, транспортної системи і туристичних підприємств [2, с. 73]. Відтак, рекреаційний туризм є перспективним напрямом розвитку Львівської області, оскільки він сприяє розвитку малого та середнього бізнесу, підвищенню зайнятості населення та збільшенню доходів місцевих бюджетів.

Варто зазначити, що Львівщина є однією з тих областей, де перспективи туристично-рекреаційної індустрії є одними з найкращих в Україні. Цьому сприяють:

- вигідне транспортно-географічне положення;
- сприятливі природно-кліматичні умови;
- наявність природних та рекреаційних ресурсів;
- визначні історичні та культурні пам'ятки;
- наявність організацій, які сприяють розвитку туризму;
- велика санаторно-курортна база [1, с. 379].

На наш погляд, найбільш привабливими для туристів є культурні та історичні пам'ятки Львівської області, серед яких Львівський Національний Академічний театр опери та балету ім. Соломії Крушельницької, Срібна підкова Львівщини, а також музеї та інші пам'ятки культури.

Зазначимо, що рекреаційний туризм у Львівській області можна розвивати за допомогою створення інфраструктури для активного відпочинку, таких як велосипедні та піші маршрути, водні та екскурсійні тури.

Серед проблем, які перешкоджають розвитку рекреаційного туризму в Львівській області, можна виділити недостатній розвиток інфраструктури, проблеми з відсутністю ефективного маркетингу та недостатнє фінансування з боку держави та місцевих органів влади. Також, необхідно звернути увагу на проблему відсутності достатньої кількості кваліфікованих фахівців в галузі туризму та готельного бізнесу. Це призводить до незадовільної якості обслуговування туристів, що знижує рівень їх задоволення від відпочинку та може знизити популярність території серед туристів.

Для ефективного розвитку рекреаційного туризму у Львівській області необхідно розвивати інфраструктуру, залучати інвестиції, забезпечувати кваліфікованим персоналом та ефективно просувати туристичні маршрути. Також важливо забезпечити збереження природних ресурсів та культурної спадщини області.

За результатами дослідження було встановлено, що рекреаційний туризм може стати важливим джерелом доходів для Львівської області. Це може стати стимулом для розвитку інших галузей економіки та підвищення життєвого рівня населення. Однак, для успішного розвитку рекреаційного туризму у Львівській області необхідно:

1. Розробити стратегію розвитку, яка буде враховувати особливості регіону, потреби туристів та можливості місцевої інфраструктури.

2. Залучати інвестиції для покращення інфраструктури рекреаційного туризму, зокрема, розвитку готельної бази, створення нових туристичних маршрутів, розвитку спортивних та розважальних об'єктів.

3. Забезпечувати збереження природних та культурних об'єктів, що є привабливими для туристів, та працювати з місцевим населенням, щоб зберегти та збагатити традиційну культуру та звичаї області.

4. Забезпечити збереження природних та культурних об'єктів, що є привабливими для туристів, та працювати з місцевим населенням, щоб зберегти та збагатити традиційну культуру та звичаї області.

5. Підвищити кваліфікацію персоналу, що працює у сфері рекреаційного туризму, щоб забезпечити якісний рівень обслуговування туристів та покращити імідж Львівської області як туристичного напрямку. Також можна запровадити курси підвищення кваліфікації для місцевих жителів, які мають бажання працювати у цій галузі.

6. Крім того, важливо проводити рекламну кампанію, щоб привернути увагу туристів до рекреаційних можливостей Львівської області та розвивати інфраструктуру у відповідних районах. Застосування таких заходів може сприяти розвитку рекреаційного туризму у Львівській області та збільшенню потоку туристів, що приїжджають у регіон.

З огляду на вищевикладене можемо дійти висновку, що Львівська область має значний потенціал для розвитку рекреаційного туризму, оскільки на її території знаходяться природні і культурні об'єкти, які можуть привернути увагу не лише внутрішніх, але й іноземних туристів. Для успішного розвитку рекреаційного туризму необхідно залучати інвестиції для покращення інфраструктури, створення нових туристичних маршрутів та просування Львівської області як туристичного напрямку. А також необхідно розробити стратегію розвитку рекреаційного туризму, яка враховуватиме потреби туристів, особливості регіону та можливості місцевої інфраструктури.

Бібліографічний список

1. Дидів І. Б. Туристично-рекреаційний потенціал Львівської області. Сучасний рух науки: тези доп. X науково-практичної інтернет-конференції (2-3 квітня 2020р., м. Дніпро). Дніпро, 2020. С. 376-381.
2. Запотоцький С., Горин І. Туристично-рекреаційний потенціал Львівської області: географічні особливості використання та відтворення. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2018. С. 72-79.

Кур'янов Кирило

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

НАУКОВИЙ ТУРИЗМ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ В УКРАЇНІ

Науковий туризм - це форма туризму, яка передбачає відвідування наукових закладів, музеїв, археологічних розкопок, природних парків, лабораторій, університетів та інших місць, де можна познайомитись з різними науковими дисциплінами, дослідженнями та відкриттями. У наш час науковий (або конгресний) туризм є однією з пріоритетних галузей міжнародного туризму, відіграючи найважливішу роль у розвитку національних економік

багатьох країн і активно сприяючи процесам їхньої інтеграції у світове співтовариство. Він дуже багатогранний. Основними видами наукового туризму, залежно від об'єкту, є:

- біологічний (вивчення флори і фауни);
- геокліматичний (вивчення унікальних кліматичних зон);
- етнографічний (вивчення культури і побуту народів);
- геоморфологічний (вивчення геологічної будови ландшафтів і територій);
- археологічний (вивчення історії древніх культур і цивілізацій) [4].

Науковий туризм відноситься до спеціальних видів туризму, оскільки характеризується наступними основними ознаками:

- немасовий, досить рідкісний вид туризму: специфічні особливості організації (наявність унікального об'єкту, туристської та наукової інфраструктури) і вузький сегмент споживачів робить цей вид туризму ексклюзивним, немасовим;

- трудомісткий за створенням кінцевого турпродукту: організація наукового туризму є складним процесом, основою якого є наявність унікального об'єкту, що представляє інтерес як для науки так і для туристичної індустрії. Особливості використання цього об'єкту вимагає значних обмежень і контролю. Одним із завдань наукового туризму є знаходження компромісу між охороною об'єкту і використанням його в туристичних цілях, шляхом організації спільної роботи суб'єктів наукового туризму;

- капіталомісткий вид туризму: для розвитку організованого наукового туризму на локальній території потрібен комплекс наукової, туристичної та обслуговуючої інфраструктури, формування якої вимагає значних фінансових, трудових та інших витрат;

- поєднує ознаки різних видів туризму: окремі види наукового туризму поєднують в собі такі види туризму як екологічний, діловий, пізнавальний та інші;

- обумовлений вторинними потребами людини: науковий туризм припускає активну участь туриста в процесі туру вивчення об'єкту, його властивостей і сутнісних характеристик;

- використовує нетрадиційні джерела фінансування: науковий туризм припускає не лише організацію індивідуального наукового туру, який фінансується за рахунок приватних засобів конкретного споживача, але і організацію експедицій, які мають бюджетне фінансування, фінансування за рахунок грантів, спонсорської допомоги тощо [2].

Більш як 73 % ділових подорожей у науковому туризмі є корпоративними подорожами, які включають як індивідуальні поїздки для бізнесу, так і подорожі, організовані промисловими та комерційними корпораціями для участі у подіях. Ці подорожі також можуть включати інсентив-тури, які є поїздками, що організовуються компаніями з метою мотивування своїх співробітників, зайнятих у продажі товарів, виготовлених компанією. Подорожі, пов'язані з участю в з'їздах, конференціях, семінарах, організованих політичними, економічними, науковими, культурними, релігійними та іншими організаціями, становлять близько 16 % ринку ділового туризму. При цьому, 11 % ділових подорожей пов'язані з відвідуванням торгово-промислових виставок, ярмарків та участю у їхній роботі.

Науковий туризм може мати декілька цілей, включаючи підвищення знань і навичок, розширення культурного кругозору, задоволення наукової цікавості, поглиблення розуміння наукових принципів та технологій, а також збільшення мотивації для вивчення наукових дисциплін. Одним з головних завдань наукового туризму є поширення інформації про науку, залучення громадськості до її досягнень і популяризація наукових знань.

Туристична діяльність, що пов'язана з організацією поїздок з науковою спрямованістю, таких як конгреси, фестивалі, бізнес-зустрічі, стає все більш популярною та динамічно розвивається [2]. Щороку цей вид туризму зростає на 8 відсотків в усьому світі. Науковий туризм забезпечує значно більший дохід приймаючій стороні порівняно з іншими видами туризму. Він може бути самоокупним. Сьогодні туристичні компанії пропонують

повний комплекс послуг для організації бізнес-поїздок, корпоративних заходів, відвідування конгресів, виставок, конференцій, семінарів, лікувальних, оздоровчих та екскурсійних турів у будь-якій країні. Туристичні компанії надають консультації щодо законодавства, митних і банківських послуг, пропонують програму бізнес-поїздки та весь спектр сервісу, включаючи організацію проживання, харчування, транспорту, перекладачів і гідів.

Також, науковий туризм може включати в себе відвідування музеїв, лабораторій, університетів, наукових конференцій, симпозіумів та інших наукових заходів. Це дозволяє туристам зануритися в світ науки та досліджень, дізнатися про новітні наукові відкриття та технології, а також взяти участь у дискусіях та обміні знаннями з провідними науковцями світу.

Науковий туризм може мати не тільки економічну, але і культурну важливість, оскільки допомагає зберегти та просунути культурну спадщину, наукові досягнення та інновації різних країн світу [1, 4]. Крім того, він може стимулювати розвиток наукових досліджень та сприяти взаємодії між науковцями та фахівцями різних країн.

Загалом, науковий туризм є важливим елементом туристичної галузі, який не тільки забезпечує розвиток економіки, але й сприяє збагаченню культурного досвіду та наукових знань туристів. Тому, він є цікавим варіантом для тих, хто хоче не лише відпочити, а й дослідити світ науки та технологій.

Україна є відомою своїм науковим потенціалом, тому вона може запропонувати багато цікавих місць для наукового туризму. Наприклад, у Києві знаходиться науковий центр «Копернік», який має багато інтерактивних виставок, де відвідувачі можуть познайомитись з фізикою, біологією, астрономією та іншими науковими дисциплінами.

У Львові можна відвідати науково-технічний музей, де представлені різні види техніки, а також науковий музей Львівської політехніки, де можна познайомитись з історією і технологіями різних галузей науки.

Україна також відома своїми природними заповідниками, де можна ознайомитись з науковими дослідженнями в галузі екології, геології, біології та інших наукових дисциплін. Наприклад, у Карпатському біосферному заповіднику можна дослідити природу Карпат та познайомитись з науковими роботами дослідників заповідника.

Також в Україні є багато історичних пам'яток, музеїв та археологічних розкопок, які залучають відвідувачів з усього світу. Наприклад, в Києві можна відвідати Києво-Печерську лавру, де знаходиться музей історії культури та релігії, а також національний музей історії України.

Однією з особливостей наукового туризму в Україні є те, що більшість наукових закладів та музеїв доступні для відвідувачів за досить низькою ціною, що робить їх доступними для широкої аудиторії. Крім того, в Україні є багато проектів, які спрямовані на популяризацію науки та залучення молоді до наукової діяльності, що може заохочувати відвідувачів до більш активної участі в наукових програмах та проектах.

Отже, науковий туризм є важливим інструментом для популяризації науки та залучення громадськості до її досягнень. В Україні існує багато наукових проектів та програм, які спрямовані на підтримку наукового туризму та популяризацію науки серед широкої громадськості.

Однак, науковий туризм має свої особливості, які вимагають певних знань та підготовки з боку відвідувачів. Наприклад, наукові експедиції можуть бути довгими та вимагати фізичних та інтелектуальних зусиль, а наукові програми можуть вимагати певного рівня освіти та знань з відповідних наукових дисциплін.

Також важливо звернути увагу на етичні аспекти наукового туризму, зокрема на те, як він впливає на дослідження та наукову спільноту. Наприклад, недбале ставлення до природних об'єктів та археологічних розкопок може негативно вплинути на наукову роботу та вивчення цих об'єктів.

Отже, науковий туризм є важливим елементом розвитку науки та туризму в Україні. У 2015 Україна стала асоційованим членом Рамкової програми Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020». Це дає можливість українським ученим, відповідним організаціям, університетам були долученими до спільних європейських наукових досліджень, проводити фундаментальні дослідження в найбільших науково-дослідних центрах тощо.

Бібліографічний список

1. Skudlarski J., Zaika S. O., Gridin O. V. (2017) Innovations features in tourism, Visnyk KhNTUSH: ekonomichni nauky, vol. 182, pp. 13-23.
2. Zaika S. O. Business tourism industry: evolution and principles of organization // Modern Issues of Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work. Monograph. Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 5-45.
3. Грідін О.В., Заїка С.О. Інноваційний розвиток туристичної сфери України: стан, проблеми, перспективи // Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі [Електронний ресурс] : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р. / Державний біотехнологічний ун-т. – Електронні текстові дані. – Харків, 2022. – С. 260-261.
4. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму. / Відповідальні редактори: Пазенок В. С., Федорченко В. К. – Науково-навчальне видання – К.: КУТЕП, 2008. – 825 с.

Куценко Марина

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

КОНГРЕСНИЙ ТУРИЗМ-ЯК ОДИН З НАЙБІЛЬШ ДИНАМІЧНИХ ВИДІВ НАУКОВОГО ТУРИЗМУ

Конгресний туризм – це один із видів наукового туризму, який передбачає організацію та проведення масштабних конференцій, семінарів, зборів та інших подібних заходів у різних країнах світу [5]. Цей вид туризму дуже важливий для розвитку економіки країн, оскільки він забезпечує значні доходи для готельного та гастрономічного бізнесу, транспортних компаній та інших галузей. Конгресний туризм є дуже прибутковим, оскільки приносить більше доходів, ніж інші види туризму, такі як відпочинок і розваги.

Крім того, конгресний туризм має ще дві важливі переваги. По-перше, він дає можливість використовувати готельну базу в періоди між сезонами або в несезон, що збільшує використання ресурсів та прибуток. По-друге, бронювання місць для учасників конгресів здійснюється задовго до проведення події, що дозволяє планувати та підготовлюватись до заходу заздалегідь.

Організаторами наукового туризму можуть бути різні організації та установи, такі як міжнародні державні організації, неурядові організації, державні та муніципальні установи, асоціації позаурядового характеру, організації, які проводять конгреси, семінари, симпозиуми, а також спеціалізовані органи, бюро та агентства державного і приватного характеру [2].

Конгрес організується з метою обміну науковими думками, відкритих дебатів, оприлюднення певної теми та інших цікавих важливих питань. Варто зазначити, що конгрес - це вид ділових заходів, який збирає людей з різних сфер суспільного життя для обговорення важливих питань.

Конгрес-туризм поєднує в собі подорожі, розміщення та, насамперед, організаційні послуги для бізнес-мандрівників, які відомі як найвимогливіший сегмент ринку. Події конгресу специфічні і, як і всі подорожі, вимагають великих зусиль і особистої відповідальності [1]. Слід зазначити, що конгрес-туристичним центром стають міста, які відповідають наступним вимогам: вигідне географічне розташування, зручне транспортне сполучення, якісне готельне господарство, забезпечення необхідними місцями для зустрічей, лідерство або присутність у певному виді важливої діяльності (наукової, культурної, комерційної тощо), пам'ятки архітектури, туристичні об'єкти в самому місті чи поблизу. Зазвичай під цей критерій підходять великі міста (як правило столиці), тому вони стали найважливішими центрами проведення конгресів.

Конгрес-туризм також сприяє розвитку міжнародного співробітництва та обміну науковими знаннями. Це особливо важливо в сучасному світі, де наука і технології дедалі більше інтернаціоналізуються, а наукове співтовариство змушене працювати разом для вирішення глобальних проблем [4]. Нарешті, конференц-туризм може стимулювати розвиток місцевої наукової спільноти, особливо шляхом підвищення інтересу до наукових досліджень і розробок, що проводяться в певній місцевості. Туристи можуть бути сприятливим чинником розвитку місцевої інфраструктури та дослідницьких баз.

Конгрес-туризм є важливим інструментом для сприяння міжнародному співробітництву та обміну науковими знаннями. Завдяки конференціям, симпозіумам та іншим науковим заходам, учасники можуть обговорювати новітні наукові дослідження та технології, ділитися своїми знаннями та досвідом, а також встановлювати контакти з колегами з різних країн світу.

В сучасному світі, де наука та технології дедалі більше інтернаціоналізуються, конгрес-туризм стає особливо важливим для забезпечення глобальної співпраці та розвитку науки. Учасники конференцій можуть працювати разом для вирішення глобальних проблем, співпрацювати в галузях, які їх об'єднують та створювати нові можливості для співпраці та розвитку.

Конференц-туризм може стимулювати розвиток місцевої наукової спільноти. Організація конференцій та інших наукових заходів може сприяти підвищенню інтересу до наукових досліджень та розробок, що проводяться в певній місцевості. Це може створити нові можливості для місцевих вчених та дослідників, а також допомогти залучити нові інвестиції в дослідницькі проекти.

Туристи, які приїжджають на конференції, можуть стати сприятливим чинником розвитку місцевої інфраструктури та дослідницьких баз [3]. Вони можуть відвідати місцеві лабораторії, університети та дослідницькі центри, що може стимулювати розвиток наукового потенціалу місцевості та забезпечити залучення нових інвестицій в наукові проекти.

Крім того, конференц-туризм може мати позитивний вплив на розвиток місцевої економіки. Туристи, які приїжджають на конференції, зазвичай зупиняються в місцевих готелях, відвідують ресторани та магазини, що може стимулювати розвиток туристичного бізнесу та створювати нові робочі місця для місцевих жителів.

Також конгрес-туризм може мати значний позитивний вплив на міжкультурне спілкування та взаєморозуміння між різними країнами та культурами. Учасники конференцій та інших наукових заходів можуть зустрічатися з колегами з різних країн, ділитися своїми культурними особливостями та досвідом, а також взаємно вивчати мови та традиції. Це може сприяти підвищенню міжкультурного розуміння та взаємовідносин між країнами та культурами.

Отже, конгрес-туризм є важливим інструментом для сприяння міжнародному співробітництву та обміну науковими знаннями, стимулювання розвитку місцевої наукової спільноти та підвищення міжкультурного розуміння та взаємовідносин. Він також може мати позитивний вплив на місцеву економіку та інфраструктуру, а також сприяти розвитку наукового потенціалу місцевості та залученню нових інвестицій в наукові проєкти.

Бібліографічний список

1. Skudlarski J., Zaika S. O., Gridin O. V. (2017) Innovations features in tourism, Visnyk KhNTUSH: ekonomichni nauky, vol. 182, pp. 13-23.
2. Zaika S. O. Business tourism industry: evolution and principles of organization // Modern Issues of Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work. Monograph. Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 5-45.
3. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. Features of analysis of competitiveness of tourism industry subjects // Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції : збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дубляни, 2022. С. 36-39.
4. Грідін О.В., Заїка С.О. Інноваційний розвиток туристичної сфери України: стан, проблеми, перспективи. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р.; Державний біотехнологічний ун-т. Харків, 2022. С. 260-261.
5. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму. / Відповідальні редактори: Пазенок В. С., Федорченко В. К. – Науково-навчальне видання – К.: КУТЕП, 2008. – 825 с.

Лесишин Юлія

Науковий керівник: Завозіна Любов, викладач

Стрийський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розвиток туризму в Україні суттєво впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання, і є одним із найбільш перспективних напрямків структурної перебудови економіки.

Аналізуючи перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні на наступні десять років, перш за все, необхідно підкреслити, що сучасний туризм - це та сфера економіки і життєдіяльності суспільства в цілому, яка в тій чи іншій мірі інтегрує практично всі галузі. Саме це і визначає одне з перших місць, яке займає туризм у світовій економіці. Одне із ключових питань, яке необхідно вирішити в найближчий час, - питання оптимізації взаємодії туризму і культури як на рівні центральних органів влади, так і на місцях. Культурна спадщина, музеї, театри в більшості країн світу є винятково важливим фактором залучення туристів, генерації міжнародних і локальних туристичних потоків. І в результаті цього, свого клієнта отримують транспорт і громадське харчування, готелі, місцева промисловість та ін.

Одним із найважливіших чинників, що впливає на розвиток як внутрішнього, так і міжнародного туризму, є добробут населення. Туристичний ринок дуже відчутний до змін в

економіці. А як ми можемо спостерігати на тлі останніх подій економічний стан країни значно погіршився, як через пандемію так і в результаті загарбницьких дій країни-агресора Росії.

Хоч за даними проведених досліджень можемо побачити що кількість туристичних фірм тільки зростає, незважаючи на досить низький попит на туристичний продукт. Вкрай несприятливі внутрішні умови розвитку при порівняно слабких міжнародних позиціях економіки України примушують активно шукати нестандартні шляхи виходу з кризи, засоби формування по-справжньому міжнародною конкурентоспроможною національної економіки. Безумовно, причини треба шукати в складній соціально-економічній ситуації в державі, в невідрегульованості механізмів стимулювання туристичної індустрії, відсутності ефективної стратегії розвитку цієї галузі як на національному, так і регіональному рівнях. Але проблема являється значно ширшою. Питання стосується, напевно, не лише туристичної галузі України, а взагалі шляхів залучення країн з перехідною економікою (до яких належить і Україна) до могутнім інтеграційним процесам та конкурентоспроможності таких економік на світовому ринку.

Брак інформації про Україну - одна з основних причин низьких темпів розвитку туризму. Поліпшити ситуацію може участь фахівців і представників турагентств у відомих світових туристичних виставках.

Щодо міжнародного туризму, то справи тут набагато кращі. Міжнародний туризм виступає суттєвим джерелом надходжень іноземної валюти та фактором забезпечення позитивного сальдо платіжного балансу. Туристичний бізнес сприяє розвитку суміжних галузей народного господарства: виробництва споживчих товарів, сфери торгівлі, громадського транспорту, сільського господарства, будівництва та деяких інших.

Ще одним чинником, який стримує розвиток туризму у світі, є проблема міжнародного тероризму, а також військово-політичні конфлікти, перевороти, бандитизм та інші ризики, пов'язані з туристами, місцевими мешканцями, туристичними підприємствами й індустрією туризму в цілому. Проте, це не знижує позитивної ролі туризму в національних економіках, хоча вимагає прийняття управлінських рішень стосовно вирішення згаданих проблем на рівні владних структур, а також участі місцевого населення. Дана проблема є близькою не тільки міжнародному а й туризму в Україні

Отже, сучасний світовий туризм є глобальним чинником розвитку сучасного суспільства та всіх його складових – економічної, соціальної та духовної сфер. Безпосередньо впливаючи на соціум і його ціннісні орієнтації, процеси самовдосконалення та самопізнання, туризм стає невід'ємною складовою життя людей більшості країн світу і одним із найперспективніших напрямів соціально-економічної діяльності у третьому тисячолітті.

Бібліографічний список

1. https://tourlib.net/statti_ukr/myronov9.htm
2. <https://osvita.ua/vnz/reports/tourism/36458/>
3. Герасименко В.Г. Управління національним туризмом в контексті міжнародного досвіду / В.Г. Герасименко, С.С. Галасюк // Вісник ДІТБ. – 2009. – Вип. 12. – С. 160-167
4. Бойко М. Г. Формування споживчої цінності туристичних продуктів / М. Г. Бойко, Т. І. Ткаченко // Товари і ринки. – 2012 р. – № 2 – С. 5-16

Лукашик Ксенія

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Туризм є важливою сферою соціально-економічної діяльності, яка приносить значний дохід державному бюджету багатьох країн. Однак, зростання значимості туризму та посилення проблем, пов'язаних з його розвитком, примушують розглядати необхідність змін та пошук нових шляхів його розвитку, що, в свою чергу, спричиняє адаптацію принципів концепції сталого розвитку до функціонування галузі туризму.

Туризм - це складна галузь, яка включає в себе багато аспектів, таких як транспорт, готельний бізнес, ресторани, екскурсії та інші послуги, які забезпечують туристів під час подорожей. Ця галузь є важливим джерелом доходів для багатьох країн, і може вносити значний вклад в розвиток економіки.

Проте, наявність певних проблем пов'язаних з розвитком туризму, наприклад, незадовільний екологічний стан місцевості, перевантаження деяких популярних туристичних місць, недостатність інфраструктури, може знижувати якість туристичного продукту, та призводити до негативних наслідків для оточуючого середовища і місцевої економіки [1].

Саме тому, в контексті зростання важливості туризму, все більше науковців [1-5] говорять про необхідність розвитку туризму на основі концепції сталого розвитку. Це означає, що розвиток туризму повинен бути підкреслений балансом між соціальними, екологічними та економічними аспектами.

Таким чином, розвиток туризму може бути успішним лише тоді, коли враховуються інтереси місцевих жителів, екологічні та культурні особливості місцевості, а також забезпечується економічний розвиток. Розуміння важливості концепції сталого розвитку може допомогти знайти баланс між цими різними аспектами туризму та підтримувати його сталість на тривалий час.

Розвиток туризму може мати негативні соціально-культурні наслідки, зокрема збільшення злочинності, проституції, вживання алкоголю та наркотиків у багатьох регіонах. Крім того, пристосування до потреб туристів може призводити до стандартизації та збіднення релігійних ритуалів, етнічних обрядів та фестивалів. Напругу між місцевим населенням і туристами може породжувати також нехтування місцевих традицій в одязі та поведінці [5].

Щоб забезпечити сталий розвиток туристичних регіонів в економічній площині, необхідно дотримуватись таких принципів:

- узгоджене планування та управління розвитком туризму з іншими галузями економіки та напрямками розвитку країни і регіону загалом;
- сприяння розвитку малих і середніх підприємств, які є основою для створення нових робочих місць у туристичній сфері;
- підтримка використання екологічно м'яких технологій у туристичній індустрії;
- здійснення маркетингу туризму з метою підвищення ефективності місцевої економіки та зменшення впливу на довкілля шляхом рівномірного розподілу туристів у просторі та часі [4].

У соціальній сфері програми сталого розвитку туризму включають урядові заходи, спрямовані на співпрацю з усіма зацікавленими сторонами, включаючи національні ради з туризму, туристичні агенції та організації, приватний сектор та місцеві громади. Основний принцип полягає у забезпеченні рівноправних умов для корінного населення та інших учасників туристичного бізнесу з метою отримання економічних, соціальних і культурних переваг від розвитку туризму, надання першочергового права на працевлаштування.

Для досягнення сталості в соціальній сфері також програми включають заходи з підвищення кваліфікації та навчання для місцевого населення у галузі туризму, з метою забезпечення доступу до робочих місць та підвищення рівня життя. Такі заходи можуть включати тренінги з маркетингу та продажу туристичних послуг, управління готельним бізнесом, культурно-історичного спадку, а також навчання мовам, що допоможе залучити іноземних туристів.

Крім того, програми сталого розвитку туризму у соціальній сфері можуть включати заходи з розвитку інфраструктури, такі як будівництво доріг, аеропортів, готелів, ресторанів, культурних центрів тощо. Це стимулює розвиток місцевої економіки та забезпечує комфортний відпочинок туристам.

Програми сталого розвитку туризму в соціальній сфері можуть також включати заходи з екологічного охорони природних ресурсів та культурної спадщини. Наприклад, забезпечення відповідного використання водних ресурсів, зменшення впливу на довкілля, збереження та охорона історичних та культурних пам'яток, що забезпечує збереження культурного різноманіття та привабливості туристичних місць.

Усі ці заходи сприяють розвитку туризму як стійкого джерела доходів та підвищення рівня життя населення, збереженню культурної спадщини та природних ресурсів, а також створенню нових можливостей для бізнесу та розвитку економіки в цілому [4].

Впровадження принципів сталого розвитку в туризм дозволить досягти екологічно збалансованого використання природних ресурсів та збереження біорізноманіття, а також залучення інвестицій для ліквідації шкоди, завданої довкіллю. Це допоможе підтримати економіку регіону без незворотнього впливу на екосистеми та залучити місцеве населення у процес екологічної орієнтації. Впровадження сталих принципів також забезпечить законність у здійсненні туристичної діяльності, соціальну спрямованість розвитку туризму і курортів, а також застосування концепції екологічного менеджменту та маркетингу [2, 4].

Отже, сталий розвиток туризму - це концепція, що передбачає взаємозв'язок економічного зростання, соціальної відповідальності та охорони навколишнього середовища. Основна ідея полягає в тому, щоб забезпечити розвиток туризму, не наносячи шкоди природним та культурним ресурсам, та зберігаючи їх для майбутніх поколінь. Основні принципи сталого розвитку туризму включають економічну стійкість, соціальну справедливість та екологічну збалансованість.

Перший принцип сталого розвитку туризму - економічна стійкість. Туризм може стати економічно вигідною галуззю, але лише за умови, що він розвивається у рамках сталого розвитку. Зокрема, це означає, що туризм повинен забезпечувати не тільки короткостроковий прибуток, але й довгострокову стійкість. Це можна досягти шляхом залучення місцевого населення до туристичної діяльності, розвитку малих та середніх підприємств, що забезпечують туристичні послуги, та збільшення інвестицій у туризм.

Другий принцип сталого розвитку туризму - соціальна справедливість. Туризм повинен бути доступним для всіх, незалежно від соціального становища. Це означає, що туристична діяльність повинна сприяти розвитку місцевої інфраструктури та підвищенню якості життя місцевого населення. Крім того, туризм має допомагати зберігати та просувати культурну спадщину та місцеві традиції, щоб забезпечити туристам можливість дослідження та ознайомлення з місцевою культурою та історією. Крім того, важливим є забезпечення безпеки туристів, а також захист прав працівників в туристичній галузі.

Третій принцип сталого розвитку туризму - екологічна збалансованість. Туристична діяльність може негативно впливати на довкілля, тому важливо забезпечити його охорону та збереження. Це можливо шляхом використання екологічно чистих технологій та матеріалів, зменшення використання ресурсів та забруднення довкілля, а також захисту біорізноманіття. Важливим є також раціональне використання природних ресурсів та управління водними ресурсами, щоб запобігти їх виснаженню.

Загалом, сталий розвиток туризму передбачає гармонійне поєднання економічних, соціальних та екологічних аспектів туризму. Це можливо тільки за умови, що туристична діяльність здійснюється у рамках відповідального підходу, що передбачає врахування інтересів всіх зацікавлених сторін, включаючи місцеве населення, туристів, туристичні компанії та органи державного управління. Такий підхід до туризму дозволяє забезпечити економічне зростання, підвищення якості життя місцевого населення та охорону довкілля, що становить важливий внесок у сталий розвиток глобальної економіки та суспільства в цілому.

Бібліографічний список

1. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. The role of innovations in the development of tourism // Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи [Електронне видання]: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 3-4 листопада 2022 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2022. – С. 76-78.
2. Zaika S. O., Shabinskyu O. V. (2017) Analysis peculiarities of travel agencies activities. Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky, vol. 3, pp. 5-15.
3. Грідін О. В., Заїка С. О. Інноваційний розвиток туристичної сфери України: стан, проблеми, перспективи // Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі [Електронний ресурс] : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р. / Державний біотехнологічний ун-т. – Електронні текстові дані. – Харків, 2022. – С. 260-261.
4. Осітнянко Д. О., Примак Т. Ю. Впровадження принципів сталого розвитку в туристичній індустрії. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7612> (дата звернення: 13.03.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.152.
5. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія. - 2-ге вид., випр. та доповн. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. - 463 с.

Майовець Мирослава

Наукові керівники: Кучер Павло, к. геогр. н., старший викладач,

Худоба Володимир, к. геогр. н., доцент

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Шкільний туризм є одним із пріоритетних видів туризму в Україні, який спрямований на проведення дозвілля учнівської молоді, через пізнавальні екскурсії, дитячі табори, зleti, фестивалі тощо. Вони відіграють важливу роль для розширення й формування світогляду школярів. Важливими умовами для шкільного туризму є насамперед наявність цікавих для дітей туристичних дестинацій. Завдяки давній історії, унікальним природним особливостям, культурній спадщині та сприятливим географічним умовам Львівщина має значний потенціал для розвитку шкільного туризму. Не зважаючи на зниження показників туристичних потоків через COVID-19, збройну агресію російської федерації проти України та інші обставини, шкільний туризм в безпечних регіонах нашої країни, а зокрема у Львівській області є необхідний для дітей аби відволікти їх у цей не простий час. Такі подорожі дають можливість учням збагатити їх кругозір, пізнати щось нове про туристичні

об'єкти та місця які вони відвідують. Шкільні подорожі підвищують інтерес в учнівській молоді до відвідання туристичних дестинацій в Львівській області.

Шкільний туризм дуже різноманітний за своїми формами. Шкільний туризм – це походи різної тривалості, різних ступенів і категорій складності: місцеві і далекі, піші і транспортні, екскурсії, заняття в гуртках, секціях, клубах, туристські збори, пластунство, різні види туристичних змагань, злетів, семінари, конкурси, конференції, виставки, туристичні табори, тощо [2]. Шкільний туризм спрямований на організацію рекреаційних заходів з використанням позаурочного часу дітей для культурно-пізнавальної, виховної, оздоровчої, краєзнавчої та спортивної діяльності для осіб до 18 років поза межами їхнього постійного місця проживання та навчання. В Львівській області шкільний туризм сформований культурно-краєзнавчою діяльністю, який слугує пізнанням, розвитком національної свідомості та водночас відпочинку школярів. Однак його розвиток тісно пов'язаний із сприятливими умовами.

На нашу думку основними передумовами розвитку шкільного туризму в Україні є:

1) *Історичні*. Витоки і становлення шкільного туризму закладено у першій половині ХХ ст. (організація екскурсій, походів, спортивно-патріотичних клубів та товариств тощо);

2) *Законодавчі*. Характер і особливості розбудови системи позашкільної освіти (законодавча база, розширення мережі профільних і комплексних позашкільних навчальних закладів (ПНЗ) тощо);

3) *Управлінські*. Формування окремої цілісної системи туристсько-краєзнавчої роботи, управління і керівництва нею (функції органів освіти й інших зацікавлених інституцій);

4) *Краєзнавчі*. Взаємозв'язок розвитку туристсько-краєзнавчої роботи в різних типах навчальних закладів [1];

5) *Рекреаційні*. Україна славиться багатою історико-культурною спадщиною, природно-кліматичними ресурсами, неймовірним поєднанням місцевих звичаїв і традицій у переплетінні із географічним розміщенням – це унікальна база для розвитку шкільного туризму [3];

6) *Патріотичні*. Важливою передумовою розвитку шкільного туризму стала поява спортивно-патріотичних організацій: «Пласту», «Плаю» та ін. [4].

Для визначення сучасних проблем та перспектив розвитку шкільного туризму у Львівській області була сформована анкета-опитування в ході якої ми визначили основні проблеми та перспективи на думку респондентів. Таким чином на питання «Що перешкоджає/перешкоджало Вам займатися шкільним туризмом (шкільними мандрівками)?» респонденти відповіли: відсутність фінансування (48,6%), відсутність у вашому навчальному закладі шкільного туризму (шкільних мандрівок) (43,2%) і несприятливі погодні умови (23%), не знаю (13,5%), проблеми із здоров'ям (5,4%), карантинні умови та коронавірус по (1,4%), війна, не дружня атмосфера, потрібно комусь з батьків брати на відповідальність за організацію екскурсії та був зайнятий своїми справами по (1,4%) (рис.1.).

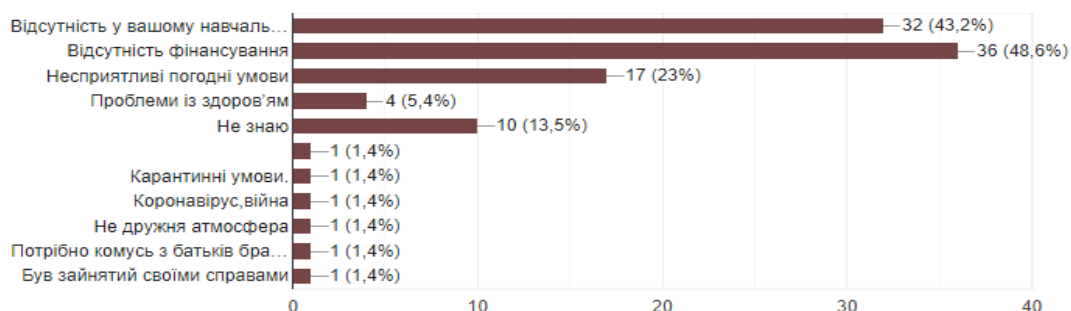

Рисунок 1 - Відповіді респондентів на питання «Що перешкоджає/перешкоджало Вам займатися шкільним туризмом (шкільними мандрівками)?»

Крім того, серед проблеми, які характерні для сучасного етапу розвитку шкільного туризму у Львівській області основними є: відсутність фінансування (66,2%), несприятливі політичні обставини (44,6%), незацікавленість приймати участь у шкільному туризмі (35,1%), некваліфіковані кадри проведення шкільного туризму (27%), не знаю (5,4%), мала проінформованість школярів щодо туристичних місць та об'єктів, відсутність у дітей бажання подорожувати по (1,4%) (Рис. 2.).

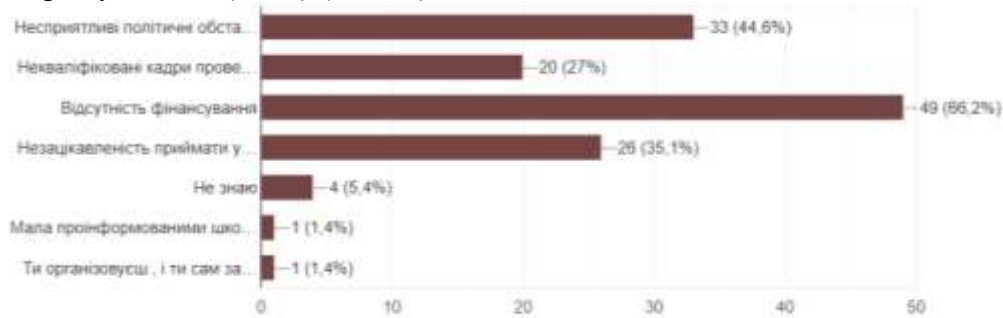

Рисунок 2 - Відповіді респондентів на питання «Які проблеми, на Вашу думку, характерні для сучасного етапу розвитку шкільного туризму у Львівській області?»

Таким чином основні причини які гальмують шкільний туризм полягають перш за все, у відсутності фінансування, відсутності проведення шкільних мандрівок, несприятливих політичних обставинах та незацікавленості приймати участь.

Також 81,1 % респондентів вважають шкільний туризм перспективним видом туризму у Львівській області (рис. 3.).

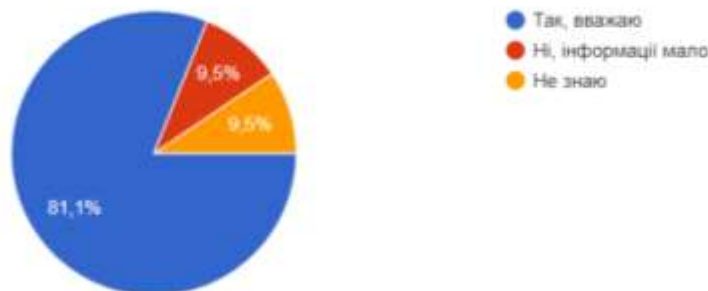

Рисунок 3 - Відповіді респондентів на питання «Чи вважаєте Ви шкільний туризм перспективним видом туризму у Львівській області?»

Крім того серед основних заходів які необхідно вживати для розвитку шкільного туризму на думку респондентів у Львівській області є: популяризація проведення шкільних поїздок (78,4%), проектування цікавих турів (73%), державне регулювання та проходження педагогів професійних курсів з підготовки проведення таких маршрутів по (43,2%) а також проведення такої мандрівки хоча б раз на семестр за державне фінансування (1,4%) (Рис. 4.).

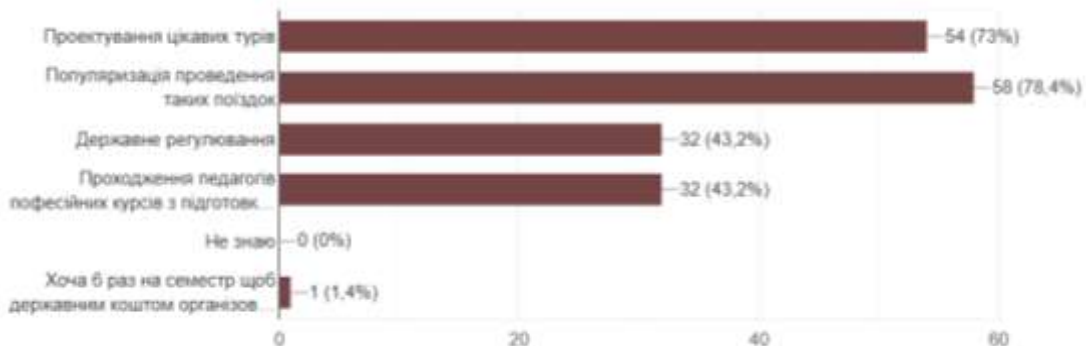

Рисунок 4 - Відповіді респондентів на питання «Які заходи, на Вашу думку, необхідно вживати для розвитку шкільного туризму у Львівській області?»

Неабияку роль у становленні шкільного туризму відіграв розвиток української педагогічної думки (ідеї і погляди Г. Ващенко, О. Духновича, А. Макаренка, С. Русової, Г. Сковороди, М. Стельмаховича, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін.) [1].

Отже, в Львівській області є усі передумови та можливості для розвитку шкільного туризму. Серед основних передумов розвитку шкільного туризму як одного із пріоритетних видів туризму є: історичні, законодавчі, управлінські, краєзнавчі, рекреаційні та патріотичні. Очевидно, що після завершення військових дій в результаті збройної агресії російської федерації проти України шкільний туризм буде у фокусі держави.

Попри сприятливі передумови для розвитку шкільного туризму існує й ряд проблем що перешкоджають його розвитку, серед них: відсутність фінансування, відсутність проведення шкільних мандрівок, несприятливі політичні обставини та незацікавленість приймати участь у таких мандрівках. Для того аби вирішити вищезазначені проблеми необхідно розробити державну програму розвитку шкільного туризму, включити у шкільні програми подорожі туристичними дестинаціями Львівщини, створити сприятливі інвестиційні умови тощо. Розвиток шкільного туризму повинен бути одним із перспективних у післявоєнний час як на Львівщині так й в Україні, оскільки він формуватиме свідомих та відповідальних школярів.

Бібліографічний список

1. Косило М. Розвиток туристсько-краєзнавчої роботи у позашкільних навчальних закладах України (друга половина ХХ-початок ХХІ століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 - "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / М.Ю.Косило; Прикарпатський нац.ун-т ім. В.Стефаніка. Івано-Франківськ: [б.в], 2017.20 с.
2. Курліщук І. І. Роль шкільного туризму у розвитку історико-культурної компетенції школярів / І. І. Курліщук // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матер. міжнар. наук. конф. (24-25 листопада 2016 р.) / Харків. держ. акад. культури; відп. за вип. Н. М. Кушнарєнко. – Харків : ХДАК, 2016. – С. 77 – 79.
3. Мельник А.О., Сідлецька К.В. Зарубіжний досвід розвитку готельного господарства і особливості його застосування в Україні: науковий збірник / За ред. І.Г.Ткачук, Івано-Франківськ, 2011.286-290.
4. Офіційний веб-сайт Української скаутської організації «Пласт». URL:<https://www.plast.org.ua/> (дата звернення: 15.03.2023).

Макушко Олег

Науковий керівник: Бугіль Світлана, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

РОЗВИТОК ФРАНЧАЙЗИНГОВОЇ ФОРМИ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Ринкова трансформація має вирішальний вплив на фундаментальні зміни в сфері послуг. Посилення конкуренції змушує туристичні компанії шукати нові прогресивні способи роботи, борючись за якість турпослуг та обслуговування клієнтів. Для підвищення ефективності бізнесу розвиваються інтегровані процеси. Однією з найпоширеніших форм в економічно розвинених країнах є консолідація на основі франчайзингу, що дозволяє підвищити ефективність роботи великого та малого бізнесу. Ця форма інтеграції поєднує в собі здатність малих приватних підприємств швидко і гнучко реагувати на попит ринку за допомогою відомих торгових марок, технологічних досягнень і гарантій великих компаній.

На сьогоднішній день у світі не існує єдиного визначення поняття «франчайзинг», оскільки він має свої особливості в різних країнах. Слово «франшиза» походить від французького слова «franchise», що означає «вигода, привілей, звільнення від податків, внесків» [2, с.78]. «Привілей» відноситься до виключних прав, переваг. Зміст терміна став основою для його назви в системі інтеграції бізнесу підприємства на основі франчайзингу в сфері дистрибуції продуктів і послуг.

Франчайзинг вважається новим способом ведення бізнесу на вітчизняному та міжнародному ринках, який є ідеальним рішенням для країн, де ринкові відносини тільки розвиваються. Це пояснює тим, що серед малих підприємств ті підприємства, які обирають франчайзингові відносини, мають менше шансів зазнати краху. Крім того, франчайзинг дає суттєві переваги його учасникам, серед яких: мінімізація підприємницького ризику за рахунок готових і перевірених бізнес-моделей; можливість для франчайзерів розширити власний бізнес.

Учасники франчайзингових мереж є юридично незалежними суб'єктами господарювання, що працюють під єдиним брендом, використовують передові технології та реалізують спільну маркетингову політику, включаючи єдину цінову політику.

Через нечіткість поняття франчайзингу в Україні неможливо назвати точну кількість франчайзингових мереж, що працюють на вітчизняному ринку туристичних послуг. Найвідоміші франчайзі в туристичному бізнесі, що працюють на українському ринку: Travel Professional Group (TPG), TUI, Join Up!, Coral Travel, TEZ TOUR, Sonata, Мережа агентств «Гарячі тури», «ФЕЄРІЯ мандрів», «Поїхали з нами» та ін.

Співпраця з туристичною франчайзинговою мережею може забезпечити турагентствах престиж, дохід, стабільність і захист у глобальному контексті.

Франчайзер отримує від франчайзера: кращі ціни та підвищені комісійні на туристичні продукти; ефективну національну та регіональну рекламу, яка проводиться центральним офісом; майстер-класи, семінари та кваліфікаційні тренінги, консультації з провідними фахівцями з управлінських, кадрових та юридичних питань; допомога в підборі персоналу; доступ до онлайн-навчання; інформаційні тури; персональний бонусний план менеджера франшизи, першочергове оброблення заявок в піковий сезон.

На жаль, сьогодні іноземні франчайзі вважають Україну країною з нестабільною політичною та економічною ситуацією, що загрожує інвестиційним проектам. Цим пояснюється, що відомі міжнародні мережі часто уникають можливості виходу України на ринок туристичного продукту, натомість розглядаючи Болгарію, Польщу, Угорщину, Чехію та інші країни Східної Європи як ділових партнерів. Отже, для розвитку франчайзингових відносин у туристичному бізнесі необхідно вдосконалити законодавчу базу, що регулює франчайзингові відносини.

Незважаючи на постійно зростаючу популярність франчайзингу, у веденні такого бізнесу є недоліки, зокрема це тиск франчайзера та його повний контроль.

Іншим недоліком є неможливість впливати на зміни в бізнес-процесах та відсутність гнучкості цін, що не дозволяє підприємцям приймати власні рішення. Згідно з умовами договору, франчайзі повинен виконувати всі рекомендації франчайзера, інакше до порушника будуть застосовані санкції.

Таким чином, створення франчайзингової мережі є перспективним напрямком організації та розширення можливостей туристичного бізнесу. Звичайно, в довгостроковій перспективі розвиток індустрії туризму важко передбачити, але для успішного розвитку ринку туристичних послуг дуже важливою є швидка адаптація до різноманітних змін в економіці, політиці та попиті. Однак у нестабільному економічному середовищі туристичні підприємства не повинні обмежуватися використанням якоїсь однієї концепції управління туристичними підприємствами.

Франчайзинг у сфері туризму повинен базуватися на таких основних принципах: безперервна співпраця та висока довіра партнерів; професіоналізм, який відображається в компетентності франчайзера; рівноправність партнерів; надання підтримки та обмін інформацією; взаємна відповідальність; орієнтація на довгострокове співробітництво; підтримування високого рівня контролю.

Бібліографічний список

1. Бардаш С. В. Контроль франчайзингових відносин у туристичному бізнесі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. С.17-21.
2. Вацковський Ю. Ф. Міжнародний франчайзинг: оформлення договірних відносин. *Право та економіка*. 2007. № 2. 149 с.
3. Гринько Т. В., Крупський О. П. Франчайзинг як інструмент формування організаційної культури туристичних підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. № 1. 2015. С. 145–154.
4. Монтрін І. І. Франчайзинг як модель бізнесу в туристичній індустрії. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/422.pdf>
5. Тихоненко Ю. М., Івашина Л. Л. Франчайзинг як сучасний каталізатор розвитку ринку туристичних послуг. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*. № 1. 2020. С.48-54.
6. Офіційний сайт Міжнародної франшизної асоціації (International Franchising Association). URL: www.franchise.org

Марко Андрій

*Науковий керівник: Мальська Марта, д. е. н., професор
Львівський національний університет природокористування*

РОЗВИТОК ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Фестивальний туризм розвивається швидкими темпами і вважається одним із найперспективніших. Завдяки цьому він є актуальним також для України. Активний розвиток фестивального туризму можливий завдяки наявності та використанню унікальних природних, історико-культурних та соціально-економічних ресурсів, інтегрованих із вигідним економіко-географічним положенням, самобутньою історією та культурою України. Фестивальна сфера відіграє важливу роль у місцевому економічному житті багатьох регіонів України, зокрема сприяє підвищенню зайнятості населення, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, збереженню екологічної рівноваги. Фестивальні події сприяють формуванню туристичних потоків та позитивному впливу на розвиток туристичної інфраструктури. Потенціал фестивальних ресурсів є необмежений і привабливий для використання в пізнавальному, молодіжному, етнічному та пригодницькому видах туризму [2,3].

Фестивальний туризм належить до спеціалізованих підвидів туризму, який покликаний задовольнити специфічні запити людей під час поїздки та відвідання об'єкта зацікавлення. Фестиваль (з фр. festival, від лат. festivus – святковий, веселий) – це багатолюдне театралізоване святкове дійство, що включає огляд чи демонстрацію досягнень у певних видах мистецтва, вид подієвих туристичних ресурсів [2].

Львівський мистецтвознавець М. Швед виокремив 3 складові будь-якого фестивалю:

- 1) смислову, тематичну складову (вид мистецтва, соціальна група, субкультура, продукт

тощо), яка втілюється у презентаційній частині; 2) фестиваль має містити елемент святковості та урочистості, покликаний привернути увагу до тематики, підкреслити її значущість; 3) фестиваль повинен мати організовану структуру, координаційний апарат з кількох людей, з формально або неформально визначеними функціями [1].

Важливою складовою кожного фестивалю є матеріальна база, яка включає певний простір, в якому відбуваються фестивальні заходи, а також необхідні технічні засоби. В більшості випадків матеріальна база потребує залучення зацікавлених державних або недержавних структур, спонсорів, творчих колективів [2].

На даний час чіткої класифікації фестивального туризму, як і туризму загалом, не існує. Це пояснюється насамперед труднощами виокремлення тих чи інших його форм.

Спираючись на загальні критерії класифікації туризму, фестивальний туризм можна класифікувати за такими ознаками:

- за спрямованістю туристичних потоків і масштабами територіального охоплення (в'їзний, виїзний, внутрішній);
- за охопленою територією (національний, міжнародний);
- за тривалістю поїздки (тривалий, туризм вихідного дня);
- за демографічним і соціальним складом учасників подорожі;
- за характером організації (плановий, самостійний);
- за інтенсивністю (постійний, сезонний, односезонний, двосезонний);
- за способом пересування та використанням транспортних засобів (авіаційний, автомобільний, залізничний, морський, гужовий);
- за принципами організації продажу туру та формою організації обслуговування.

Львівська область має достатньо великий туристично-пізнавальний потенціал, якому сприяють природно-ресурсні можливості, культурно-історична спадщина та багатий культурно-географічний матеріал. Майже кожне місто і селище міського типу Львівської області має свої культурні та спортивні події.

У зимовий період в Львівській області відбувається понад десять фестивалів і масових святкових дійств всеукраїнського рівня та майже півсотні регіонального значення.

Зимовий фестивальний туризм розпочинає Фестиваль «Спалах Різдвяної Звізди» – щорічне свято-парад Різдвяної Зірки у Львові, яке проходить на центральних вулицях і площах Львова. В межах святкування зимових свят лунає й Велика коляда – всеукраїнський різдвяний хоровий фестиваль, який відбувається щороку у Львові у Храмі Пресвятої Євхаристії (колишній Домініканський костел). Після Різдва в Хмільному домі Роберта Домса відбувається Рок-Коляда, щорічний музичний фестиваль, де колядки та щедрівки виконуються у етно-роковому стилі. Міське Свято Пампуха – щорічний гастрономічний фестиваль львівського пампуха, який відбувається в часи Різдвяних святкувань. Свято Шоколаду – щорічний фестиваль шоколаду для справжніх гурманів та ласунів, який немає приуроченої дати, а відбувається традиційно в різні пори року, часто його організують на День святого Валентина. Міжнародний Форум Івент Індустрії відбувається у період 20-22 лютого у м. Львові. «Родзинкою» святкування є вуличні вистави просто неба, паради із живим вертепом, шопкою та феєрією на сцені із забавками, концертуванням, та колядою [3].

Весною у Львівській області проводять близько 20 фестивалів різноманітної тематики. На початку березня у Пороховій вежі відбувається Фестиваль вина та мистецтва – Lviv art and wine Камерний. Також у березні проходять Відкритий конкурс піаністів «Віртуозні Самоцвіти» і Всеукраїнський фестиваль-конкурс хорového співу та інструментальної музики «Галицькі Самоцвіти» [3].

Масові весняні фестивалі розпочинаються Великоднім ярмарком у Львові, який щорічно проходить у Львові на проспекті Свободи, в квітні-травні. Фестиваль Писанок+фестини «Велика Гаївка» – традиційні Великодні фестивалі, які проходять в

Шевченківському Гаї та на центральних площах Львова. День Міста – святкування Дня народження міста, яке припадає на початок травня. У межах святкування Дня міста Львова відбувається традиційне свято День Батяра – львівський фестиваль вуличних гульвіс, так званих батярів. Дитячий міжнародний фестиваль у Львові – це книжковий ярмарок від ГО «Форум видавців – дітям», фестиваль дитячого читання «Книгоманія», майстер-класи, спортивні змагання, ігри та розваги для дітей. Міжнародний фестиваль «Флюгери Львова» – традиційний щорічний фестиваль етно- та джазової музики. Міжнародний фестиваль музичного мистецтва «Віртуози Львова» – фестиваль, який збирає у Львівській Філармонії десятки міжнародних виконавців та оркестрів класичної музики [3].

У літню пору у Львові відбуваються, такі фестивалі, як Гастрономічний фестиваль «Львів на тарілці» – львівський фестиваль для справжніх гурманів, який проходить на центральних площах і вуличках Львова у червні. Міжнародний фольклорний фестиваль «Етновир» – один з найбільших щорічних фольклорних фестивалів України. Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів «Wiz-Art». Міжнародний фестиваль ретро-автомобілів «Леополіс Гран Прі» — це парад ретроавтівок зі всього світу, які святково курсують вулицями Львова. ДРЕВО Львів – міжнародний театральний фестиваль культурної традиції. Міжнародний джазовий фестиваль «Alfa Jazz Fest» – найбільший джазовий фестиваль міста. Lviv Ice Cream Festival! – фестиваль, локації, якого пропонують великий вибір морозива, неймовірні поєднання смаків та подач. Графіті-фестиваль «Алярм» найбільший в Україні графіті-фестиваль. Міжнародний Фестиваль Українського Танцю та Культури – збереження, поширення, актуалізація та популяризація української культури в Україні та світі, презентація усього розмаїття українського танцю, музики й пісні з усіх куточків світу, де проживають українці [3].

Одним із найбільших етнофестивалів Львівщини вважаються Всесвітні бойківські фестини в рамках, якого проводяться мистецькі, літературно-краєзнавчі, туристичні та спортивні конкурси, науково-практичні конференції, виставки -презентації місцевих громад.

Восени відбувається «Lviv Fashion Week» – щорічний фестиваль моди, який проводиться двічі на рік: навесні і восени. Він включає в себе: модні покази актуальних колекцій українських та закордонних, молодих та вже відомих дизайнерів, освітній форум, присвячений проблематиці модної індустрії. Міське свято «На каву до Львова» – щорічне свято Львова, на якому три дні кава править життям міста. Лента за лентою – вересневий локальний фестиваль, який збирає у своїх колах всіх патріотів України, піднімає український дух і відтворює історію української незламності та непокори перед ворогом. Форум видавців у Львові – найбільша літературна подія не тільки Львова, але й всієї країни, – щорічний фестиваль книговидавців, на якому представлені найрізноманітніші видання. Свято сиру і вина – щорічний жовтневий фестиваль сиро-винного промислу Львівщини. Міжнародний фестиваль «Золотий лев», де щовечора площа перед Львівською Оперою перетворюється на сцену для безкоштовних театральних вистав і вуличних дійств [3].

Фестивальний туризм на сьогоднішній день у світі набуває великої популярності і розповсюдженості серед інших видів туризму. Україна і в тому числі Львівщина володіє величезним природно-рекреаційним та історико-культурним потенціалом і спроможна забезпечити потужний розвиток фестивального туризму. А отже, її традиційна культура повинна становити значний сегмент національного туристичного продукту на ринку міжнародного і внутрішнього фестивального туризму.

Бібліографічний список

1. Корнілова Н.В. Подієвий туризм в Україні. Географія та туризм: Науковий збірник / Ред.кол.: Я.Б. Олійник (відп.ред.) та ін.. Київ: Альтпрес, 2012. Вип. 22. Режим доступу: <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk22/v2216.pdf>.

2. Мальська М. П., Грицишин А. Т., Білоус С. В., Топорницька М. Я. Фестивальний туризм: теорія та практика: навч. посібник / М. П. Мальська, А. Т. Грицишин, С. В. Білоус, М. Я. Топорницька. Київ : Видавець ФОП Піча Ю. В., 2022. 232 с.
3. Фестивальний туризм [Електронний ресурс] Режим доступу: http://vseproturizm.blogspot.com/2014/01/blog-post_6114.html.

Мелконян Маріам

Науковий керівник: Боруцька Юлія, к. геол. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА СТАЛІ ФОРМИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Війна в Україні, яка триває з 2014 року, має значний вплив на економічну, екологічну та соціальну сфери загалом. Це стало причиною значного зменшення числа туристів у країні, зважаючи на очевидні ризики особистої безпеки. Особливо серйозними є наслідки для довкілля, зокрема, природно-заповідних територій – важливого елементу національної природної спадщини. Відтак, як наслідок, зменшилася і кількість бажаючих подорожувати, відпочивати й оздоровлюватися у контексті сталих форм туризму.

Наразі під окупацією залишаються близько 20 територій і об'єктів природно-заповідного фонду різного рангу. Метою наших досліджень було зібрати інформацію з доступних джерел, зокрема і методом телефонного опитування, щодо ситуації у національних природних парках, які знаходяться на території тимчасово окупованої України.

Національний природний парк «Слобожанський». НПП розташований у Богодухівському районі Харківської області. Площа парку становить 52,4 км², і 95 % території складають ліси. У парку налічується 4 туристичні маршрути, протяжністю 32,7 км, 5 рекреаційних зон та кемпінгів, 3 природних джерела вод, 5 пам'яток історико-культурної та паркової спадщини, 51 вид рідкісних тварин, 22 види рідкісних рослин та грибів [5].

Зі слів адміністрації парку, ушкоджень від російських атак парк не має. Працівники НПП організували злагоджену роботу свого колективу на допомогу постраждалим під час війни. З перших днів було заселено внутрішньо переміщених осіб до природоохоронного відділення «Володимирівське», яке раніше використовували, як місце для тимчасового відпочинку туристів. НПП продовжує свою діяльність зі збереження флори і фауни України та планує й надалі її примножувати (рис. 1).

Рисунок 1 - Національний природний парк «Слобожанський»

Національний природний парк «Бузький Гард» створено 2009 року Указом Президента України на території Миколаївської області. Площа парку становить 61,4 км². На території парку налічується 15 екологічних стежок та маршрутів, протяжністю 232 км, 1211 видів рослин, 2211 видів тварин. Цей парк також не зазнав ушкоджень і продовжує свою природоохоронну, науково-дослідну та рекреаційну діяльність. Всі види рослин та тварин, які знаходилися на території парку до війни, вцілили [1].

Національний природний парк «Деснянсько-Старогутський» розташований далеко на півночі Сумської області [2]. Парк було створено в 1999 році для збереження, відтворення, а також раціонального використання природних ландшафтів Лівобережного Полісся. Придеснянська частина парку являє собою заплаву річки Десна з притоками. Це одне з найкраще збережених місць такого типу в Україні. У цій частині багато озер, стариць, боліт і, відповідно, широке розмаїття видів. Саме тут відбувається міграція птахів, яку можна спостерігати навесні й восени. Старогутська частина парку – це густий віковий ліс на кордоні з Росією. Таких лісових масивів на Поліссі практично не залишилося. Площа парку становить 162,1 км². НПП має 7 маршрутів для мандрівок, 35 рідкісних видів рослин, 97 рідкісних видів тварин (рис. 2).

Рисунок 2 - Національний природний парк «Деснянсько-Старогутський»

Парк і громади довкола були відрізані від підконтрольної Україні території уже в перший день повномасштабного вторгнення. Центральна будівля парку розташована за 400 метрів від кордону. Щодня обстрілювали або сам парк, або Середино-Буду, Стару Гуту, де знаходяться будівлі установи. Так, 31 липня 2022 року, росіяни з міномета обстріляли й пошкодили нову будівлю Старогутського природоохоронного науково-дослідного відділення, вежу для спостереження за лісовими пожежами, гаражі та автомобіль.

«Донецька Швейцарія», духовний центр Східної України – усе це про *Національний природний парк «Святі гори»* [4]. Він розкинувся вздовж русла Сіверського Дінця, поблизу міста Святогірськ. Площа парку становить 406,05 км². На території парку налічується 6 маршрутів для мандрівок, протяжністю 33 км, 48 рідкісних видів рослин, 370 км² хвойних лісів, 63 рідкісних види тварин. З початку повномасштабної війни парк втратив двох співробітників, майно, будівлі, зазнав шалених екологічних збитків. З березня минулого року більша частина парку на території Слов'янського та Лиманського районів знаходилась в районі бойових дій. 4 червня 2022 року Святогірськ зайняли окупанти. 80 % будівель парку зруйновано. За останній рік знищено до 60–70% соснових насаджень, а це близько 5 тисяч гектарів лісів, забруднені ґрунти, води. Крейдяні схили, які є унікальними для всієї Європи, понівечені. Вони всіяні, як й інша територія парку, нерозірваними снарядами та мінами від окупантів. Про наукову чи дослідну роботу наразі не йдеться. Усі чекають перемоги України, щоб відновити свою діяльність, сподіваючись, що через декілька років туристи знову приїжджатимуть до них (рис. 3).

Рисунок 3 - Національний природний парк «Святі гори»

Національний природний парк «Нижньодніпровський» – природоохоронна територія у Херсонській області, створена 24 листопада 2015 року. Розташований на території Бериславського, Білозерського, Голопристанського та Олешківського районів, міст Херсон та Нова Каховка. Територія НПП «Нижньодніпровський» охоплює 120 кілометрів із багатим біорізноманіттям флори та фауни. Парк і досі вважається одним з найцінніших природних заплавно-літоральних комплексів в Європі [3].

На жаль, сьогодні ворог нищить унікальний світ природи на території НПП «Нижньодніпровський». Під час повномасштабного вторгнення російські війська, заїжджаючи на важкій техніці, завдали руйнування ґрунту, що у подальшому може призвести до деградації рослин, а, отже, і зникнення певного виду плазунів та птахів. Деякі ділянки НПП «Нижньодніпровський» стали тимчасовим прихистком для ворогів. Саме там окупанти розривали окопи, вирубували дерева, розпалювали багаття для обігріву, забуваючи про унікальну природу Херсонщини (рис. 4).

Рисунок 4 - Національний природний парк «Нижньодніпровський»

Природа України є жертвою російської агресії. Війна впливає на кожен компонент навколишнього середовища. Наслідки такого негативного впливу будуть довгостроковими та глобальними. За останніми підрахунками, вартість війни для українського довкілля становить вже близько 2 трильйонів гривень. Внаслідок нападу Росії постраждали 20 % природоохоронних територій України, загальною площею близько мільйона гектарів. Уряд і українські туристичні організації повинні працювати над розвитком туризму в безпечних регіонах країни і просуванням туристичного продукту за її межами, щоби залучити більше

відвідувачів і забезпечити сталий розвиток туризму, який гарантує економічну, соціальну та екологічну стійкість держави.

Бібліографічний список

1. Національний природний парк «Бузький Гард». URL: <https://www.buzkiy-gard.org>.
2. Національний природний парк «Деснянсько-Старогутський». URL: <https://www.nationalparks.in.ua/pryrodni-parky/sumy/desnyansko-starogutskiy/>.
3. Національний природний парк «Нижньодніпровський». URL: <https://wownature.in.ua/parky-i-zapovidnyky/natsionalnyy-pryrodnyy-park-nyzhnodniprovskyy/>.
4. Національний природний парк «Святі гори». URL: <https://wownature.in.ua/parky-i-zapovidnyky/natsionalnyy-pryrodnyy-park-sviati-hory/>.
5. Національний природний парк «Слобожанський». URL: <http://slobozhanskyi.in.ua>.

Петриш Софія

Науковий керівник: Крупа Оксана, к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ МІЛІТАРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розвиток людства завжди був пов'язаний із боротьбою за ресурси, що часто спричиняло численні війни, без яких історія, на жаль, не можлива. Наші предки залишили нам численні оборонні споруди, місця битв, різноманітні види зброї. Ці об'єкти є потужним ресурсом для розвитку туризму. Та й сучасні військові об'єкти також дуже часто цікавлять туристів. З огляду на це військовий (мілітарний) туризм останнім часом став досить популярним. Проте, в туристичній галузі не існує усталеного єдиного підходу до визначення цього виду туризму та його класифікації.

Виділяють такі підвиди мілітарного туризму:

- відвідування історичних місць і музеїв - *військово-історичний туризм*;
- стрільба з різних видів зброї, стрітбол чи пейнтбол, відвідання магазинів зброї та ножів - *зброярський туризм*;
- життя в армійських умовах і участь у програмах військової підготовки, скаутинг, відвідання різних об'єктів і полігонів, катання на військовій техніці, польоти на військових літаках і вертольотах - *мілітарі-туризм*;
- відвідування «гарячих» точок планети та місць бойових дій - *воєнний туризм* [1].

Потреби в пригодах, пошук гострих відчуттів, прагнення відкрити для себе нові світи підштовхнули розвиток пригодницького, екзотичного туризму. У теперішній час все більш стає популярним у світі військовий туризм, або мілітарі-туризм.

І якщо військовий туризм в Україні тільки починає розвиватися, то в багатьох країнах він вже давно користується попитом. У першу чергу там, де армія має багату історію, а також гарну технічну базу. Тільки в Європі існують 14 асоціацій військового туризму, в Парижі міститься штаб-квартира Всесвітньої асоціації військового туризму. У США, військові формування яких знаходяться в різних частинах світу і час від часу проводять бойові дії, туристичні фірми навіть надають путівки в місця реальних військових конфліктів. Китай купує списані іноземні військові кораблі і влаштовує в них музеї. У В'єтнамі військовий туризм вважається кращим чоловічим засобом для схуднення. Військовий туризм в Росії - один з найбільш популярних видів нестандартного туризму, який буває легальним

(через туристичні агентства) і напівлегальним (через командирів окремих частин). На сьогодні у Польщі, Чехії, Німеччині, Франції та в інших європейських країнах активний інтерес викликають пам'ятки військово-інженерного мистецтва. Багато країн переживають справжній бум: вивчення і використання фортифікаційних пам'яток у туристських і виховних цілях стало модно [2].

Особливо є актуальним цей туризм в Україні в зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ. Іноземних туристів приваблюють місця, де відбувалися військові дії такі як Ірпінь, Буча, Маріуполь, Гостомель та інші. Проте, безпека туристів понад усе, перед тим, як вводити в дію цей вид туризму потрібно знешкодити всі небезпечні наслідки, які спричинила армія рф.

Сьогодні тема підтримки армії є в тренді. Іншими словами, допомагати армії та підтримувати військових стало не лише корисним, але й модним. Українці все частіше стали заглядати до магазинів зброї в пошуках засобів захисту для своїх родин, але цим ще треба вміти користуватися та й володіння елементарними навичками виживання не завадило б. Все це і навіть більше могли б забезпечити туроператори внутрішнього туризму в співпраці з відповідними структурами Міноборони, Нацгвардії та інших військових та воєнізованих утворень. Проте поки влада не виявляє інтересу до цього виду туризму [3].

Щоб визначити місце мілітарного туризму серед інших видів, зробити його класифікацію, потрібно зрозуміти різницю між термінами «воєнний» та «військовий». В академічному словнику української мови знаходимо наступне трактування цих термінів. Воєнний - стосується до війни, пов'язаний з нею; військовий - який стосується війська, військовослужбовця. Вичерпне пояснення різниці цих термінів знаходимо у працях О. Гуржія та Р. Пилявець. Зокрема, вони висловили думку, що військо у значенні «збройні сили, армія» виступає лише однією із складових, що беруть участь у війні. А головним, пріоритетним об'єктом вивчення воєнної та воєнно-історичної наук є саме війни (ширше - воєнні конфлікти), а не військо. Цілком очевидним є те, що військова історія - це історія виникнення (створення), будівництва та розвитку збройних сил (формувань), яка виступає однією із складових воєнної історії (до якої входять історія війн, історія воєнної думки, історія воєнного мистецтва, історія озброєння та військової техніки, і нарешті - історія війська, збройних сил, або ж військова історія). Звідси, в українській мові зміст слова «воєнний» значно ширший за зміст слова «військовий», а тому відповідно прикметник «воєнний» повинен мати більш широку сферу використання ніж «військовий» [4].

Військовий туризм - це туризм на місцях боїв і історичних битв для всіх зацікавлених, а також для ветеранів і родичів загиблих воїнів, відвідання існуючих та історичних військових об'єктів і полігонів, бойових морських кораблів, підводних човнів, катання на військовій техніці, стрільба зі зброї на полігонах і в тирах, участь у військових навчаннях та маневрах, перебування на полігонах в якості глядачів - military tour, до таких також можна віднести і тури на відвідання воєнних концтаборів та в'язниць. Найбільш динамічно розвивається військовий туризм у таких країнах, як США, Росія, Ізраїль, Франція, Україна, Чехія.

Громадська організація Visit Ukraine започаткувала dark туризм Україною зруйнованими російськими окупантами містами в Київській області. Організатори мають на меті донести світовій спільноті правду про трагічні події війни в Україні. Організатори воєнного туризму планують залучити до співпраці гідів, експертів з туризму та фахівців з пам'яті. На розробку турів Visit Ukraine надихнули візити високопосадовців іноземних країн, акторів, зірок, меценатів та політиків у зруйновані російськими окупантами Ірпінь, Бучу, Гостомель та інші постраждалі містечка Київщини. Керівник Visit Ukraine Антон Тараненко заявив, що в іноземців є попит побачити наслідки сучасної війни в Україні на власні очі, тому вирішили підтримати авторів в розробці турів. "Це історія на наших очах, меморіал під відкритим небом. У свій час місцем для паломництва туристів стали поля Другої світової

війни. Потім – Чорнобиль. Те, що відбувається в Україні сьогодні, — це наша реальність. Ми повинні інформувати світову спільноту про трагічні події, які на превеликий жаль мали місце в цивілізованому світі у ХХІ столітті", — прокоментував Тараненко. Весь прибуток з продажів турів спрямують на допомогу українським біженцям. Наразі концепція воєнного туризму перебуває в розробці[5].

Варто відзначити, що під час дії воєнного стану та заборони відвідувати ліси Державне агентство лісових ресурсів України пропонує безпечний відпочинок в спеціальних рекреаційних зонах Київської області. Кожна така локація має сучасні альтанки, кухню, зручні печі, оснащені місця для відпочинку з підведеною водою та дитячі майданчики. Все це захищено мінералізованими смугами, щоб унеможливити пожежі. Такі пункти розташовані вздовж трас.

У якості новації упорядкування меморіальних комплексів цивільних та військових жертв для увіковічення їх пам'яті пропонуємо розміщувати біля могил загиблих інформаційних таблиць з короткою біографією, обставинами загибелі, особистими досягненнями. Складовою таких таблиць може бути QR-код із посиланням на електронну платформу пам'яті «Меморіал» чи інший інформаційний ресурс. Через зазначений інструмент відповідну інформацію можна подавати різними мовами світу. Персоналізація пам'яті, переживання трагедії кожної окремої родини, сім'ї – це повинно стати основним трендом формування повоєнної суспільної свідомості як у національному, так глобальному масштабах. На нашу думку, гасло «Ніколи знову» повинно набути нового значення у свідомості тих, хто живе ілюзіями, що жахи Другої світової війни не можуть повторитися у ХХІ сторіччі. У цьому контексті сучасний мілітарний туризм Україні повинен сформувавши розуміння того, що досягнення добробуту окремих держав не може бути відірваним від процесів, пов'язаних із формуванням глобальної безпеки та миру [6].

Як бачимо, туристична сфера України зазнала негативного впливу ще з початку російсько-української війни у 2014 р., а це призвело до зменшення як внутрішніх, так і міжнародних турпотоків, що свідчить про зменшення капіталонадходжень у бюджет країни як від самих туристичних підприємств, так і від підприємств, що прямо або опосередковано пов'язані з туризмом. В умовах сьогодення туризм у значній частині областей взагалі не має можливості функціонувати через розміщення окупаційних військ, ведення бойових дій або близьке розташування до таких місць. В тій частині країни, де відносно безпечно, в певній мірі функціонує внутрішній туризм, проте рівень його далеко не досягає рівня до повномасштабного вторгнення.

Повноцінне відновлення туристичної діяльності на території України стане можливим тільки після припинення бойових дій і з наданням можливості безпечного перебування туристів у будь-якому регіоні, безперешкодного пересування територією країни, відновленням всієї інфраструктури, транспортного сполучення та туристично-рекреаційних ресурсів. Дуже сподіваємося, що цей період настане зовсім скоро і туристична сфера України буде розвиватися з новими силами та інноваціями.

Бібліографічний список

1. Мілітарний туризм: проблематика термінології та класифікації. *Все про туризм - туристична бібліотека*. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kadnichansky2.htm (дата звернення: 11.03.2023).
2. Мілітарі-туризм як інноваційний напрямок екстремального та пізнавально-розважального туризму. *Все про туризм - туристична бібліотека*. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kushnariov.htm (дата звернення: 14.03.2023).
3. Воєнний туризм в Україні: умови та перспективи розвитку. *Все про туризм - туристична бібліотека*. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/vynnychenko2.htm (дата звернення: 16.03.2023).

4. Каднічанський Д., Каднічанська Н. Мілітарний туризм: проблематика термінології та класифікації. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід: матеріали XIV Міжнародної наукової конференції.*(Львів, 9 жовтня 2020 р.). Львів, 2020. С. 132-138.
5. Ірпінь, Буча, Бородянка: воєнний туризм започаткували в Україні. URL: <https://kyiv.comments.ua/ua/news/life/travels/11688-irpin-bucha-borodyanka-voenniy-turizm-zapochatkuvali-v-ukraini.html> (дата звернення: 20.03.2023).
6. Крупа О.М., Боруцька Ю.З. Мілітарний туризм як сучасний напрям розвитку туризму в Україні. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід: матеріали XVI Міжнародної наукової конференції* (м. Львів, 7 жовтня 2022р.). Львів, 2022. С. 145-149.

Петров Євгеній

Науковий керівник: Бабушко Світлана, д. пед. н., професор

Національний університет фізичного виховання і спорту України

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

В умовах безперервних військових дій в Україні, які забирають тисячі життів мирного населення, руйнують житлову та промислову інфраструктуру, завдають великої шкоди здоров'ю людей та навколишньому середовищу, більшість компаній поставили свою діяльність на «паузу», але все це тимчасове питання. Туристичний бізнес, який останнім часом під час карантинних заходів втратив велику кількість бізнес-підприємств, зазнав величезних збитків, поступово адаптується до змін зовнішнього середовища та пропонує нові напрямки та нові підходи до надання туристичних послуг. Відбуваються величезні трансформаційні зміни у всіх можливих проявах, і перш за все ці зміни стосуються нового мислення, прийняття нових нестандартних рішень, часу творчості, часу пошуку нестандартних методів, схем, впровадження інноваційних технологій.

Ринок туристичних послуг України – це складна підприємницька структура різних галузей народного господарства держави, які задіяні у виробництві та реалізації туристичного продукту для внутрішнього та міжнародного туризму. Проте, на основі аналізу показників розвитку ринку туристичних послуг України встановлено, що частка громадян, які виїхали за кордон, значно перевищує частка тих, хто відвідав Україну в туристичних потоках. Переважання туристичного імпорту над експортом шкодить економіці в цілому. Розвиток міжнародного туризму в більшості приймаючих країн зумовлений бажанням збільшити надходження іноземної валюти та створити нові робочі місця. І як наслідок, валовий дохід країни. Туристична галузь країни, низький рівень конкурентоспроможності туристичної галузі країни на світовому ринку туристичних послуг, незважаючи на наявність значних культурних, історичних, інфраструктурних та соціальних ресурсів. Розвиток ринку туристичних послуг є похідним продуктом економічної вигоди регіонів [1, с. 26].

Світовий ринок індустрії туризму, який раніше був дуже стабільним і стрімко розвивався, за останні два роки втратив свої позиції. Тим не менш, він прагне відновити свій потенціал шляхом трансформації своєї діяльності та послуг, зміни підходів до управління та впровадження нових туристичних тенденцій. Людина влаштована так, що їй необхідно відпочити після робочого тижня, і чим краще відпочинок, тим ефективніше її робота. З віком життєвий простір людини постійно розширюється, але, набувши певного досвіду і світогляду

в старості, людина починає звужувати свій життєвий простір, змінювати цілі своїх подорожей і кількість поїздок [1, с. 27].

Вважається, що для розуміння взаємовідносин між людиною та її зовнішнім середовищем необхідно узагальнити існуючі концепції щодо визначення особистості як суб'єкта життєвої власності. У цьому напрямку залишається невирішеним питання про можливість впливу туристичних послуг на зміну розмірів життєвого простору людини. Однак сучасного туриста не влаштовує такий відпочинок, як це було десять-п'ятнадцять років тому. Сучасна індустрія туризму потребує трансформації через зміни, які відбуваються в навколишньому середовищі.

На сьогоднішній день туризм вважається одним із найперспективніших напрямків соціально-економічного розвитку країни, регіонів, міст, оскільки туристична індустрія створює 11 % валового продукту в світі. Аналіз показників розвитку туристичної індустрії та факторів, що впливають на його інноваційний розвиток в Україні та світі, дає змогу визначити низку проблем цієї галузі: відсутність економічної моделі розвитку туристичного бізнесу; відсутність державного стратегічного документа, що визначає політику інноваційного розвитку, стимули для розвитку галузі; відсутність ефективних інституцій; низькі доходи та рівень життя, що не визначає структуру витрат туристів та рівень інновацій у внутрішньому туризмі; низький рівень якості інфраструктури, зокрема, закладів розміщення туристів. Ці проблеми визначають інноваційний потенціал, ресурси для розвитку галузі, а разом з тим і її перспективи [2, с. 159].

Зміни у доступності води, втрата біорізноманіття, погіршення естетики ландшафту, зміна сільськогосподарського виробництва (наприклад, винний туризм), посилення природних небезпек, берегова ерозія та затоплення, пошкодження інфраструктури та збільшення випадків трансмісивних захворювань різною мірою впливатимуть на туризм. Є п'ять основних проблем, які спільні для країн: потреба перерозподілу; культурний виклик туризму; розрив споживання; тероризм і стійкість.

Крім того, розглянуті глобальні тенденції розвитку туристичної індустрії в Україні та світі свідчать про активне інтегроване технологічне зростання туристичного бізнесу за рахунок інформаційно-комунікаційних технологій. Вони включають вплив економічної глобалізації та інформаційних технологій на індустрію туризму; персоніфікація туристичних послуг через більш вибагливих споживачів; руйнівні інновації; розробка інтеграційних платформ; впровадження інтегрованих операційних бізнес-моделей, що є результатом попередніх тенденцій; інтеграція стратегії корпоративного брендингу, стратегії розвитку організаційної культури, стратегії диференціації, управління та соціальної відповідальності, стратегії сталого розвитку з урахуванням екологічної складової зростання туристичного бізнесу. Ці тенденції рідко проявляються в туристичній галузі України. Інноваційні стратегії в контексті досягнення сталого розвитку туризму та концепція інтегрованого технологічного прогресу не знаходять відображення в діяльності суб'єктів господарювання туристичної галузі України [3, с. 112].

Розвиток туризму – це процес створення та підтримки індустрії туризму в певному місці. На самому фундаментальному рівні розвиток туризму можна визначити як процес розробки стратегій і планів збільшення/розвитку/заохочення туризму в певному місці. Надання пріоритету забезпеченню безпечного транспорту та засобів безпеки для туристів, зручностей достатньо високого рівня, наявності хороших місць для розміщення, хороших санвузлів на маршрутах подорожей має велике значення для просування туризму.

Традиційно описані сфери впливу туризму – це економічний, соціально-культурний та екологічний аспекти. Економічні наслідки туризму включають збільшення податкових надходжень і особистих доходів, підвищення рівня життя та більше можливостей для працевлаштування [2, с. 158].

Склад населення в країні відіграє важливу роль у впливі на багато динамічних галузей, таких як індустрія туризму. До цих факторів в першу чергу відносяться вік, рівень доходів і заробіток членів сім'ї, розмір домогосподарства, національність, стать, культура, харчові звички, клімат тощо. Туризм часто призводить до сильної залежності від доходів і, як наслідок, може спричинити коливання в майбутньому. Це часто призводить до зростання злочинності в країні через наплив різних людей.

Індустрія туризму важлива через переваги, які вона приносить, а також завдяки своїй ролі комерційної діяльності, яка створює попит і зростання для багатьох інших галузей. Туризм не тільки сприяє розширенню економічної діяльності, але також створює більше робочих місць, доходів і відіграє значну роль у розвитку.

Туризм може сприяти формуванню позитивного іміджу території або її іміджу, бренду, ступеня розвитку інфраструктури транспорту, обслуговування, наявності рекреаційних ресурсів, екологічної складової території, а також її загальної інвестиційної привабливості. Загальний стан економічного розвитку інфраструктури туристичних послуг більшою мірою впливає на формування позитивного іміджу території. Наша країна може бути цікавішою за країни пляжного відпочинку, які орієнтовані на туризм як одне з основних джерел доходів бюджету, такі як Туніс, Єгипет, Туреччина, Кіпр та Домініканська Республіка. Без доходу, який дає розвинена економіка, неможливо досягти масового туризму, а, отже, немає і суб'єкта господарювання. На відміну від туристичних місць широкого профілю, відвідини туристичних місць вузького профілю є самоціллю [3, с. 111]. Сюди входять території з різноманітними туристичними об'єктами, що в кінцевому підсумку приваблює туристів у певний регіон. Аналіз перспектив розвитку туристичних послуг в Україні дозволяє представити туристичний регіон як своєрідну систему, сукупність взаємопов'язаних елементів: економіки, попиту туристичного ринку, інфраструктури, розвитку суспільства, природних об'єктів, туристичної привабливості, розвинутої промисловості, політики.

Отже, сучасний світ постійно змінюється, змінюється життя людей, ритм нашого життя, наші уподобання, світова економіка і робота всіх існуючих підприємств. Туристичний бізнес не є винятком, оскільки споживачі туристичних послуг постійно розширюють і змінюють свої потреби, а керівники підприємств підлаштовуються під їхні вимоги, щоб бути затребуваними на ринку туристичних послуг. З'являються нові види, сучасні тенденції, новітні технології в туристичному бізнесі. За таких умов перспективними можуть бути такі напрями розвитку туристичної індустрії в Україні та світі: побудова стратегії розвитку внутрішнього туризму як пріоритетного напрямку в існуючій соціально-економічній дійсності; створення моделі економічного зростання галузі на національному рівні за рахунок таких ключових факторів: збільшення доходів населення, стимулювання приватного сектора до розвитку туристичної інфраструктури, вдосконалення інфраструктур авіаційного та залізничного транспорту.

Бібліографічний список

1. Бойко В. О., Бойко Л. О. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку індустрії туризму в Україні. Соціальні інновації. 2022. № 18(5). С. 26-37.
2. Худавердієва В. А. Тенденції впровадження цифрових технологій у сферу туризму. Техніка і наука. 2022. № 10. С.158-171.
3. Чаркіна Т., Пікуліна О., Задоя В., Цвілій С. Удосконалення управління туристичною індустрією за рахунок впровадження нових тенденцій та видів туризму. Огляд філософії, економіки та права. Том 2, № 1, 2022. С. 108-122.

Пімурзіна Катерина

Науковий керівник: Опанасюк Наталія, к. ю. н., доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Діяльність з розробки та вибору стратегії розвитку туристичного підприємства є основним і відповідальним напрямом стратегічного управління, від якого залежить успішна реалізація місії підприємства та досягнення поставлених цілей. У довгостроковій стратегічній перспективі – конкурентних амбіцій на ринку туристичних послуг.

Каталізатором до формування нової стратегії розвитку туристичного підприємства є зміна чинників зовнішнього й внутрішнього середовища, що безпосередньо впливають на діяльність підприємства, його конкурентні позиції на ринку та успішність бізнесу в цілому (табл.).

Таблиця - Чинники, що формують нові умови функціонування туристичних підприємств

<i>Чинники на рівні підприємства</i>	<i>Чинники на рівні галузі</i>
- зростання значення часового чинника при прийнятті рішень; - скорочення життєвого циклу туристичного продукту; - зростання «вагомості» нематеріальних активів у структурі підприємства; - необхідність проведення моніторингу середовища; - орієнтація на довгострокову перспективу; - оптимізація рівнів управління; - необхідність розвитку видів туристичних продуктів і послуг; - підвищення вимог щодо забезпечення безпеки в сфері туризму.	- знищення/пошкодження загальної та туристичної інфраструктури внаслідок війни; - запровадження безпекових заходів під час обслуговування туристів (COVID-обмеження в більшості країн світу); - низький рівень якості обслуговування споживачів; - постійна поява нових підприємств – конкурентів; - зростання вхідного бар'єру на туристичний ринок; - зміна формату функціонування туристичних підприємств.
<i>Чинники на національному рівні</i>	<i>Чинники на міжнародному рівні</i>
- необхідність посилення заходів безпеки у повоєнний час і врегулювання надання нових видів турів; - нестабільність інституційних умов: соціально-економічна та політична нестабільність, недосконалість нормативно-правової бази; - загострення конкуренції на національному туристичному ринку; - швидка зміна вподобань споживачів; - відсутність необхідних умов для розвитку туризму.	- принципова зміна ролі інформації та інформаційних технологій; - посилення інтеграційних процесів; - глобалізація туристичного ринку; - значна роль інноваційної діяльності на глобальному туристичному ринку; - посилення вимог щодо безпеки в сфері туризму; - перерозподіл туристичних потоків; - посилення процесів кооперування на світовому туристичному ринку.

Джерело: розроблено автором.

Обґрунтований прогноз зовнішніх факторів і наслідків їх впливу на внутрішнє середовище туристичного підприємства дозволяє його топ-менеджменту підготуватися до змін умов провадження підприємницької діяльності, передбачити певні запобіжні або

адаптивні заходи, що відповідали б реаліям часу. Найбільш ефективним вбачається застосування визначених і запропонованих компенсаційних та/або адаптивних заходів як наслідок миттєвої реакції на зовнішні зміни. Така реакція топ-менеджменту зумовлює формування алгоритму моніторингу зовнішнього середовища підприємства.

Процес розроблення стратегії розвитку туристичного підприємства повинен базуватися на результатах моніторингу й фактичних даних. Саме тому слід перманентно займатися узагальненням інформації про ринок, конкуренцію, суміжні галузі економіки та тренди розвитку. Крім того, стратегічний план дозволяє підприємству сформулювати визначеність щодо бізнес-пріоритетів, індивідуальність, що сприяє залученню фахівців і допомагає просувати туристичні продукти й послуги [1, 2, 3].

Виходячи з цього, можемо узагальнити та систематизувати етапи розроблення стратегії розвитку туристичного підприємства, що візуалізовано на рис.

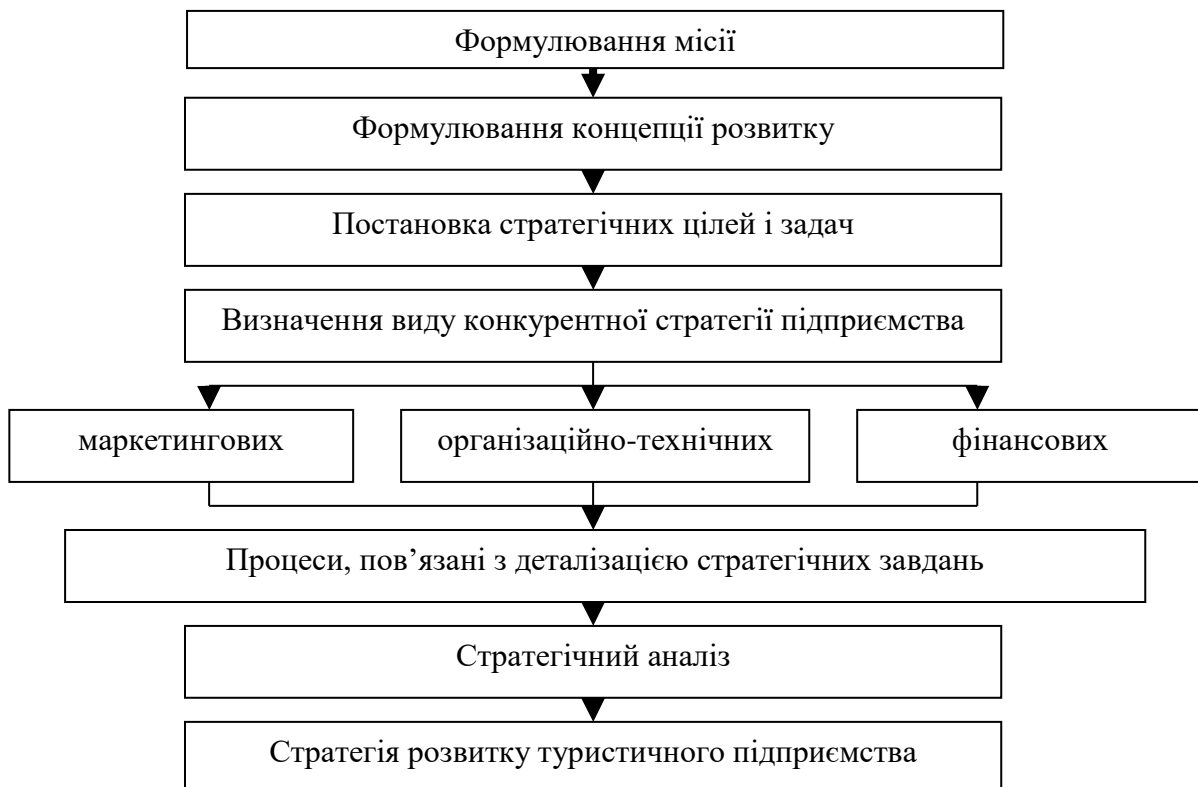

Рисунок - Етапи формування стратегії розвитку туристичного підприємства
Джерело: систематизовано автором за матеріалами [1, 3]

Запропонована матриця концептуально поєднує в собі як основні функції щодо розробки й реалізації стратегії розвитку туристичного підприємства, так і найважливіші кроки для їх практичного втілення.

Проаналізуємо етапи розробки стратегії та надамо їх загальну характеристику.

I етап. При запровадженні процесу стратегічного планування, перш за все, переглядається місія підприємства. Водночас, для формування місії, необхідне розуміння інших елементів стратегії підприємства. А саме, здійснити аналіз внутрішніх можливостей туристичного підприємства (фінансові, людські, інтелектуальні, інформаційні та ін. ресурси) та оцінити зовнішнє середовище. Отже, робота над місією туристичного підприємства починається після виконання більшості робіт з формування стратегії підприємства [3-4].

II етап. Важливим елементом цього етапу є визначення цільових показників. За умов стабільного розвитку економіки вихідними даними для такої роботи можуть бути:

багаторічний досвід, середні темпи економічного зростання, умови кредитування, національні особливості розвитку галузі та суміжних галузей і сфер діяльності, конкурентні виклики й переваги [3-4].

Формулювання цілей у загальному вигляді передбачає проходження чотирьох обов'язкових етапів: а) аналіз трендів у середовищі підприємства; б) формулювання загальної мети підприємства; в) формування ієрархії цілей («дерева цілей»); г) визначення індивідуальних цілей і завдань як інструментарію забезпечення їх виконання [1-2].

Цілі туристичного підприємства мають бути чітко сформульовані та кількісно вимірювані. Наприклад, мають бути фінансові цілі, що можна чітко окреслити, визначити та оцінити. Наприклад, сегмент ринку, обсяги продажів за напрямками, видами турів і переліком послуг, рівень рентабельності, прибуток, збільшення офісів продажу тощо.

III етап. Для розробки та реалізації стратегії розвитку туристичного підприємства необхідно мати достатньо високу економічну мобільність, тобто можливості значно покращувати свій економічний статус.

IV етап. Моніторинг зовнішнього середовища туристичного підприємства спрямоване на визначення ситуативних особливостей окремих елементів зовнішнього середовища та їх взаємодії.

V етап. Аналіз альтернатив і вибір стратегії. За результатами аналізу та дії факторів зовнішнього середовища проводиться оцінка та вибір стратегічних сфер господарювання. Наступним кроком є конкуренція стратегічних напрямів діяльності та вибір базової стратегії. Базова стратегія формується з урахуванням багатьох факторів: галузі господарювання, характеру цілей, внутрішньої структури тощо. Для обґрунтування базової стратегії використовуються також інструменти матричного аналізу, що вказують місце туристичного підприємства щодо основних продуктів, ринків і конкурентів [1-3].

VI етап. Реалізація обраної стратегії передбачає діяльність топ-менеджмента, що спрямована на модернізацію, в разі необхідності, системи управління, приведення її до відповідності зі стратегічними цілями організаційної структури туристичного підприємства, виділення необхідних ресурсів, а також підготовку персоналу. Тобто, стратегічне управління формується таким чином, щоб допомогти керівництву підприємства спрогнозувати тренди розвитку бізнесу, відслідковувати вплив зовнішніх факторів на діяльність туристичного підприємства.

Отже, підсумовуючи наведене вище, можемо констатувати, що процес розроблення стратегії розвитку туристичного підприємства повинен ґрунтуватись на результатах моніторингу діяльності підприємства. Розроблена стратегія дозволить туристичному підприємству чітко слідувати окресленому вектору розвитку у довгостроковій перспективі та отримати бажані конкурентні переваги на ринку послуг у визначеному сегменті.

Бібліографічний список

1. Рудько В.А. Стратегічне управління : навч. посібник / В.А. Рудько, С.О. Гуткевич. – Лібра ДООС. – 2011. – 478 с.
2. Савицька О.П. Вплив стратегії розвитку на ефективність діяльності туристичних підприємств // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. №13. С.364-369.
3. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства : Підручник. – Тернопіль : «Економічна думка». – 2010. – 390 с.
4. Теплякова О.В. Стратегія розвитку сучасного туристичного підприємства в умовах глобалізації // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. "Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку" (м. Умань, 30-31 жовтня 2019 р.). - Умань: Візаві, 2019. 350 с. С.92-94.

Прокопчук Маріанна

Науковий керівник: Малимон Стефанія, викладач

*Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туристична індустрія є важливим сектором економіки, який сприяє розвитку країни, підвищенню рівня життя населення та популяризації культурних та природних ресурсів. У світі туризм є однією з найбільш швидкозростаючих галузей, яка забезпечує багато робочих місць та сприяє зростанню ВВП. Україна має великий потенціал для розвитку туризму різних напрямів, серед яких вирізняється екологічний туризм.

Екологічний туризм – достатньо новий напрям туристичної діяльності в світі. Саме в 2002 році, в рамках міжнародного року екологічного туризму, на Всесвітньому саміті була затверджена Квебекська декларація з екологічного туризму, що стала одним з основних документів у світі щодо екотуристичної діяльності, що започаткувало його стрімкий розвиток [1, с. 180]. Основні принципи екотуризму направлені на покращення добробуту населення та зменшення негативного впливу туристичних потоків на навколишнє середовище. Головною ідеєю екологічного туризму є піклування та збереження природного навколишнього середовища, що використовується для туристичних цілей та реалізується в його завданнях та функціях[2, с. 27].

Розвиток екологічного туризму в Україні знаходиться на початковому етапі. Для його становлення необхідною умовою є природно-рекреаційні ресурси, що будуть привертати увагу туристів. Завдяки гарному географічному положенню, Україна багата на різноманітні природні та рекреаційні ресурси, які можна використовувати в розвитку екологічного туризму. Завдяки гарному географічному положенню, Україна багата на різноманітні природні та рекреаційні ресурси, які можна використовувати в розвитку екологічного туризму. Територія країни поділяється на 3 природні зони: Полісся, лісостеп та степ, де наявні унікальні природні території, які привабливі для екотуристів. Особливими рекреаційними регіонами країни є Карпатські гори та Чорне і Азовське моря. В Україні унікальне біорізноманіття, що становить більше 70 тис. видів, з яких – понад 27 тис. видів налічує флора, та понад 45 тис. має фауна [3]. Територія лісів становить 10,6 млн. га, тобто 17,6 % території країни [4].

У світі є дві моделі розвитку екологічного туризму – австралійська, де організація туризму відбувається в межах дикої природи та західноєвропейська – подорожі в межах особливо охоронюваних природних територій, то в Україні пріоритетною моделлю розвитку екотуризму на внутрішньому ринку туристичних послуг є остання [2, с. 18]. В Україні в свою чергу, безліч різноманітних об'єктів природно-заповідного фонду, які впливають на розвиток та перспективи екологічного туризму. Станом на 01.01.2018р. природно-заповідний фонд України налічує 8296 території та об'єктів, загальна площа якого 4,318 млн га в межах території України, де фактична площа становить 3,985 млн га, інша частина 0,403 млн га в межах акваторії Чорного моря [5]. Кожен рік кількість об'єктів природно-заповідного фонду змінюється. Так, за 2017 р. було створено 54 об'єкти природно-заповідного фонду, збільшено територію 7 об'єктів (Закарпатська, Київська, Донецька та Луганська області), зменшено території 3 інших і скасовано статус 4 об'єктів. Наприклад, важливою подією для України стало створення п'ятого біосферного заповідника 26.04.2016 р. – Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника, за площею 226964,7 га в межах Київської області [5]. Ресурсна база об'єктів ПЗФ достатньо велика, як на місцевому рівні, так і на національному, що надає усі можливості для розвитку екологічного туризму в усіх регіонах України. Лідерами за кількістю природно-заповідних територій є Чернігівська область, що

налічує 665 одиниць, Тернопільська обл. – 639 од., Черкаська обл. – 540 од., Хмельницька обл. – 522 од. та Закарпатська обл. – 468 од. [6].

В Україні є різноманітна ресурсна база підприємств розміщення у кожному регіоні. Станом на 2017 р. колективних засобів розміщення – 4115 од., з яких: 2474 од. – готелі та аналогічні засоби розміщення, та спеціалізовані засоби розміщення – 1641 од. [7]. Однак, для розміщення екотуристів, зазвичай, використовують еко-готелі. На сучасному етапі, Україна є учасником міжнародної сертифікаційної програми «GreenKey» та на 2018 рік займає 21 місце, поряд із Швейцарією, Іспанією, Тунісом та Домініканською Республікою, маючи 8 сертифікованих еко-готелів. Загальна кількість готелів у світі, які пройшли екологічну сертифікацію програми «GreenKey», що є проектом Міжнародної організації з екологічної освіти, налічується 2900 од., у 57 країнах, що є членами програми, станом на 2018 р.[8]. Крім цього, Україна намагається відповідати міжнародним стандартам не лише у готельному господарстві. У 2018 р. 13 пляжів України отримали нагороду «BlueFlag», міжнародний сертифікат якості рекреаційних пляжів на основі відповідності 32 критеріям тестувань чистоти води прилеглої акваторії та піску, еколого- просвітницької діяльності, екологічного менеджменту та безпеки. Тож, наступні пляжі мають бездоганні в екологічному відношенні водні та рекреаційні ресурси.

Розвиток екологічного туризму в Україні – один із головних стратегічних напрямків, згідно Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Екологічний туризм в Україні організують переважно в межах природно-заповідних територій та біля річок, тож розвивають наступні форми екологічного туризму:

- екскурсії екологічними стежками;
- піший спортивно-оздоровчий екотуризм;
- подорожі на велосипедах;
- пізнавальні подорожі;
- водний екотуризм (сплав на байдарках, рафтинг, прогулянки на човнах та ін.);
- спостереження за птахами (birdwatching);
- фотополювання
- спостереження за тваринами
- краєзнавчі, зоологічні, ботанічні, археологічні подорожі;
- наукові тури;
- гірські подорожі.

Впровадження екологічно безпечних турів на туристичному ринку добре сприяє збереженню природного середовища, що тим самим підтримує туристичну привабливість територій [9].

Нормативно-правове регулювання екотуризму в Україні здійснюється відповідно законів щодо екотуристичної діяльності, з них Закони України: «Про туризм», «Про природно-заповідний фонд України», «Про підприємництво», «Про охорону рослинного світу», «Про тваринний світ», «Про охорону навколишнього середовища». Центральним органом виконавчої влади щодо питань екотуризму є Міністерство екології та природних ресурсів України, яке регулює [9]:

- охорони та використання природно-заповідного фонду;
- раціонального використання, відтворення і збереження об'єктів рослинного та тваринного світу, ландшафтного та біорізноманіття;
- формування та використання екологічної мережі;
- відтворення та охорони водних об'єктів та інших природних ресурсів.

Мінприроди керує необхідними положеннями щодо екологічної діяльності та створює умови для організації екологічного туризму.

Тож, екологічний туризм є однією із пріоритетних цілей на державному рівні, тому є перспективним напрямком на сучасному етапі становлення туристичної діяльності в Україні.

Через розвиток екологічного туризму, можна досягти значних переваг в соціальній сфері країни, завдяки чому можуть змінитися погляди громадян на свій спосіб життя, збереження навколишнього середовища, тож, покращиться загальний рівень якості життя як місцевих та і сільських жителів.

Бібліографічний список

1. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу. Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2004. - 192 с. 3
2. Сорокіна Г. О. Екологічний туризм: навч. посіб. // Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 4
3. Червона книга України. URL: <https://redbook-ua.org/> 13
4. Державне агентство лісових ресурсів України. URL: <http://dklg.kmu.gov.ua.8>
5. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/10>
1. 6. Природно-заповідний фонд України. URL: <https://wownature.in.ua/12>
6. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/9>
2. 8. Міжнародна екологічна програма Green Key. URL: <http://www.greenkey.global.7>
8. Посохов І. С., Сагайдачна А. В. Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм.* 2019. Вип. 9. С. 203-212.

Резніков Ярослав

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

ЗНАЧЕННЯ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Діловий туризм - це вид туризму, який спрямований на відрядження з метою проведення робочих зустрічей, конференцій, виставок, семінарів та інших подій, пов'язаних з бізнесом. Цей вид туризму дуже важливий для розвитку сучасної економіки та має безліч переваг [1].

Однією з найбільших переваг ділового туризму є те, що він сприяє розвитку міжнародної співпраці. Люди з різних країн можуть зустрітися, обговорити спільні проекти та домовитися про співпрацю. Це допомагає підвищити ефективність та якість роботи компаній, а також розвиває економіку в цілому.

Крім того, діловий туризм сприяє розвитку інфраструктури в туристичних містах. Для проведення різних заходів необхідні відповідні конференц-центри, готелі та ресторани. Розвиток такої інфраструктури підвищує привабливість міста для туристів та впливає на підвищення рівня туристичного сервісу.

Діловий туризм також сприяє підвищенню рівня знань та професійної компетентності учасників заходу. Участь у конференціях, семінарах та інших подіях дає можливість зустрітися зі своїми колегами, обмінятися досвідом та отримати нові знання та ідеї. Це допомагає розвивати вміння та навички та підвищує конкурентоспроможність учасників заходу. Нарешті, діловий туризм допомагає підвищувати міжнародну візібільність.

Міжнародна візібільність - це важливий аспект сучасного світу, оскільки світ стає все більш глобалізованим. Діловий туризм дає можливість людям з різних країн пізнавати

культуру та традиції інших країн, вдосконалювати свої міжнародні комунікативні навички та знайомитися з різними бізнес-культурами [4].

Крім того, діловий туризм має велике значення для розвитку туристичної галузі в цілому. Зокрема, цей вид туризму стимулює розвиток нових туристичних продуктів та послуг, що в свою чергу сприяє зростанню зайнятості в туристичному секторі та збільшенню прибутків від туризму [2]. Більше того, діловий туризм може допомогти розвивати туризм у менш розвинених регіонах, де він може стати важливим джерелом доходів та сприяти економічному розвитку.

На жаль, діловий туризм також має свої недоліки. Один з найбільших недоліків полягає в тому, що цей вид туризму може бути досить коштовним. Відрядження, як правило, пов'язані з великою кількістю витрат, таких як перельоти, готелі, харчування та інші витрати. Це може обмежувати можливості бізнесменів та компаній для участі у таких заходах.

Крім того, діловий туризм може вимагати значних зусиль для підготовки та організації. Це пов'язано з тим, що необхідно забезпечити належний рівень комфорту та безпеки для учасників події, а також забезпечити необхідну технічну базу [5].

Також, діловий туризм може вимагати значних зусиль для підготовки та організації. Це пов'язано з тим, що необхідно забезпечити належний рівень комфорту та безпеки для учасників події, а також забезпечити необхідну технічну базу для проведення конференцій, виставок та інших заходів.

Крім фінансових та організаційних аспектів, діловий туризм може мати й позитивний соціальний вплив. Він дає можливість підвищити рівень знань та компетенцій учасників події, сприяє розвитку нових контактів та знайомств, що може допомогти зміцнити міжнародні зв'язки та сприяти економічному розвитку [3].

Отже, можна зробити висновок, що діловий туризм має значний вплив на розвиток глобальної економіки та туристичної галузі. Він допомагає розширювати міжнародні контакти, розвивати туристичну інфраструктуру та сприяти економічному розвитку різних регіонів. Однак, для того, щоб діловий туризм був ефективним, необхідно забезпечувати належний рівень комфорту, безпеки та організації заходів, а також знаходити способи зниження витрат, що пов'язані з таким видом туризму.

Бібліографічний список

1. Zaika S. O. Business tourism industry: evolution and principles of organization // Modern Issues of Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work. Monograph. Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 5-45.
2. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. The role of innovations in the development of tourism // Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи [Електронне видання]: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 3- 4 листопада 2022 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2022. – С. 76-78.
3. Грідін О.В., Заїка С.О. Інноваційний розвиток туристичної сфери України: стан, проблеми, перспективи // Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі [Електронний ресурс] : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р. / Державний біотехнологічний ун-т. – Електронні текстові дані. – Харків, 2022. – С. 260-261.
4. Нікітенко С.І. Діловий туризм в Україні: проблеми та перспективи розвитку/ С.І. Нікітенко // Наукові праці. Том 52. Випуск 39, 2006. – С.139-143.

5. Пандяк І. Г. Сучасний стан та проблеми розвитку інфраструктури ділового туризму в Україні / І. Г. Пандяк // Вісн. Львів. ун -ту. Серія: Географія. – 2007. – Вип. 34. – С. 183–188.

Романенчук Віталій

Науковий керівник: Архипова Людмила, д.т.н, професор

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

НАВЧАЛЬНА СКЛАДОВА ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах гірськолижні курорти конкурують не лише на внутрішньому ринку, а й на міжнародному рівні, що вимагає постійного підвищення якості послуг та привабливості курортів. Навчальна складова є одним з ключових факторів, які можуть допомогти українським гірськолижним курортам забезпечити конкурентні переваги та залучити нових відвідувачів.

Оскільки технічна підготовка та безпека туристів є важливими аспектами гірськолижного відпочинку, розвиток навчальної складової, такої як підготовка кваліфікованих інструкторів, розробка інноваційних методик навчання та адаптація курортів до потреб різних категорій відвідувачів, є актуальним завданням. Зокрема, це відноситься до створення ефективних навчальних шкіл, які б враховували міжнародні стандарти та досвід кращих гірськолижних курортів світу.

Протягом останніх років гірськолижний туризм в Україні продемонстрував суттєвий ріст популярності. Найбільш значним центром гірськолижного туризму є Карпатський регіон, який нараховує 16 гірськолижних курортів різного масштабу та складності трас, а також інфраструктурного забезпечення [1, с.178]. Така ситуація відбувається через наявність всіх необхідних складових для гірськолижного туризму саме в цьому регіоні.

Ключовим фактором є розташування гір Карпат, на основі яких створюються цілісні туристичні бази, що приймають численних прихильників гірськолижного спорту.

Гірськолижний туризм активно розвивається в 19 районах областей Карпатського регіону. Найбільша концентрація таких районів спостерігається на території Закарпатської області – 8, по чотири гірськолижних райони розташовані в Івано-Франківській та Чернівецькій областях, тоді як на території Львівської області знаходяться три гірськолижних райони [2].

Серед найбільш розвинених гірськолижних районів, які користуються популярністю серед туристів, можна виділити Яремчанський в Івано-Франківській; Рахівський, Міжгірський, Великоберезнянський та Воловецький в Закарпатській; Сколівський у Львівській та Вижницький у Чернівецькій областях.

У таких популярних місцевостях, як Буковель, Яблуниця, Славське, Драгобрат, Боржавські полонини, гори Красія, Вишків та ін., створена розвинена інфраструктура для задоволення потреб туристів. Вона включає прокатні станції обладнання, гірськолижні траси різної складності, можливість навчання техніці катання на лижах та на сноуборді, харчування, розваги та проживання.

На нашу думку, Буковель, є найперспективнішим місцем для розвитку та покращення навчальної складової гірськолижного туризму. Його відмінність полягає в наявності сучасної інфраструктури, широкого вибору трас різної складності та розвинуеного мережі готелів, ресторанів та розважальних закладів, що робить його атрактивним для туристів різного віку та рівня підготовки.

Рисунок - Інфраструктура ГК «Буковель» [3]

Завдяки цим перевагам, Буковель має всі передумови для впровадження навчальних програм, які сприятимуть залученню широкого кола зацікавлених осіб до гірськолижного спорту. Навчальні курси та програми можуть бути різнорівневими, охоплюючи як початківців, так і досвідчених лижників, що сприятиме підвищенню загального рівня підготовки відвідувачів курорту.

Вважаємо, що шляхи впровадження навчальних шкіл на гірськолижних курортах, зокрема у Буковелі, передбачають ряд різноманітних заходів.

По-перше, необхідно провести аналіз потреб та очікувань туристів, використовуючи опитування, відгуки та аналіз ринку, для виявлення інтересів потенційних відвідувачів навчальних шкіл.

Далі, слід розробити навчальні програми, враховуючи потреби різних груп туристів, від дітей до професіоналів, крім того забезпечення наявності досвідчених, сертифікованих тренерів стане гарантом якісного навчання та індивідуального підходу до кожного учня.

Важливим аспектом також є встановлення партнерств з місцевими організаціями, такими як готелі, ресторани та інші, що сприятиме підтримці навчальних шкіл та забезпеченню комфортних умов для учнів. Нарешті, регулярний моніторинг якості навчання та вдосконалення послуг дозволить впроваджувати найкращі практики та покращувати надані послуги.

У висновку можна зазначити, що перспективність навчальної складової у розвиток гірськолижного туризму в Буковелі є вельми значною. Результати дослідження свідчать про високий потенціал впровадження навчальних шкіл на гірськолижних курортах, особливо у Буковелі, який має відповідну інфраструктуру та репутацію одного з найкращих гірськолижних курортів в Україні.

З метою забезпечення успішної реалізації навчальних програм, курорту Буковель слід активно співпрацювати з місцевими партнерами, розробляти ефективні стратегії маркетингу та реклами, забезпечувати наявність кваліфікованих тренерів та створювати комфортні умови для навчання та відпочинку туристів.

Таким чином, впровадження навчальної складової у розвиток гірськолижного туризму в Буковелі сприятиме збільшенню кількості відвідувачів, покращенню якості туристичних послуг та стимулюванню розвитку гірськолижної індустрії в регіоні.

Бібліографічний список

1. Тодоров В. І. Історико-географічні особливості розвитку гірськолижного туризму в Україні / В. І. Тодоров, Д. О. Бойченко // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. - 2016. - Вип. 34. - С. 131-137 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvidgu_2016_34_26.
2. Пилипенко С.М. Проблеми та перспективи розвитку гірськолижних і спортивно-відпочинкових комплексів карпатського регіону / |С.М. Пилипенко // Науковий вісник НЛТУ України. - 2013. -Вип. 23.13. – С. 302-309
3. Карти Буковель URL: <https://etnosvit.com/uk/bukovel-info/karty-yakdoyikhaty.htm>

Росінська Валерія

*Науковий керівник: Добрянська Наталя, д. е. н., професор
Одеський національний технологічний університет*

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО - ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ У ЄВРОПІ

В статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) здоров'я визначено як «стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороби і фізичних дефектів». В англomовній літературі для визначення спрямування туризму, орієнтованого на покращення здоров'я, існує термін «health-related tourism». Крім нього, як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі, нормативно-правових актах, діловій практиці використовується достатньо велика кількість термінів для визначення видів діяльності, що охоплюються цим поняттям. Серед них як широко поширені, наприклад, оздоровчий туризм, лікувальний туризм, санаторно-курортний туризм, так і відносно нові, та часом екзотичні: холістичний туризм, медичний туризм, велнес-туризм, спа-туризм. При цьому формальні визначення вищеперерахованих феноменів часто неоднозначні, а інколи навіть суперечливі [1].

Згідно зі слів Мальської Марти, для загальної назви описуваного напрямку туристичної діяльності найбільш релевантним є термін «лікувально-оздоровчий туризм». Такий вибір пояснюється тим, що цей термін включає максимально широкий спектр понять, що мають відношення до діяльності, пов'язаної з наданням і споживанням послуг щодо покращення і збереження здоров'я. При цьому такі послуги надаються поза межами звичного середовища індивіда. Важливо, що в даному контексті в якості туристів розглядаються як особи з різними захворюваннями, так і клінічно здорові люди. Лікувально-оздоровчий туризм як окремий вид туризму виділяється в Законі України «Про туризм», але, на жаль, визначення цього виду в законі не наведено. Олександр Володимирович Бабкін визначає лікувально-оздоровчий туризм як діяльність, що характеризується переміщенням резидентів і нерезидентів в межах чи за межі державних кордонів на термін не менше двадцяти годин і не більше шести місяців в оздоровчих цілях, цілях профілактики різноманітних захворювань організму людини.

Домінанта цього напрямку туризму синтезує два поняття, пов'язані зі здоров'ям: лікування та оздоровлення. Лікування – це комплекс заходів, спрямованих на полегшення, усунення симптомів та проявів діагностованих порушень життєдіяльності, нормалізацію

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

порушених процесів життєдіяльності. Оздоровлення – це комплекс впливів на організм з ціллю покращення самопочуття і зміцнення здоров'я, що виходять за рамки лікування [1].

В залежності від того, що є основним фактором в оздоровчо-лікувальному туризмі, розділяють такі підвиди:

– оздоровчий туризм, основною ціллю якого є покращення і забезпечення стану здоров'я шляхом немедичних впливів на організм (наприклад, масаж, фітнес, йога, здорове харчування, спа-послуги). Споживачами послуг оздоровчого туризму можуть бути клінічно здорові особи;

– лікувальний туризм, коли основною метою поїздки є лікування захворювань та інших проблем організму.

90% громадян Євросоюзу отримують лікування в своїх країнах, проте 53% схильні до використання медичних послуг інших країн. Щороку чисельність медичних туристів у Європі зростає завдяки факторам (табл.).

Таблиця - Фактори розвитку лікувально - оздоровчого туризму у Європі [2]

Фактори	Характеристика впливу
Мода на здоров'я та переміщення потреби у здоров'ї до сфери споживчих пріоритетів	Сьогодні «системи охорони здоров'я є відображенням глобалізованої споживчої культури». Людей у всьому світі хвилює здоров'я як невід'ємна частина буття. Здоров'я назвали найважливішою особистою проблемою (після фінансових труднощів) 48% українців і поляків, 41% німців, 40% італійців, 35 % шведів.
Стирання відмінностей у рівні розвитку національних систем охорони здоров'я	За «Euro Health Consumer Index» найкращою у Європі є охорона здоров'я Нідерландів. Друге та третє місця обіймають Данія та Ісландія. Серед країн, рейтинг яких підвищився – Болгарія, Румунія, Литва, Словаччина, Греція, Угорщина, Естонія. Отже, зникають відмінності у якості медичних послуг між Західною і Східною Європою, однак при збереженні в останній помірних цін.
Накопичений досвід медичної практики та науки у Європі	Університетські клініки в Європі відомі як осередки медичної науки понад два століття. Виробники медичної техніки і фармацевтичні компанії Європи належать до провідних у світі і створюють сприятливе середовище для інновацій. Актуальними напрямками європейської медицини є лікування онкологічних хвороб методом кріохірургії, радіаційна онкологія, трансплантація, клітинна терапія, лазерна косметологія та дерматологія, штучне запліднення, лапароскопічні операції, а також добре розвинена діагностика.
Комерціалізація охорони здоров'я та територіальна диференціація цін	У Доповіді ВООЗ у 2008 році зазначається, що «система охорони здоров'я світу рухається в сторону нерегульованої комерціалізації». Водночас ціни на лікування по країнах дуже відрізняються.
Фінансово-економічна криза	Хоча «медичний туризм не має імунітету від рецесії», проте криза заклала стимули для розвитку у перспективі. В умовах економічного спаду кожен уряд опинився перед необхідністю скорочення державних видатків, у тому числі і на медичне обслуговування. У той же час, погіршення здоров'я населення вимагає більше зусиль медичної служби та чинитиме тиск на бюджет. Тому багато пацієнтів будуть розглядати лікування за кордоном як цілком реальний варіант.
Політика Європарламенту у сфері охорони здоров'я	Законодавство країн ЄС стимулює переміщення через кордон медичних послуг, медпрацівників, взаємне визнання сертифікатів та кваліфікаційних стандартів.
Інформаційно-інноваційні процеси	Вже інвестовано 23 мільйонів євро в електронні технології охорони здоров'я у Євросоюз, щоб зробити можливим між державами-членами Євросоюзу обмін у електронній формі інформацією про пацієнтів та отримане ними лікування.
Демографічна структура населення Європи	2010-2020 роки – це період, коли представники найбільш численного покоління «бебі-буму» 1946-1964 років перейдуть у старші вікові групи. На сьогодні під сумнівом залишається здатність існуючих систем охорони здоров'я Європи піклуватися про зростаючі потреби старіючого населення.

Кількість американських медичних туристів зросла до 300000 в 2007 році – це стало найвищим показником за всю історію медичного туризму. У 2014 році за оцінками ця цифра склала 1,25 мільйона чоловік, так як пацієнту продовжують пакувати валізи і купувати квитки в країни медичного туризму для підтяжок обличчя, коронарного шунтування або лікування безпліддя [3].

На сьогоднішній день у світі вже сформувався глобальний ринок медичних послуг зі своєю специфічною структурою – медичним менеджментом, органами акредитації, агентствами медичного туризму, туроператорами, юристами, що спеціалізуються в цій сфері тощо. Його розширенню сприяє нещодавно створена Всесвітня асоціація медичного туризму у складі 38-ми країн, куди входить і Україна. З кожним роком лікувально - оздоровчий туризм в світі набирає обертів, все більше країн розвиває на своїх теренах послуги даного туризму, традиційними лідерами серед яких вважаються європейські країни [4].

Найбільш ефективною рекламою в наш час – є реклама в Інтернеті та соціальних мережах, таких як «Facebook» та «Instagram».

Це можливо пояснити такими причинами:

1. Соціальні мережі передбачають передачу даних по принципу «сарафанного радіо». Високий інтерес і довірливі відносини до інформації, отриманою від знайомих, родичів, друзів, інфлюенсерів.

2. Аудиторія від 20 до 40 літ – найчисленніша і активна, а така аудиторія є потенційним споживачем лікувально - оздоровчого туру.

3. Широкий мультимедійний функціонал: це можливість публікувати, як короткі, так і велику текстові, фото- і відеоматеріалі, вести розмову, проводи опитування, шукати потенційних клієнтів.

4. Відсутність обмежень в публікаціях.

5. Дуже велика площа с різним функціоналом реклами.

Найефективніша реклама в соціальних мережах – публікація чи згадка про тур у популярних і знаменитих людей та таргетована реклама. Дані види реклами платні і задля заощадження коштів, пропонується долучити таких спеціалістів, як таргетологи і стратегічні менеджери.

Бібліографічний список

1. Мальська М.П. Медичний туризм: теорія і практика : навч. посіб. / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун –К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 128 с
2. Малімон В.В. / Фактори розвитку регіонального ринку медичного туризму в розвинених країнах світу /В.В.Малімон, І.М. Вахович // Фінансовий простір: Міжнародний науково-практичний журнал. – Випуск № 3 (7). – Черкаси. – 2012. – С. 38–46
3. Офіційний сайт медичної компанії «Health Travel» туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://healthtravel.pro/>
4. Гунченко О.О. Географія медичного туризму в країнах Європи/ О.О. Гунченко // Географія рекреації та туризму: теоретичні та прикладні питання. - 2014. - № 30.

Сербіненко Микита

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІВЕНТ-ІНДУСТРІЇ

Івент-індустрія є однією з найшвидше зростаючих галузей в світі, а також в Україні. Вона об'єднує в собі багато різних видів подій - від конференцій та семінарів до фестивалів та концертів. Однак, з поширенням пандемії, івент-індустрія, як і більшість інших галузей, зазнала значних втрат та змін.

Зараз івент-індустрія переживає революційні зміни, які пов'язані зі зростанням популярності онлайн-подій. Пандемія змусила багато підприємств перейти на онлайн-формат, що стало новим стандартом для івент-індустрії. Такий формат не тільки збільшує досяжність аудиторії, але й дає можливість скоротити витрати на проведення подій.

Іншою тенденцією є збільшення кількості гібридних подій - коли деякі учасники беруть участь в події онлайн, а інші - офлайн. Гібридні події надають можливість залучити аудиторію з усього світу.

Крім того, важливою тенденцією є зростання популярності тематичних подій. Такі події спрямовані на конкретну аудиторію та мають відмінну концепцію. Наприклад, конференції для стартапів, фестивалі для любителів музики або фуд-фестивалі для гурманів. Такі тематичні події стають все популярнішими, оскільки вони дозволяють налаштуватися на певну аудиторію та забезпечують більш якісне та персоналізоване враження для учасників.

Івент-індустрія є важливою галуззю економіки, яка забезпечує розвиток більшості інших галузей, таких як туризм, реклама, PR та інші [1]. Тому, не зважаючи на тимчасові труднощі, пов'язані з війною, івент-індустрія має великий потенціал для подальшого розвитку та розширення.

Однією з можливостей є зростання кількості гібридних подій, які можуть привернути більше учасників, які не мають можливості приїхати на фізичне місце проведення події. Крім того, можливість залучити аудиторію з усього світу дає можливість підприємствам збільшити свої доходи та розширити свій бізнес.

Іншою перспективою є збільшення інвестицій у технології та інновації для покращення якості та ефективності проведення подій [2-4]. Наприклад, використання розумних технологій для підтримки взаємодії учасників під час онлайн-конференцій або використання додатків для планування та організації подій.

Перспективним є і розвиток тематичних подій, які характеризуються більш таргетованим та персоналізованим підходом до організації подій [1]. Такі події можуть бути спрямовані на певну аудиторію та дозволяють створювати більш глибокі та значущі враження для учасників. Наприклад, тематичні події можуть бути спрямовані на певну групу споживачів, які мають спільні інтереси, такі як любителі кави, вина або книг.

Крім того, івент-індустрія може розвиватися шляхом створення нових форматів подій, які дають можливість створювати нові враження для учасників. Наприклад, інтерактивні події, де учасники можуть брати участь у віртуальних іграх або експериментах, можуть бути дуже привабливими для певної аудиторії.

Івент-індустрія також може розвиватися шляхом співпраці з іншими галузями, такими як культура, мистецтво та спорт [2]. Наприклад, спортивні події можуть бути поєднані з культурними заходами, що створить нові враження для учасників та дозволить компаніям розширити свою аудиторію.

Важливим елементом розвитку івент-індустрії є також розвиток стандартів та протоколів безпеки, що дозволить забезпечити безпеку учасників та персоналу. Введення

нових технологій, таких як системи очистки повітря та системи дистанційного зонування, може допомогти в цьому напрямку.

Отже, івент-індустрія має великий потенціал для подальшого розвитку та розширення. Розвиток гібридних та тематичних подій, введення нових технологій та форматів, співпраця з іншими галузями та вдосконалення стандартів безпеки є ключовими чинниками, що дозволять івент-індустрії розвиватися та створювати нові можливості для бізнесу та розваг. Також важливо враховувати тенденції та зміни відносин між людьми, які виникають у зв'язку з викликами сьогодення, та адаптуватися до нових реалій.

Бібліографічний список

1. Zaika S. O. Business tourism industry: evolution and principles of organization // Modern Issues of Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work. Monograph. Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 5-45.1
2. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. Features of analysis of competitiveness of tourism industry subjects // Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції: збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дубляни, 2022. С. 36-39.
3. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. The role of innovations in the development of tourism // Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи [Електронне видання]: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 3- 4 листопада 2022 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2022. – С. 76-78.
4. Грідін О.В., Заїка С.О. Інноваційний розвиток туристичної сфери України: стан, проблеми, перспективи // Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі [Електронний ресурс] : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р. / Державний біотехнологічний ун-т. – Електронні текстові дані. – Харків, 2022. – С. 260-261.

Скарбовенко Анастасія

Науковий керівник: Попович Сергій, к. істор. н., доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АДАПТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туризм для людей з інвалідністю в Україні є відносно новим напрямом діяльності, його соціальне значення зумовлено, зокрема, й тим, що чисельність осіб з різними видами інвалідності невпинно зростає. Передусім, це пов'язано з повномасштабною російською агресією, запеклими бойовими діями з армією загарбників, кривавими обстрілами та бомбардуваннями мирних українських міст і сіл. На жаль, кожен день російського вторгнення збільшує чисельність людей з інвалідністю, насамперед, це воїни Сил оборони України, жінки, діти, літні люди, які потребують спеціальної реабілітації та оздоровлення, у тому числі й засобами туризму.

Реалізація державної політики у сегменті адаптивного туризму та планування його розвитку на державному та регіональному рівнях має відповідати двом найважливішим принципам:

- «універсального дизайну», що передбачає формування безбар'єрного середовища, яке дозволить забезпечити безперешкодний доступ до об'єктів і послуг усім громадянам, незалежно від наявних обмежень життєдіяльності;

- «розумного пристосування», що передбачає створення адаптивного середовища життєдіяльності шляхом пристосування навколишнього оточення під потреби людей з інвалідністю, з обов'язковим урахуванням двох критеріїв: потреб цієї категорії осіб, а також наявних фінансових, організаційних і технічних можливостей для задоволення зазначених потреб [1].

Регулювання розвитку адаптивного туризму має здійснюватися шляхом створення відповідного механізму державної підтримки та стимулювання, що включає різноманітні важелі, такі як розроблення та фінансування цільових міжрегіональних програм для людей з інвалідністю, формування спеціальних фондів для підтримки цих людей, упровадження інвестиційних проєктів під егідою держави, надання кредитів на пільгових умовах, субсидій та ін.

Спираючись на міжнародний досвід і беручи до уваги сучасні умови функціонування вітчизняного туристичного ринку та рівень відповідної для людей з інвалідністю інфраструктури, для розвитку адаптивного туризму необхідно сформувати цілісну систему стимулювання розвитку галузей, що прямо або дотично задіяні в туристичному бізнесі, а також розробити його нормативно-правове забезпечення.

У результаті опрацювання чинної законодавчої та нормативно-правової бази, значної кількості наукових публікацій, присвячених означеній проблемі, авторкою систематизовано рекомендації, що їх можна запропонувати для перспективного розвитку вітчизняного адаптивного туризму:

- розробити комплекс заходів, спрямованих на формування суспільної думки про людину з інвалідністю як рівноправного суб'єкта соціуму й активного споживача туристичного продукту;

- розробити та затвердити державну програму з розвитку адаптивного туризму;

- з метою встановлення комунікації та моніторингу ситуації в адаптивному туризмі організувати координаційний центр, що об'єднуватиме бізнес-структури, некомерційні організації та фонди, центральні та місцеві органи виконавчої влади, зацікавлені у вирішенні проблеми доступності туристичних об'єктів для людей з інвалідністю;

- здійснити аналіз зарубіжного досвіду щодо вирішення проблем, пов'язаних з організацією обслуговування осіб з інвалідністю в рамках концепції адаптивного туризму з метою запровадження його в практику вітчизняного туризму;

- розвивати співпрацю у сегменті адаптивного туризму між українськими та зарубіжними бізнес-структурами, освітніми та науковими закладами, спеціалізованими некомерційними фондами та громадськими об'єднаннями людей з обмеженими можливостями;

- залучати громадські організації людей з інвалідністю як експертів у процесі проєктування та модернізації об'єктів туристичної інфраструктури та створення адаптивних туристично-екскурсійних маршрутів;

- забезпечити створення транспортної та гостьової структури адаптивного туризму, що буде охоплювати обладнання аеропортів, залізничних і автовокзалів, спеціалізовані транспортні засоби, спеціальні стоянки, підйомники, траволатори, спеціальні засоби та пристрої у готельних номерах. Розвивати систему конкуруючих між собою видів транспорту – залізничного, повітряного, водного, транспортних компаній, організацію чартерних перевезень пасажирів;

- розширяти мережу готелів, заохочувати їх будівництво через податкові преференції для цих фізичних і юридичних осіб, наприклад, звільнення готелю від оподаткування терміном на п'ять років після введення його в експлуатацію;

- розвивати соціальний туризм, підтримувати туристичну активність населення з невисоким рівнем доходів, пропагувати та заохочувати сімейний та несезонний туризм;
- розвивати медичний туризм, мережі лікувально-оздоровчих закладів, завдяки яким люди з обмеженими можливостями матимуть змогу поліпшити своє здоров'я та збільшити свій туристичний потенціал (можливості подорожувати);
- створити єдиний механізм визначення необхідного виду реабілітаційних послуг з адаптивного туризму відповідно до індивідуальних потреб людини з інвалідністю;
- ініціювати розширення туроператорами та турагентами спектра туристичних послуг, формування туристичних дестинацій, відповідно до потреб людей з обмеженими можливостями;
- розробити науково-практичні параметри для впровадження адаптивного туризму з урахуванням складової розвитку природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу окремих територіальних громад, міст і районів;
- сформувати систему підготовки туристичних кадрів для роботи з людьми з обмеженими можливостями (передусім, фахівців туристичного супроводу: екскурсоловів, гідів, провідників, інструкторів з видів туризму);
- розвивати систему інформаційного забезпечення адаптивного туризму;
- систематично проводити та підтримувати у засобах масової інформації кампанії з популяризації, пропагування, рекламування та просування на вітчизняний та міжнародний ринки адаптивний туристичний продукт.

Реалізація вищевикладених рекомендацій, на думку авторки, сприятиме перспективному розвитку вітчизняного адаптивного туризму. Однак, це стане можливим за єдиної умови – перемоги України у війні з російськими агресорами.

Бібліографічний список

1. Жеребко І. А. Організаційно-змістові засади надання соціальних послуг людям з інвалідністю засобами інклюзивного туризму: дис. на здоб. наук. ступ. док. філос. за спеціальністю 231 Соціальна робота. – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, 2021. URL: <https://nauka.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01pdf>

Стасів Наталія

Науковий керівник: Тимошук Олександр, к. ю. н., викладач

Стрийський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

МОЖЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ НОВИХ ОБ'ЄКТІВ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ ДО ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Україна є духовним центром для багатьох світових релігій і їх відгалужень. Історично та географічно наша країна знаходиться на перехресті між православним Сходом та католицьким Заходом. Завдяки такому культурно-релігійному зіткненню Україна володіє багатими туристичними ресурсами для розвитку релігійного, сакрального або паломницького туризму. Особливою різноманітністю відрізняється територія Західної України, або колишньої Галичини. Саме тут на відносно невеликій території сконцентрована велика кількість пам'яток православної, греко-католицької та католицької церкви. Слід зауважити, що сакральні об'єкти розташовані у мальовничій місцевості, деякі у гірській

частині Українських Карпат. Це створює гарні умови для організації туристичних подорожей не лише для прочан, а й для широкого кола туристів з України та країн Європи.

Релігійний туризм – це особливий вид туризму, який сприяє поглибленню розуміння та терпимості між представниками різних релігій. Особливо туризм, пов'язаний з відвідуванням «святих місць» і релігійних центрів. Це ознайомлення як з визначними культовими об'єктами своєї релігії так і з іншими релігійно-культовими традиціями різних регіонів планети. А по-друге, поєднання відвідувань релігійних об'єктів з цікавими та пізнавальними екскурсійними програмами розширює кругозір і сприяє більш глибокому сприйняттю духовної та історичної спадщини народів різних країн світу та розуміння суті їхньої релігії.

Релігійні тури – це пізнавальні поїздки з ціллю знайомства з релігійними пам'ятками, історією релігії і релігійною культурою. Релігійний туризм як окремий вид туризму має свої підвиди: екскурсійно-релігійний, паломницький та науковий туризм з релігієзнавчими цілями [1].

На наш погляд, саме екскурсійно-релігійний туризм має найбільший потенціал розвитку у Львівській області. Екскурсійний туризм релігійної тематики має широкі можливості на майбутнє. Включаючи огляд релігійних святинь в екскурсійні маршрути, туристичні підприємства формують туристичні потоки екскурсійного туризму релігійної тематики. Такі поїздки є менш тривалими, ніж паломництва віруючих, вони розраховані на широке коло споживачів, організовуються в будь-яку пору року і не прив'язані до культових свят. Туристи під час екскурсійних релігійних турів вирушають до Святих місць переважно з культурно-пізнавальною метою, що дозволяє включати до програми туру широке коло релігійних та культурних пам'яток.

Однією з найперспективніших областей з розвитку релігійного туризму є Львівська область. Її сміливо можна назвати одним з духовних центрів України. Тут зосереджена величезна кількість храмів, монастирів, об'єктів сакрального мистецтва. Наприклад, великою популярністю серед паломників користується село Страдч Яворівського району Львівської області. Страдч можна сміливо вважати українським Єрусалимом. Це святе місце Української греко-католицької церкви називають Страдчанською або Страдецькою печерою. Знаходиться вона на крутому північному схилі Страдецької гори. Ця святиня стала другою після Києво-Печерської лаври створеною за часів Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Тут було споруджено Страдецьку Печерську лавру, яка збереглася донині. Тисячі паломників з усієї України та світу щороку поспішають до Страдча, аби взяти участь у відпустових молитвах [4].

Другим центром релігійного туризму на Львівщині можна вважати Кохавинський монастир. Знаходиться він в центрі сучасного містечка Гніздичів Жидачівського району, за 70 кілометрів від Львова. Тут розташований монастир святого Герарда, що є Святим місцем для віруючих католицької або латинської церкви. Історія цього монастиря розпочалася у 1646 році. Монастир пережив періоди розквіту та занедбання. На початку 90-х років ХХ століття святиню передали отцям редемптористам чину Найсвятішого Ізбавителя. Зараз тут діє монастир святого Герарда, куди з Польщі передано копію Чудотворної ікони Матері Божої Кохавинської. Відроджується і храм [3].

Серед значних осередків релігійного туризму Львівщини слід згадати Свято-Успенську Унівську лавру. На околиці невеликого села Унів, що на Прикарпатті, розташований один із найстаровинніших монастирських комплексів України. Його повна назва – Свято-Успенська Унівська лавра Студійського Уставу. Це чоловічий монастир і водночас унікальна історична пам'ятка із цікавим архітектурним ансамблем. До того ж, лавра є однією з п'яти в Україні, та другою серед них греко-католицькою. Перші згадки про Унівську лавру датуються 14 століттям. Свято-Успенська Унівська лавра – один з найбільших паломницьких центрів у Галичині, куди щорічно прибуває десятки тисяч прочан.

До чудотворної ікони Пресвятої Богородиці Одигитрії та цілющого джерела щороку, в третю неділю травня та 28 серпня, на храмовий празник Успіння Пресвятої Богородиці, відбуваються велелюдні піші прощі [3].

Це лише декілька релігійних місць, які варті уваги. На території Львівської області є величезна кількість, які мають історико-культурно-духовне значення. Але є такі об'єкти, які не мають широкого розголосу і за певними причинами не користуються попитом серед туристів. Але можна зробити так, що ці місця були дуже популярними туристичними об'єктами.

Прикладом можуть слугувати маловідомі сакральні пам'ятки Стрийського району, як то Скельний монастир в с. Розгірче. Це дуже цікаве місце, але через невстановлений міст через річку Стрий багато туристів не має можливості потрапити до монастиря. Печерний монастир села Розгірче — скельно-печерний комплекс, унікальна пам'ятка історії та природи. Розташований на південно-східній околиці села Розгірче Стрийського району, Львівської області, в надзвичайно мальовничій місцевості. Навколо монастиря росте віковий буковий ліс, недалеко гірська річка Стрий. Перші згадки про монастир відносяться до другої половини XV століття, ймовірно, був розбудований в XIII–XIV ст.. Зараз монастир – це комплекс печер, видобаних у пісковикі. Складається із двох частин – основної із приміщеннями у скелі та двох менших скель які знаходяться у радіусі 50-200м від цього скельного масиву. У товщі основного скельного масиву вибито три печери, які розташовані на двох рівнях. На нижньому ярусі розташовувались житлові приміщення, а на верхньому – церква. На другий поверх монастиря, там де колись була церква, ведуть 18 вибитих у скелі сходинок. Печерний монастир прихований від людських очей, тому атмосфера тут умиротворена [2].

Поруч із містом Стрий знаходиться ще один цікавий сакральний об'єкт, який варто було б долучити до туристичних маршрутів. Це церква в с. Добрівляни, але через недостатню інформацію туристи практично не знають про цей витвір мистецтва. Започатковано будівництво цієї дерев'яної церкви у 1629 р, закінчено в 1731. Ця старовинна будівля належить до рідкісного архаїчного типу сакральних безверхих двозрубних споруд, вона була зведена народними умільцями без використання металевих цвяхів. Завдяки зусиллям мешканців Добрівлян, дерев'яний храм та дзвіниця було збережено. Зараз служби в дерев'яному Воздвиженському храмі Богослужіння відбуваються лише на храмове свято – 27 вересня". Тобто використанню пам'ятки у якості туристичної атракції заважає її недоступність в інший час [5].

Місто знаходиться на перетині шляхів до популярних курортних регіонів – Моршин, Трускавець, Славсько. Через місто проходить шлях з названих місцевостей до комплексів Василянського монастиря на Ясній горі та Гошівського монастиря. Тому доцільно було б залучити до показу вищеназвані сакральні пам'ятки міста Стрий та Стрийського району.

Отже, Львівська область є дуже перспективною для розвитку релігійного туризму. Але багато об'єктів потребують популяризації та покращення доступності для туристів, щоб ті могли без перешкод дістатися та оглянути до ці неймовірні пам'ятки культури.

Бібліографічний список

1. Гедін М. Особливості розвитку релігійного туризму в сучасній Україні. *Сучасні тенденції розвитку світового і вітчизняного туризму* : матеріали міжнар. наук.-практ конф. (м. Київ 12 травня 2017 р.). К.: Вид. центр КНЛУ, 2017. С. 6-11
2. Гори Львівщини. Цікаві туристичні шляхи на Україно-Польському прикордонні. Львів : Rovin, 2011. 264 с.
3. Львівщина – туристична енциклопедія / упоряд. Сидоренко Г. Львів : Карпати.інфо, 2011. 268 с.

4. Парафія Успення Пресвятої Богородиці УГКЦ : веб-сайт URL: <http://stradch.com/> (дата звернення: 12.04.2023).
5. Туристичний інформаційний центр м. Стрий : веб-сайт URL: <https://www.stryi-tur.info/marshruti/palomnickij/derevyana-cerkva-s-dobrivlyani/> (дата звернення: 12.04.2023).

Сухомлінова Валерія, Мельникова Олександра

Науковий керівник: Худавердієва Вікторія, к. е. н., доцент

Державний біотехнологічний університет

МІСЬКИЙ ТУРИЗМ: СУТЬ, ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ, МУЛЬТИПЛІКАТИВНИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЕФЕКТ

У сучасних економічних умовах індустрія туризму є досить стабільно зростаючим сектором економіки, який серйозно впливає на соціально-економічний розвиток країн та окремих регіонів. Тому постійно зростає інтерес до знаходження способів ефективного розвитку туризму як з боку держави, так і з боку окремих бізнес-структур. Завдяки розвитку туризму з'являються сотні тисяч робочих місць, зміцнюються позиції дрібного та середнього бізнесу, розвиваються мережі телекомунікаційних систем, підвищується культура та грамотність місцевого населення. Так, міжнародні доходи від туризму - це витрати іноземних відвідувачів, включаючи платежі національним перевізниками за міжнародний транспорт. Ці доходи включають всі попередні оплати за товари та послуги, придбані в країні призначення. Вони також можуть включати доходи від туристів, які відвідують країну на один день, за винятком випадків, коли вони заслуговують на окрему класифікацію. В Україні такі доходи мають тенденцію до зменшення і коливаються від 4696 млн. дол. США у 2010 році до 687 млн. дол. США у 2020 році, аналогічна тенденція простежується за всіма ключовими показниками Міжнародного туризму (табл.).

Незважаючи на всі збитки, зазанані туристичною сферою України, на початку 2022 року відбувалося відновлення та поступове зростання туристичного збору, про що свідчать статистичні дані за 2021 рік. Про це повідомила прес-служба Державного агентства розвитку туризму (ДАРТ) у прес-релізі, отриманому РБК-Україна. У відомстві уточнили, що за 2021 рік до бюджету країни надійшло 244 млн. грн. туристичного збору. Цей показник на 86,8% перевищує показник 2020 року, який склав 130,6 млн. грн., а також на 20% вище за аналогічний показник 2019 року – тоді до бюджету надійшло 196 млн. грн. У ДАРТ також склали рейтинг регіонів країни зі сплати туристичного збору. До лідерів увійшли місто Київ та 4 області. Столиця України поповнила бюджет на 68 млн. грн. Одеська область заробила 26,8 млн. грн., третє місце посіла Львівська – 23 млн. грн., четверте – Київська з 15,3 млн. грн. На п'ятому місці – Закарпатська область, яка заробила 11,7 млн. грн. Це вдвічі більше у порівнянні з 2020 роком, коли дохід до бюджету регіону становив 5,6 млн. грн. [2].

Одним з провідних видів подорожей є урбан - туризм або міський туризм. Згідно з визначенням ЮНВТО, міський туризм - це вид туристичної діяльності, яка здійснюється в міських просторах, для яких характерна несільськогосподарська економіка, розвинена промисловість, торгівельна сфера послуг, і які являються вузловими транспортними пунктами. Німецькі дослідники Генріх Нойенфельдт та Олаф Розе додають, що туристи також відвідують місто як з особистих причин, так і через інші обставини. Пізніше Даніель Клук та Крістіан Кестеркон (Великобританія) конкретизуючи визначення міського туризму, поклали у його основу відвідування міст з культурно-пізнавальною метою, подієвими та бізнесовими інтересами. Болгарські науковці М. Нешков, С. Ракаджийска, Т. Дьбева в

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

підручнику «Вступ до туризму» класифікують туризм за різними ознаками. Однією з них зазначено географічне розташування туристичного місця. Автори виділяють поряд з морським, річковим, озерним та гірським туризмом, сільський і міський види туризму [3].

Таблиця - Ключові показники Міжнародного туризму в Україні в динаміці за 2000-2020 роки (за даними КНОЕМА) [1]

№ з/п	Показники	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020
1	Міжнародний туризм, кількість відправлень (млн.)	-	-	17, 741	23, 336	27, 977	29, 346	11, 251
2	Міжнародний туризм, доходи, у поточних цінах (млн. дол. США)	563	3 542	4 696	1 662	2 269	2 595	687
3	Міжнародний туризм, доходи від пасажирських перевезень (млн. дол. США)	169	417	908	580	824	975	313
4	Надходження від міжнародного туризму (млн. дол. США)	563	3 542	4 696	1 662	2 269	2 595	687
5	Міжнародний туризм, витрати (% від загального імпорту) (%)	3,3	7,3	5,9	10,8	11,7	11,7	7,6
6	Міжнародний туризм, витрати на пасажирські перевезення (млн. дол. США)	91	273	392	307	388	390	132
7	Міжнародний туризм, витрати на поїздки та покупки (млн. дол. США)	470	2 805	3 742	5 101	7 899	8 517	4 691
8	Міжнародні витрати на туризм (млн. дол. США)	561	3 078	4 134	5 408	8 287	8 907	4 823

Вчені з Європейського інституту порівняльних міських досліджень (Euricur) (Роттердам, Нідерланди) Леован ден Берг та Ерік Браун у монографії «Міський туризм: ефективність і стратегії в восьми європейських містах» порівняли вплив туристичної діяльності на міста країн ЄС. В Законі України «Про туризм» є такий вид туризму, як сільський, але відсутній міський. На думку Смирнова І.Г., що міський туризм – комплексний вид туризму, що базується на культурно-історичній та архітектурній спадщині міст, їхніх кліматичних та природних особливостях (які визначають можливості міст з ліку-вально-оздоровчого та рекреаційного туризму), високому рівні розвитку та глибокій диверсифікації суспільно-економічного життя та пропозиції суспільних та комерційних товарів та послуг (що зумовлює велику різноманітність надання у містах інформаційно-бізнесових, торговельних, розважальних, освітніх, комунікаційних послуг тощо) [4].

Всесвітня туристська організація виділила даний вид туризму в окремий напрям і спільно з «Маркетингом Європейських міст» і Віденським університетом MODUL в 2014 р. розробку рамкової структури і методики в цілях зіставлення даних про міський туризм на глобальному рівні. Минулого року питання розвитку міського туризму обговорювалися на 5-му саміті ЮНВТО по міському туризму, що пройшов в Луксорі (Єгипет), де зібралися близько 400 експертів із 40 країн для обговорення теми «Міста: місцева культура на користь

міжнародного туриста». Такі вже діючі документи, як Стамбульська декларація і концепція «Розумне місто» дозволяють своєчасно реагувати на всі зміни в туристському секторі, застосовуючи інноваційні стратегії, причому з активною участю приватного сектора [5]. Всі подібні заходи і зустрічі дозволяють судити про те, що міський туризм став стратегічним елементом міського планування для багатьох міст. Адміністрації деяких міст, що мають багату історію і своєрідну архітектуру, вдалося знайти «золоту середину» між бажаннями модернізації і збереження самобутності і унікальної архітектури міст. Грамотна туристська політика дозволила привернути значне число туристів, не змінюючи кардинально зовнішність міста тільки на догоду сьогоденним вигодам.

Оскільки міський туризм в собі елементи різних видів туризму, має сенс охарактеризувати кожний з них. К видів або елементів туризму, які інтегровані в міський туризм, підкреслює його значущість в сучасних умовах. Цілісне поняття «міський туризм» в собі різні типи взаємозв'язків. Непрямий тип означає, що місто може не мати на своїй території певних об'єктів, здатних реалізувати яку-небудь потребу міського туриста. Прямий взаємозв'язок – це наявність базових компонентів міського туризму. Тобто без даних об'єктів немислимий міський туризм, наприклад: культурно-історичні центри, музеї і пам'ятники, меморіали і інші пам'ятні місця, пов'язані з історією міста [6]. В цілому міський туризм націлений на культурно-рекреаційні потреби мандрівників, зв'язаний з бажанням вивчити місто, ознайомитися з його архітектурною, етнічною і культурно-релігійною спадщиною. Турист прагне відчутти «душу» міського простору, відчутти індивідуальну зовнішність або закріпити раніше наявний образ в своїй свідомості, уловити атмосферу і головні риси побуту міського населення, осмислити технологічне і технічне впорядкування міста[4].

Туризм є сферою, що має значний вплив на величезну кількість секторів діяльності сучасного міста, як прямо так і опосередковано, що значно ускладнює поточне управління та планування розвитку міста, вирішення відповідних проблем та створення необхідної політики для адаптації і переходу до сталого розвитку та моделі державно-приватного співробітництва в середовищі міському туризму. Таким чином у сучасному світі міста є центрами розвитку туризму, і відповідно міське середовище неодмінно повинне володіти всім, що здатне підтримувати інтерес туриста: аттрактивність – здатність звертати на себе увагу; експресивність – особлива виразність; меморіальність – зв'язок з пам'ятними подіями, явищами, особистостями; унікальність – одиничність пам'яток; рідкість – раритетність. Локація, фести, культурна спадщина, їжа, туристичні об'єкти – це все складові міського туризму, і саме правильна промоція дає можливість будь якому місту стати цікавим для туристів та провідним за відвіданням. План стійкого розвитку міста передбачає розподіл отриманих від туризму прибутків на інноваційні проекти покращення міського середовища, а також збереження культурної спадщини та навколишнього середовища.

Сприяння впровадженню нових технологій в урбаністиці, покращувати логістику, мобільність, доступність, навігацію в містах, створювати більше інклюзивних соціальних просторів та популяризувати ідею «Розумних міст». Отже, міський туризм передбачає поїздки, коли метою подорожей туристів є міста або місця з великою густотою населення та базується на комплексному використанні ресурсів міста. Перспективними напрямками в розвитку міського туризму є: економічне стимулювання та розвиток міст; якість життя місцевих мешканців; взаємодія та розвиток шопінг туризму і міського туризму; взаємодія та розвиток культурно-пізнавального та міського туризму; поєднання ділового та міського туризму. Все більше країн розуміють, що необхідні інвестиції в туристську галузь, щоб вона, у свою чергу, могла стати рушійною силою соціально-економічного прогресу і розвитку за рахунок ряду ендегенних і екзогенних чинників демографічного, економічного, технічного і соціального характеру: створення робочих місць, отримання доходів від експорту туристських послуг, розвиток інфраструктури і так далі [5]. Динаміка розвитку міжнародного туризму за останні півстоліття показала, що ця форма міжнародної торгівлі

зазнала значні зміни у бік збільшення і диверсифікації, що дозволило їй стати найбільшим сектором економіки, що найбільш швидко в світі.

Бібліографічний список

1. KNOEMA. Світовий атлас даних. URL: <https://business.knoema.com/about-team/>
2. ДАРТ оприлюднює масштабні туристичні дослідження. Державне Агентство Розвитку Туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua/news-and-announcements>
3. Neuenfeldt H., Rose O. Stadt tourismus als Wirtschaftsfaktorin Aachen URL: <https://www.geogr.uni-goettingen.de>.
4. Смирнов І.Г. Брендинг міста у туризмі: концептуальні підходи / І.Г. Смирнов URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id1680/>.
5. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL: <http://www2.unwto.org/>.
6. Міщенко В.В. Практика реалізації державних програм в регіонах: підсумки, проблеми, перспективи. *Бізнес. Освіта. Право*. 2019. № 2. С. 42–48.

Тимошинець Валерія

Науковий керівник: Архипова Людмила, д. т. н., професор

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ПОКРАЩЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ГІРСЬКИХ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ

Карпатські гори розташовані в самому центрі Європи. Загальна довжина гірської системи, що перетинає Румунію, Україну, Польщу, Словаччину, Чехію, Угорщину, Сербію та Чорногорію, складає близько 1,5 тис. км. Виділяють 3 основні її частини – Східні, Західні та Південні Карпати. Українські Карпати є північно-західною частиною Східних Карпат. Загальна їх довжина – 280 км, ширина – 50-100 км [1]. Площа української частини Карпатських гір, розташованих на території Івано-Франківської, Львівської, Закарпатської та Чернівецької областей, – близько 3,7 тис. км² [2]. Варто зазначити, що Українські Карпати, у порівнянні з Карпатами сусідніх країн, – набагато нижчі: тут відсутня снігова лінія та льодовики.

Законом України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» (1995 р.) визначено актуальність державної підтримки розвитку туристичної галузі у гірських районах. «...для забезпечення соціально-економічного розвитку населених пунктів, яким надано статус гірських, держава гарантує ... фінансування заходів для ... розвитку та використання туристичних, рекреаційних і лікувальних можливостей гірського регіону...» [3]. Зрозуміло, що дані види туризму на сьогоднішній день не можуть приносити великих прибутків в казну області, оскільки перебувають на етапі зародження, але є чимало туристичних гірських маршрутів, які потребують покращення та вдосконалення.

Метою і завданням даної роботи є покращення інфраструктури гірських туристичних маршрутів в Карпатах, зокрема у Верховинському районі в межах Карпатського національного природного парку. Дослідити існуючі туристичні гірські маршрути та їх наявну інфраструктуру. Запропонувати покращення гірських туристичних маршрутів, зокрема маршруту Бистрець – Кедрувактий – Кізів – Логи – Мунчел для підвищення рівня його безпеки, привабливості, доступності.

Карпати - мальовничі й цікаві: могутні гори, засніжені вершини, смарагдові полонини і водоспади, гірські річки з підвісними містками, загадкові озера і вікові смереки...

Родзинкою є легенди, традиції, гуцульські обряди і кухня. Походи в Карпати - колоритні, різноманітні і неймовірно цікаві!

З кожним роком туризм розвивається та вдосконалюється. Урбанізаційні процеси стають більш актуальними. Тому покращення інфраструктури гірських туристичних маршрутів стає невід'ємною частиною. Кожного року все більше туристів хоче пройтися гірськими маршрутами вихідного дня, походи в гори, розбавлені відвідуванням всіляких пам'яток. Рельєф Карпат є різноманітний від високих гір до крутих схилів. Крутизна схилів, структурні елементи рельєфу часто є небезпечними. Нині в Карпатському регіоні діють близько 600 туристичних маршрутів різної складності, які забезпечують розвиток внутрішнього туризму, а саме: пішохідні, автобусні, автобусно-залізничні, гірськолижні, дитячі екскурсійні.

Тому щоб туристам було комфортно ходити та не боятися за власне життя, потрібно вдосконалювати інфраструктури гірських туристичних маршрутів. Перша проблема полягає в тому що нема на всіх туристичних маршрутах маркування, не всі є позначеними та картах. Слід зауважити, що маркування маршрутів у Карпатах відбувалося й раніше, але не на достатньому рівні. Також маркування на деревах частіше зношується. Згідно досліджень по маршруту Бистрець – Кедрувактий – Кізів – Логи – Мунчел подекуди маркування відсутнє, можна легко загубитися звернувши не в той бік.

Рекомендовано приділити цьому особливу увагу, що два роки оновлювати маркування та ставити частіше (через 10 м) знаки, які будуть позначати маршрут.

Друга проблема полягає в тому що мало гірських туристичних маршрутів інформативно обладнанні. Періодично на маршрутах (також на початку і наприкінці) потрібно ставити інформаційні пізнавально-навчальні стенди, які б розповідали про особливості маршруту, елементи природи, які охороняються, дотримання правил безпеки для туристів, правил поведіння в екстремальних ситуаціях тощо.

За можливості встановлення додаткової інфраструктури по типу дерев'яних настилів треба їх прокладати гірськими стежками через струмки, болота, як сходинки де це можливо. Та всюди, де небезпечно мають бути поручні і огорожі, як на стежках, так і біля води. Бажана спеціальна інфраструктура для спостереження за птахами та ссавцями. Система природних маршрутів повинна розробляти з урахуванням можливостей для спостережень за природою відповідальними туристами та для створення особливих пізнавальних ніш в умовах дикої природи.

Згідно досліджень по маршруту Бистрець – Кедрувактий – Кізів – Логи – Мунчел необхідно встановити 5 інформаційних пізнавально-навчальних стендів, які б розповідали про особливості маршруту, елементи природи, які охороняються, та 2 стенди, які розповідають про безпеку (на початку та кінцевій точці маршруту).

Третя проблема якій треба приділити увагу це те, що в країні війна, тому буде багато людей з вадами та інвалідністю, які згодом потребуватимуть особливих умов та інфраструктури. І якщо в останні роки з'явилося принаймні кілька точкових об'єктів (зокрема, візит центри Верховинського та Яворівського національних парків, візит центр в Галичі, підхід до озера Світязь для людей на візках), то зелених маршрутів, які були б облаштовані із врахуванням потреб людей із інвалідністю в Україні – узагалі немає. Для початку мали б з'явитися фрагменти екостежок та туристичних шляхів. Якщо класична екостежка має 3-5 км, то хоча б фрагмент 1-1,5 км мав би бути облаштований для людей із особливими потребами. Доцільно обладнувати у "пілотному" форматі туристичні об'єкти, які мають найкращу доступність, знаходяться біля головних транспортних шляхів. Також окремі рекреаційні зони слід адаптувати для можливості стаціонарного відпочинку людей з інвалідністю.

Потрібно створювати «Інклюзивні історико-культурні туристичні маршрути» долучати усі громади до такого проекту, На пішохідних маршрутах Карпатського

національного природного парку встановлено 300 інформаційних вказівників, що містять інформацію про маршрут та відстань до природних локацій (напрям стрілками, перехрестя, маркування тощо) [5]. В різних цікавих туристичних місцях встановлено 40 інтерпретаційних (тлумачних) щитів з детальною інформацією про види флори та фауни на шляху. Але потрібно додатково встановлювати 3-D-макет на маршрутах де це можливо, також розміщувати напис шрифтом Брайля, який допоможе людям з порушеннями зору дізнатися інформацію про відповідний маршрут.

Щодо маршруту Бистрець – Кедрувактий – Кізів – Логи – Мунчел пропонується 2 стенди, які розповідають про безпеку, виконати шрифтом Брайля та встановити на висоті не вище 1,5 м від поверхні землі.

Для реалізації всіх ідей покращення інфраструктури туристичних маршрутів Карпатського національного природного парку можна рекомендувати керівництву КНПІ взяти участь у міжнародних грантових заявках.

Бібліографічний список

1. ПРИРОДНІ МАРШРУТИ СХІДНИХ КАРПАТ: КРОК ЗА КРОКОМ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.taif.org.ua/success-stories/>
2. Українські Карпати – казковий край у центрі Європи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://karpaty.rocks/ukrayinski-karpaty-kazkovyy-kрай-u-centri-yevropy>
3. РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsui/bitstream/lib/14683/1/pdf>
4. НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ ІНФРАСТРУКТУРА ТУРИЗМУ. Конспект лекцій. Харків 2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://nnvc.nuczu.edu.ua/images/topmenu/kafedry/kafedramenedzhmenta/Lekcii/INFRASTRUKTURA_TURIZMU_KONSPEKT_LEKCIJ.pdf
5. Карпатський національний природний парк [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://karpatykyi-park.in.ua/mandruy/marshruty/?route-type=ekostezhka>

Труш Діана

Науковий керівник: Мельничук Галина, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

КАУЧСЕРФІНГ: АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Каучсерфінг – це міжнародний сервіс гостинності для мандрівників і господарів, який об'єднує 14 мільйонів людей із 200 000 міст по всьому світу та дозволяє бронювати безкоштовне житло. Учасники безкоштовно діляться один з одним місцем для ночівлі під час подорожей, організують спільні подорожі та розвивають культурний взаємообмін. [3]

Каучсерфінг за основу взяв ідею руху від однієї домівки до іншої серед своїх друзів. Історія цієї ідеї почалася ще у 2000 році, а у 2004-му вона стала доступною для всіх, завдяки основоположнику американцю Кейсі Фентону.

Каучсерфінг – це чудовий приклад шерингової економіки, яка передбачає надання товарів або послуг в короткострокову оренду (також відома як «економіка спільного споживання»). За своєю сутністю це економічна модель, в рамках якої люди спільно споживають, «ділять» товари, простір, послуги і грошові кошти та інші ресурси, при цьому

відповідні транзакції проводяться через Інтернет і смартфони. Київ розділив із Сан-Паулу, Варшавою, Вільнюсом і Рігою друге місце в рейтингу міст за рівнем розвитку шерингової економіки згідно результатів дослідження Sharing Economy Index 2021, складеному глобальною групою захисту прав споживачів Consumer Choice Center (CCC). [2]

У середовищі каучсерферів люди, які приймають гостей, називаються хостами, а ті, хто подорожують – серферами. За даними офіційного сайту couchserfing.com найбільше каучсерферів зареєстровано у США – близько 20%. При цьому найбільшим каучсерферським містом є Париж. [1]

Подорожі таким способом щороку стають більш популярними. Відповідно, з'являється все більше охочих людей з усього світу. Каучсерфінг має багато плюсів: можна заощадити на готелі, практикувати мову, дослідити традиції країни, зануритися в автентичне середовище.

Але ця система має і свої недоліки. Наприклад, може бути некомфортно з людиною, яка надала своє житло, існує ризик потрапити до поганих людей.

Незважаючи на це, люди активно використовують цю мережу по всьому світу. Найбільше серферів можна знайти в Північній Америці, Європі, особливо в Німеччині, Франції та Великобританії, Австралії та Китаї. Підтвердженням цього можуть слугувати численні відгуки мандрівників, які скористалися цим сайтом. Безліч коментарів, безліч думок, які нерідко оформлені у вигляді цілої статті, де мандрівки розповідають про свій власний досвід і діляться порадами для інших бажаючих. Загалом, у людей дуже позитивна думка щодо каучсерфінгу, і вони обов'язково рекомендують іншим відчутти це на собі.

Система couchsurfing захищена від шахрайства, служба безпеки дбає про користувачів і періодично нагадує правила безпеки. Про кожного користувача, хто вже гостював або приймав гостей, можна прочитати відгуки. А ще тут, як і в соцмережах, можна додаватися в друзі.

У спільноті є така посада, як Амбасадор. Амбасадори є в кожному місті, вони роблять найбільший внесок у розвиток туризму у своїй місцевості.

Сервіс створювався як волонтерський і некомерційний, а тому реєстрація на сервісі була безкоштовна. Однак у зв'язку із коронавірусною пандемією була введена абонентська плата. Після нападу рашистів на Україну сервіс скасував абонплату для наших громадян, зняв обмеження на кількість повідомлень та створив спеціальну групу для українців, а також заохочує людей шукати та приймати біженців.

Щодо участі України в цій мережі, то, дослідивши різні джерела, можна дійти до висновку, що українців тут не багато. Наші громадяни користуються цим сайтом здебільшого у пошуках житла. Пропозицій українців із запрошеннями до себе дуже мало. Наша країна не входить до рейтингу найвідвідуваніших країн світу, тому й подорож до України серед іноземців не є такою популярною.

В Україні існує відповідник до сайту Couchserfing–Shuffle, який був створений у 2014 році студентом-екологом Києво-Могилянської академії Андрієм Яремичем. Сайт Shuffle.in.ua пропонує концепцію каучсерфінгу по-українськи, тобто орієнтується виключно на подорожі Україною серед українців. На жаль, офіційний сайт даної мережі зараз недоступний. Єдина інформація, яку можна знайти – це офіційна сторінка у фейсбук. Пости, виставлені на сторінці, не оновлювалися з того ж таки 2014 року. [4]

Оскільки в нашій країні поняття каучсерфінгу не набуло такого значення, як у Європі, тому актуальною постає задача розробки веб-сервісу для каучсерфінгу, яка б дозволила популяризувати це поняття та надати можливість учасникам сервісу подорожувати з меншою затратою коштів. Адже платоспроможність українських туристів в умовах повномасштабної війни, яку розпочала проти нашої держави агресивна росія, суттєво знизилася, тому якраз час шукати дешевші варіанти поїздки і проживання.

Каучсерфінг у сучасних умовах разом з іншими шеринговими платформами (такі як: Airbnb, Hospitality Club, HomeExchange, Easynest, Surfair, Jump on Flyaways, BlaBlaCar, GetAround, Antlos, Boatbound, EatWith та інші) створює значну конкуренцію традиційним видам туристичного бізнесу, оскільки дозволяє туристам самостійно планувати свої подорожі, зупинятися в приватних будинках, зменшувати витрати, обмінюватися досвідом, дає можливість отримати набагато більш широкий спектр вражень за рахунок тіснішої взаємодії з місцевими жителями. Не менш значним є і вплив оцінювання та формування рейтингу туристичних підприємств, закладів та організацій туристичної інфраструктури, безпосередніх туристичних місць і регіонів туристами й поширення їх особистих вражень та досвіду взаємодії із суб'єктами ринку туристичних послуг через спеціальні Інтернет-портали, блоги чи соціальні мережі.

Подальший успішний розвиток ринку туристичних послуг у регіонах України можливий за умови формування та подальшого розвитку інноваційної інфраструктури ринку, налагодження співпраці між суб'єктами інноваційної інфраструктури і підприємствами сфери туризму, в тому числі з суб'єктами шерингової економіки.

Бібліографічний список

1. Каучсерфінг: спосіб розміщення і стиль життя [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://konfgeolutsk.wordpress.com/2019/04/10/>
2. Київ — на другому місці у світі за рівнем розвитку шерингової економіки [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://minfin.com.ua/ua/2021/08/21/70228317/>
3. Сервіс пошуку безкоштовного житла Couchsurfing скасував абонемент для українців [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://lowcost.ua/couchsurfing-free-ua/>
4. Shuffle.in.ua - Каучсерфінг Україна - Couchsurfing Ukraine [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: https://www.facebook.com/shuffle.in.ua/?locale=uk_UA

Турчманович Ростислав

Науковий керівник: Березівська Оксана, к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

2022 рік ознаменувався початком повномасштабного військового вторгнення росії на територію України, що в свою чергу стало черговим випробуванням для сфери туризму в Україні. У Києві, на Сході і Півдні України туристична галузь повністю зупинилася. На даний час повноцінно оцінити втрати все ще не можливо і до того ж вони будуть залежати від кількості зруйнованих культурно-історичних пам'яток, терміну ведення бойових дій, розміру окупованих та замінованих територій. За даними Euromonitor International, глобальний в'їзний туризм втратив 6,9 млрд. доларів США у 2022 році через війну в Україні. Готельні експерти в Туреччині та Єгипті відзначають зниження обсягу туристів з 60% до 70% на сезон 2022 року і зазначають, що наслідки будуть відчуватися щонайменше тричотири роки. Масштаби збитків та довгострокові наслідки важко оцінити, оскільки бойові дії в Україні тривають досі [3].

Автори Моца А. А., Шевчук С. М. та Середа Н. М зазначають, що найбільш перспективними напрямками відновлення післявоєнного туризму в Україні є 1) розвиток

ділового, освітнього, спортивного, медичного, зеленого та воєнного туризму; 2) розробка та впровадження програм (національних та міжнародних) підтримки туристичного бізнесу; 3) забезпечення тісної співпраці між країнами для взаємної підтримки туристичної діяльності; 4) підвищення інтересу іноземних туристів до повоєнних меморіальних пам'яток і символічних місць; 5) вивчення нових шляхів і методів реалізації туристичних послуг. Також, коли мова йде про відбудову туристичного сектору України, варто спиратися на досвід інших країн, які ефективно відновили туристичну галузь після кризи. [1].

Згідно із завданнями, визначеними у Проекті Плану відновлення України, в тому числі повоєнного відновлення сфери туризму в Україні доцільно провести [2]:

1) реконструкцію туристичної інфраструктури, зокрема: створення довідників знищених туристичних об'єктів; створення архів пам'яті; створення концепції відновлення інфраструктури легкого туризму; залучення інвесторів до процесу ініціювання робіт з відновлення та реконструкції туристичної інфраструктури; розроблення та реалізація програм розвитку туристичної інфраструктури національних парків України; розробка та впровадження систем туристичного орієнтування та навігації; добудова та введення в експлуатацію всіх зруйнованих або частково пошкоджених туристичних об'єктів та реставрація історичних пам'яток;

2) розвиток внутрішнього та в'їзного туризму, зокрема: реалізація комунікаційних стратегій для просування туристичного потенціалу України; популяризація України шляхом організації багатьох заходів у європейських готелях та туристичних закладах, розкриваючи потенціал туристів на міжнародній арені та створюючи стійке бажання відвідати Україну після перемоги; підтримання інтересу до України через промоції, туристичні та культурні заходи; розробка стратегії безпеки для відновлення туризму та збільшення кількості цільових користувачів; створення рекламного контенту (відео, фото, графічні матеріали, рекламний текст тощо) та розміщення рекламних постів (соцмережі, телебачення, спеціалізовані Інтернет-сайти, білборди тощо); участь у міжнародних туристичних виставках, форумах тощо (у тому числі членство в міжнародних професійних асоціаціях); створення інформаційного порталу та єдиного контенту для туристів, які цікавляться місцями активних бойових дій; побудова мережі туристично-інформаційних центрів; створення національного секретаріату конференції для залучення та підтримки великих міжнародних заходів в Україні; проведення промотурів стежками пам'яті для іноземних та українських ЗМІ та лідерів громадської думки; реалізація програм допомоги дітям, молоді та людям похилого віку; проведення щорічних опитувань внутрішніх, в'їзних і виїзних туристів відповідно до рекомендацій UNWTO; реалізація стратегії просування України на внутрішньому та зовнішньому ринках як безпечного туристичного напрямку;

3) інституційне забезпечення суб'єктів туристичної діяльності та подальший розвиток бізнесу; розробка та реалізація програм реабілітації та реінтеграції осіб, які постраждали внаслідок бойових дій в Україні (військовослужбовців, їхніх сімей, тимчасово переміщених осіб, жінок і дітей з окупованих і неокупованих територій тощо); створення механізму фінансування галузі через туристичні фонди та інші механізми залучення інвестицій; створення ефективної Національної туристичної організації та локальних організацій з менеджменту та маркетингу як форми державноприватного партнерства на основі принципу співфінансування; розробка якісних освітніх програм у сфері туризму; удосконалення та запуск Єдиного туристичного реєстру після законодавчих змін [3].

Враховуючи важкий післявоєнний стан країни, необхідно включати розвиток туризму до програм післявоєнної відбудови, ведення переговорів з міжнародними інвесторами щодо їх входження в Україну, проводити підготовку масштабних маркетингових кампаній на зовнішні ринки, розробляти туристичні програми, відновлення туристичної інфраструктури, проводити популяризацію нестандартних форм туризму, відкривати туристичні офіси в інших країнах. Усе це головні пріоритети повоєнного відновлення сфери туризму в Україні.

Бібліографічний список

1. Моца А. А., Шевчук С. М., Середа Н. М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 41. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1560>.
2. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розбудова інфраструктури». URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkivvijni/robochi-grupi>.
3. Сіра Е.О., Голубець І.М., Безрученков Ю.В. Післявоєнне відновлення туризму в Україні. *Економіка та управління підприємствами*. 2022. № 68. С.155-158.

Черкасов Олександр

Науковий керівник: Русіна Неля, викладач

Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України

**РОЗВИТОК, НОВАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ ТУРИЗМУ, РЕКРЕАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ: ПЕРСПЕКТИВА ДЛЯ
УКРАЇНИ**

Для збільшення коефіцієнту корисної дії таких туристичних галузей як сам туризм, рекреація та готельно-ресторанна справа необхідні інноваційні рішення, оскільки сучасні проблеми потребують сучасних вирішень. Інновації конче необхідні зараз у сфері туризму в Україні, оскільки в найближчі післявоєнні роки для України це може бути одним з основних видів доходу на рівні із аграрним бізнесом.

Найпоширенішими видами туризму є: пішохідний туризм, велотуризм, гірський туризм, пляжний, паломницький, медичний та багато інших, але на діяльність та розвиток галузі вплинула пандемія COVID-19, яка принесла сектору сфери послуг величезних збитків. У 2020 році збитки туристичної галузі у 8 разів перевищили втрати від глобальної економічної кризи 2009 року. Так, від початку карантину кількість поїздок у світі зменшилася і це призвело до збитків у 730 мільярдів доларів [1]. «Пандемія коронавірусу триватиме ще від двох до п'яти років» — такий прогноз зробив головний санітарний лікар Ігор Кузін в інтерв'ю BBC News Україна [2].

Тому, інноваційним підходом у такій ситуації може стати віртуальний туризм: використання окулярів доповненої реальності в онлайн функції перегляду вулиць, прямі відео трансляції культурно-тематичних заходів з різних куточків світу. Прикладом віртуального туризму є віртуальні тури як подорож у «часі», занурення глядача у віртуальний світ, де показано, наприклад, Єгипетські піраміди чи Велику китайську стріну, такими вони були тисячу років тому на думку істориків, також віртуальним туром може бути перегляд вулиць у реальному часі через камери відео спостереження чи віртуальна присутність на концерті чи фестивалі або навіть ціла віртуальна підводна подорож водами Індійського океану, такий собі, домашній онлайн-кінотеатр.

Готельно-ресторанна справа (бізнес) – це дуже висококонкурентна галузь, спрямована на максимізацію того, аби забезпечити задоволення потреб споживачів: забезпечення якомога вищого рівня комфорту й різноманітних національних, економічних та культурних потреб гостей. Як відомо, багато закладів заманюють туристів не тільки кухнею, а й незвичайною колоритною атмосферою. Саме тому одним з найвідоміших ресторанів в Україні та самому Львові є «Криївка», який оздоблений у вигляді упівської криївки,

розташований у підвальному приміщенні, не містить у своєму меню страв високої кухні. Всі страви, в основному, родом з військової польової повстанської кухні. По суті, «Криївка» є рестораном-кнайпою (ресторан-генделік), де вся їжа подається у військовому посуді, проте користується дуже немалою популярністю серед українських та іноземних туристів. Відповідно, на прикладі Львівської «Криївки», кожен заклад повинен мати свою «фішку», а не просто бути закладом харчування та відпочинку.

На сьогодні готельний ринок задовольняє різноманітні потреби клієнтів – є любителі кемпінгів, а комусь по кишені недорогі хостели або подобаються мотелі. Справжні туристи їдуть на об'єкти рекреації, щоб побачити природу, пролікуватися, може, завести нові знайомства тощо. Навіщо в одному невеликому за площею туристичному місці декілька однакових піцерій чи хостелів. Адже турист просто вибере один заклад і відвідає його, а в інший йому не буде сенсу йти. Різноманітність закладів за концепцією, інтер'єром, кухнею буде викликати спокусу у туриста відвідати всі заклади. Сучасною інновацією в Україні буде замовлення їжі через додаток у смартфоні у будь-якому закладі харчування, аналогічно онлайн бронюванню номеру в готелі. Це значно економить час туристам і вони не витратять його на очікування з приготування страв. У США давно користуються популярністю прокат причепів чи автомобілів-позашляховиків на кшталт «будинок на колесах», таким чином немає необхідності будувати заклади харчування та відпочинку у доволі віддалених від цивілізації місцях чи біля заповідних зон, оскільки їх існування може порушити екосистему заповідного середовища. Навіть ті самі кемпінги можуть нашкодити навколишньому середовищу через недбалість туристів, тому, на мою думку, перейняти Україні такий досвід буде доволі корисно.

Потребує розвитку і такий вид туризму як промисловий (індустріальний). Адже кожна країна має власні шахти, фабрики чи заводи з виробництва або переробки, які ніби засекречені для туристів. Тому, для залучення додаткових коштів, власники промислових об'єктів можуть надавати туристичні послуги, знайомити із особливостями виробництва та стимулювати науковців до наукових розробок, патентів тощо. Як приклад туристичного об'єкта розглянемо соляну шахту у м. Величка (Польща). Після закінчення розробки в 1996 р. персонал шахти був переорієнтований на створення туристичних підземних трас, відновлення старих виробок і камер, забезпечення їх стійкості і безпеки, реставрацію давніх гірничих машин і обладнання. Зараз надходження від туризму багаторазово перевищують прибуток від промислового використання шахти за останні десятиріччя [3]. На Львівщині аналогічним туристичним об'єктом може стати соляна шахта в місті Стебник. Сіль тут видобували ще в минулому столітті, за часів Австро-Угорщини, невеликими обсягами видобувають і тепер. Цікавим для туриста є чисте соляне повітря, а також підземні озера-луговні і індустріальна складова шахти [4].

Те саме стосується агротуризму, який підпадає у категорію зеленого туризму, наприклад, еко-ферма може не тільки давати державі молоко, м'ясо та овочі, а також бути туристичним об'єктом для урбанізованих мешканців і навіть стати об'єктом гастрономічного туризму завдяки продажу екологічно чистих продуктів. Прикладом такої еко-ферми є «Лиманська коза» на Херсонщині, де туристам проводять не тільки екскурсії для туристів, але й дегустацію та продаж козячого сиру. «Долина страусів» на Київщині – ферма і з зоопарком, розважальним парком та рестораном, де відвідувачі можуть коштувати делікатеси з м'яса та яєць страусів. Фермерське господарство «Fedosov Family Farm» на Миколаївщині виробляє унікальний фітомед, який витримується на лікарських травах. Зелений туризм, у сільській, не урбанізованій місцевості, набирає популярності, саме через доступну можливість його відкриття.

Рекреаційна діяльність, по суті, є діяльністю спрямованою на оздоровлення. В Україні наявні мінеральні води всіх основних бальнеологічних груп. Деякі з них, зокрема "Миргородська", "Куяльник", "Поляна квасова", "Берегівські мінеральні води", "Нафтуся" і

радонові води, мають світове значення та є унікальними на нашій планеті. Україна належить до найбагатших на бальнеологічні ресурси країн світу. Україна володіє практично невичерпними і найбільшими запасами лікувальних грязей, які складаються з різних за природним утворенням і лікувальною дією відкладів морських заток, боліт і озер. Ці грязі містять воду, мінеральні та органічні речовини. За нинішньою класифікацією лікувальні грязі України поділяються на мулісти (сульфідні, мінеральні, глини, глинистий мул, сапропелі), торфові (прісноводні, мінералізовані), псевдовулканічні (сопкові та гідротермальні) [5].

Сучасною, інновацією для туризму, особливо, на територіях об'єднаних територіальних громад є утворення туристичних кластерів. Концепція яких передбачає розвиток на певній території підприємств індустрії туризму, їх взаємодію з метою створення туристського продукту. Тобто, групи підприємств спільно використовують туристські ресурси, інфраструктуру, ринок праці та взаємодоповнюють один одного утворюючи туристичний кластер [4]. Туристичні кластери можуть створюватись на основі поєднання територіального, регіонального, тематичного (туристичного кошика) підходу за відповідною структурною схемою, яка не є сталою та має враховувати особливості, унікальність місця їх створення. Дієздатність і системність функціонування такого кластера забезпечується через організацію внутрішніх зв'язків серед його учасників, а саме органи місцевої влади, місцевого самоврядування, їх департаменти, управління, відділи, недержавні заклади та організації незалежно від їх форм власності. Загальний напрям діяльності такої структури – це функція комплексної організації та управління туристичними ресурсами в межах визначеної території, маркетингу, спільної комунікації на національному та міжнародному рівнях, загальної безпеки та комфорту відвідувачів та інші функції, які є найбільш ефективними, якщо вони фокусуються в одному центрі. Прикладом одного з перших таких кластерів є кластер еко-агротуризму «Оберіг» у с. Гриців Шепетівського району Хмельницької області. Але найбільш привабливим місцем для утворення таких кластерів в Україні є регіон Карпат, Криму, Волині, Поділля, де є основний привабливий для туристів об'єкт, як заповідники, каньйони, гори, водойми чи давні фортеці та допоміжний сектор, який надає послуги приїжджим. В Європі можна виділити наступні країни, які впроваджують кластерну модель організації туризму: Італія, Франція, Норвегія. Наприклад, у Норвегії розвиваються кластери в галузі морського господарства. У Франції туристичний кластер «Ніцца» щороку відвідують декілька мільйонів туристів, що становить майже 1 % світового торговельного обороту в галузі туризму. Подібні моделі на високому рівні функціонують в Греції, Шотландії, Бельгії, Іспанії, Ірландії. В Італії кластерна організація туризму має високий рівень наукового обґрунтування. Наприклад, в деяких областях країни встановлено особливі умови, які є підставою для їх створення: передумови для розвитку декількох видів туризму, значні туристичні ресурси, значимість туристичної зони тощо. [6]

Отже, туристична галузь України в повоєнний період буде будуватись як частина Плану відновлення України, що був представлений українським урядом в м. Лугано (Швейцарія) на Міжнародній конференції з питань відновлення України 04.07.2022 р., одна з програм цього плану («Розширення та інтеграція логістики із ЄС») передбачає реалізацію близько 20 окремих проєктів у галузі туризму, серед яких можна виділити важливі завдання, що сприятимуть урахуванню досвіду світового туризму та міжнародних вимог, особливостей і проблем України після війни, підвищення конкурентоспроможності галузі і регіонів України, саме: вибудовування механізмів фінансування сфери через туристичні фонди, використовуючи інструменти для залучення інвестицій; дослідження рівня розвитку регіонів і туристичного потенціалу з подальшим розробленням планів розвитку та розрахунком кошторисів, ураховуючи міжнародний досвід та європейську інтеграцію; за тісної співпраці держави, місцевої влади та бізнесу сформовані конкурентоспроможні туристичні продукти (інфраструктура + контент + комунікація); створення безпекової стратегії для відновлення

туристичних подорожей; створення ефективної системи управління туристичною галуззю на державному та локальному рівнях із системою співфінансування держави та бізнесу – запуск національної туристичної організації та локальних організацій з менеджменту та маркетингу; створення місцевих програм створення туризму, підкріплених місцевими цільовими фондами розвитку туризму; створення та введення в дію Єдиного туристичного реєстру відповідно до змін до Закону України «Про туризм».[7]

Бібліографічний список

1. Загородня І. Коронакриза завдала мільярдні збитки туризму в Україні: скільки втратила галузь. URL: <http://surl.li/giewe>
2. Пандемія COVID-19 триватиме ще 2-5 років, прогнозує головний санлікар України. Хмарочос : веб-сайт. URL: <http://surl.li/giewn>
3. Гайко Г., Білецький В., Мікось Т., Хмура Я. Гірництво й підземні споруди в Україні й Польщі: нариси з історії. Донецьк: УКЦентр, Донецьке відділення НТШ, Редакція гірничої енциклопедії, 2009. 296 с.
4. Олексюк Г. В., Подольський О. С. Проблеми та перспективи туристичної індустрії України в умовах сучасних викликів. *Регіональна економіка* 2022, №3. С . 95-105.
5. Масляк П.О. Рекреаційна географія. URL: https://tourlib.net/books_ukr/maslyak-rekr5-3.htm
6. Мазур В. С., Галько О. В. Туристичний кластер – інструмент регіонального розвитку та економічного зростання. *Стратегія економічного розвитку України: зб. наук. пр.* 2022. Вип. 50. С. 134-149.
7. Оприлюднено для коментування проекти розділів плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України. Урядовий портал: сайт. 22.07.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/opryliudnenodlia-komentuvannia-rozdily-planu-vidnovlennia-ukrainy>

Чернов Данило

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЛОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЗАХОДІВ

Заходи відіграють важливу роль у сучасному діловому світі. Вони є потужним інструментом для компаній, що дозволяє налагодити зв'язок з аудиторією, підвищити впізнаваність бренду та отримати прибуток. Однак організація заходу - непросте завдання, особливо коли мова йде про ділову складову.

Одним з найважливіших факторів в організації ділової складової заходів є бюджет. Бюджет - це фінансовий план, який окреслює передбачувані витрати та доходи заходу [1]. Дуже важливо мати бюджет перед організацією будь-якого заходу, оскільки він дозволяє організаторам планувати і розподіляти ресурси відповідно. Бюджет повинен включати всі витрати, пов'язані з проведенням заходу, такі як оренда приміщення, кейтеринг, маркетинг та оренда обладнання. Він також повинен враховувати будь-які потенційні доходи, такі як продаж квитків або спонсорська допомога. Бюджет має бути реалістичним і відображати цілі заходу. Наприклад, якщо метою заходу є отримання прибутку, бюджет повинен бути спрямований на максимізацію прибутку при мінімізації витрат.

Ще одним важливим фактором в організації бізнес-частини заходу є маркетингова стратегія. Успішна подія вимагає ефективного маркетингу, щоб охопити цільову аудиторію і

викликати інтерес. Маркетингова стратегія має бути адаптована до цілей та цільової аудиторії заходу [2]. Вона повинна включати соціальні мережі, електронну розсилку та таргетовану рекламу для охоплення потенційних відвідувачів. Веб-сайт заходу також має бути оптимізований для пошукових систем, щоб підвищити його видимість і збільшити трафік. Крім того, важливо використовувати інструменти відстеження та аналітики, щоб відстежувати ефективність маркетингової стратегії та вносити необхідні корективи.

Місце проведення - ще один важливий фактор в організації ділової складової заходів. Місце проведення заходу слід обирати, виходячи з його цілей та цільової аудиторії. Наприклад, якщо метою заходу є залучення елітної аудиторії, доречним буде розкішний готель або висококласний ресторан. Якщо ж захід орієнтований на молодшу аудиторію, то більш невимушене місце проведення, наприклад, нічний клуб або складське приміщення, може бути більш доцільним. Місце проведення також має бути легкодоступним, мати достатню кількість місць для паркування та відповідати розміру заходу і вимогам до обладнання.

Програма заходу також є критично важливим фактором в організації ділової складової заходу. Програма повинна бути адаптована до цілей заходу та цільової аудиторії. Вона повинна включати ключових спікерів, панельні дискусії, воркшопи та можливості для нетворкінгу. Програма також має бути розроблена таким чином, щоб максимізувати залучення та участь відвідувачів. Наприклад, інтерактивні сесії та робочі групи можуть заохотити учасників до обміну ідеями та співпраці.

Спонсорство - ще один важливий фактор в організації ділової складової заходів. Спонсорство може забезпечити додатковий дохід та впізнаваність заходу. Спонсорська стратегія повинна бути адаптована до цілей та цільової аудиторії заходу [3]. Вона повинна включати багаторівневий спонсорський пакет, який пропонує різні рівні участі та переваг. Спонсорський пакет повинен бути привабливим для потенційних спонсорів і пропонувати їм можливість встановити зв'язок з цільовою аудиторією заходу. Крім того, для забезпечення успішного партнерства важливо встановити чіткі очікування та результати для спонсорів.

Нарешті, технології є важливим фактором в організації бізнес-частини заходів. Технології можуть спростити планування та управління заходами, підвищити залученість відвідувачів, а також надати цінні дані та аналітику. Програмне забезпечення для управління заходами може допомогти організаторам керувати реєстрацією, продажем квитків та даними про відвідувачів. Мобільні додатки для івентів надають відвідувачам інформацію про подію, розклад та можливості для нетворкінгу. Прямі трансляції та віртуальні платформи для проведення заходів можуть розширити охоплення події та надати віддаленим відвідувачам ефект присутності. Крім того, інструменти для обробки даних та аналітики можуть дати уявлення про поведінку відвідувачів, їхні вподобання та задоволеність.

Отже, організація бізнес-частини заходів вимагає ретельного планування та управління. Ключовими факторами є бюджет, маркетингова стратегія, вибір місця проведення, дизайн програми, спонсорство та технології. Ефективно керуючи цими факторами, організатори можуть створювати успішні заходи, які досягають поставлених цілей.

Бібліографічний список

1. Zaika S. O. Business tourism industry: evolution and principles of organization // Modern Issues of Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work. Monograph. Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 5-45.
2. Zaika S. O., Shabinsky O. V. (2017) Analysis peculiarities of travel agencies activities. Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky, vol. 3, pp. 5-15.

3. Богатирьова Г.А., Ніколайчук О.А., Романуха О.М., Снігур К.В. Організація туристичної діяльності: методика та практика: [навч. посіб.]. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 159 с.

Чистякова Аніта

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ В
УКРАЇНІ**

За останні роки туризм став надзвичайно важливим явищем для багатьох країн, оскільки він впливає на різні сфери життя, включаючи економіку, політику та соціальний розвиток. Сучасний туризм включає в себе практично всі аспекти життя, від культурних та історичних пам'яток до гастрономічних традицій та природних красот.

За даними Всесвітньої організації туризму (UNWTO), щорічно у світі проводиться майже мільярд туристичних подорожей, що робить туризм однією з найбільших та найбільш прибуткових галузей. У країнах Європейського Союзу туризм становить до 10 % ВВП, тоді як у багатьох розвинених країнах світу туризм є основним джерелом доходів.

Туризм має великий вплив на економіку, зокрема на зростання зайнятості та розвиток малих та середніх підприємств. Він сприяє збільшенню обсягу ринку праці, підвищенню доходів та зменшенню бідності. Крім того, туризм забезпечує збільшення податкових надходжень та сприяє розвитку інфраструктури та послуг.

Окрім економічного впливу, туризм також має соціальний та культурний вплив. Він сприяє збільшенню міжкультурного розуміння та толерантності, розвитку міжнародних зв'язків та підтримує збереження культурних пам'яток та традицій. Крім того, туризм може стати важливим інструментом для розвитку та підтримки природного середовища, зокрема захисту природних парків та резерватів, екотуризму та інших форм сталого туризму.

У той же час, туризм також може мати негативний вплив на довкілля та місцеве населення, якщо не буде регулюватись та контролюватись. Надмірне використання ресурсів, забруднення довкілля, знищення культурних та історичних пам'яток, а також проблеми, пов'язані зі змінами в інфраструктурі та стилі життя місцевого населення, можуть стати серйозними проблемами для туризму [1].

Отже, туризм може мати як позитивний, так і негативний вплив на суспільство та економіку, тому необхідно розвивати сталі форми туризму та забезпечувати контроль та регулювання відвідування місць, щоб зберігати культурну та природну спадщину, забезпечувати розвиток місцевого населення та зберігати довкілля.

Для того щоб залучити інвестиції до України, необхідно провести комплексну розбудову туристичної інфраструктури та розвиток наявних транспортних систем, а також будівництво нових туристичних об'єктів [3].

Україна здійснює регулювання туристичної діяльності різними способами, включаючи правове регулювання, яке є одним з найважливіших державних регуляторів. Законом «Про туризм» встановлено, що Верховна Рада України визначає державну політику у галузі туризму, але Державний комітет України по туризму, який раніше був центральним органом державної виконавчої влади в цій галузі, був ліквідований. Головною метою Закону є створення правової бази для розвитку туризму як високорентабельної галузі економіки та культурного розвитку, забезпечення зайнятості, збільшення валютних надходжень, захист

прав туристів та суб'єктів туристичної діяльності і встановлення їх обов'язків та відповідальності [4].

Уряд України активно впроваджує різні заходи для підтримки та розвитку туризму в країні [2]. Зокрема, відбувається підтримка розвитку туризму в регіонах та національних парках, проводяться кампанії для популяризації туристичних маршрутів та інфраструктури [3]. Також в Україні діє програма державної фінансової підтримки розвитку туризму, за якою можна отримати фінансову підтримку на створення та розвиток туристичної інфраструктури.

Однак, на жаль, в Україні є деякі проблеми в галузі туризму, такі як недостатня якість послуг, відсутність кваліфікованих кадрів та недостатній рівень інфраструктури в окремих регіонах. Такі проблеми можуть негативно впливати на розвиток туризму в країні та зменшувати привабливість України для туристів.

Розвиток туризму в Україні має велике значення для соціально-економічного розвитку країни, але для досягнення цієї мети потрібно подолати деякі проблеми та продовжувати роботу з підтримки та розвитку галузі.

Щоб привернути більше туристів і зробити Україну відомою як туристичну дестинацію, потрібно розробити державну політику, яка включатиме створення позитивного іміджу країни та активне просування туристичних послуг. Але для цього необхідна насамперед якісна туристична інфраструктура та тур-послуги. Наразі стан інфраструктури у країні не задовольняє ні вітчизняних, ні іноземних туристів, а якість послуг є недостатньою для конкуренції на міжнародному рівні.

Успішний розвиток туризму в Україні залежить від економічних та фінансових умов, оскільки туризм є дуже чутливим до змін в цих сферах. Збільшення доходів громадян може привести до збільшення кількості туристів з високим рівнем прибутків та більш інтенсивної туристичної діяльності в країні. Розвиток туризму також може створювати нові робочі місця, збільшувати валютні надходження, сприяти відновленню туристичної інфраструктури та збільшувати міжнародний авторитет України [1].

Застаріла та неефективна система регулювання туризму, нестабільна політична та економічна ситуація в країні, низький рівень сервісу та обслуговування туристів, недостатнє фінансування розвитку туристичної галузі, відсутність професійного підходу до управління та маркетингу туристичних продуктів, нерозвиненість транспортної інфраструктури та обмежені можливості залучення іноземних інвестицій також є серйозними проблемами, які впливають на розвиток туризму в Україні. Крім того, недостатня увага до екологічних проблем, відсутність інформації про безпеку та медичну допомогу відпочиваючим можуть стати на заваді подальшому розвитку туризму в Україні.

Для сприяння розвитку туризму в Україні, державна політика повинна орієнтуватись на кілька основних напрямів. По-перше, необхідно зберігати туристичні ресурси, щоб забезпечити їхню доступність та збереження для майбутніх поколінь. По-друге, потрібно вдосконалювати нормативну базу, щоб створити умови для розвитку туризму в країні. По-третє, держава повинна створювати економічні умови для стимулювання розвитку туризму, надавати пільги для організації туристичної роботи та залучення інвестицій в туристичну індустрію. По-четверте, держава повинна підтримувати науку і дослідження в галузі туризму, щоб сприяти розвитку інноваційних технологій та підвищенню якості туристичних послуг.

Збереження туристичних ресурсів є важливим кроком для забезпечення майбутнього розвитку туризму в Україні. Для цього держава повинна використовувати ефективні методи охорони природних зон, національних парків, історичних пам'яток та культурних центрів. Крім того, держава може залучати додаткові ресурси для збереження туристичних об'єктів, такі як спонсорські кошти від приватних компаній та благодійних організацій.

Покращення нормативної бази є також важливим елементом розвитку туризму в Україні. Для цього держава повинна створити сприятливе регуляторне середовище для

розвитку туристичної індустрії, у тому числі, розробляти відповідні закони та нормативні акти для регулювання туристичної діяльності. Крім того, держава може сприяти використанню новітніх технологій у туризмі, таких як інтернет-технології та електронна комерція.

Стимулювання розвитку туризму шляхом створення економічних умов є ще одним важливим напрямом державної політики. Для цього держава може надавати пільги туристичним підприємствам та залучати інвестиції в туристичну галузь. Також держава може просувати туризм як важливу галузь економіки та розробляти спеціальні програми підтримки для малих та середніх підприємств, як і туристичних агентств.

Наукові дослідження та інновації є також важливим елементом розвитку туризму в Україні [5]. Держава повинна підтримувати наукові дослідження в галузі туризму, зокрема вивчення туристичних ресурсів, культурних традицій та історії країни. Це дозволить розробляти нові підходи до приваблення туристів та покращення якості туристичних послуг. Крім того, держава може сприяти впровадженню інноваційних технологій у туризмі, наприклад, використанням віртуальної реальності для привернення туристів або створенням нових туристичних продуктів.

Загалом, державна політика повинна орієнтуватись на забезпечення сталого розвитку туризму в країні, з урахуванням екологічних, культурних та соціальних факторів. При цьому, вона повинна забезпечувати належний рівень інфраструктури та послуг, що становлять важливу складову ефективного туристичного продукту.

Бібліографічний список

1. 10 захоплюючих та неповторних маршрутів з усього світу // Режим доступу: <http://vsviti.com.ua/colle-?tions/18902>
2. Skudlarski J., Zaika S. O., Gridin O. V. (2017) Innovations features in tourism, Visnyk KhNTUSH: ekonomichni nauky, vol. 182, pp. 13-23.
3. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. Features of analysis of competitiveness of tourism industry subjects // Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції : збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дубляни, 2022. С. 36-39.
4. Бараш Ю. С. Розвиток туризму в Україні / Ю. С. Бараш // Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. 2018. – Вип. 8. – С. 7–11.
5. Грідін О.В., Заїка С.О. Інноваційний розвиток туристичної сфери України: стан, проблеми, перспективи. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р.; Державний біотехнологічний ун-т. Харків, 2022. С. 260-261.

Шило Данійл

Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор

Державний біотехнологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ В ТУРИЗМІ

Туризм має свою власну специфіку, яка відрізняє його від інших галузей господарської діяльності. У порівнянні з торгівлею товарами та іншими послугами, в туризмі більшість продуктів, які продаються, є послугами, а не товарами [3]. Також споживання туристичних послуг і товарів може відрізнятися від їх виробництва, особливо в деяких

ситуаціях. Проте, багато з положень сучасного маркетингу можуть бути успішно застосовані в туристичній сфері.

У 1971 році Й. Крішпендорф започаткував поняття «маркетинг туризму», яке описує систематичний та узгоджений підхід до підприємницької політики туристичних компаній, а також до приватної та державної туристичної політики на різних рівнях - локальному, регіональному, національному та міжнародному - з метою отримання прибутку від певних груп споживачів.

Туристичний маркетинг став важливим напрямком у галузі туризму завдяки стрімкому розвитку цієї галузі у багатьох країнах світу, де вона стала важливою складовою економіки та головним джерелом доходів. Цьому сприяли підвищення життєвого рівня населення та доступність туристичних послуг, розвиток транспортних комунікацій, що розширює географію подорожей та розвиток міжнародного туризму, а також зростання міжнародних політичних, економічних та культурних відносин, що сприяє формуванню ділового туризму та подорожей у службових цілях [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**]. Крім того, процеси глобалізації допомагають підвищити доступність подорожей та зробити їх більш зручними.

Зростання туризму та збільшення різноманітності потреб туристів призвело до необхідності проведення маркетингових досліджень на ринку туристичних послуг. У туристичному маркетингу важливо враховувати специфіку туристичного продукту, а також особливості виробників та споживачів туристичних послуг [2]. Мета маркетингу полягає в забезпеченні постійних продажів шляхом знання та розуміння потреб клієнтів та пропонування продуктів і послуг, які їм підходять. Успішний туристичний бізнес вимагає знання цільової аудиторії та її потреб, для чого проводять комплексні маркетингові дослідження. Ці дослідження є необхідними для ефективного використання ресурсів та визначення успішності роботи підприємства, а при правильному підході повністю виправдовують витрачені засоби та зусилля.

Успішна маркетингова діяльність туристичних підприємств включає проведення рекламних кампаній, які можуть впливати на переконання та поведінку споживачів. Реклама є важливим інструментом для збільшення продажів, розширення ринків збуту та забезпечення високих доходів [4]. Вибір рекламних засобів повинен враховувати характеристики цільової аудиторії, а також місцеві традиції та культурні особливості. Перед проведенням рекламної кампанії необхідно виконати маркетингове дослідження, яке допоможе забезпечити ефективне використання рекламного бюджету та досягти більш високих результатів. Рекламні засоби можуть бути різноманітними, включаючи телебачення, пресу, радіо, відеоролики, поштові відправлення, зовнішню та сувенірну рекламу [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**].

В туристичній галузі застосування маркетингових методів є все більш важливим, оскільки державне регулювання повинно відповідати принципам ринкової економіки. Тому державна політика в туризмі повинна підтримувати використання маркетингових методів, які допоможуть вирішувати економічні та соціальні проблеми країни. Туризм може створювати нові робочі місця, підтримувати високий рівень життя населення та покращувати зовнішній баланс країни. Таким чином, маркетинг в туризмі є важливим елементом державної політики та має бути застосований з урахуванням конкретних особливостей регіону та потенційних споживачів.

Для маркетингу в туризмі не є найважливішою задачею збільшення попиту на туристичні послуги, оскільки попит вже існує та постійно зростає. Однак, важливо правильно направляти цей попит, тобто залучати туристів до певних місць, послуг, туристичних маршрутів або регіонів, які будуть найкориснішими для туристів та ефективними для туристичних підприємств [6].

Враховуючи той факт, що туристична продукція складається з матеріальних та ідеальних компонентів, координація маркетингових дій між всіма учасниками туристичної галузі, такими як туристичні центри, державні органи, громадські об'єднання, є ключовим для досягнення бажаного результату.

Туристична продукція не є просто фізичними об'єктами та послугами, які туристи можуть купити або використати. Вона складається з матеріальних та нематеріальних компонентів, таких як емоції, враження, спогади, які туристи отримують під час своєї подорожі [5]. Таким чином, координація маркетингових дій між усіма учасниками туристичної галузі є ключовою для забезпечення якісного та цікавого туристичного досвіду.

Отже, туристична продукція - це не тільки фізичні об'єкти та послуги, але й емоції, враження та спогади, які туристи отримують під час своєї подорожі. Ці нематеріальні компоненти можуть бути ще важливішими для туристів, ніж самі матеріальні блага.

Тому, координація маркетингових дій між усіма учасниками туристичної галузі є дуже важливою, щоб забезпечити якісний та цікавий туристичний досвід. Туристичні послуги та продукти повинні бути привабливими та відповідати потребам туристів, щоб забезпечити позитивні враження та емоції.

Крім того, усі учасники туристичної галузі, включаючи готелі, туроператорів, музеї та інші туристичні атракції, повинні працювати разом, щоб забезпечити позитивний досвід для туристів. Це може включати в себе спільну рекламу та маркетингові акції, співпрацю у плануванні маршрутів та подорожей, а також забезпечення високоякісного обслуговування та послуг.

Таким чином, координація маркетингових дій між усіма учасниками туристичної галузі є важливим чинником успіху в туризмі. Вона допомагає туристам отримувати максимально позитивні досвід та емоції, що в свою чергу сприяє зростанню популярності туризму та залученню нових туристів.

Бібліографічний список

1. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. Features of analysis of competitiveness of tourism industry subjects // Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції: збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дубляни, 2022. С. 36-39.
2. Zaika S. O., Kharchevnikova L. S. The role of innovations in the development of tourism // Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи [Електронне видання]: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 3- 4 листопада 2022 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2022. – С. 76-78.
3. Zaika S. O., Shabinskyu O. V. (2017) Analysis peculiarities of travel agencies activities. Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky, vol. 3, pp. 5-15.
4. Грідін О.В., Заїка С.О. Інноваційний розвиток туристичної сфери України: стан, проблеми, перспективи // Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі [Електронний ресурс] : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р. / Державний біотехнологічний ун-т. – Електронні текстові дані. – Харків, 2022. – С. 260-261.
5. Дорош І. В. (2017). Маркетинг туризму: сутність та сучасні концепції. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», (6), 112-114.
6. Драчук Ю.З. Використання маркетингу у сфері туризму / Ю.Б. Миронов. – Молодь і ринок. - 2002. - № 1. - С. 57-60.

Яцков Валерія

Науковий керівник: Березівська Оксана, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ВІЙСЬКОВИЙ ТУРИЗМ: ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ

Основною метою військового туризму є спонукання зацікавленості у молоді до подій минулого. Виділяють військові тури, які мають інформативний характер, у межах яких можна відвідувати військово-історичні пам'ятки та місця битви; а також пізнавальні тури, які включають керування військовою технікою, стрілянину з різного виду зброї. Крім того, виділяють безпосередню участь у військовому туризмі, що передбачає проживання у польових умовах, польоти на військових літаках, участь у проведенні бойових дій. Окрім цього, сьогодні однією з найбільш популярних галузей став екстремальний військовий туризм, а саме відвідування районів активних бойових дій, а також районів, де бойові дії припинені.

Проте, військовий туризм – це насамперед глибоке осмислення того, що відбувалося у минулому, коли на місці проведення даного «туру» гинули люди. Тому військовий туризм в Україні – це зустріч, як із моторошним минулим, так і з трагічним теперішнім українського народу.

На теперішній час дуже обмежені відомості відносно поняття суті військового туризму. А також існує наявність різних підходів до класифікації та визначення у іноземній та вітчизняній науковій літературі.

О. Любіцева [10] зазначає, що військовий туризм належить швидше до розважального, ніж екстремального вигляду. Мельник визначає військовий туризм як різновид туризму, метою якого є відвідування місцевості, пов'язаної з воєнними діями [11]. М. Кляп та Ф. Шандор [7] розглядають військовий туризм як туризм на місцях боїв та історичних битв для всіх зацікавлених, а також для ветеранів та родичів загиблих воїнів, відвідування існуючих та історичних військових об'єктів та полігонів, бойових морських кораблів, підводних човнів, катання на військовій техніці, стрілянина зі зброї на полігонах та в тирах, участь у військових навчаннях та маневрах, а також тури на відвідування військових концтаборів та в'язниць.

В. Кіпченко вважає, що військовий туризм не може бути лише пригодницьким або екстремальним, адже у ньому присутні елементи розважальні та пізнавальні. Тому найкраще віднести його до окремого виду спеціалізованого туризму [6].

С. Дутчак та М. Дутчак в своїй праці «Туристсько-краєзнавчих досліджень» зазначають, що спеціалізований туризм – це система окремих сегментів туризму, в основі класифікації яких лежить мета подорожі. Вони виділяють у спеціалізованому туризмі пізнавально-культурно-розважальний туризм як складову, і саме в цьому сегменті бачать місце військового туризму [3].

В. Абрамов і У. Максюта зазначають, що військовий туризм це подорожі в зони бойових зіткнень метою яких є огляд визначних пам'яток і полів битви. Сюди можуть відноситись польоти на бойових літаках і вертольотах, постріли зі зброї та бойової техніки, відвідування військово-історичних музеїв й місць бойових дій, а також участь у реконструкціях відомих битв [9].

Н. Корнілова та К. Скупенко зазначають, що військовий патріотичний туризм є різновидом туризму, мета якого – відвідати місцевість, пов'язану з військовими та воєнними діями у межах своєї країни. Особливістю військового туризму є відвідування військових частин, штабних та польових навчань, а також вивчення військового побуту, отримання

навичок у поведженні зі зброєю та поліпшенні фізичної форми. Це передбачає проживання туристів у військових частинах та проходження бойової підготовки, яка подібна до тієї, яку проходять професійні військовослужбовці [8].

В. Беднарський пропонує вузьке значення військового туризму, а саме: подорожі до зон бойових дій з метою огляду пам'яток та бойових зіткнень [1]. Також зустрічається більш деталізоване визначення – туристичні послуги, які можуть включати польоти на бойових літаках і гелікоптерах, відвідування військово-історичних музеїв та історичних місць бойових дій у різних країнах, а також участь у реконструкціях знаменитих битв.

Д. Вентер (D. Venter) у своїй праці «Examining military heritage tourism as a niche tourism market in the South African context», використовує поняття «туризм військової спадщини». Автор констатує, що туризм військової спадщини не чітко визначений у літературі, та функціонує поряд із такими термінами, як туризм «на крові», темний туризм і танатуризм, поняття яких відповідно були описані різними вченими (Biran & Hyde; Farmaki; Foley & Lennon; Raine; Ryan & Kohli; Sharpley & Stone; Stone) [13].

Гауковець Tarlow зазначає, що темний туризм можна описати як відвідування DESTИНАЦІЙ, де трапились трагедії чи визначні історичні події, пов'язані зі смертю, які продовжують впливати на наші життя [13]. Seaton описує танатуризм як подорож до місця, повністю або частково мотивоване бажанням реальних або символічних зустрічей зі смертю, але не лише, насильницькою смертю [13]. Принципова різниця між темним туризмом, танатуризмом, кровним туризмом та військовим туризмом – це те, що перші три стосуються будь-якої форми смерті або трагедії, тоді як останній стосується саме військової справи, минувшини та її історичної спадщини [13].

В. Л. Сміт у науковій статті «War and tourism: An American ethnography», досліджуючи туристичний розвиток в США, починаючи від Першої світової війни до теперішнього часу та вплив Другої світової війни на закладення основ сучасного масового та чартерного туризму, стверджує, що військовий туризм і пов'язані з війною туристичні атракції є найбільш відвідуваними категоріями туристичних об'єктів, та вважає, що військовий туризм – емоційний вид спеціалізованого туризму [12].

Р. Звідженберг у праці «The Atomic City: Military Tourism and Urban Identity in Postwar Hiroshima» зазначає, що військовий туризм – це сучасний інструмент переосмислення подій минулого з метою уникнення сьгоднішніх помилок. Потенційні локації військового туризму мають стати майданчиками історичних реконструкцій та «платформами діалогу і пам'яті». Поряд з цим, автор стверджує, що відвідування військових розваг та місць пам'яті може неоднозначно сприйматися суспільством – адже одні сприймають місце як розвагу, а інші асоціюють його з трагічним досвідом [14].

Д. Каднічанський, М. Каднічанська стверджують, що перш ніж, визначити місце військового туризму серед інших видів, необхідно здійснити його класифікацію, потрібно зрозуміти різницю між термінами «воєнний» та «військовий»: воєнний – стосується до війни, пов'язаний з нею; військовий – який стосується війська, військовослужбовця. Отож, авторами пропонується загальний вид туризму, споріднений із відвідуванням воєнно-історичних та військових об'єктів, називати мілітарним (воєнним) туризмом. В свою чергу, мілітарний (воєнний) туризм, на думку авторів, слід розділити на три групи: воєнно-історичний, військовий (військово-пригодницький) та військово-подієвий [2,4, 5].

М. Кляп і Ф. Шандор класифікують військовий туризм на такі види:

- військово-історичний туризм (передбачає екскурсії до музеїв або інших пам'яток війни);
- зброярський туризм (ключове заняття – стрільба зі зброї);
- мілітарі-туризм (включає знайомство з військовим життям);
- воєнний туризм (основні DESTИНАЦІЇ – гарячі точки) [7].

В. Кушнар'єв та О. Поліщук стверджують, що військовий туризм стосується історичних битв, військової техніки і споруджень та військової справи в цілому. З огляду на це, можна виокремити такі його види [9]:

- військово-пізнавальний туризм, який передбачає відвідування військових музеїв, виставок, конференцій;

- військово-пригодницький туризм що має на меті купівлю путівки або туру, що має у комплексі всі послуги щодо забезпечення активного відпочинку з використанням військової техніки та спорядження, відвідування територій та споруд історичних бойових дій, морських бойових кораблів, підводних човнів, участь у військових навчаннях та маневрах, тури з визначеним терміном проживання в казармі чи військовій частині;

- військово-історичні реконструкції бойових дій це відвідування туристами масштабних реконструкцій історичних битв [9].

Отже, військовий туризм вважається одним із нових видів туризму, який останніми роками стрімко розвивається. Під військовим туризмом розуміють спеціалізований вид туризму, завдяки якому туристи можуть відвідати історичні та сучасні пам'ятні військові об'єкти (або установи, локації); долучитися до реалій сучасного військового життя і побуту; взяти участь в безпечних військових подіях чи їх історичних реконструкціях.

Бібліографічний список

1. Беднарський В.Д. Екстремальний туризм: тенденції розвитку. *Сучасні форми й види туризму*. 2021. С.873-874
2. Гуржій, О., Пилявець, О. Сучасна воєнно-історична та воєннотермінологія: проблемні питання. *Сторінки воєнної історії України: Збірник наукових статей*, 12. 2009. С. 19–24
3. Дутчак С., Дутчак М. Деякі аспекти виділення сегментів спеціалізованого туризму та їх стан на території Чернівецької області. *Туристсько-краєзнавчі дослідження*, 2. 1999. С. 123-136
4. Каднічанський, Д. Історична спадщина УПА і туризм. *Географія і туризм: європейський досвід*. 2009. С. 63-66.
5. Каднічанський, Д., Каднічанська, М. Мілітарний туризм: проблематика термінології та класифікації. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід: Матеріали XIV Міжнародної наукової конференції*, 9 жовтня 2020, С.132-135.
6. Кіптенко, В. Менеджмент туризму. Київ: Знання. 2010.
7. Кляп, М.П., Шандор, Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму. Знання. 2011. Київ.
8. Корнілова Н., Скупенко К. Військово-патріотичні тури – сучасний напрямок внутрішнього туризму. Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання», 21–22 березня 2019 року, м. Черкаси: у 2-х томах. Черкаси: ЧДТУ. 2019.
9. Кушнар'єв В., Поліщук О. Мілітарі-туризм як інноваційний напрямок екстремального та пізнавально-розважального туризму. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. 2018. С.107– 118.
10. Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: вступ до фаху. Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2008. Київ.
11. Мельник, А. Нестандартні види туризму. Особливості функціонування військового туризму. *Краєзнавство, географія, туризм*. 2012. С. 3-5.
12. Smith, V. L. War and tourism: An American ethnography. *Annals of Tourism Research*, 25 (1). 1998. С. 202-227.
13. Venter, D. Examining military heritage tourism as a niche tourism market in the South African context. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, Volume, 6 (1). 2017.
14. Zwigenberg, R. The Atomic City: Military Tourism and Urban Identity in Postwar Hiroshima. *American Quarterly*. Johns Hopkins University Press, 68 (3). 2016. С. 617-642.

ЕКОНОМІЧНІ, ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Будник Юлія

Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор

Державний біотехнологічний університет

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ

Сільський туризм є однією зі стійких галузей світової економіки, яка відіграє важливу роль у культурному та соціальному розвитку і сприяє підтримці рівня та якості життя в країні. Україна має значні рекреаційні та природні ресурси, а також багату історико-культурну спадщину, тому розвиток туризму може бути важливим шляхом вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем. Однак, більшість населення не має достатньої інформації про сільський туризм, тому не використовує належним чином ці ресурси. Тому, дослідження перспектив розвитку сільського зеленого туризму є дуже актуальним.

Сільський туризм можна визначити як форму відпочинку в сільській місцевості з різною метою, видами та організаційними формами, що включає проживання у будинку місцевого жителя.

Кожного року близько 700 мільйонів людей мандрують по всьому світу, з яких від 10 % до 30 % обирають сільський туризм. Кількість таких подорожей на внутрішньому ринку в будь-якій країні значно перевищує інші сектори туристичної галузі. Наприклад, в Франції тільки 7 % бізнес-туристів проживають в готелях, тоді як решта 93 % віддають перевагу сільським готелям та кемпінгам [4].

Ці цифри свідчать про те, що зелений туризм стає все більш популярним, і це може мати значний вплив на розвиток сільських територій. Зелений туризм може забезпечити значні економічні вигоди для сільських господарств та інших малих підприємств, зокрема, шляхом збільшення збуту місцевих продуктів та послуг, збільшення кількості робочих місць і підвищення доходів. Крім того, зелений туризм може сприяти збереженню природних ресурсів та біорізноманітності, а також забезпечити культурний обмін між відвідувачами та місцевим населенням. Отже, розвиток зеленого туризму може стати важливим інструментом для сталого розвитку сільських територій, збереження природних ресурсів та збалансованого розвитку туристичної галузі в цілому.

Однією з головних причин популярності сільського туризму в провідних країнах є його висока прибутковість. Наприклад, Австрія за один гірськолижний сезон отримує дохід у галузі сільського туризму близько 10 млрд. євро, що дорівнює майже половині Державного бюджету України. У Великобританії, Голландії, Ірландії, Іспанії, Німеччині та Франції розвиток сільського туризму підтримується національними програмами, оскільки він є однією з найбільш популярних форм відпочинку в цих країнах після відпочинку на морі. Наприклад, в Німеччині розвиток «зеленого туризму» почався з концепції розвитку в периферійних регіонах, що призвело до появи пропозицій дешевого відпочинку на природі з комфортними умовами проживання. У законодавстві Угорщини сільський туризм не регулюється нормативними актами, що стосуються підприємницької діяльності, тому доходи, отримані від використання власного житла для відпочинку, не підлягають оподаткуванню. Крім того, сімейні господарства, що займаються сільським туризмом на території економічно слабозрозумітих регіонів, можуть отримати спеціальні пільги та переваги [5].

Латвія також має значний досвід у створенні законодавчого середовища для розвитку сільського туризму. Це пояснюється тим, що іноземні туристи вже протягом довгого часу є основним контингентом туристів, які хочуть відпочити в латвійській сільській місцевості. Уряд своєчасно звернув увагу на цей перспективний напрямок розвитку туризму, який може розв'язати проблему безробіття на селі, і прийняв ряд відповідних нормативних актів.

Розглядаючи питання розвитку сільського туризму, можна виділити кілька переваг:

- поширення екологічної культури та збільшення інтересу до відпочинку в природних зонах та вживання екологічно чистих продуктів;
- соціально-економічний розвиток сільських територій;
- збільшення доходів та створення робочих місць у сільській місцевості;
- поліпшення житлових умов, комунальної і сільської інфраструктури;
- формування стійкої громадської позиції стосовно збереження природних заповідників та раціонального природокористування;
- відновлення етнічних та культурних традицій, обрядів та народних промислів;
- підвищення культурно-освітнього рівня громадян;
- розвиток сфери туристичного обслуговування у сільській місцевості, включаючи транспортування, торгівлю, комунальне та побутове обслуговування, розваги та організацію дозвілля [5].

Сільський туризм - це перспективний напрямок розвитку внутрішнього туризму, який полягає в організації туристичних подорожей до сільських територій для відпочинку, пізнання культури та традицій місцевих жителів, а також взаємодії з природою. Сільський туризм може забезпечити не тільки зміцнення туристичної інфраструктури в сільських районах, а й сприяти розвитку місцевої економіки, зокрема, розвитку малого та середнього бізнесу, агротуризму, а також збереженню культурної спадщини та природних ресурсів. Оскільки сільський туризм відповідає потребам сучасного туриста, який шукає оригінальний та екологічно чистий відпочинок, то цей напрямок може стати ключовим фактором розвитку внутрішнього туризму в країні [1-3].

Розвиток сільського туризму має значний потенціал для розвитку сільських територій і підвищення якості життя місцевого населення. Окрім того, цей вид туризму сприяє збереженню природних ресурсів, охороні навколишнього середовища та зменшенню впливу людської діяльності на природу.

У процесі розвитку сільського туризму необхідно не лише удосконалювати сільську інфраструктуру, а й відновлювати етнічні та культурні особливості території, що збільшує привабливість для туристів та підвищує інтерес до пізнання нового.

Окрім того, розвиток сільського туризму сприяє формуванню стійкої громадської позиції щодо збереження природних парків та раціонального природокористування. Це забезпечує збалансованість між забезпеченням потреб людей та збереженням природи для майбутніх поколінь.

Отже, розвиток сільського туризму є важливим напрямком розвитку туризму в сучасному світі, який дозволяє досягати ряду соціально-економічних та екологічних переваг та є перспективним напрямком розвитку внутрішнього туризму.

Бібліографічний список

1. Zaika S. O. The main components of tourist potential // Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 27 жовтня 2022 р. Полтава, 2022. - С. 1418-1420.
2. Zaika S. O., Shabinskyu O. V. (2017) Analysis peculiarities of travel agencies activities. Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky, vol. 3, pp. 5-15.
3. Грідін О. В., Заїка С. О. Інноваційний розвиток туристичної сфери України: стан, проблеми, перспективи // Актуальні проблеми та перспективи розвитку

агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі [Електронний ресурс] : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 2 листопада 2022 р. / Державний біотехнологічний ун-т. – Електронні текстові дані. – Харків, 2022. – С. 260-261.

4. Король М.М. Аналіз європейського досвіду організації зеленого туризму. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_2_2017ua/9.pdf.
5. Цимбалюк С. Я., Морозова І. В. Сільський туризм як перспективний напрям розвитку внутрішнього туризму. Екологічні науки, 2019, № 5 (24). С. 41-45.

Гонтар Дмитро

*Науковий керівник: Шиян Дар'я, к. геогр. н., доцент
Криворізький державний педагогічний університет*

ВІРТУАЛЬНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ПРЕДМЕТНИХ ГЕОГРАФІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Викладачі географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка М. П. Мальська, Н. М. Паньків та А. Б. Ховалко наголошують на тому, що «туризм як одне з важливих соціально-економічних явищ сучасності підпорядковане впливу загальних законів розвитку людського суспільства... З плином часу змінюються уподобання людини, змінюється її ставлення до туризму. Проте за цих трансформацій туризм залишається невід'ємною складовою життя людського соціуму» [3, с. 8].

Викладачі Національного університету «Львівська політехніка» О. Є. Кузьмін, А. В. Дубодєлова, І. Я. Кулиняк та Х. Ю. Малкуш зазначають, що «попри непрості політичні та соціально-економічні умови останніх років вітчизняний туризм розвивається як пріоритетна галузь господарського комплексу країни, без залучення державних дотацій нарощує обсяги продукування та реалізації туристичних продуктів і є джерелом бюджетних надходжень, засобом повноцінного відпочинку й оздоровлення, а також ознайомлення з історико-культурною спадщиною» [2, с. 5].

Не є винятком і шкільний туризм. Український географ, професор Чернівецького університету М. П. Крачило наголошував на тому, що «екскурсії і туристські походи відіграють важливу роль у формуванні дитячого колективу, виховують в учнів самостійність, підвищують їх відповідальність за доручену справу. У сформованому в походах дитячому колективі з високим моральним гартом слабкий стає сильнішим, боязкий – сміливішим, байдужий – чуйнішим, ледар не може уникнути праці. У згуртованому єдиною метою колективі діти розкривають свої душевні якості, в них викристалізуються найкращі риси характеру» [1, с. 6].

Доцент кафедри спортивних дисциплін і туризму Київського державного інституту фізичної культури Б. П. Пангелов звертає увагу педагогічної спільноти на те, що «шкільна туристсько-краєзнавча діяльність є формою раціональної системи зв'язків із навчанням і вихованням. Адже через неї учитель творить особистість учня, впливаючи на нього засобами емоційно забарвленого міжособистісного спілкування, причому робить це ґрунтовно, створюючи умови для пізнання учнем себе як особистості і світу» [4, с. 18]. На його думку, «у системі навчально-виховної роботи освітніх закладів туризм постає діяльністю, що поєднує подорож та пізнання довкілля. З огляду на це туристсько-краєзнавчу діяльність О. Остапєць визначив як комплексний засіб гармонійного розвитку дітей та юнацтва, що

полягає в активному пізнанні і покращенні навколишнього середовища і самих себе в процесі туристичних подорожей» [4, с. 20].

Спробуємо більш детально проілюструвати окремі аспекти формування ключових предметних географічних компетентностей в умовах профільного навчання на прикладі віртуальної екскурсії «Краєзнавчими стежками мого рідного Криворіжжя».

Мета проведення віртуальної екскурсії: ознайомлення учнівської молоді із запропонованими об'єктами сприятиме формуванню в них історичної свідомості і почуття національного патріотизму, а також: допоможе учням зрозуміти сучасність у контексті минулого; викличе в учнів інтерес до минулого, допоможе зрозуміти власне коріння і культурну спадщину своєї нації; допоможе їм набути відчуття єдності зі своїм оточенням, своїм народом, засвоїти принципи загальнолюдського гуманізму.

Загальний опис віртуальної екскурсії. Представлені в роботі об'єкти покликані не лише показати історико-культурну спадщину Криворіжжя з точки зору її неупередженості та історичного об'єктивізму, але й довести, що об'єкти подібної класифікаційної категорії (архітектурні, історико-культурні, індустриальні тощо) можуть слугувати туристично привабливими навіть через цілі покоління. Запропоновані об'єкти висвітлюють історію різних сфер життя Криворіжжя: промисловий розвиток і становлення залізорудного басейну, повсякденне життя.

Головними принципами у відборі об'єктів слугували наступні: принципи доступності та історичної значущості, привабливості для більшої частини населення міста, придатності для проведення туристично-екскурсійної діяльності, наявність документальних свідчень про ці об'єкти в історичній науковій та науково-популярній літературі, енциклопедичних виданнях, ресурсах мережі Інтернет. Особливий акцент зроблено на тих об'єктах, які є маловідомими для криворіжців, однак мають неocenенне значення для історії рідного краю.

Враховуючи тенденції стрімкої популяризації промислового туризму у світі, потенціал нашого міста в даному напрямку та необхідність диверсифікації економіки міста - розвиток промислового (індустріального) туризму є нагальною потребою. Більшість об'єктів зорієнтована на організацію пішохідних мандрівок до їх місцезнаходження, а тому ступінь самостійності в обстеженні об'єктів є високою.

Етапи віртуальної екскурсії: станція №1 - «Прокладаємо туристичну тропу»; станція №2 - «Абетка туриста»; станція №3 - «Формуємо знанневий «портфель екскурсовода»»; станція №4 - «Фото з об'єктом».

Хід віртуальної екскурсії. Екскурсія розпочинається зі вступного слова вчителя-екскурсовода: «Доброго дня усім учасникам нашої віртуальної екскурсії рідним Криворіжжям! Краєзнавство – це наука про націю, про людину в її зв'язках з мовою, історією, культурою. Завдяки краєзнавству ми маємо змогу глибше усвідомити історію, зрозуміти своє місце в суспільстві.

Сьогодні ми спробуємо здійснити туристичну мандрівку краєзнавчими стежками Кривого Рогу. Для цього відвідаємо декілька віртуальних станцій! То ж прошу підготувати своє туристичне спорядження, зарядитися гарним настроєм і сміливо вирушаємо у подорож!».

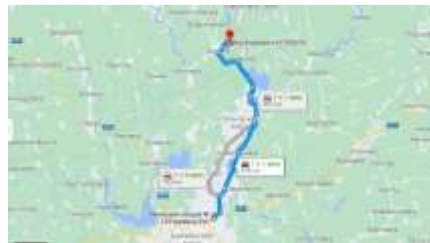
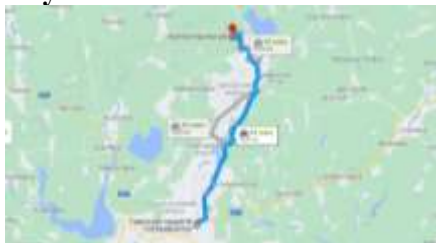
Станція №1. «Прокладаємо туристичну тропу». Помітно, що сьогодні зібралися справжні знавці своєї справи. Однак розпочинати нашу мандрівку треба із прокладання туристичної тропи, по якій ми з вами будемо рухатися. З цього і розпочнемо нашу мандрівку. Об'єктами нашого відвідування є Ганнівський кар'єр Північного гірничозбагачувального комбінату та Кочубеївські штольні. Звертаю увагу усіх учасників екскурсії, що перший об'єкт – це діюча індустрія, а другий – об'єкт індустриальної спадщини. Пропоную за допомогою онлайн-сервісу Google Maps розробити маршрут нашої подорожі. Для цього розділимося на дві групи, кожна з яких розробляє свою картосхему маршруту. Початок руху

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

– від нашого навчального закладу – Криворізького ліцею №129 Криворізької міської ради Дніпропетровської області.

Група №1. Маршрут Криворізький ліцей №129 КМР ДОР - Ганнівський кар'єр Північного комбінату:

Група №2. Маршрут Криворізький ліцей №129 КМР ДОР - Кочубеївські штольні:

Станція №2. «Абетка туриста». З прокладанням маршруту по карті усі впоралися добре. Нагадую, що наша віртуальна екскурсія буде автобусно-пішохідною та в реальному часі могла б тривати до 4 годин. А це означає, що по дорозі до вказаних об'єктів ми мали б змогу сзустріти ще багато туристичних цікавинок. Пропоную зробити це шляхом заповнення «Абетки туриста» (в онлайн-режимі за допомогою комп'ютерної програми Excel):

Абетковий гід		Група №1	Група №2
А	Які райони нашого міста треба проїхати, аби дістатися вказаного об'єкту?		
Б	Які природні пам'ятки можна зустріти по дорозі?		
В	Які архітектурні пам'ятки можна зустріти по дорозі?		
Г	Які об'єкти індустриальної спадщини трапляються на шляху?		

Станція №3. Формуємо знанневий «портфель екскурсоведа». Ось ми й дісталися до пункту нашого призначення. Давайте ближче познайомимося із нашими туристичними об'єктами та сформуємо знанневий «портфель екскурсоведа», заповнивши для цього таблицю за наступним зразком (об'єкт для групи №1 – Ганнівський кар'єр Північного ГЗК; об'єкт для групи №2 - Кочубеївські штольні):

Назва об'єкту	
Фото об'єкту	
Класифікаційна категорія об'єкту	
Місцезнаходження об'єкту	
Ключові історичні події, з якими пов'язується об'єкт	
Опис об'єкту	
Збереження об'єкту	
Режим відвідування об'єкту	
Охорона об'єкту	

Станція №4. «Фото з об'єктом». Сьогоднішня віртуальна екскурсія дійсно запам'ятається нам надовго. Аби нам було що згадати, пропоную зробити фото напам'ять.

Для цього скористаємося онлайн-сервісом – цифровою дошкою Jamboard: прикріплюємо фото відвіданого об'єкту, свої фото й отримуємо чудовий фотоколаж екскурсії!

Примітка: Доки учасники екскурсії працюють над фотоколажем, для найбільш активних мандрівників можна запропонувати виконання дослідницьких завдань наступного змісту: 1) Визначити географічні координати першого та останнього пункту екскурсії. 2) Розрахувати кошторис мандрівки за умов використання інших видів транспорту.

Ось і закінчилася наша віртуальна екскурсія. Переконаний, що кожен не лише збагатився новими знаннями з історії свого міста, але й набув туристських навичок, навіть в умовах цифрового простору!

Шкільний віртуальний туризм – не лише вимога сучасних суспільних реалій, але й засіб для удосконалення предметних географічних компетентностей здобувачів освіти в умовах профільного навчання. Подібний різновид туризму виступає своєрідним містком для поєднання теорії з практикою, реального життя з його відображенням у мережевому вимірі.

Бібліографічний список

1. Крачило М. П. Красзнавство і туризм: навч. посібник. Київ, 1994. 191 с.
2. Кузьмін О. Є., Дубодєлова А. В., Кулиняк І. Я., Малкуш Х. Ю. Організування туристичної діяльності: навч. посібник. Львів, 2015. 352 с.
3. Мальська М. П., Паньків Н. М., Ховалко А. Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ, 2023. 244 с.
4. Пангелов Б. П. Організація і проведення туристсько-красназничих подорожей: навч. посіб. Київ, 2010. 248 с.

Іванченко Данііл

Науковий керівник: Тимошук Олександр, к. ю. н., викладач

Стрийський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ІНКЛЮЗИВНИЙ ТУРИЗМ НА ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Питання організації інклюзивного туризму є важливим для всієї туристичної галузі. Розробка спеціальних туристичних програм з урахуванням доступності для цієї категорії туристів створює рівні можливості для реалізації прав кожної людини на відпочинок та розв'язує багато соціальних проблем. Особливо велике значення створення безбар'єрного середовища має для сучасної України. Через збройну агресію РФ велика кількість цивільних громадян та військовослужбовців отримали поранення, які призвели до обмежень у можливостях самостійного руху. Тобто кількість людей із особливими потребами значно збільшилася. Враховуючи, що регіон Карпат та Прикарпаття став місцем реабілітації постраждалих, облаштування безбар'єрного середовища в цьому регіоні є особливо важливим. Наше дослідження присвячене доступності для людей з особливими потребами природоохоронних територій. Звісно, цією статтею ми не в змозі вирішити усі проблеми інклюзивного туризму в Карпатах. Наша ціль – наголосити на важливості цієї проблеми та запропонувати альтернативні рішення, адже автор статті сам є завзятим туристом та має проблеми з руховим апаратом, тому має можливість говорити про проблему від першої особи на основі власного досвіду.

Основною метою роботи є аналіз умов для реалізації інклюзивного туризму у Карпатському регіоні та наявність спеціально обладнаних маршрутів. Для реалізації цілей дослідження нами було використано наукові публікації стосовно провадження інклюзивного туризму на природоохоронних територіях в Україні та світі; проаналізовано наявні туристичні маршрути національного природного парку Бойківщина; проведено особисті спостереження під час проведення інклюзивного туру – підйому на гору Пікуй.

В Україні налічується приблизно 5 мільйонів людей з інвалідністю. Ці люди не повністю залучені до всіх видів суспільного життя та відпочинку. Але наші прагнення до

цивілізованого громадянського суспільства зобов'язують нас інтегрувати цю верству населення у загальну громаду [3].

Серед європейських країн найбільших досягнень з точки зору розвитку безбар'єрного середовища досягли Німеччина та Швеція. Німеччина пішла по шляху пристосування до потреб інвалідів всіх об'єктів загального користування. Це досить коштовний шлях. Швеція має надзвичайно добре розвинуту систему соціальної опіки, де кожна потребує особа може взяти собі на допомогу до двох осіб, які повинні забезпечити їй комфортне перебування будь-де, в тому числі і на відпочинку. На даний час у Швеції людина з інвалідністю раз у рік може звернутись до відділу соціального захисту, з проханням дофінансувати її відпочинок та оплатити одного-двох супроводжуючих. Причому вибір місця відпочинку робить сама людина, яка має інвалідність, і це може бути не тільки на території Швеції! Проте тільки на території Швеції держава гарантує дотримання всіх вимог, пов'язаних з комфортом та безпекою перебування. До цього часу були напрацьовані стандарти до будівель загального користування, доріг, паркувальних майданчиків, національних парків, зон відпочинку. Всі новобудови повинні відповідати стандартам доступності, прийнятим у кожній країні [6].

Великі потенційні можливості для розвитку інклюзивного екотуризму в Україні існують в Українських Карпатах Львівської області. Карпати, а точніше Сколівські та Верхньодністровські Бескиди відрізняються відносно невеликими висотами, багатими природними та історико-етнографічними ресурсами, добре розвинутою інфраструктурою. Особливо це стосується залізничного сполучення та автошляхів. В селах є пам'ятки архітектури місцевого та державного значення (старовинні дерев'яні церкви, каплиці та дзвіниці). Тут розташований перший в Україні центр гірськолижного спорту – селище міського типу Славське; понад 35 заповідних об'єктів, серед яких Урицькі скелі, залишки давньоруської фортеці Тустань – XI-XIV ст.; водоспади поблизу с. Дубна і с. Корчин, родовища мінеральних вод. Гірськолижні траси прокладені на г. Високий Верх (Писана) (1241 м), Тростян (1235 м), Менчіл (1072 м), Погар (857 м). В Тисовці проходять змагання з фрістайлу та показові виступи сноубордистів. Місто Сколе – один з історичних центрів Бойківщини, занесений до Списку історичних населених місць України, є добрим вихідним пунктом цілого ряду туристичних маршрутів – на гору Парашку, в с. Тухлю, на хребет Зелемін і гору Магуру [2]. Гористий рельєф сприяє розвитку гірського та спортивного туризму. Крім Плав'є, осередками гірськолижного відпочинку є такі населені пункти як Славське, Волосянка, Орявчик, Тисовець. Заповідний куточок Східних Карпат – Національний парк Сколівські Бескиди, створений в 1983 р. з метою охорони корінних ялицево-букових і букових лісів. На території парку розташована гора Парашка, до неї прокладена маркована стежка [2]. У 2019 та 2020 роках указом Президента України створено Національний природний парк Бойківщина, на території якого знаходиться найвища гора Львівської області – Пікуй (1408м), та Національний природний парк Королівські Бескиди [4].

В межах національних природних парків Львівської області розроблено багато цікавих пішохідних маршрутів. Є спеціально облаштовані стежки для осіб з інвалідністю. Наприклад, в межах НПП «Бойківщина» створено інклюзивну екологічно-пізнавально-прогулянкову стежку для осіб з інвалідністю «Краєвиди Бескидів». Стежка промаркована, вздовж стежки облаштовано лавки та альтанки для відпочинку. Користування альтанками для осіб з інвалідністю є безкоштовним [4].

Але найпопулярнішим серед туристів маршрутом горами Львівщини є маршрут на гору Пікуй. Розглянемо, чи доступна ця вершина для туристів з інвалідністю.

Пікуй є найвищою вершиною Вододільного хребта та Львівщини в цілому. Підйоми до якої можна здійснювати різними шляхами з різних керунків. Одним з найдоступніших є підйом зі сторони с. Верхнє Гусне. До початку маршруту від садиби «Бойківська хата»

можна дістатися автомобілем. Далі починається маркована пішохідна стежка. Перший привал може бути в рекреаційній зоні «Верхнє» до якого десь 1300 метрів. На галявині є дерев'яний будиночок й лавочки, де можна посидіти є вказівник на маршрут. Далі шлях пролягає через ліс з різними складнощами підйому. Чим ближче до вершини тим менше дерев але шлях ускладнюється крутим підйомом. Маршрут до гори промаркований, загубитися майже неможливо. Однак, нагадаю, що мова в першу чергу йде за інклюзивний туризм і промаркований маршрут – це далеко не все, чого потребує турист з особливими потребами. При підході до вершини стежка взагалі пропадає. Вершина уявляє собою скельні виходи на які доводиться залазити та перестрибувати з виступу на виступ. Будь який невірний крок без супроводу – ризик впасти й зазнати травми. З вершини відкривається мальовничий вид на Бескиди. Зворотній шлях для людини з вадами руху видається ще складнішим, без допомоги він майже неможливий. Дорога туди й назад займає приблизно вісім годин. Воду треба нести із собою. Однак, враження після підкорення гори дійсно лишаються яскравим спогадом на все життя. Ці спогади є справжньою мотивацією для звернення нових цілей, тому хочеться, щоб як змога більше людей незважаючи на свої вади отримували можливість відчувати ці незабутні емоції.

Виходячи з досвіду подолання маршруту на вершину гори Пікуй особами, що мають, проблеми з координацією рухів та балансом, можемо наголосити – без супроводу супроводжуваних це дуже складно та навіть небезпечно. Для людей с особливими потребами маршрут майже не пристосований. Але можливості для пристосування маршруту для інклюзивних турів є. Так, із північно-західної частини майже до вершини прокладено ґрунтову дорогу. Від дороги до вершини Пікуя – менш ніж 500 метрів. Сама вершина – це скельні утворення. Перепад абсолютних висот з півночі невеликий. Тобто до вершини можливе облаштування своєрідного «залізного шляху» за зразком зі стежками у важкодоступних місцях, що облаштовуються в Європейських країнах. Тобто на скельних вершинах робляться металеві сходи, огорожа, фіксується страхувальний металевий канат.

Таким чином, в межах природоохоронних території Українських Карпат існують туристичні маршрути інклюзивного туризму. Але їхня кількість та облаштування недостатні. Зокрема такі природні особливості Українських Карпат як пологі схили та наявність великої кількості лісових доріг можуть бути використані для розвитку інклюзивного туризму в регіоні.

Бібліографічний список

1. Безугла Л., Куваєва Т., Герасименко Т.. Проблеми та перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні та Європі. *«Економіка та суспільство»*. 2022. № 43.
2. Гори Львівщини. Цікаві туристичні шляхи на Україно-Польському прикордонні. Львів : Rovin, 2011. 264 с.
3. Національна Стратегія із створення без бар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. № 366-2021-р затверджена 14.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-r#n10> (дата звернення 09.04.2023).
4. Національний природний парк «Бойківщина». Офіційний сайт. Туристичні маршрути. URL: <https://xn--80aace4aefc3afhn7j0h.xn--j1amh/index.php/turystychni-marshruty/> (дата звернення 09.04.2023).
5. Хрущ Ю., Іванова В., Медведський Р. Туризм для інвалідів: сучасні підходи до визначення поняття. *«Науковий вісник Херсонського державного університету»*. 2017 Вип. 6.
6. Vsemirnyy doklad ob invalidnosti [World Report on Disability]. URL: <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/wp-content/uploads/2014/06/WHO-World-Report-on-Disability-Russian.pdf> (дата звернення 09.04.2023).

Кобринчук Дарія

Науковий керівник: Дидів Ірина, к.е.н., в. о. доцента

Львівський національний університет природокористування

ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Рівненська область є глибоко історичною землею, яка має численні пам'ятки природи, архітектуру, культуру та унікальні об'єкти, аналогів яким нема у багатьох інших регіонах. Тут же є і приваблива етнографічна база для розвитку сільського туризму: майстри з ткацтва, лозоплетіння, різьби по дереву, народної вишивки, збереглися унікальні зразки фольклору та народних звичаїв. Наявність таких туристичних ресурсів дозволяє створювати додаткові можливості соціально-економічного розвитку території, формуючи нові та розширюючи існуючі туристичні потоки. Область належить до тих локацій регіональної культури, де накопичений значний досвід організації туристичної сфери та збережений потужний потенціал матеріальної і нематеріальної спадщини, який цікавить українських та іноземних туристів.

З 2020 року туризм у Рівненській області, як і більшість інших регіонів України та світу, значно постраждав через пандемію COVID-19 та пов'язані з нею обмеження. У зв'язку з цим було введено карантинні обмеження на території області, включаючи обмеження на подорожі та туристичну діяльність. Зокрема, були закриті музеї, кінотеатри, ресторани, готелі та інші заклади громадського харчування та розваг. Стан туризму в Рівненській області з 2020 року є складним через пандемію та карантинні обмеження, але є певний потенціал для подальшого розвитку, який може бути відновлений після поліпшення епідеміологічної ситуації.

У другій половині 2020 року були послаблені карантинні обмеження, що дозволило деяким туристичним закладам та об'єктам розпочати свою роботу. Однак, в цілому, кількість туристів значно зменшилась порівняно з попередніми роками. За даними Державної служби статистики України, загальна кількість туристів, які відвідали Рівненську область у 2019 році, становила 567 тисяч осіб, а у 2020 році Рівненщину відвідало 150,7 тисячі осіб. 2022 рік виявився ще тяжчим, оскільки повномасштабне вторгнення росії в Україну унеможливило туризм як засіб відпочинку, рекреації та заробітку [1].

Незважаючи на складну ситуацію з війною, туризм можна розвивати в Рівненській області та інших регіонах України. Для цього можна використовувати такі підходи, як просування туристичного продукту в інтернеті; розвиток інфраструктури; привабливі туристичні маршрути; розвиток екотуризму та інвестиції.

Організація цифрових кампаній в соціальних мережах та інтернет-середовищах привертає увагу туристів до регіону, особливо актуально це для молоді та потенційних іноземних туристів. Після нашої перемоги вони приїдуть в Україну, тому вже зараз потрібно їм розповідати про наші культурні, історичні та природні надбання.

Для збільшення привабливості територій Рівненської області потрібно розвивати туристичну інфраструктуру, зокрема, будувати нові готелі та гостьові будинки, ресторани та кафе, розвивати транспортну інфраструктуру.

Розробка та просування цікавих туристичних маршрутів є додатковим мотивом для подорожей. Туристичні маршрути по замках та палацах Рівненської області, маршрути по парках та ландшафтним заповідникам є актуальним та перспективним видом діяльності.

У світлі природних красот та ландшафтів Рівненської області, можна ставити на розвиток екотуризму, організовувати екологічні маршрути, сприяти збереженню та відновленню природи регіону. Екотуризм популярний в Європі, тому його варто розвивати і в нас, оскільки область та і ціла країна має усі можливості для цього.

Підтримка інвесторів для розвитку туристичної інфраструктури може стати важливою умовою для розвитку туризму в Рівненській області та інших регіонах України.

Важливою умовою розвитку туризму в Рівненській області є забезпечення безпеки туристів. На жаль, зараз це забезпечити складно. Кожного дня є загроза ракетних обстрілів зі сторони росії чи білорусії. Отже, стан туризму в Рівненській області в даний час через військову агресію РФ є досить нестабільним.

Рівненщина має все необхідне для розвитку туристичної індустрії. Для обслуговування туристичних потоків використовується 23 готелів, мотелів, кемпінгів різних форм власності, 9 санаторіїв та пансіонатів з лікувальними послугами, 5 санаторіїв-профілакторіїв, 9 баз та інших закладів відпочинку, 585 оздоровчих таборів для дітей [3].

Туристично-рекреаційні ресурси – це природні та створені людиною об'єкти, які можуть бути використані для задоволення потреб туристів та відпочиваючих. Вони включають у себе природні об'єкти, такі як гірські масиви, озера, річки, моря, ліси, заповідники, а також культурні та історичні пам'ятки, музеї, театри, парки розваг, готелі, курорти та інші об'єкти, що створені спеціально для відпочинку та рекреації.

Рекреаційні ресурси є матеріальною передумовою формування рекреаційної галузі народного господарства, її ресурсною базою. Вони потребують бережного і економного використання, охорони і примноження. Все це пов'язано з необхідністю їх кількісної та якісної оцінки, визначення придатності та альтернативності використання в тій чи іншій галузі народного господарства. Туристично-рекреаційні ресурси є важливим елементом економіки та соціальної сфери, яка сприяє забезпеченню якісного відпочинку та розваг для людей, а також розвитку економіки держави.

Туристичні ресурси включають природно-кліматичні, соціокультурні, історичні, архітектурні й археологічні, наукові і промислові, видовищні, культурні й інші об'єкти або явища, спроможні задовольнити потреби людини в процесі і з метою туризму. Туристичні ресурси є національним надбанням. Проте частина з них, що мають особливе значення, належать до об'єктів і пам'яток світового значення. Такий перелік встановлює і щорічно оновлює ЮНЕСКО. Всі пам'ятки культури і природні об'єкти перебувають під охороною держави, на підтримку і збереження пам'яток та об'єктів всесвітнього значення виділяє також кошти ООН [2].

Туристично-рекреаційний потенціал області виконує суспільно необхідні функції, основною з яких є максимальне задоволення потреб платоспроможного населення у відпочинку, оздоровленні, лікуванні, духовному та фізичному розвитку. Функціонування туристично-рекреаційного комплексу регіону дає змогу отримувати соціальний і економічний ефекти. Тобто, з одного боку, туристично-рекреаційні комплекси характеризуються рівнем відновлення й розвитку життєвих сил людини та суспільства в цілому, а з іншого - сучасним станом туристично-рекреаційної сфери та можливостями розвитку в майбутньому.

Рівненська область має значний потенціал для розвитку туризму, серед туристичних пріоритетів жителі виділяють відпочинок на природі та відвідування історико-культурної спадщини та ін. Розвиток туристичної галузі дає змогу зміцнити матеріально-технічну базу, розширити мережу закладів туристичної інфраструктури області, підвищити якість туристичних послуг та безпеку туристів, поживати розвиток сільського туризму, підвищити рівень зайнятості населення; утримувати в належному стані об'єкти історико-культурної спадщини.

Бібліографічний список

1. Туристична діяльність в Україні. *Державна служба статистики України*. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://ukrstat.gov.ua/>

2. Туристичні ресурси. *Підручники*. Електронний ресурс. Режим доступу: https://pidru4niki.com/15170515/turizm/turistichni_resursi
3. Історія розвитку готельного господарства в Рівненській області. *Освіта та самоосвіта*. URL: <https://referatss.com.ua/work/istorija-rozvitku-gotel'nogo-gospodarstva-v-rivnenskiy-oblasti/>

Кулакевич Ангеліна

*Науковий керівник: Заїка Світлана, к. е. н., професор
Державний біотехнологічний університет*

ЗАВДАННЯ НЕТВОРКІНГУ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

В сучасному світі бізнесу успіх компанії залежить від багатьох факторів, одним із яких є ефективне управління персоналом [1]. І одним з ключових інструментів, який може допомогти досягти цього, є нетворкінг.

Нетворкінг - це процес встановлення і підтримки взаємовигідних відносин з іншими людьми, які можуть допомогти в розвитку бізнесу і кар'єри. Цей процес може включати в себе зустрічі з колегами, пошук нових знайомств, обмін інформацією та досвідом. Управління персоналом відноситься до процесу управління людськими ресурсами в організації [2], а отже, нетворкінг може бути дуже корисним інструментом для досягнення цілей управління персоналом.

Одне з головних завдань менеджерів управління персоналом полягає у створенні сприятливого середовища для розвитку працівників та забезпеченні їх успішності в роботі. Для цього необхідно вести пошук талановитих працівників, які зможуть допомогти компанії у досягненні поставлених цілей [3]. Водночас, менеджери управління персоналом повинні піклуватися про те, щоб кожен працівник міг розвивати свій професійний потенціал та забезпечувати максимальну продуктивність.

Нетворкінг може стати важливим інструментом для досягнення цих цілей. Передусім, він дозволяє встановлювати зв'язки з іншими фахівцями в сфері управління персоналом, які можуть поділитися своїм досвідом та знаннями. Це може допомогти менеджерам управління персоналом у підвищенні рівня ефективності роботи своєї команди.

Крім того, нетворкінг може стати важливим інструментом для приваблення талановитих працівників. Наприклад, за допомогою нетворкінгу, менеджери з управління персоналом можуть встановлювати зв'язки з фахівцями, які ще не працюють в їх компанії, але мають потенціал для успіху. Це може допомогти в збільшенні кадрового потенціалу та підвищенні продуктивності.

Нетворкінг також може допомогти менеджерам з управління персоналом у підвищенні мотивації своїх працівників. Наприклад, встановлення зв'язків з іншими фахівцями відкриває можливості для спільної роботи над проектами, участі в тренінгах та семінарах, що сприяє підвищенню мотивації працівників та їхньому розвитку [4].

Нетворкінг також допомагає менеджерам управління персоналом у збереженні найбільш цінних працівників в компанії. Встановлення зв'язків з іншими фахівцями дозволяє працівникам бути в курсі останніх трендів та розвитку в сфері управління персоналом, що може стимулювати їхній професійний розвиток та зростання в компанії.

Крім того, нетворкінг може допомогти менеджерам з управління персоналом у вирішенні конкретних завдань. Наприклад, встановлення контактів з представниками інших

компаній може допомогти в пошуку потенційних кандидатів на вакансії або знаходженні нових партнерів для співпраці.

Нетворкінг також дозволяє менеджерам управління персоналом бути в курсі тенденцій та інновацій у сфері управління персоналом. Це дозволяє їм бути більш ефективними та конкурентоздатними на ринку праці. Встановлення зв'язків з іншими фахівцями дозволяє менеджерам отримувати нові ідеї та розробляти нові підходи до управління персоналом.

Для успішного нетворкінгу менеджерам з управління персоналом необхідно володіти рядом важливих навичок та знань. Перш за все, необхідно бути відкритими та готовими до спілкування з іншими фахівцями. Важливо вести себе професійно та етично, а також бути відкритим до інших культур та поглядів [1].

Крім того, менеджери з управління персоналом повинні бути активними учасниками конференцій, тренінгів та інших подій, пов'язаних з їхньою сферою діяльності. На таких подіях вони можуть познайомитися з новими людьми та розширити свій професійний кругозір.

Для ефективного нетворкінгу також необхідно мати хороші комунікативні навички та вміння слухати інших. Менеджери повинні вмінати налагоджувати діалог з іншими фахівцями та вести обговорення, що дозволяє знайти рішення для вирішення спільних проблем.

Отже, нетворкінг є важливою складовою управління персоналом. Менеджери, які вмінють ефективно використовувати нетворкінг для забезпечення підвищення продуктивності, розвитку та мотивації своїх працівників, зможуть створити ефективну та продуктивну команду, що забезпечить успіх їхнього бізнесу.

Бібліографічний список

1. Fisher D. & Vilas S. Power Networking. Bard Press The Riley Guide, 2000. URL: www.rileyguide.com.
2. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. Intellectual capital: essence and structural components // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки» № 1 (45) / 2021. - 1 том. – С. 105-110. DOI: 10.25313/2520-2294-2021-1-6805.
3. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. The essence and problems of motivation as a factor in the development of modern enterprises // Підприємництво та інновації: Науковий журнал з питань економіки та бізнесу // К.: Видавничий дім «Гельветика». - Випуск 15, 2020. - С. 48-50. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/15.8>.
4. Грідін О.В., Заїка С.О., Заїка О.В. Актуальні аспекти та перспективні напрями удосконалення систем мотивації персоналу // Економіка та суспільство. 2022. No 42. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1649> DOI: 10.32782/2524-0072/2022-42-37.

Лучка Софія

Науковий керівник: Дидів Ірина, к.е.н., в.о. доцента

Львівський національний університет природокористування

ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИЙ ТУРИЗМ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

Лікувально-оздоровчий туризм є пріоритетним напрямком розвитку внутрішнього та іноземного туризму. Мода на здоровий спосіб життя і гарний вигляд поступово охоплює нашу країну, завдяки наявності природних ресурсів, лікувально-оздоровчого потенціалу та

інфраструктури постає питання пришвидшеного розвитку санаторно-курортного комплексу як одного з пріоритетних напрямів вдосконалення вітчизняного туризму. В Україні в сучасних умовах курортно-рекреаційне господарство займає значну економічну нішу Карпатського регіону. На нього припадає значна частина всіх місць в лікувально-оздоровчих закладах санаторного типу країни. Карпатський регіон характеризується особливими формами обслуговування туристів, які використовують оздоровчі і лікувальні властивості природних ресурсів у вигляді мінеральних вод і грязей та гірського клімату.

Лікувально-оздоровчий туризм – спеціалізований вид туризму головна мета кого лікування, відпочинок, оздоровлення-реабілітація після захворювань та їх профілактика. Реалізацію цієї мети лікувально-оздоровчого туризму забезпечують природно-рекреаційні ресурси, розвинута інфраструктура та висококваліфікований персонал [1].

Головними осередками, де здійснюються форми лікувально-оздоровчого туризму є курорти. Згідно з Законом України Про курорти, курорт – «освоєна природна територія на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їх експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, яка використовується з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і підлягає особливій охороні» [4].

На території Карпатського рекреаційного району зустрічається велика кількість мінеральних вод, що пов'язано з геологічними особливостями цієї місцевості. За своїм мінеральним складом мінеральні води тут поділяються на: бромні, вуглекислі, родонові, кременисті з великим вмістом органічних речовин, сульфідні, йодні та ін. Карпатський рекреаційно-туристичний район розташований на заході України, до нього входять чотири області: Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська та Львівська. Район займає площу близько 56,2 тис. км², тут проживає майже 6,6 млн. населення. Він охоплює Покутсько-Буковинські Карпати, Східні Карпати, Горгани, Східні Бескиди та Закарпатську низовину.

За кількістю днів, які сприятливі для відпочинку перше місце займає Прикарпаття, цей період починається в травні і закінчується в кінці жовтня [3]. Українські Карпати мають великі запаси мінеральних вод, тут відкрито близько 800 джерел і 50% з них розташовані у Закарпатській області: це води таких типів як: натрієво-кальцієві, хлоридно-натрієві та гідрокарбонатні. Вони використовуються в санаторіях «Шаян», «Поляна», «Сонячне Закарпаття» та «Синяк». В інших областях району працює велика кількість санаторно-курортних комплексів. Кожного року Карпатський туристичний район приймає на лікування близько 700 тис. осіб [3].

Туризм і рекреація є перспективною сферою для економіки Карпатського району вже багато років. Лікувально-оздоровчий туризм є одним з пріоритетних напрямків туризму в кожній з семи областей. Але існують фактори які стримують його розвиток і успішну експлуатацію туристично-рекреаційних ресурсів. Головними проблемами є: занедбаність частини санаторно-курортних закладів і туристичних об'єктів через тривалу і неефективну експлуатацію; транспортна мережа не відповідає сучасним стандартам логістики доїзду до відповідних закладів; недостатня кількість кваліфікованих працівників та їх невисокий рівень матеріальної винагороди; низький рівень фінансування інформаційно-маркетингового просування, переваг відпочинку у відповідних районах; незбалансованість іміджу курортів та їх впізнаваності серед вітчизняних та закордонних туристів; низький рівень інвестиційної привабливості через невисоку окупність капіталовкладень; рівень надання послуг далекий від світових стандартів.

Попит на лікувально-оздоровчий туризм, залежить від рівня доходів споживача, тому для успішного ведення курортно-санаторного бізнесу необхідно постійно слідкувати за змінами особистих доходів рекреантів. Менеджменту санаторно-курортних закладів можна рекомендувати оптимізувати якомога більше гнучких форм ціноутворення, адже в період

фінансових криз та загальноекономічної нестабільності скорочується не лише попит громадян України, а і одразу знижується і кількість іноземних клієнтів [5].

Інвестування в модернізацію санаторно-курортних закладів, за умов оновленої системи оподаткування дозволять покращити інфраструктуру і наблизити її до європейського рівня. Новий податковий режим сприятиме ефективній роботі підприємців за умови зниження податків, або збільшення терміну кінцевої сплати. Для збільшення інвестицій, необхідно залучити приватних інвесторів. Інвестувати потрібно у покращення інфраструктури санаторно-курортних закладів, створення нових басейнів, спортивних майданчиків, будівництво розважальних комплексів, оновлення застарілого медичного обладнання, покращення умов проживання [2].

Сучасний стан медичного та лікувально-оздоровчого туризму характеризується зростаючим попитом і широким спектром послуг, які пропонуються в багатьох напрямках по всьому світу. Відстежуючи та вимірюючи основні показники галузі, ми можемо краще зрозуміти її вплив і визначити можливості для зростання та вдосконалення в майбутньому.

Акцент на здоров'ї та профілактичній допомозі стає все більш важливим у туристичній галузі, що відкриває нові можливості для просування здорового способу життя та зниження витрат на охорону здоров'я. Крім того, використання нових технологій і телемедицини також відкриває нові можливості для дистанційного доступу до медичних послуг, а для постачальників медичних послуг – для більш ефективного надання допомоги. Продовжуючи впроваджувати інновації та співпрацювати, галузь може надавати високоякісні, економічно ефективні та доступні медичні послуги і послуги оздоровлення пацієнтам у всьому світі, водночас сприяючи економічному зростанню та підтримці розвитку держави.

Акцент на оздоровчій та профілактичній допомозі, а також розробка індивідуальних планів лікування можуть допомогти просувати здоровий спосіб життя та покращити результати лікування пацієнтів та оздоровлення. Цього можна досягти за допомогою інноваційних підходів, таких як інтегративна медицина, яка поєднує звичайні медичні методи лікування з додатковими методами лікування, і нутрігеноміка, яка пристосовує лікування до генетичного складу людини.

Загалом, застосування інноваційних тенденцій в лікувально-оздоровчому туризмі Карпатського регіону пропонує цій галузі безліч можливостей для покращення результатів лікування пацієнтів, покращення досвіду та стимулювання економічного зростання. Враховуючи ці тенденції та співпрацюючи для подолання існуючих проблем, лікувально-оздоровча галузь може продовжувати розвиватися та процвітати в найближчі роки.

Бібліографічний список

1. Галасюк, С. (2023). Концептуальні підходи до визначення терміну «лікувально-оздоровчий туризм». Економіка та суспільство, (47). Електронний ресурс. Режим доступу; <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-8>
2. Михайліченко Г.І. Розвиток туристичного продукту лікувально-оздоровчого та медичного туризму України. Ефективна економіка. 2020. № 2. С. 3–10.
3. Молодецький А.Е., Остра В.А. Лікувально-оздоровчий туризм в українських Карпатах і Причорномор'ї: сучасний стан і тенденції. Вісник ОНУ. Серія: Географічні і геологічні науки. 2020. Т. 25. № 1 (36). С. 126–140.
4. Павленко Є.Є., Ільницька Г.С., Павленко В.О. Оздоровчий туризм: навч. посібник для студентів денної форми навчання. Х.: НФаУ. 2021. 114 с.
5. Шека О. Глобальні тренди та інноваційні підходи до організації лікувально-оздоровчого туризму на курортах. Актуальні проблеми державного управління. 2019. № 3 (79). С. 85–91.

Мазуренко Ігор

Науковий керівник: Фастовець Оксана, к. пед. н., доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОПОЗИЦІЇ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ПАЛОМНИЦЬКИХ ТА РЕЛІГІЙНО-ЕКСКУРСІЙНИХ ТУРІВ

Організація релігійного туризму вимагає ретельної підготовки програм перебування та учасників поїздок для позитивного сприйняття атмосфери відвідуваних пам'яток. У практичній діяльності слід враховувати нові тенденції та інформаційні можливості, що з'являються з новітніми технічними досягненнями [1].

Для ефективної пропозиції турів у сфері релігійного туризму (як паломницьких, релігійно-екскурсійних) необхідно використовувати цілу систему заходів (через веб-сайти, портали, соцмережі), комунікацій (електронна пошта, месенджери, онлайн-консультанти та форми зворотного зв'язку на сайтах).

Повна інформація про туристичний продукт повинна бути представлена в мережі Інтернет, тому що людина, яка бажає прийняти участь у релігійному турі, найчастіше здійснює його пошук в мережі. Як свідчать дослідження науковців Спориш О.А., Тягунової Н.М. [2] «постійно зростає аудиторія, яка завантажує мобільні додатки», в тому числі туристичної та релігійної тематики. На інтернет-ресурсах паломницьких служб розташовують інформацію про історію монастирів, церков, святинь, світових релігійних центрів до яких прибувають паломники. Зазвичай такі інтернет-ресурси мають вже готові програми паломницьких маршрутів та дати їх проведення, особливо якщо вони звершуються напередодні певних свят. Бронювання споживачем послуг через Інтернет, дає можливість економії часу. Проте інтернет-маркетинг в сфері релігійного туризму повинен мати культуру інформаційної пропозиції, тому не всі засоби, що використовуються в туризмі прийнятно використовувати в паломницькій сфері.

В основу маркетингових програм туристичних підприємств покладено положення доповіді Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) «Маркетинг туристичних напрямів у режимі он-лайн». У цьому документі основна увага приділена електронному маркетингу та значенню інформаційних сайтів регіонів у формуванні ефективної маркетингової стратегії просування. Також подаються рекомендації до створення, оформлення і розміщення окремих елементів сайту, направлені на підвищення інформативності та сприйняття сайту споживачем. Тому, необхідно визнати, що на сучасному етапі, популярним та ефективним засобом просування релігійних турів є використання соціальних мереж. Також бажано здійснювати моніторинг інформаційних сайтів із сайтами інших регіонів, що дозволить виявити слабкі та сильні сторони, визначити можливі напрями розвитку.

Дослідниця Гасимова Х.А зазначає, що «Інформаційні технології є важливою складовою туристичної сфери, які зумовлюють її швидкий прогрес» [3]. Тому, рекламні компанії туристичних фірм часто розміщуються в Інтернеті на різних сайтах, тим самим привертаючи дедалі більшу увагу аудиторії. Ефективна медіа стратегія туристичних фірм є основною базовою складовою будь-якого туристичного агентства.

У випадку, коли людина планує здійснити подорож духовно-паломницького характеру, потрібно надати інформацію як проходять релігійні заходи в тій чи іншій країні. Для подорожуючих з обмеженим бюджетом необхідно запропонувати максимально економічний варіант туру, щоб паломник не втратив можливості його звершити.

Транспортна доступність релігійних об'єктів, фінансові витрати на здійснення поїздок може впливати на вибір місця та країни паломництва. Тому добре організована транспортна інфраструктура суттєво збільшить потік подорожуючих, тим більше, що багато паломників регулярно здійснюють поїздки, наприклад, до Києво-Печерської Лаври та інших відомих

монастирів України та зарубіжжя. Одним із стратегічних рішень покращення транспортної інфраструктури організованих поїздок святими місцями, може бути використання додаткових автобусних рейсів, які вже сьогодні здійснюють багато паломницьких центрів та служб України. Частина таких подорожей припадає на виїзний релігійний туризм. Паломницькі служби України кожного року звершують автобусні тури до християнських святинь Європи. Тенденція розвитку автобусних паломницьких турів спостерігається в ряді європейських країн. Серед них особливу популярність набуло паломництво вихідного дня.

Удосконалення паломницьких програм до особливо шанованих святих місць, а також регулярне включення до програм турів об'єктів релігійної та культурної спадщини, які пов'язані з певною конфесією, дає можливість не тільки задовольнити духовні потреби, але й сприятиме підвищенню культурного рівня подорожуючих. Серед культурних місць, які можна додатково включити до програм релігійного характеру можуть бути музеї, де експонують предмети, що можуть зацікавити учасників туру. Одним із прикладів таких місць в Україні може бути музей мистецтв Богдана та Варвари Ханенків (Київський музей Західного та Східного мистецтва), де знаходяться 5 візантійських енкаустичних ікон (написаних воском) Синайської колекції датованих VI-VIII ст. (енкаустичних ікон цього періоду всього 15 у світі). Ці ікони періодично експонуються не лише в Україні, але й за її межами.

До допоміжної матеріальної бази релігійного туризму можна віднести: путівники святими місцями, топографічні карти із зазначенням таких місць. Подібні посібники можуть входити як до вартості туру або йти як подарунок. Зазвичай учасники туру, навіть якщо він триває лише 2-3 доби, втрачають багато почутої цікавої інформації, особливо якщо програма маршруту дуже насичена. Тоді буде актуальним використання одного з етапів будь-якої туристичної поїздки – закріплення матеріалу. Це можна реалізувати через підготовлені комплекти роздрукованої, коротко викладеної інформації або путівники-брошури, які паломники можуть отримати наприкінці поїздки.

Сфера релігійного туризму має великий потенціал. Наприклад, в Україні особливе місце в цьому займають релігійні об'єкти східнослов'янської православної традиції. На території України розташовано багато давніх монастирів, церков, які є духовним оплотом не лише місцевих жителів, але й багатьох інших, хто протягом століть спрямовував свої шляхи до Києва, щоб відвідати святі місця, поспілкуватись з досвідченими духівниками, попросити пораду, та молитовну підтримку, а головне отримати духовно зцілюючу благодать, через таїнства Православної Церкви.

Участь у туристичних як місцевих, так і міжнародних виставках може бути одним із засобів популяризації певних регіонів. Тому популяризація подорожей релігійного характеру на міжнародних туристичних майданчиках, виставках у країнах християнської традиції, серед яких: Кіпр, Греція, Сербія, Болгарія, Чорногорія та інші, може залучити потенційних відвідувачів із цих країн.

Відвідування відомих релігійних центрів може бути приурочене до певних релігійних свят, днів шанування окремих святих, хресних ходів, культурних заходів, які звершуються в певну пору року. У зв'язку з цим у релігійних подорожах беруть участь як віруючі, так і світські особи. Таким чином, актуальність і практична значимість мотиваційних аспектів у релігійному туризмі очевидні. Розуміння, знання та використання туристських мотивів у подорожі з релігійною метою, можуть стати запорукою популяризації таких турів.

Отже, релігійний туризм, що поєднує набір туристичних послуг, як основних так і додаткових, дозволить ефективно здійснювати туристичним підприємствам (паломницьким відділам) свою діяльність.

Бібліографічний список

1. Заборовская О.В. Проблемы совершенствования кластерного подхода к развитию туризма в региональной экономике. Мир экономики и права. 2012. №2. С. 41.

2. Спориш О.А., Тягунова Н.М. Використання сучасних інформаційних технологій для просування туристичного продукту Полтавщини. Вісник Чернівецького торговельно-економічного університету. 2009. Вип.1. С. 294-299.
3. Гасымова Х.А. Информационные технологии в туризме. Молодой ученый. Международный научный сборник. 2019. №4. С. 221-223.

Параджук Ігор

Науковий керівник: Крупа Оксана, к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Сільський зелений туризм є однією з форм туризму, а тому виконує ті ж самі функції, але наповнює їх вже новим змістом. Економічна функція сільського зеленого туризму реалізується за рахунок розвитку сільських територій, зниження рівня безробіття на селі, підвищенні рівня добробуту та доходу сільського населення за рахунок залучення в економічний оборот сільськогосподарської продукції. Логічною є думка й про те, що сільський зелений туризм виконує рекреаційну функцію. Ця функція підтверджується тим, що агрооселі розташовані у місцях з чудовими природними ландшафтами з чистим повітрям, у лісистій місцевості, що в сукупності сприяє оздоровленню туристів. У процесі своєї діяльності агрооселі використовуються екологічнопридатні території, саме тут інтереси власників агроосель та відпочивальників-туристів збігаються. Виховна, культурна та соціальна функції сільського зеленого туризму є спорідненими і забезпечують однакові цілі та шляхи їхнього досягнення, наповнюючись змістом залежно від культурного, освітньо-кваліфікаційного, а також ментального рівня розвитку суспільства. Важко виокремити вплив виховної чи культурної функції, тому їх об'єднують в єдину та узагальнюють із соціальною функцією.

Виділяють такі основні форми сільського зеленого туризму:

– сільський туризм — відпочинковий різновид туризму, що відбувається в сільських садибах, де власник господарства надає послуги з розміщення та харчування; основна мета цього виду туризму — пасивний відпочинок і вивчення побуту селян;

– агротуризм — пізнавальний та відпочинковий вид туризму, що має на меті використання підсобних селянських чи фермерських господарств або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовуються в аграрній сфері. Агротуризм — явище містке, що включає ланцюжок "турист-господар-селянське господарство-село-природне середовище";

– агроекотуризм — відпочинок у селянській родині, яка займається сільським господарством органічними (біологічними) методами (у господарствах, які мають відповідні сертифікати чи перебувають у процесі екологічного перепрофілювання).

Розвиток сільського зеленого туризму в контексті сучасних пріоритетів розвитку сільських територій України має важливе соціально-економічне значення, зокрема:

- стимулювання розвитку селянських господарств;
- активізація розвитку місцевої інфраструктури;
- сприяння збуту надлишків сільськогосподарської продукції, збільшення додаткових прибутків селян і відрахувань до місцевих бюджетів;
- активізація місцевого ринку праці, підвищення зайнятості;

- збереження етнокультурної самобутності українців і усіх громад етнічних меншин;
- створення можливостей для повноцінного змістовного відпочинку незаможної верстви людей;
- позитивний вплив на підвищення культурного рівня й екологічної свідомості мешканців села[1].

Сільський зелений туризм розвивається у двох напрямках: як основний вид діяльності і як додатковий підробіток (коли займаючись фермерством чи іншим видом діяльності в селі, одночасно здають в оренду кімнати свого будинку чи окремі приміщення). Найбільшим осередком функціонування агроосель є області Західної України, зокрема Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька.

Сільський зелений туризм є переважно відпочинковим та пізнавальним, його складовою є агрооселя. Агрооселя являє собою житлове приміщення, яке розташоване в сільській місцевості, містить не більше п'яти кімнат (залежно від категорії житла), пристосованих для проживання туристів, і належить на правах приватної власності господарю, який займається сільськогосподарською діяльністю або зайнятий у сфері обслуговування чи соціальной сфері села.

Кожна агрооселя прагне мати власну "родзинку" у всьому - в оформленні сільського двору, інтер'єрі житла, оригінальності харчування, виборі додаткових послуг та їх атракційності, чого складно досягти без підприємливого підходу і креативності мислення. Основна послуга сільського зеленого туризму - це не просто надання туристам тимчасового проживання, а формування комплексного обслуговування відпочивальників - проживання, харчування та дозвілля. Центральною фігурою в організації відпочинку виступає сільська родина, яка проживає в селі, здійснює основну діяльність, пов'язану з веденням особистого селянського господарства, та побічну - з використанням майна цього господарства для надання відповідних послуг у сфері сільського зеленого туризму. Члени сільських родин, готуючись до прийому гостей, поповнюють свої знання з ведення домашнього господарства, санітарії, кулінарії тощо.

Стратегія сільського зеленого туризму в кожній конкретній місцевості і селі повинна формуватися в залежності від їх рекреаційного потенціалу, а тому потребує визначення пріоритетів і цілей на основі врахування наступних інтегральних індексів, які визначені для Вінницької області, це: послаблена інноваційна підприємницька активність; вищий за середній по Україні рівень продовольчої безпеки; наявність середніх показників інфраструктурно-житлового благоустрою; відносно сприятлива економічна ситуація; знижена ресурсомістність виробництва; невисока активність населення до розробки і впровадження інновацій; сприятлива криміногенна ситуація. До цього також слід додати існуючі негативні тенденції розвитку сільського туризму на державному рівні, це: суттєва невизначеність ринкової ситуації; сезонна нестабільність попиту на туристичні послуги; висока конкурентність на регіональному рівні послуг; обмеженість фінансових ресурсів розвитку; мінливість попиту споживачів туристичних послуг; мінлива соціально-економічна ситуація в країні тощо. Попри усі застереження в регіонах України сільський зелений туризм здатен створювати реальні заходи для сільського населення в таких видах діяльності, як: облаштування туристичних маршрутів; облаштування й експлуатація стоянок для туристів; робота гідом чи екскурсаводом, транспортне обслуговування туристів, спортивне чи аматорське рибальство, прокат туристичного спорядження, послуги приймання туристів, кулінарні послуги, підготовка культурних програм, народні промисли, виробництво та реалізація туристам екологічно чистих продуктів харчування, реалізація туристам овочів, фруктів, ягід та грибів. Окремо підкреслимо, що зелений туризм спонукає особисті селянські господарства до вдосконалення структури посівів на присадибних ділянках з урахуванням потреб гостей, розширення асортименту овочевих культур, фруктових дерев, ягідників, урізноманітнення присадибного тваринництва, створення тепличного господарства [2].

Підсумовуючи вищесказане, можна впевнено сказати, що сільський зелений туризм набуває все більше значення в соціо-еколого-економічному розвитку аграрних регіонів України. Подальший його розвиток вимагає від місцевих органів влади та громадських організацій сприяння і підтримки в наступних напрямках, а саме:

- створення економічної мотивації для подальшого залучення сільського населення в сферу туризму;
- розробка проектів і регіональних програм розвитку сільського зеленого туризму;
- розширення міжнародної співпраці;
- розвиток ефективної реклами для просування сільського зеленого туризму на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- створення умов для розвитку туристичної і сервісної інфраструктури, впорядкування українських сіл;
- проведення добровільної категоризації сільських садиб з метою підвищення якості і асортименту послуг, що надаються;
- залучення зарубіжних інвестицій і національних інвесторів;
- проведення широкомасштабних культурно-туристичних заходів;
- розвиток національних ремесел, культурних, фольклорних і кулінарних традицій.

Бібліографічний список

1. Жибак М. М., Христенко Г. М., Сільський зелений туризм як інноваційна форма підприємництва. *Агросвіт*. 2021. №3. С.3-8.
2. Мазур С. А. Сільський зелений туризм як напрям диверсифікації сільської економіки та чинник розвитку сільських територій. *Ефективна економіка*. 2018. №11. URL:<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6662> (дата звернення: 12.04.2023).

Фель Христина

Науковий керівник: Савченко Ірина, к. геогр. н., викладач

Волинський фаховий коледж Національного університету харчових технологій

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАЛЬНЕОЛОГІЧНОГО КУОРТУ БЕППУ

Курортне значення бальнеологічних ресурсів Японії є вагомим як на загальнодержавному, так і на світовому рівні, так як розміщення їх родовищ вдало поєднується з мальовничими ландшафтами і сприятливими кліматичними умовами місцевості. До того ж, ця країна володіє унікальними лікувальними ресурсами, що не мають аналогів в світі.

Беппу – найбільший геотермальний курорт світу в місці виходу підземних термальних вод збагачених мінералами. Японське місто Беппу розташоване на північному сході острова Кюсю, неподалік від діючого вулкана Асо, схоже на велетенську сауну, бо над ним постійно стоїть хмара пари, яка виходить з 3 тис. геотермальних джерел онсенів. Вода джерел збагачена різноманітними сполуками магнію, заліза, радону, сірки та інших елементів [4]. На їх базі відкрито багато лікувально-оздоровчих закладів. Крім того, місто потопає в субтропічній зелені з різноманітною рослинністю.

Клімат тут м'який, помірний, з ознаками субтропічного з великою кількістю опадів. Середня температура січня - + 4 ° С. Тепла погода триває з травня по жовтень, але це і найбільш дощові місяці, особливо липень. Найтепліший місяць - серпень, а найсухіший – грудень [2]. Відпочивати на гарячих джерелах можна цілий рік.

На північному заході міста розташовані гірські ліси з хвойними та листяними породами дерев, такими як сосна та дуб. На сході міста розташовані рівнинні райони з родючими землями, де провадиться сільське господарство. Вулкан Компактю, який знаходиться поруч з містом Беппу, є одним з найбільш активних вулканів в Японії. Вулканічні вершини та породи є характерними ландшафтами цього регіону.

Беппу відомий передусім своїми геотермальними джерелами онсенами. Щохвилини понад 2300 гарячих ключів вивергають 80 тис. літрів води. Достатньо поглянути на хмари пари, що здіймаються над міським пейзажем, щоб зрозуміти, що це один із найбільших світових онсенів. У місті знаходиться вісім найбільших геотермальних джерел, відомих під назвою Беппу Хатто. Це онсени Беппу, Хамавакі, Каннава, Міобан, Канкайдзі, Камегава, Сібасеки та Хоріта. Кожен онсен унікальний як своєю водою, так і історією [1].

Купання в термальних водах – це основний метод лікування, який полягає в зануренні у термальну воду, яка містить корисні мінерали. Показання до лікування на термальних джерелах включають захворювання суглобів, хребта, біль у м'язах та ревматизм, защемлення нервів, захворювання системи кровообігу, а також захворювання дихальних шляхів. Родовища лікувальної грязі Беппу містять високі концентрації корисних мінералів, таких як сірка та магній. Вона використовується для зменшення болю в суглобах та м'язах, покращення кровообігу та зменшення запальних процесів. Також у лікуванні застосовують інгаляції термальними газами. Деякі термальні джерела Беппу містять газу, такі як сероводень та вуглекислий газ, які можна вдихнути для лікування респіраторних захворювань, таких як бронхіт та астма [3].

По всьому місту Беппу також розташовані невеликі термальні озера, родовища грязей, що виходять на поверхню, фонтануючими гейзерами і водоспадами, з котрих піднімаються хмари пари. Для приглушення специфічного сірчаного запаху термальної води в термальні басейни часто додають квіти і фрукти.

Перший термальний курорт на джерелі Такегавара почав працювати в місті ще в 1879 р. Сьогодні він також працює, пропонуючи гостям не тільки термальні, але і піщані ванни сунабуро під час яких пацієнтів по шию занурюють в гарячий пісок. Вхід в онсен Такегавара, знаменитий своїми гарячими піщаними ваннами, прикрашений витонченим гострокінцевим дахом у китайському стилі. Серед інших популярних купалень – онсени Екімае Кото, Таною та Каймондзі. Вартість відвідування мінімальна і коливається в межах 100-200 єн, завдяки чому громадські купальні Беппу користуються величезною популярністю у поціновувачів цього виду відпочинку [2].

На курорті також функціонує велика кількість громадських купалень, які популярні як серед японців, так і іноземних туристів. Воду в них подають безпосередньо з термального джерела, а купальні розміщуються у цоколі будівлі. Головне джерело Беппу Хатто - Беппу, розташоване прямо в галасливій діловій частині міста, яка простяглася від залізничної станції JR Беппу вздовж Кітахама-стрит на західному узбережжі затоки Беппу.

Місто володіє також добре збереженою культурною спадщиною. Розруха воєнних років обійшла стороною місто Беппу. Тут збереглася оригінальна «решітчаста» забудова, яка була частиною міського перепланування, яке проводилося на початку ХХ ст. Гості міста можуть прогулятися мальовничими провулками, оглянути чудові громадські купальні та сувенірні магазини.

В місті є Вежа Беппу з оглядовим майданчиком, звідси відкривається чудовий вид на місто і на затоку. Тут працює багато барів і кафе. Беппу Ракутенчі - це парк розваг у гірському районі з гарячими джерелами. Тут можна покататися на колесі огляду або на американських гірках, а ще поспілкуватися з тваринами. У парку живе понад 1500 японських макак. Водоспад Отобару є місцевим природним атракціоном. В місті функціонує понад 100 готелів та інших засобів розміщення. Функціонує також канатна дорога Kintetsu Верру

Kopeway, якою можна піднятися на гору Tsurumi. Від станції можна пішки піднятися на вершину гори, відвідавши по дорозі кілька маленьких храмів [1].

Проте головною розвагою Беппу являється девять гарячих джерел-дзигоку, назва яких з японської перекладається «буддійське пекло». Температура води дзигоку досягає 90 ° С на поверхні. Для купання вони надто гарячі, але приваблюють відпочивальників цікавими спецефектами. Наприклад, вода джерела Уми Дзигоку має відтінок тропічного моря і його назва перекладається, як Морське Пекло. Колір молока має вода джерела під назвою Пекло Білого джерела. В оточенні тропічних заростей знаходиться джерело Пекло диявольської гори. Тут також розміщується крокодиляча ферма.

Тіноіке Дзигоку – це глибоке червоне озеро, дуже гаряче з температурою 78° ° С. В цьому озері грязі, що містять оксид заліза і оксид магнію. Це одне з найстаріших природніх джерел в Японії, котре існує вже понад 1300 років. Тут люди виготовляли лікарські препарати для шкіри, красили одяг і будинки гарячою червоною глиною [3].

Осоливою популярністю в Беппу користується приготовлена в термальних джерелах їжа. Тут гостям пропонують збагачені мінералами рибні і овочеві страви, а також зварені в джерелах курячі яйця.

Оздоровчі процедури на японському курорті Беппу вважаються дуже корисними для здоров'я. Кожен готель в Беппу має своє власне джерело, тому тут безліч пропозицій комплексного лікування термальними водами і грязями. Цілорічно на японський курорт приїздить багато відпочивальників, як з самої Японії, так і з інших країн.

Бібліографічний список

1. Лещенко А.В. Туристично-рекреаційна система Японії. - Дипломна робота на здобуття ступеня бакалавра спеціальності "Туризм". - Національний авіаційний університет. - Київ, 2022. - 106 с.
2. Девять кіл пекла Беппу [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://visitjapan.tours/kola-pekla-beppu>
3. Курорт Беппу [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://publish.com.ua/podorozhi/beppu.html>
4. Яценко Б. Онсен в Японії: сфера рекреаційної діяльності і національна традиція. Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід / Матеріали ювілейної Х міжнародної наукової конференції. – Львів, 2016. - С. 452-455.

Швець Андрій

Науковий керівник: Боруцька Юлія, к.геол.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Туристично-рекреаційний потенціал регіону – це наявність певних можливостей та ресурсів, які можуть бути використанні для розвитку туристичної та рекреаційної сфер. Він є сукупністю органічно взаємопов'язаних природних і матеріальних засобів, які в процесі взаємодії здатні виробляти туристичний продукт. Будь-яке збільшення кожного ресурсу веде до зростання туристично-рекреаційного потенціалу. Використання туристично-рекреаційних ресурсів, тобто природних, лікувально-оздоровчих, культурно-історичних, розважальних об'єктів, які можуть бути використані для організації туристично-рекреаційної діяльності,

здатне підвищити потенціал регіону за рахунок припливу коштів від туристичних, оздоровчих та рекреаційних послуг для зовнішніх і внутрішніх споживачів, відновлення і забезпечення умов для ефективного функціонування капіталу.

Львівська область володіє потужним туристично-рекреаційним потенціалом завдяки багатій природно-ресурсній складовій, відомій історико-культурній спадщині, регіональним традиціям і звичаям. З метою розвитку туризму в області проводяться різноманітні заходи, спрямовані на популяризацію привабливості туристичних об'єктів, підвищення рівня якості послуг та налагодження інфраструктури. Навіть попри вкрай складні реалії останніх кількох років і, особливо, сьогодні, зважаючи на життя в обставинах непереборної сили під час російсько-української війни та пандемії Covid-19, стан туристично-рекреаційної сфери Львівської області й зараз є достатнім для того, щоб залучити значну кількість відвідувачів, котрі можуть насолоджуватися красою історичних пам'яток, природних об'єктів та брати активну участь у різноманітних культурних заходах.

Львівщина відома в Україні та далеко за її межами, зокрема, у сфері лікувально-оздоровчого туризму. Курорти цієї області привертають відпочивальників із різних куточків України та з-за кордону. Тут нараховують близько 200 лікувальних джерел мінеральних вод, грязей, інших бальнеологічних ресурсів. До прикладу, Трускавець вважається одним з найстаріших курортів в Україні, і його історія лікувального використання мінеральних вод налічує понад 200 років. Сьогодні цей курорт забезпечує широкий спектр лікувальних послуг, серед яких комплексне лікування захворювань шлунково-кишкового тракту, нирок та сечового міхура, серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату та інших захворювань. Окрім лікувальних процедур, Трускавець пропонує різноманітні розважальні програми та екскурсії, які можна провести на свіжому повітрі, насолоджуючись мальовничими краєвидами Карпат. Також курорт має добре розвинену інфраструктуру, зокрема готелі та ресторани, де відвідувачі можуть скуштувати страви української та європейської кухні.

Ще одним популярним курортом є Моршин, де лікувальні властивості місцевих джерел мінеральних вод використовують для лікування захворювань шлунково-кишкового тракту, печінки, жовчного міхура, нирок та сечового міхура, дихальних шляхів та інших захворювань. Східниця також приваблює відпочивальників лікувальними джерелами мінеральних вод та лікувальними грязями. Цей курорт допомагає в лікуванні захворювань серцево-судинної системи, нирок та сечового міхура, опорно-рухового апарату, шлунково-кишкового тракту та інших захворювань.

Санаторій «Любінь Великий» – це один із найстаріших бальнеологічних курортів України і Європи, заснований в 1778 році. Він знаходиться на Львівщині, в мальовничій природній зоні підніжжя Верховинських Карпат, у смт Великий Любінь. Цей курорт має досить багату історію, пов'язану з лікуванням різних захворювань, зокрема, захворювань дихальних шляхів та серцево-судинної системи. Лікувальні процедури на курорті Любінь базуються на використанні місцевих джерел мінеральних вод та природних лікувальних факторів. Крім того, у Любіні можна скористатися послугами різноманітних фізіотерапевтичних процедур, масажу та інших видів лікування. Хоча курорт Любінь не має такої популярності, як Трускавець чи Моршин, проте він приваблює відвідувачів своєю тихою та спокійною атмосферою, чистим повітрям та красивими краєвидами [1].

З-поміж решти природних туристично-рекреаційних ресурсів особливе значення мають орографічні або гірські, тобто ті місцевості, котрі є придатними для гірськолижного чи спортивного туризму. До них відносяться, зокрема, смт Славське Стрийського району з околицями та прилеглими селітебними зонами, а також с. Тисовець на Сколівщині, с. Розлуч, м. Турка Турківського району, деякі інші. Тут особливо багато туристів і рекреантів у зимову пору року, хоча, останніми роками, з розвитком інших сталих форм туризму (сільського зеленого, агротуризму) ці туристичні дестинації набули всесезонного масштабу як для українців, так і для громадян з інших країн світу.

Як уже було сказано вище, Львівщина доволі багата, без перебільшення, унікальними ландшафтними, водними, орографічними, бальнеологічними, лісовими, клімато-терапевтичними природними туристично-рекреаційними ресурсами, історико-культурною спадщиною, мистецькими шедеврами, автентичними традиціями та звичаями, самобутнім фольклором. Деякі об'єкти, навіть, входять до Світової спадщини ЮНЕСКО [2]. Вони є культурними надбаннями України та світу, які відображають різноманітні історичні, архітектурні та культурні аспекти Львівської області та нашої країни загалом. Серед цих об'єктів:

- Архітектурний ансамбль Львова та його історичне середовище, які були внесені до цього списку у 1998 році. У складі цього ансамблю знаходиться Архикатедральний собор Св. Юра, що знаходиться у центрі Львова (рис.);
- Храм Зіслання Святого Духа у селі Потелич Жовківського району, внесений до списку Світової спадщини ЮНЕСКО разом із групою інших дерев'яних церков України в 2013 році;
- Храм Святого Юра у місті Дрогобич, також внесений до Списку світової спадщини ЮНЕСКО разом із групою інших дерев'яних церков України у 2013 році.

Рисунок - Архикатедральний собор Св. Юра у складі архітектурного ансамблю Львова

Упродовж останніх років сучасний розвиток туристично-рекреаційної сфери Львівщини характеризується позитивною динамікою. Це відображається в зростанні чисельності туристичних потоків, поступовому розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури регіону, розширенні переліку турпослуг, підвищенні якості сервісу сфери обслуговування туризму та курортно-санаторних комплексів. Підтвердженням такої тенденції є збільшення кількості туристів, котрі приїхали на Львівщину останнім часом із туристичною та рекреаційною ціллю. Область регулярно стає лідером, посідаючи 1–3 місця за обсягами туристичних зборів, кількістю розміщених у готельних закладах відпочиваючих і показниками внутрішнього туризму, тобто кількістю туристів з України. У поєднанні з вигідним географічним розташуванням, область є чудовою дестинацією для розвитку та

популяризації поширених, навіть, рідкісних різновидів і форм туризму та рекреації, адже за масштабністю природного туристично-рекреаційного потенціалу цей регіон займає одне з чільних місць в Україні (їхня частка в природно-ресурсному потенціалі нашої держави становить близько 5,4 %) [3].

Серед основних недоліків, варто вкотре наголосити щодо рівня розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури. Зокрема, про це свідчить неналежний стан, а іноді абсолютна відсутність правильно облаштованих, ознакованих туристичних маршрутів, особливо шляхів гірського, активного туризму з низьким рівнем їхньої популяризації. Регіон достатньо забезпечений колективними засобами розміщення, проте їхня мережа вкрай нерівномірна, а вагома частка туристично-рекреаційної інфраструктури досить низької якості, практично необладнані під інклюзивних туристів. Також, вкрай незадовільним залишається стан периферійної історико-архітектурної спадщини та транспортної інфраструктури для сполучення між ними, що є гальмуючим фактором розвитку туристично-рекреаційної сфери області.

Туристично-рекреаційна діяльність відіграє важливу роль в розвитку країн і регіонів, забезпечуючи раціональне використання, збереження та примноження природних, історико-культурних, соціально-економічних ресурсів території. Однак, щоб приваблювати ще більше туристів та відпочиваючих до Львівщини, необхідно зробити певні кроки. Зокрема, потрібно залучати інвестиції для розвитку туристичної інфраструктури та покращення якості послуг. Також, варто зміцнити маркетингову діяльність для просування області як туристичного напрямку, зокрема в іноземних країнах. Відтак, з огляду на перспективи розвитку туризму в Україні та збільшенням кількості іноземних туристів, можна стверджувати, що після перемоги у війні над Росією, Львівська область має усі шанси, щоби стати відомим туристичним напрямом європейського та світового масштабів.

Бібліографічний список

1. Львівський туристичний центр. Курорти Львівщини. URL: <https://lvivtc.com.ua/resorts-of-lviv-region/>.
2. Спадщина ЮНЕСКО в Україні. URL: <https://ukrainaincognita.com/unesco>.
3. Стратегія розвитку Львівської області на період 2021-2027 років. URL: <https://loda.gov.ua/documents/49999>.

Штуль Мар'яна

Науковий керівник: Савченко Ірина, к. геогр. н., викладач

Волинський фаховий коледж Національного університету харчових технологій

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАЛЬНЕОКЛІМАТИЧНОГО КУОРТУ БОРСЕК

Географічні особливості та багатство на термальні та мінеральні джерела, зробило окремі регіони Румунії курортними. Всі мінеральні води мають оригінальний склад і застосовуються для лікування різних захворювань. Приваблює лікування в Румунії і невисокою ціною за досить високої ефективності. Румунія володіючи третиною термальних і мінеральних водних джерел Європи з давніх часів славиться своїм бальнеологічним лікуванням, має відповідні кадри та необхідну інфраструктуру для надання цих послуг.

Курорт Борсек розташований на висоті 940 м над рівнем моря в ущелині, що утворилася між трьома гірськими масивами: Бистриця, Келімань і Чахлеу, що додає цьому

місцю особливої мальовничості. Борсек володіє багаточисельними джерелами мінеральної води з терапевтичними ефектами, визнаними на міжнародному рівні. Вже понад 200 років як навколо мінеральних джерел Борсек розвивається потужний бальнеологічний курорт.

Місцевість, де розміщене місто, володіє чудовим кліматом з теплим, але не жарким літом і м'якою зимою, свіжим гірським повітрям. Відповідно на курорті Борсек проводиться лікування і реабілітація, що базуються не тільки на цілющих водах, але і на місцевих мікрокліматичних особливостях. Загалом клімат помірний континентальний з ознаками гірського, помірно вологий, середньорічна температура +5°C. Зима помірно м'яка, середня температура січня - 6 °C. Літо помірно прохолодне, середня температура липня +15 °C. Вранці і ввечері прохолодно, але протягом дня тепло і сонячно. Тривала, м'яка і дуже красива осінь. Опадів понад 700 мм в рік, переважно літом. Притаманна велика кількість сонячних днів, виключно чисте гірське повітря. Це дає можливість курорту функціонувати протягом всього року [2].

Згідно з останніми дослідженнями кліматологів повітря в Борсеку найчистіше в Румунії. Гірські хребти і хвойні ліси, що покривають гірські схили, захищають курорт від холодних вітрів, сприяють очищенню повітря і насичують його фітонцидами відемними аеріонами.

Природними лікувальними факторами курорту Борсек є гірський клімат, вуглекислі води, мофети (виходи вуглекислого газу на поверхню землі), торф'яні грязі. Для питного лікування використовують вуглекислі хлоридно-сульфатно-гідрокарбонатні натрієво-калієво-магнієві води. На курорті застосовують кліматотерапію, грязелікування, вуглекислі ванни (в тому числі «сухі» - в спеціальних кабінах над мофетами), купання в критому басейні з мінеральною водою, фізіотерапевтичні процедури та ін.

Мінеральна вода родовищ Борсек була першою бутильованою водою в Європі за допомогою технологічної лінії. Перші пляшки мінеральної води «Борсек» вийшли через заводські ворота у 1806 р. В перший рік експлуатації заводу було розлито 3 млн. літрів мінеральної води, проте розлив робили не щодня, а лише у сонячні дні. Тільки за цих умов вміст вуглекислого газу у воді досягав максимального рівня. А в 1873 р. мінеральна вода Борсек була нагороджена на Міжнародному ярмарку у Відні, а згодом названа «Королевою мінеральних вод» [1].

За короткий час, маленьке містечко Трансільванії стало відомим у всьому світі завдяки лікувальним властивостям цих мінеральних вод, багатих на кальцій, магній та натрій. З середини ХХ ст. Борсек став найважливішим у Трансільванії бальнеологічним курортом, його рекомендують особливо для тих, хто страждає на м'язові, суглобні, ревматичні, серцево-судинні, дерматологічні захворювання або ендокринні розлади [3].

На цьому курорті туристи знайдуть численні джерела з газованою мінеральною водою та водяними лазнями на цих джерелах. Сьогодні на курорті функціонує 12 джерел природної газованої мінеральної води. Також можна купатися в цих мінеральних водах, особливо для лікування різних захворювань кровоносної чи гінекологічної систем.

Основними показаннями для лікування мінеральними водами Борсек захворювання органів травлення і порушення обміну речовин, серцево-судинної, нервової і ендокринної систем, супутні хвороби нирок, органів дихання, шкіри [4].

Курорт підходить також для любителів піших прогулянок і має один з найкрасивіших маршрутів на території Румунії. Облаштовані великі паркові зони, а також шляхи до найважливіших туристичних об'єктів курорту.

Також гостям курорту пропонуються велосипедні тури, тут функціонують пункти прокату велосипедів. Є короткі маршрути довжиною від 3 до 5 кілометрів, а також довші маршрути лісом до 30 км.

Місто і навколишні гори приваблюють велику кількість любителів зимових видів спорту, а також багаточисельними гірськими печерами. Влітку, натомість, можна відвідати

найкрасивіші місця природного заповідника, можна милуватися карстовими утвореннями, можна відвідувати Крижану печеру та Печеру Ведмедів.

Крім захоплюючих прогулянок в найближчі мальовничі околиці курорту, Борсека відбуваються також і більш дальні екскурсії на красивий високогірний курорт і озеро Лакул Рошу, над поверхнею якого вже більше 100 років підносяться скам'янілі дерева, а в глибині мешкає форель; в Біказьку ущелину [2].

Поблизу курорту розміщені декілька старовинних монастирів. З Борсека починається багато туристичних маршрутів, організуються екскурсії в монастирі Молдови, підземний музей печери Прайд, Совату, центр кераміки Корунд. Туристи, зацікавлені провести відпустки або пройти лікування на курорті Борсек можуть користуватися інформаційними матеріалами про природні туристичні визначні пам'ятки регіону і туристичні маршрути, румунською, угорською та англійською мовами.

На курорті функціонують численні санаторії і будинки відпочинку, бальнеологічні лікарні, питні павільйони, курортна поліклініка для лікування амбулаторних хворих, культурно-побутові установи, різні спортивні майданчики та споруди. В кожному засобі розміщення є установки для теплих ванн з газованою водою, установки для мофет, бювети для внутрішнього лікування мінеральною водою, обгортання парафіном, обладнання для інгаляцій та аерозолів, комплексні установки для електро- і гідротерапії, тренажерні зали для медичної гімнастики. Дуже популярні серед відпочиваючих душовий масаж, підводний душ, підводний масаж з джакузі і сухий масаж. З рекомендацією лікаря, призначаються такі методи лікування, як термотерапія, інгаляції і лікувальна гімнастика.

Курортний комплекс Борсек має значні природно-лікувальні ресурси, сформовану матеріально-технічну базу санаторно-курортного господарства, надає гостям широкий перелік методів лікування, відмінні умови для занять спортом і відпочинку і є однією з «візитних карток» сучасної Румунії.

Бібліографічний список

1. Бальнеологічний курорт Борсек
2. Курорти Румунії <https://medical-enc.com.ua/borszek-romania.htm>
3. Кучеренко В. С. Рекреаційно-туристичні ресурси Румунії як основа для розвитку туризму // Наук. вісник інст. міжн. відн. НАУ. – 2011. № 4 - С. 136-141.
4. Ярьоменко С. Г. Напрямки розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Румунії // Вісник соціально-економічних досліджень. 2015. – Вип. 2 (57). – С. 87-98.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ, РЕКРЕАЦІЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Аврята Андрій

Науковий керівник: Калініченко Сергій, к.е.н., доцент

Державний біотехнологічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Конкурентоспроможність та ефективну інтеграцію вітчизняної туристської сфери в систему світогосподарських зв'язків можна забезпечити лише на основі певних факторів, показників та моделей, що сприяють розробці та реалізації стратегії її розвитку, що враховує наявний у країні туристський потенціал, національну специфіку та тенденції глобалізації та міжнародної інтеграції підприємств туристичної індустрії [1].

Всесвітня туристична організація (ЮНВТО) визначає туристів як людей, які «мандрують і перебувають у місцях за межами їх звичайного середовища не більше одного року поспіль для відпочинку, ділових та інших цілей» [2].

На міжнародному рівні значення туризму було зазначено й у доповіді «Конкурентоспроможність сектору подорожей та туризму», підготовленій експертами Всесвітнього економічного форуму. Зазначений сектор було визначено аналітичною групою Світового економічного форуму як значний внесок у територіальний розвиток. Незважаючи на сучасні світові проблеми, що впливають на туризм, сфера подорожей та туризму не втрачає своєї актуальності та займає значну частку у світовій економіці та зайнятості. Всесвітня рада з туризму та подорожей (WTTC) прогнозує щорічне збільшення частки сектору подорожей та туризму на 4%, що значніше порівняно з фінансовими послугами, транспортом та промисловим виробництвом [3].

Технічно під інформаційними технологіями (ІТ) розуміють отримання, обробку, зберігання та розповсюдження звукової, графічної, текстової та чисельної інформації з використанням мікроелектроніки на основі обчислень та телекомунікацій [2]. Але в сучасному світі це технологічна сфера, що охоплює безліч областей, які включають багато речей, наприклад, різні процеси, комп'ютерне програмне забезпечення, інформаційні системи, мови програмування і конструкції даних. У сфері ІТ фахівці виконують різні функції, які варіюються від встановлення додатків до розробки складних комп'ютерних мереж та інформаційних баз даних. Інформаційні технології мають глибокі наслідки для економічного та соціального розвитку. Найважливішою перевагою, пов'язаною з доступом до нових технологій, є збільшення обсягу інформації. Інформація ділиться та поширюється серед більш широкої аудиторії, що дозволяє знижувати вартість виробництва, пошуку нових клієнтів. Зі зменшенням транзакційних витрат також знижується ступінь неефективності та невизначеності [4].

Найважливішою частиною туристичного бізнесу стало використання інформаційних технологій, оскільки це стирає географічні бар'єри між споживачами та постачальниками послуг. На сьогоднішній день туризм став однією з найбільших у світі галузей, що постійно зростає з кожним роком. У нинішньому інформаційному етапі відбувається стрімкий розвиток інформаційних технологій. Інтернет - це взаємозалежна система мереж, яка з'єднає комп'ютери по всьому світу через протокол TCP/IP. Сьогодні Інтернет є глобальною світовою мережею для обміну інформацією. Він складається з двох потужних інструментів - електронної пошти та Всесвітнього павутиння. WWW є частиною Інтернету, де останніми роками з'явився великий глобальний інформаційний ресурс чи бібліотека [5].

Використання Інтернету для спілкування та взаємодії з клієнтами швидко зростає у всесвітній індустрії туризму та готельного бізнесу. Спостерігається швидке зростання онлайн-бронювання в індустрії гостинності та туризму, наприклад, електронне бронювання номерів готелю/мотелю, авіаквитків, пакетів подорожей тощо. У зв'язку з тим, що галузь бронювання є однією з тих послуг, які можна замовити онлайн легко та зручно, а потім просто скористатися нею. Це надає потенційним туристам негайний доступ до текстової та візуальної інформації з різних куточків нашого світу. Інтернет став важливим інструментом для бізнесу, що дозволяє швидко розповсюджувати продукти та послуги. Доступ до Інтернету можливий через мобільні телефони, планшети, традиційні персональні комп'ютери та ноутбуки. Така простота доступу та глибина інформації стимулювала появу нової групи мандрівників, які є незалежними та воліють планувати подорожі самостійно, а не через туристичних агентів. І більшість людей, які використовують Інтернет у подорожах, спостерігаються із трьох провідних світових туристичних ринків - Німеччини, США та Великобританії. Інтернет перевершив традиційні джерела інформації про туристичні напрямки протягом короткого періоду свого існування [6]. Його аудіовізуальна демонстрація інформації про місця призначення перевищує самі барвисті друковані видання, а якість презентації відіграє вирішальну роль для споживача. Крім того, за допомогою Інтернету для постачальників туристичних вражень, з'являється можливість надавати інформацію про свої послуги мільйонам споживачів по всьому світу щодо низької ціни, що істотно дозволяє їм різко скоротити суми на маркетинг.

Хоча кінцевими користувачами цієї інформації є туристи, фактичні фінансові вигоди набуває туристична індустрія, що складається з менеджерів призначення та постачальників послуг. Туристичні посередники, такі як туристичні агенти та туроператори, зберігають таку інформацію про кожну туристичну зону для обслуговування своїх клієнтів та покращення свого бізнесу. Їм потрібна інформація у самому легкому форматі вилучення, так що інформаційні потреби клієнтів виконуються якнайшвидше. Туристам зазвичай потрібна як статична, так і динамічна інформація [6].

В Інтернеті туристичні агенти можуть знайти докладну інформацію про місцезнаходження, клімат, привабливість, історію, доступні об'єкти тощо.

Під динамічною інформацією прийнято розуміти інформацію про розклади авіакомпаній, поїздів та автобусів, тарифах на транспортні та житлові приміщення та поточну наявність вільних об'єктів, оскільки їх значення можуть дуже часто змінюватися, ці елементи інформації повинні збиратися, зберігатися та поширюватися у режимі реального часу.

Туристичні послуги у всьому світі повністю комп'ютеризовано. Туристичні послуги, такі як залізниці, прокат автомобілів, оренда автобусів або поїздок та авіаквитків, все комп'ютеризовані і, таким чином, можливо правильне керування інформацією. Інформація про туристів або пасажирів учора, сьогодні та завтра тепер доступна за даними різних туристичних організацій. Різні області туристичних послуг, які використовують комп'ютерні програми. Ми можемо отримувати інформацію абсолютно про різні суб'єкти, що цікавлять туристичний бізнес, наприклад:

1. Прокат автомобілів. Прокат автомобілів – це великий бізнес у всьому світі, у мегаполісах та великих містах. Основними клієнтами прокату автомобілів є корпоративні або ділові мандрівники разом із туристами, які бажають покращити обслуговування та комфорт під час поїздок. Компанія з прокату автомобілів повністю комп'ютеризована за кордоном, особливо в Америці та Європі.

2. Залізниця - найсприятливіша форма подорожі. Кілька років тому було впроваджено комп'ютеризацію залізничних служб. Програмний пакет, який використовується для продажу квитків та інших послуг для клієнтів. Комп'ютеризована система загалом зосереджено навколо номера PNR (номер звіту про пасажирів), наданого по кожному квитку клієнтів.

Кожен із цих номерів PNR унікальний і ідентифікує не тільки людину, подорожуючого квитком разом з персональними даними пасажирів, а й поїздом та пунктом призначення. Тепер людина може забронювати квитки за довго до дати поїздки та отримати квитки вже на місці.

3. Авіакомпанії показали максимальну комп'ютеризацію у сегменті поїздок. Система резервування комп'ютерів (CRS) широко використовується для бронювання квитків у всіх авіакомпаніях. CRS допомагає забезпечити більш високий рівень зайнятості, а також забезпечує ширший спектр маркетингу та розподілу квитків у літаках для авіакомпаній. Зростаюча популярність авіаперевезень у всьому світі породила потребу у більш ефективному механізмі розподілу місць у літаку. У 1970-х роках у США була розроблена перша система інформації та резервування (IRS) [6].

4. Резервування житла. Структура індустрії туризму означала, що підприємствам у секторі житла не було прямого доступу до туристів та споживачів. Електронний бізнес вплинув на організацію бізнесу у цьому секторі. Фактично, групи в готельному секторі розробляють комунікаційні мережі, призначені для конкуренції з системою Global Destination Systems (GDS), яка містить інформацію про доступність, ціни та пов'язані з ними послуги для авіакомпаній, автомобільних компаній, готельних компаній, залізничних компаній тощо. GDS також надає деякі або всі ці функції передплатним турагентам, брокерам та авіакомпаніям. Лідерами GDS є Amadeus, Apollo/Galileo/Worldspan, Sabre [6]. Ці GDS є важливими технологічними рішеннями для управління інформацією та використовуються в основному туристичними агентствами та авіакомпаніями. Щоб впоратися із цим новим змаганням, GDS стали постачальниками технологічних рішень, спрямованих на розміщення у житловому секторі.

5. Туристичні розваги. Можна виділити передумови міжнародної інтеграції в туристській сфері, до яких відносяться загальноекономічні (необхідність залучення в процес розширеного виробництва та споживання туристичних послуг нових країн та груп населення; поглиблення міжнародного поділу праці в силу наявних відмінностей у природно-кліматичних умовах та рівні соціально-економічного розвитку окремих країн, можливості консолідації потенціалу та компетенцій, отримання ефекту масштабу, наявність інформаційних технологій та засобів зв'язку, що дозволяють забезпечити координацію та контроль над діяльністю підприємств туристичної галузі у будь-якій частині світу в режимі online) та специфічні, що впливають з особливостей турпродукту (багатогалузевий характер турпродукту, мінливість якості, неможливість зберігання, використання різноманітності світу як головний ресурс), що сприяють створенню за межами країни базування філій, дочірніх компаній та відповідної інфраструктури туризму.

Підвищений рівень поширення цифровізації здійснює суттєвий вплив на істотні зміни у процесі організації бізнесу. Тренд сьогодення – цифрова трансформація, що зачіпає всі сфери, орієнтована на глобальне застосування цифрових технологій у діяльності економічних суб'єктів, формування інформаційного суспільства та цифрової економіки загалом. Основними споживачами туристичних послуг стають люди нового покоління, для яких сучасні цифрові комунікації є нормою життя. Час від пошуку до покупки туристичного продукту має бути мінімізовано [2]. Поява нового типу таз званих «цифрових туристів» вимагає модернізації інформаційного середовища туризму, яке стає найважливішою складовою сучасного туризму. При цьому рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій безпосередньо впливає на всі аспекти організації туристичного бізнесу. Цифровізація призводить до появи віртуальних подорожей, онлайн туркомпаній, просторово-розподілених мережевих туроператорських структур та ін.

Бібліографічний список

1. UNWTO World Tourism Barometer. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/%2010.18111/wtobarometerrus.2020.18.1.4>
2. The World Tourism Organization URL: <http://www.unwto.org/states/index.php>
3. The Travel and tourism competitiveness report 2017. Paving the way for a more sustainable and inclusive future. Insight Report. World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2017_web_0401.pdf.
4. Інформаційні технології у туризмі / В. Н. Бочарніков, Є. Г. Лаврушина, Я. Ю. Бліновська. 2013. 358 с. ISBN 978-5-9765-0251-2
5. Найкращі світові практики цифрової трансформації туристичної діяльності. URL: <http://digitalbusinessmodel/page7181064.html>
6. Digitalization of the travel industry - statistics & facts – Statista. URL: <https://www.statista.com/>

Антонюк Юлія

Науковий керівник: Зікій Наталія, к.е.н., доцент

Державний торговельно-економічний університет

МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ГОТЕЛЮ

Персонал є одним із важливих компонентів операційного циклу готельного підприємства. При відвідуванні закладу розміщення гості звертають увагу не тільки на інтер'єр, але й на працівників. Гостинність суб'єкта господарювання проявляється власним образом та діями працівників, які мають безпосередній контакт із споживачами. Такими працівниками є: швейцари, портье, адміністратори, покоївки, кухарі, офіціанти, охоронці і т.д. Якість, грамотність та професійність виконання обов'язків характеризує успішність підприємства та формує імідж в цілому [1].

Розвиток професійних навичок працівників готелю є основним завданням ефективного управління персоналом на підприємстві. Прагнення до якісного надання послуг, покращення якості обслуговування та виняткової задоволеності гостей вимагають деяких стратегічних втручань у розвиток людських ресурсів. Основним завданням для підвищення кваліфікації працівників у робочому середовищі гостинності є навчання, яке забезпечується організацією. Навчання працівників – це універсальна стратегія, яка використовується для вдосконалення та оновлення знань, навичок і вмінь працівників у робочому середовищі. Навчання персоналу та постійний розвиток сприяють успіху та продуктивності підприємства. Навчання працівників відіграє значну роль у підвищенні продуктивності праці працівників, підвищенні якості обслуговування та конкурентних переваг закладу [2].

Керівництво кожного готелю приділяє увагу розробці та впровадженню системи внутрішніх тренінгів та професійному навчанню персоналу. Система навчання – це ефективний інструмент мотивації персоналу, якому варто приділяти значну увагу. Проведення навчання персоналу впливає на мотивацію персоналу, адже те навчання, яке надає готель, дає можливість подальшого розвитку, вдосконалення професійних навичок та просування по кар'єрній сходинці.

Основними методами розвитку персоналу є: лекції, семінари, конференції, навчальні кіно- і відеофайли, тренінги, курси підвищення кваліфікації, навчання на робочому місці, стажування в іншій організації або закордоном [3].

Навчання працівників готельних підприємств має багато переваг, наприклад, показує

працівникам, що вони важливі для закладу, мотивує персонал розширювати свої знання та використовувати нові навички, підвищує зацікавленість і відданість співробітників, покращення розуміння принципів функціонування підприємства, а також покращує комунікацію та взаємодію між працівниками.

Програми вдосконалення професійних навичок у сфері гостинності повинні враховувати всіх працівників на двох рівнях: індивідуальному та груповому. Програма курсів повинна включати загальні принципи обслуговування клієнтів, покращення комунікаційних навичок, техніки та стратегії роботи з важливими та складними гостями, вміння ведення ефективних телефонних розмов.

Навчання може включати: ділову або колективну гру, в процесі якої працівники отримують ролі ігрової та ділової ситуації, яка реально може виникнути на підприємстві, розглядаючи наслідки прийнятих рішень; навчальну ситуацію, тобто реальна або вигадана ситуація з питаннями для аналізу; рольову гру – моделювання рольової поведінки, під час якої працівник набуває практичного досвіду і підтвердження своєї правильної поведінки; соціально-психологічний тренінг – участь у групі з метою покращення вміння спілкуватися з іншими; проходження аналітичних тестувань [4].

Найбільш поширеним і ефективним методом розвитку є тренінги. Тренінги – це ефективне професійне навчання з надання готельних послуг за оригінальними програмами з актуальною тематикою, що дають персоналу нові ідеї, методи, підходи у вирішенні стратегічних і оперативних завдань; підвищенні якості обслуговування; надають допомогу у вирішенні питань і проблем, що виникають у процесі роботи з управління персоналом, маркетингом, комунікаціями, продажами і фінансами. Також тренінги є одним з методів підготовки кадрів, що має важливе значення для систематичного навчання і дозволяє вирішувати важливі питання і проблеми в підготовці персоналу готелю.

Отже, розвиток професійних навичок працівників готелю є основним завданням ефективного управління персоналом та є запорукою успішного розвитку підприємства у майбутньому [5].

Бібліографічний список

1. Хто входить в персонал готелю? URL: <https://vele-rosse.com.ua/ua/articles/kto-vhodit-v-personal-gostinitsy/>
2. Employee training and service quality in the hospitality industry. URL: https://www.researchgate.net/publication/339134856_Employee_training_and_service_quality_in_the_hospitality_industry
3. Навчання та розвиток персоналу готелю. URL: https://studwood.net/1126089/turizm/navchannya_rozvitok_personalu_gotelyu
4. Підвищення кваліфікації персоналу як складова успішного розвитку підприємств індустрії гостинності. URL: [file:///C:/Users/Asus/Downloads/1429-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1374-1-10-20220711%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Asus/Downloads/1429-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1374-1-10-20220711%20(1).pdf)
5. Інноваційні форми та методи управління персоналом готелю. URL: <https://studfile.net/preview/9786325/page:15/>

Вовк Софія

*Науковий керівник: Бугіль Світлана, к.т.н., старший викладач
Львівський національний університет природокористування*

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ПРОСУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ЧЕРЕЗ
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ**

З кожним днем традиційні рекламоносії втрачають свою популярність, адже суспільство не стоїть на місці. Для сучасного туриста важливими є швидкість, сучасність, ціна та якість послуги. Саме тому туристичні підприємства все частіше шукають альтернативні стратегії просування власних турів для якомога швидшої взаємодії із споживачем. Серед найпопулярніших видів сучасної реклами можна виділити блогінг, створення віртуальних турів або туристичних соціальних мереж.

Соціальна мережа – це інтерактивний веб-сайт, вміст якого наповнюється самими учасниками мережі з метою створення спільноти людей зі схожими інтересами або діяльністю в Інтернеті. Спілкування між ними відбувається за допомогою внутрішніх поштових сервісів або обміну миттєвими повідомленнями. Феномен успіху соціальних мереж полягає в тому, що інтернетизація світу триває швидкими темпами [3].

Для успішного просування в соціальних мережах туристичним підприємствам необхідно правильно підбирати цільову аудиторію, створювати унікальний і цікавий контент, постійно оновлювати інформацію, бути чесним з користувачами соціальних мереж.

Вважається, що використання соціальних мереж має ряд переваг, якими вирізняється серед інших методів, зокрема:

- можливість охоплення широкої аудиторії.
- можливість безкоштовного просування.
- ефективне формування попиту на туристичні послуги.
- швидка взаємодія з клієнтами прямо в додатку.
- безпроблемне оновлення та актуалізація наявної інформації.
- можливість виразити ідею фірми через відео, фото на пости.

Насправді переваг є набагато більше, саме тому соцмережі користуються таким великим попитом серед туристичних фірм. Маркетинг в соціальних мережах поєднує багато методів опрацювання. Найбільш популярні з них - це побудова особистого бренду, робота з блогосферою, репутаційний менеджмент і нестандартне SMM-просування.

Серед найбільш використовуваних соціальних мереж – Тік Ток, Інстаграм та Ютуб. Кожна з них виконує власну роль і має певні особливості, які забезпечуватимуть ефективне просування туристичного продукту.

Реклама в Instagram – це публікації у власному профілі, які містять відео або графічні зображення, що просуваються безкоштовно або платно. Вони можуть бути безпосередньо пов'язані з бізнес-акаунтом бренду або вести користувача на сайт. За статистикою, на жовтень 2021 року в Інстаграм зареєстровано понад 1 мільярд активних користувачів. Згідно з прогнозом Statista, до 2023 року ця цифра збільшиться до 1,2 млрд [4]. Така статистика дозволяє зробити позитивні висновки щодо ефективності мережі.

Найбільш ефективні способи просування в Інстаграм для туристичних операторів є такі:

- Графічні оголошення – створення постів з фото- або відеооглядом товару/послуги. Такий формат найкраще підійде для бізнесу, де основні переваги можна передати за допомогою зображення, якісного фото. Тобто, турагентам і туроператорам.
- Реклама в сторіс. Це вже, на жаль, платні методи просування в соцмережі, картинки або відео, які з'являються у користувача Instagram-акаунта при переході з однієї

сторіс в іншу. Завдяки охопленню повного екрана смартфона реклама здається користувачам більш захопливою, що посилює залученість.

- Відеореклама. Допомогає якомога ширше розповісти про бренд і його пропозицію. Найбільш ефективна тривалість відео – до хвилини, проте можна й довше.

- Карусель. Складається із серії роликів або картинок в одному пості, які користувач може самостійно перегортати. Дуже добре показувати тури, як це вже роблять багато туроператорів і турагентів.

- Reels. Це новий інструмент, що нагадує сторіс, але більше просувається, адже це трендовий формат. Перевага в тому, що reels-відео не зникає через добу після публікації. Найкраща тривалість – до 15 секунд.

- TikTok – геніальна соціальна мережа. Вона має понад півтора мільярда активних користувачів у більш ніж 150 країнах і число лише збільшується. Це мобільний додаток у світі, що найбільше завантажується. Ця соцмережа вже давно переступила стереотипи щодо дитячості і дуже успішно себе демонструє на ринку просування послуг. Соцмережа ще не заїжджена, як Instagram, має дуже активну аудиторію, а алгоритми TikTok можуть допомогти вашому бренду стати відомим лише за день повністю безкоштовно. Серед ефективних стратегій можна використати:

- Серії фото. Це абсолютно новий формат, який лише набирає обертів і саме тому найбільше просувається алгоритмами програми. Можна використати для показу відгуків, або фото з турів чи відображення текстової інформації туроператорам.

- Трендові звуки. Якщо звук має менше 15 тисяч відео та швидко просувається, потрібно адаптувати його до свого продукту і використати.

- Людське. Заїжджені ідеальні картинки, як в інстаграмі тут не підійдуть. Варто показувати процес роботи, створення туристичного продукту, його плюси і мінуси, для того, щоб виділитися серед інших.

- Постійність. Для того, щоб алгоритми з вами співпрацювали, потрібно скласти інтенсивну стратегію просування. Професіонали радять викладати хоча б кілька відео в день.

Отже, соціальні мережі все частіше використовуються, як методи просування туристичного продукту і на це є безліч причин. Дуже важливо розуміти основні стратегії та ключові моменти в популярних соцмережах, для ефективного їх використання. Якщо врахувати особливості, слідкувати за трендами та не забувати про ідею бренду – можна і безкоштовно просунути свій бренд. Для кращого розуміння та результату можна просто найняти СММ-спеціаліста, який складе вам стратегію та контент-план.

Бібліографічний список

1. Бадер С.О., Самченко Ю.В. Партнерство в туристичній галузі: сутність і зміст. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації». Запоріжжя: Просвіта, 2017. Т. 1. С. 26–29.
2. Давидова О. Особливості застосування інновацій у розвитку туристичної галузі України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2015. № 7 (172). С. 65–69.
3. Польова Л. Соціальні мережі як засіб просування туристичного продукту в Україні. Соціально-економічні проблеми і держава. 2022. Вип. 2 (27). С. 15-24.
4. Просування в Instagram: повний посібник з рекламного каналу для маркетолога <https://web-promo.ua/ua/blog/prodvizhenie-v-instagram-polnoe-rukovodstvo-po-reklamnomu-kanalu-dlya-marketologa/> (дата звернення 20.04.22)

Григор'єва Марія

Науковий керівник: Зікій Наталія, к.е.н., доцент

Державний торговельно-економічний університет

СПЕЦИФІКА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

Гостинність – це широка галузь, яка охоплює низку галузей і послуг, пов'язаних із туризмом, подорожами, розміщенням, їжею, напоями та організацією заходів.

Сфера гостинності охоплює різноманітний спектр галузей, послуг і ролей, усі з яких зосереджені на наданні виняткових послуг клієнтам і створенні позитивних вражень для гостей. Деякі з ключових секторів індустрії гостинності включають:

- проживання: це стосується готелів, курортів, мотелів та інших типів закладів розміщення, які пропонують гостям місце для проживання під час подорожей;
- їжа та напої: це стосується ресторанів, кафе, барів та інших підприємств, які надають послуги харчування;
- подорожі та туризм. До даної сфери входять авіакомпанії, круїзні компанії, туристичні агентства та інші підприємства, які надають гостям транспортні послуги та послуги, пов'язані з подорожами;
- управління подіями, тобто планування та управління конференціями, зустрічами, весіллями та іншими подіями для гостей;
- розваги, тобто тематичні парки, казино та інші підприємства, які пропонують розваги та відпочинок для гостей [1].

Якщо розглядати персонал у сфері гостинності, який надає виняткові послуги, то від них вимагається максимальне зосередження зусиль на управлінні бізнесом і операціях. Це включає в себе управління бюджетами, прогнозування попиту, управління запасами та забезпечення дотримання нормативних вимог.

Щоб досягти успіху в сфері гостинності, важливо мати сильні комунікативні та міжособистісні навички, а також бажання працювати в швидкоплинному та динамічному середовищі. Уважність до деталей, організаторські здібності та здатність мислити швидко також є важливими якостями для професіоналів гостинності [1].

Якщо розглядати сферу гостинності, як засіб створення робочих місць, то дослідивши дані за останні роки спостерігаємо значне поліпшення ситуації, зумовлене зростанням попиту з боку як внутрішніх, так і міжнародних мандрівників. За даними Всесвітньої ради з подорожей і туризму, у 2019 році галузь подорожей і туризму становила 10,4% світового ВВП і створювала понад 330 мільйонів робочих місць у всьому світі [2].

Однак пандемія COVID-19 значно вплинула на індустрію гостинності, оскільки багато компаній зазнали значного падіння доходів і зіткнулися з проблемами, пов'язаними з правилами охорони здоров'я та безпеки. Оскільки індустрія продовжує адаптуватися до мінливих умов, професіоналам гостинності потрібно бути гнучкими, інноваційними та чуйними на зміну потреб і очікувань клієнтів.

Загалом сфера гостинності пропонує різноманітні можливості для людей, які пристрасно прагнуть надавати виняткові послуги та створювати позитивні враження для гостей. Маючи відповідні навички та досвід, професіонали гостинності можуть насолоджуватися успішною кар'єрою в різних галузях і на різних посадах.

Якщо говорити про статистичні дані в індустрії гостинності в Україні, то бачимо, що за даними Державної служби статистики України, у 2020 році сектор розміщення та харчування в Україні становив 3,5% ВВП країни.

Найпопулярнішими напрямками для іноземних туристів в Україні є Київ, Львів, Одеса, а також регіон Карпат.

Індустрія гостинності в Україні надає можливості для працевлаштування значної кількості людей, станом на 2020 рік у цьому секторі було зайнято близько 1,2 мільйона осіб.

Протягом останнього десятиліття кількість готелів та подібних закладів розміщення в Україні постійно зростала. Станом на 2020 рік у країні було понад 11 000 таких закладів, порівняно з приблизно 9 000 у 2011 році.

Також, зростала кількість іноземних туристів, які відвідували Україну, досягнувши рекордного рівня понад 14 мільйонів прибуттів у 2019 році. Проте пандемія COVID-19 мала значний вплив на галузь у 2020 році, коли кількість іноземних прибуттів впала приблизно до 4 млн [3]. Також, воєнний стан в Україні, значно ускладнює розвиток туризму. Проте, поглиблюючись в історію, можна сказати, що сфера гостинності в Україні взагалі була певною мірою стійкою до воєнних конфліктів у минулому. Наприклад, за часів Другої світової війни, коли були великі збитки в економіці та соціальній інфраструктурі країни, готельна галузь виробляла мінімальний дохід, але продовжувала функціонувати. Багато готелів були перетворені на госпіталі та притулки для безхатьків. Аналогічно, під час Кримської війни в 2014 році та конфлікту на сході України, галузь гостинності зазнала скорочення, але продовжує функціонувати та розвиватися.

З огляду на зростання туризму в Україні в останні роки, можна припустити, що попит на готельні та ресторани послуги в країні зросте після завершення воєнних конфліктів.

Отже, розвиток сфери гостинності є важливим напрямом розвитку економіки країн та може забезпечити залучення інвестицій та працевлаштування. У світі спостерігається зростання попиту на туризм та індивідуально підібрані туристичні пропозиції, а розвиток технологій полегшує зв'язок між туристами та послугами. Однак, сфера гостинності є конкурентною, тому щоб забезпечити успіх, необхідно надавати якісні туристичні послуги та розвивати унікальні туристичні пропозиції. Україна є дуже сильною країною та вітчизняна сфера гостинності не поступається мужністю і стрімко йде вперед, незважаючи на війни, які були в минулому і яка, на жаль, є й сьогодні. Ми можемо тільки пишатися нашою країною, яка сміливо йде вперед та ще з більшою мужністю захищає свої кордони та сферу гостинності зокрема!

Бібліографічний список

1. Готельна справа: Навчальний посібник / І. В. Левицька, Н. В. Онищук –К.:Київ.нац.торг.-екон.ун-т,. Вінниця, ПП «ТД«Едельвейс і К» 2015. – 580с URL : <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=26667.pdf>
2. Всесвітня рада з подорожей і туризму URL : <https://wttc.org/>
3. Державна служба статистики в Україні URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Дегтярьова Дарія

Науковий керівник: Пилипенко Катерина, д. е. н., професор

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

БЕЗПЕКА В МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ: ФАКТОРИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Безпека є важливим аспектом міжнародного туризму, оскільки туристи відвідують нові країни з різними соціальними, політичними та економічними умовами, що можуть впливати на їхнє здоров'я та безпеку.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

«Безпека в галузі туризму - сукупність факторів, що характеризують соціальний, економічний, правовий та інший стан забезпечення прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб та держави в галузі туризму» [1].

Організації, які займаються міжнародним туризмом, повинні приділяти особливу увагу безпеці своїх клієнтів, включаючи забезпечення безпеки в готелях, транспорті та інших місцях, які вони відвідують. Для цього вони повинні використовувати різні методи безпеки, такі як встановлення системи відеоспостереження, наймання кваліфікованих охоронців, створення програм здоров'я та безпеки для туристів.

Крім того, туристи повинні дотримуватись правил безпеки, таких як заходи для захисту від сонця, носіння захисного спорядження під час занять екстремальними видами спорту та дотримання правил дорожнього руху в інших країнах.

Організації міжнародного туризму повинні мати готовність до виникнення непередбачуваних ситуацій, таких як природні катаклізми, терористичні напади та інші небезпеки, і мати плани дій у разі виникнення таких ситуацій.

Ще варто звернути увагу на безпеку інформаційних технологій, оскільки туристи зазвичай використовують мобільні пристрої та інтернет-сервіси під час подорожі. Організації повинні забезпечити безпеку інформації та захист персональних даних своїх клієнтів.

Економічна безпека туристичної індустрії є загальною категорією, яка відображає ступінь безпеки суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях і об'єднує складну систему засобів забезпечення економічної стабільності туристичної індустрії [2]. На даний момент існує багато визначень «економічної безпеки» (табл.).

Таблиця - Визначення економічної безпеки

Автор	Визначення
Я. А. Жаліло, М. М. Єрмошенко, П. О. Лайко [3]	«складна багатофакторна категорія, що характеризує здатність економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб населення і держави; протистояння дестабілізаційній дії чинників, які створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країн; забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання».
С. П. Стеценко [4]	«стан економіки, що забезпечує достатній рівень соціального, політичного, оборонного існування і прогресивного розвитку суб'єкта безпеки, невразливість і незалежність його економічних інтересів стосовно можливих зовнішніх і внутрішніх загроз і впливів».
В. Ф. Піхоцький, М. Р. Піхоцька [5]	«складова національної безпеки в такому стані врегульованих правом суспільних відносин, при якому можливо безперервне та ефективне відтворення, розподіл і споживання благ в інтересах особистості, суспільства і держави».

Розроблене автором на основі джерел [3, 4, 5]

Для забезпечення ефективної системи економічної безпеки індустрії туризму, необхідно сформулювати стратегію сталого розвитку туризму як для країни в цілому, так і для регіонів, яка базується на таких принципах, як визначення меж розвитку туризму, мінімізація загроз, порівняння стійкості і безпеки допоможе зробити процес стратегічного планування в туризмі ефективним та виправданим. У результаті успішної реалізації стратегії сталого туризму країна має отримати розвинений комплекс підприємств туристичної індустрії,

здатних не лише забезпечити туристів якісним відпочинком, а й створювати нові робочі місця та приносити дохід місцевому населенню [2].

Основним елементами економічної безпеки в туризмі є:

1. Фінансова стійкість: туристичні підприємства повинні мати достатні ресурси для оплати своїх зобов'язань та фінансування подальшого розвитку. Для цього необхідно розробляти ефективні стратегії управління фінансами [6].

2. Захист прав інвесторів: інвестори повинні мати достатні гарантії та захист від недобросовісних дій з боку туристичних підприємств.

3. Підтримка розвитку туризму: стимулювання подальшого розвитку внутрішнього та міжнародного туризму, ефективного використання природного і культурно-історичного потенціалу для створення єдиного і сучасного конкурентоздатного туристичного комплексу [7].

4. Контроль за якістю послуг: якість послуг повинна бути на високому рівні, відповідати стандартам та потребам туриста.

5. Розвиток міжнародного співробітництва: країни повинні співпрацювати між собою та з міжнародними організаціями, щоб забезпечити спільний розвиток туризму та захист інтересів туристів [8].

Туризм відіграє вирішальну роль в економічній безпеці, причому двома основним способами аналізу є окремі суб'єкти, такі як туристичні підприємства, і загальний регіон або держава. Для транскордонного співробітництва дуже важливо розглянути питання економічної безпеки регіону [9].

Соціальна безпека, як аспект туризму, передбачає захист усіх підсистем від зовнішніх і внутрішніх соціальних ризиків, а також вмиле реагування на будь-які проблеми, що виникають. Ефективне вирішення труднощів при одночасному просуванні потенціалу модернізації туризму є вирішальним у сучасній економіці соціалізації [10]. Вона розглядається фахівцями як інтегральне поняття, що характеризує стан державних, економічних та громадських механізмів разом із соціальними спільнотами. За думками Скуратівського В. та Линдюк О., «соціальна безпека – це стан життєдіяльності людини та суспільства, що характеризується сформованою, сталою соціальною системою забезпечення соціальних умов діяльності особистості, її соціальної захищеності, стійкості до впливу чинників, які підвищують соціальний ризик» [13].

Насамперед треба забезпечити належну безпеку на транспорті, зокрема, під час авіаперельотів, морських і річкових круїзів, залізничних та автобусних подорожей. Також важливо забезпечити безпеку в готелях та інших місцях проживання, включаючи системи пожежної безпеки, евакуацію та надання першої допомоги. Варто надавати безпеку на екскурсіях та під час відвідування туристичних місць. Це може включати контроль над безпекою на дорогах, під час активних видів спорту та інших ризикованих заходів, а також заходи для запобігання злочинності та терористичних актів [11].

Важливо забезпечити належний рівень медичної допомоги та інших послуг, що пов'язані з безпекою туристів, таких як страхування та консультації з безпеки. Враховуючи все це – соціальна безпека в туризмі є важливою частиною будь-якої туристичної діяльності.

Забезпечення інформаційної безпеки туризму відрізняються в залежності від об'єкта. Для туристичного підприємства в центрі уваги – механізми захисту інформації та засоби інформаційної конкуренції. Для туристів найголовніше – безпека інформаційного середовища місця тимчасового перебування. Критичною проблемою дестинації є наявність позитивного туристичного іміджу та мінімізація деструктивного інформаційного впливу туризму на територіальні соціальні системи [12]. Для забезпечення безпеки туристів, туристичні компанії повинні приділяти увагу наступним аспектам інформаційної безпеки:

1. Захист особистих даних туристів: туристичні компанії повинні забезпечувати захист персональних даних своїх клієнтів, таких як імена, адреси, номери паспортів та інші конфіденційні дані.

2. Захист фінансової інформації: туристичні компанії повинні забезпечувати захист фінансової інформації своїх клієнтів, такої як номери кредитних карток, щоб запобігти шахрайству та крадіжці.

3. Контроль доступу до приватної інформації: туристичні компанії повинні забезпечити контроль доступу до приватної інформації своїх клієнтів, щоб запобігти її розголошенню.

4. Освіта клієнтів: туристичні компанії повинні надавати інформацію своїм клієнтам про те, як захистити особисті дані та фінансову інформацію від кіберзлочинності.

Бібліографічний список

1. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. за № 324/95-ВР (дата звернення 09.04.2023)
2. Ткач В. О. Сутність і специфіка економічної безпеки в індустрії туризму. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 3. С. 33-38. (ISSN 2415-8453).
4. Жаліло Я. А., Єрмошенко М. М., Лайко П. О. Економічна безпека. *Енциклопедія Сучасної України*. / Редкол : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18765>
5. Стеценко С. П. Економічна безпека: сутність і структур. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 24. С. 104-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_24_26.
6. Піхоцький В., Піхоцька М. Економічна безпека держави в сучасних умовах функціонування. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. 2022. С. 192-193.
7. Матросова В., Косенко А., Долина І., & Проскурня О. (2019). ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕРСПЕКТИВ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*, (24), 72-76. URL: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2019.24.72>
8. М. М. Кривоберець Інструменти підвищення якості туристичних послуг. *Ефективна економіка*. 2017. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5382>
9. А. Г. Міщенко Міжнародне співробітництво в сфері туризму. *Науковий Вісник Київського гуманітарного інституту*. Серія: економічні науки. 2008. № 1. С. 18-24. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/mishchenko.htm
10. Голод А. Безпека регіональних туристичних систем : теорія, методологія та проблеми гарантування : монографія. Львів : ЛДУФК, 2017. 340 с.
11. Голод А.П., Феленчак Ю.Б. Матеріали методологічного міждисциплінарного Інтернет-семінару «Дозвілля та туризм у постнекласичній перспективі» (м. Полтава, 3 грудня 2020 р.). Полтава: ПУЕТ, 2021. 109 с. С.7-13.
12. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 300 с.
13. Голод А. П., Крупенна І. А. Інформаційна безпека та проблеми туристичного брендингу регіонів. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки 2017. Том 1 № 45. С. 63-68. URL: <http://ven.chdtu.edu.ua/article/view/119750>
14. Скуратівський В., Линдюк О. Соціальна безпека українського суспільства та шляхи її забезпечення. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. № 3. С. 194-204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2011_3_28

Древаль Діана

*Науковий керівник: Мерчанський Володимир, к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Сьогодні туризм став невід'ємною галуззю економіки всіх країн світу, оскільки він є одним із найбільш динамічних та прибуткових секторів економіки серед усіх галузей світового господарства, сприяючи зміцненню та розповсюдженню економічних, соціальних та культурних зв'язків.

Російська агресія поставила нові завдання перед туристичною галуззю України, яка вже зазнала значних негативних наслідків широкомасштабних обмежень, спричинених дворічною епідемією Covid-19. По-перше, нам потрібно спланувати, як розвивати український туризм під час та після війни. У світі є чимало прикладів, коли після масштабних конфліктів країни швидко відновлювалися, а туризм займав у них одну з лідируючих позицій. Тому вивчення їхнього досвіду у діяльності туристичної індустрії у роки війни та після війни є досить актуальним для українських фахівців туристичного бізнесу та спеціалістів з туризму [1].

Проблемні аспекти функціонування сфери туризму в Україні досліджували науковці М. Бащак, Н. Булеца, З. Герасимів, Я. Данило, Н. Коваль, Л. Мельник, Ю. Миронів та інші. Водночас питанням функціонування туризму в умовах воєнного стану та відновлення цієї сфери у повоєнний період присвячено не так багато досліджень.

Практика показує, що туристична сфера сильно постраждала як в Україні, так і за кордоном через російсько-українську війну.

Війна торкнулася туристичного сектору, який тільки недавно почав набирати обертів після двох років антипандемічних обмежень, ще до 24 лютого. Першим імпульсом стала відмова західних перевізників літати до України. Це призвело до побоювань та подальшої заборони авіакомпаній на польоти над українським небом. Потім питання було вирішено на державному рівні, але ненадовго, тому що вже за тиждень почалося повномасштабне вторгнення.

Водночас слід зазначити, що туристичний сектор нині визначається такими характеристиками: управління туристичним бізнесом більшою мірою орієнтоване на волонтерство та перетворення туристичних хабів на гуманітарні чи волонтерські штаби; на туристичному маршруті мають бути передбачені бомбосховища чи інші захисні споруди; мінімізувати маршрути навколо важливих державних та військових об'єктів, які можуть стати об'єктами ракетно-бомбових ударів російського агресора; пляжі і прогулянки неможливі через бойові дії, що тривають, і наявність мін, на знешкодження яких, як очікується, піде кілька років після закінчення війни.

Незважаючи на втрати українського туристичного сектора внаслідок війни, сума туристичного податку за перші чотири місяці 2022 року становила 64 млн. 611 тис. грн., що майже на 65% більше, ніж за аналогічний період 2021 року. До бюджету надійшло 39 мільйонів 206 тисяч гривень. Місто Київ та чотири регіони входять до п'ятірки лідерів зі сплати туристичного податку. Таким чином місто Київ наповнило бюджет більш ніж на 18 мільйонів гривень. Порівняно з відповідним періодом 2021 року найбільше зростання зафіксовано у Львівській області – 268%. Із цього регіону до бюджету надійшло 11 мільйонів 463 тисячі гривень. Сума туристичного збору у Закарпатській області збільшилась на 144% і склала 6 млн 212 тис. грн. Хмельницька область залучила до бюджету 1 млн. 447 тис. грн. Івано-Франківська область внесла до бюджету майже 6 млн. грн., збільшила податки на 48%. Це збільшення змусило більшість українців, які рятувалися від бомбардувань і не бажали опинитися під окупацією, залишити свої будинки у східних, центральних та південних

регіонах та перебратися до безпечніших районів на заході. На територіях, де велися чи ведуться бойові дії, і навіть на окупованих територіях, спостерігалось значне зниження зборів із туристів. У Миколаївській області розмір туристичного збору знижено на 63%, у Луганській – на 60%, Сумській – на 48%, Херсонській – на 46%, Запорізькій – на 41% [2].

Перспективи розвитку туризму в Україні після війни включають такі складові:

- збільшити частку туристів можна завдяки досвіду країн, які пережили війну, тому що у багатьох туристів виникає великий інтерес до місць, які після війни стали пам'ятними маршрутами та місцями-символами. Пізнавальний туризм може бути актуальним для того, щоб «відвідати та побачити на власні очі» важкі часи, що сталися після війни у Маріуполі, Бучі, Ірпені, Харкові та інших містах та селах.

- шанування певних місць в Україні, таких як Чорнобаївка, Зміїний острів та ін., які можуть бути унікальним символом слави;

- фінансування реконструкції України та створення конкретних програм та стратегій реконструкції. Щоб відновити позиції України на післявоєнному ринку міжнародного туризму, туристичні підприємства мають знайти нові способи реклами та продажу своїх товарів та послуг. Одне з них полягає у створенні системи раціональних відносин на вирішення певних планових завдань. Їхня правильна інтеграція забезпечить синергію та посилить дії один одного.

При цьому основні можливості:

- використовуючи міжнародну арену новин, яка зараз переповнена новинами про Україну, висвітлити поточну ситуацію та висвітлити повоєнний туристичний потенціал країни;

- розвиток комунікацій стратегії, що орієнтовані на міжнародний ринок;

- створення нового позитивного іміджу країни;

- створення механізмів та умов залучення інвестицій;

- залучення зацікавлених сторін до розробки цифрових інструментів на місцях, особливо для збору оперативних даних;

- створення фонду підтримки туристичної галузі України [3].

Концептуальні засади післявоєнної реструктуризації туристичного потенціалу України забезпечують стійкий комплекс поглядів на визначення майбутнього вектора розвитку туризму у контексті формування стратегії повоєнного відновлення.

Слід зазначити, що стратегічними орієнтирами подальшого відновлення туризму в Україні є: розгалуження інфраструктури туристичних послуг та цифровізація рішень; розвиток туризму на трьох рівнях (з туристичної дестинації, інвестиційних проектів та місцевих особливостей) та формування конкурентної переваги України; просування унікальних українських брендів за кордоном .

Приклади країн, які успішно відновили туристичну галузь після війни, та їхній накопичений досвід мають стати основою для предметного розвитку власних планів України та подальший розвиток туризму в країні.

Враховуючи актуальність індустрії туризму та розвитку туризму для України в умовах російських військових дій, необхідно вивчити наукові праці з цієї теми та проаналізувати досвід інших країн, які опинилися в подібних умовах.

Бібліографічний список

1. Світлична В.Ю., Тонкошкур М.В., Кравцова С.В. Туризм під час пандемії: стан та перспективи розвитку. Електронний фаховий науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку». Вип. 49. 2020. С. 213-217.
2. Черняєв О., Ігнатенко Н., Бурдонос Л. Аналіз потенціалу туристичної галузі в Україні. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2023. Т. 2, № 1. С. 65–74. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20230201.07> (дата звернення: 03.04.2023).

3. Фокіна-Мезенцева К.В. Зубченко О.Ю. Туризм в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (12 квітня 2018 р., м. Київ). – Київ : КНУТД, 2018. – С. 246-249.

Жеребецька Христина

Науковий керівник: Бугіль Світлана, к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ

Туризм і гостинність є однією з найприбутковіших галузей світової економіки і має всі можливості стати провідним напрямом соціально-економічного розвитку регіонів України.

Інноваційна діяльність в туристичній індустрії спрямована на створення нового або зміну існуючого продукту, освоєння нових ринків збуту, впровадження передових ІТ-технологій і сучасних форм організаційно-управлінської діяльності. Саме тому інновації в туризмі необхідні і є невід'ємною умовою його розвитку.

Міжнародне співставлення інноваційного розвитку здійснюється через численні рейтинги та індекси. У 2021 році лідером Глобального індексу була Швейцарія. До п'ятірки лідерів увійшла Швеція, США, Великобританія та Південна Корея. Україна дещо втратила позиції попередніх років й обіймала у 2021 році 49 сходинку. Поруч з Україною у рейтингу розмістилися Греція (47 позиція), Румунія (48), Чорногорія (50), Філіппіни (51). Із територіально сусідніх країн найкраще положення займає Угорщина (34) [4]. Слід відмітити, що “інноваційний розрив” між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються зберігається, в той час як сприяння інноваціям являється важливим фактором розвитку конкурентоспроможності економіки.

Розвиток інноваційної діяльності в туризмі сьогодні відбувається за такими напрямками:

- маркетингові інновації, які спрямовані на задоволення потреб цільових споживачів і своєчасне залучення неохоплених туристів;
- Ad hoc (періодичні) інновації, спрямовані на зміну якісних атрибутів послуг, що надаються (запровадження нових, креативних послуг), їх позиціонування на ринку є ексклюзивним, що забезпечує підвищення конкурентних переваг;
- нарощування геотаргетування – це тенденція, спрямована на персоналізацію роботи з інтернет-аудиторією. Геотаргетінг – це метод інформування відвідувачів про їх оточення на основі їхнього географічного розташування. Наприклад, Google використовує прив'язки до регіону, щоб перенаправляти користувачів на спеціальні домени в окремих країнах, і така заміна IP вважається прийнятною практикою.

Інноваційний процес на ринку гостинності отримує своє визнання через ступінь задоволеності клієнта та завдяки ухваленню спільних рішень готельно-ресторанних підприємств з органами управління різних рівнів [2].

До основних передумов впровадження інновацій у сферу гостинності є перенасичення ринку готельних послуг однотипними засобами розміщення, посилення конкуренції, розширення простору застосування інформаційних технологій.

Впровадження інноваційних процесів у сфері готельного та ресторанного бізнесу пов'язані з розвитком підприємства, вдосконаленням структури управління, включаючи

реорганізацію, поглинання конкурентів, кадрову політику (оновлення кадрів, підвищення їх кваліфікації), а також з раціональною господарсько-фінансовою діяльністю (впровадження сучасних форм обліку та звітності).

У сфері готельного та ресторанного бізнесу дуже популярним стало використання відео при бронюванні онлайн. Перегляд фотографій вже не вистачає гостям готелю навіть у якісному форматі панорамних фото. Приймаючи рішення про бронювання, гості хочуть якомога повнішу, детальнішу та реалістичнішу картину свого майбутнього перебування. У зв'язку з цим, ознайомчі відео 3D-турів на веб-сайтах готелів незабаром стануть необхідністю.

Збільшуватиметься також кількість мобільних додатків та їх інтеграція в повсякденне життя, а також важливість онлайн-рейтингів готелів і ресторанів. Тому не варто недооцінювати силу відгуків, розміщених в Інтернеті, на інституційних веб-сайтах чи форумах, у соціальних мережах, адже велика кількість користувачів формує власну думку на основі прочитаного і це може суттєво вплинути на умови та заповненість готелю або ресторану.

Інноваційна концепція гостинності – еко-готелі забезпечують залежність закладів від природного середовища, екологічну стабільність, внесок у захист навколишнього середовища, врахування місцевої культури, дотримання суворих «зелених» принципів, запевняючи відвідувачів, що вони живуть у безпечному, не токсичному, енергозберігаючому житлі. Завдяки наявності природно чистих територій і готелів, які дотримуються вираженої екологічної політики, актуальність проживання в готелях, що підтримують екологічні концепції, стає все більш популярною серед туристів. Інтерес до «зелених» стандартів не застарів, він все ще в головах і пріоритетах споживачів. Опитування 1300 респондентів, проведене популярним веб-сайтом TripAdvisor, показало, що 62% гостей «часто» або «завжди» враховують екологічність, обираючи готель чи ресторан [1].

Слід виділити також такі сучасні новачки в готельно-ресторанному бізнесу як Sleepbox – капсули та цифрові технології мультимедіа Digital Signage (цифрові вивіски).

Капсульні готелі - один з варіантів японських готелів, це невеликі спальні блоки, розташовані один над одним. Здебільшого вони розташовані поблизу головних залізничних станцій або поблизу розважальних зон для зручного розташування для туристів. На нашу думку, кабіни Sleepbox рекомендується встановлювати в тихих районах аеропортів, вокзалів, на території виставково-розважальних центрів і торгових центрів. Згодом цей вид тимчасового проживання стане популярним, особливо серед молоді або тих, хто відвідує місто на короткий час.

Технологія Digital Signage (цифрові вивіски) – це ефективний інструмент для привернення уваги гостей і туристів до послуг готелю. За допомогою цифрових вивісок можна відтворити чудове відео про затишну атмосферу та вишукані страви ресторану готелю. Вважаємо, що впровадження технології digital signage дозволить вирішити проблему підвищення якості та швидкості обслуговування гостей готелю, підвищення рівня продажу додаткових послуг та оптимізувати маркетингові витрати.

Таким чином, інновації на ринку гостинності є невід'ємною умовою його розвитку. Разом з тим, перспективи інноваційного розвитку України значною мірою будуть залежати від результатів її співпраці з Європейським союзом.

Бібліографічний список

1. Геотаргетинг. URL: <https://wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 22.04.2023).
2. Домище-Медяник А.М., Кляп М.П. Інноваційні процеси в туристичній галузі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. Випуск 1 (49). Т.2. 2017. С.189-196.
3. Крилов Д.В. Аналіз рейтингового оцінювання розвитку інноваційної діяльності в

Україні. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/10.pdf

4. The Bloomberg innovation index. Bloomberg 2022: веб-сайт. URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/most-innovative-countries> (дата звернення 21.04.2023).

Калитовська Юля

Науковий керівник: Березівська Оксана, к. е. н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ІННОВАЦІЙНІ ВИДИ ТУРИЗМУ, ЯКІ РОЗВИВАЮТЬСЯ У КРАЇНАХ ЄС ПІДЧАС ПОШИРЕННЯ COVID-19

Після поширення вірусу на початку 2020 року та закритті туристичної діяльності, у сфері туризму почали створюватися та розроблятися альтернативні напрями повсякденному, звичайному туризму, які стали інноваційними.

В країнах Європейського Союзу з'явилися нові види туризму, такі, як бекпекер-туризм в Німеччині, віртуальний туризм в Італії, руфінг в Іспанії, Індустріальний або промисловий туризм у Польщі, дарк туризм в Румунії, повільний туризм в Греції.

Бекпекер-туризм — головна ціль максимально заощадити під час мандрівки. Такі туристи відрізняються наявністю рюкзака та путівників, вони мандрують автостопом, зупиняються в хостелах, палатках або користуються послугою каучсерфінгу [4].

Віртуальний туризм. Віртуальний є схожим до комп'ютерних он-лайн ігор. На сайтах віртуального туризму відтворені популярні музеї Італії. При цьому віртуальна подорож дає змогу детально ознайомитися не тільки з творами мистецтва, а й із екстер'єром та інтер'єром будівель музеїв, де вони зберігаються [2].

Руфінг – вид урбаністичного екстремального туризму. Руферами називають людей, котрі захоплюються спогляданням видів, що відкриваються з міських дахів, труб та веж. [1].

Індустріальний або промисловий туризм – це дослідження туристами будівель, інженерних споруд та територій виробничого або спеціального призначення, а також будь-яких закинутих споруд з метою отримання психологічного, естетичного або дослідницького задоволення. Даний вид туризму передбачає проникнення на території, що охороняються, а також на території діючих промислових та спеціальних зон [4].

Дарк-туризм. Місця, пов'язані зі смертю, катастрофами та трагедіями приваблюють туристів. Серед популярних об'єктів відзначають різні замки з моторошними історіями, наприклад замок графа Дракули [4].

Повільний туризм. Є способом подорожі, в якому фокус уваги зміщений від кількості до якості. Замість того, щоб гнатися за черговими замками, музеями та містами, мандрівник фокусується на одній місцевості чи місті, намагаючись поринути у культуру та побут місцевих жителів, знайомлячись із кухнею та традиціями регіону [3].

Отже, під впливом COVID-19 було залучено багато інновацій у роботу сфери туризму, це ж саме стосується і інноваційних видів туризму, збільшився кількісний і урізноманітнений показник пропозицій туристичного продукту відповідно до попиту сучасного споживача. Багато видів туризму, які існували до періоду пандемії розділились на нові підвиди. Індустрія туризму не стоїть на місці та розвивається ідучи в ногу з технологіями. Звичні види туризму знаходяться у постійному пошуку нових напрямків, а такі кризові ситуації стають викликом і поштовхом для скорішого їх знаходження.

Бібліографічний список

1. Інноваційні види туризму. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2016/10.pdf
2. Інноваційні світові види туризму. URL: <https://lviv-tourist.info/novuyitukyzm/>
3. European Tourism. Trends & Prospects Q2/2020. URL: https://etccorporate.org/uploads/2020/07/ETC-QuarterlyReport-Q2-2020_FinalPublic.pdf
4. Slow Tourism Experience: an Innovative Approach for Sustainable Tourism development. URL: [https://www.semanticscholar.org/paper/Slow-Tourism-Experience% 3A-an-Innovative-Approach-for-Kamel Orabi/ 5b63d6eb53014bfe90ee0d7473f01741c0bd13df](https://www.semanticscholar.org/paper/Slow-Tourism-Experience%203A-an-Innovative-Approach-for-Kamel-Orabi/5b63d6eb53014bfe90ee0d7473f01741c0bd13df)

Качанова Аліна

Науковий керівник: Пилипенко Катерина, д. е. н., професор

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ: ФУНКЦІЇ, ФАКТОРИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ

Сьогодні туризм став феноменом, який є частиною повсякденного життя майже третини населення планети. На туризм також припадає понад 10% світової торгівлі товарами та послугами, посідаючи третє місце після експорту нафти та автомобілів. В Угорщині, Чехії, Австрії, Іспанії, Італії, Франції, Чехії, Швейцарії, Франції та Португалії туризм є однією з пріоритетних галузей, що забезпечує 15-35% валового національного доходу. За оцінками експертів, у туристичній галузі наразі зайнято понад 100 мільйонів людей, кожне 16-те робоче місце у світі пов'язане з туризмом, а кожна восьма людина працездатного віку працює в туристичній галузі. Наведений показник свідчить про те, що дана сфера економічної діяльності здатна відігравати генеруючу та інтегруючу роль у позитивній динаміці розвитку кількісних та якісних економічних показників інших галузей економічного поля. Тому в умовах процесу глобалізації все більшого значення набуває вивчення функції туризму. [1] Першою і основною функцією туризму слід вважати економічну, вона впливає на економіку країни чи регіону. Економічна функція визначає прямий вплив через обсяг витрат туристів за винятком обсягу імпорту, необхідного для повного забезпечення туристів товарами й послугами. Підприємства, до яких безпосередньо надходять витрати туристів, також мають потребу в покупці товарів і послуг інших секторів місцевої економіки. Туризм впливає на економіку як джерело доходу для місцевого населення туристичних центрів через стимуляцію розвитку галузей, пов'язаних з випуском предметів споживання та сприяє розвитку розважального й пізнавального туризму, приносить прибуток, сприяє розвитку транспортних підприємств і організацій та припливу в країну великих грошових сум в іноземній валюті. Туризм створює робочі місця, що веде до зменшення рівня безробіття, дає можливість отримувати більші доходи, що в свою чергу збільшує податкові надходження як від бізнесу, так і від окремих громадян.

Завдяки хвильовому ефекту, розвиток основних секторів туризму спричиняє серію економічних реакцій в інших секторах економіки й допомагає різкому зростанню кількості малих та середніх підприємств:

- сектори економіки, пов'язані з туризмом, з відповідним рівнем продажів від 50% до 25% – це виробництво спортивного одягу та обладнання, виробництво транспортних засобів, торгівля, поліграфія, інформаційно-комунікаційні технології, сільське господарство, рибальство тощо;

- пов'язані з туризмом сектори економіки, де відповідний рівень продажу складає менше 25% – це косметична та текстильна індустрії, архітектура та будівництво, банківські послуги тощо. [2]

Виходячи з цього, зростання в туристичному секторі дає позитивний вплив не тільки на сам сектор, а також і на всі, пов'язані з ним виробничі та невиробничі галузі, на зайнятість населення та на загальну економічну ситуацію в регіоні чи країні. Значення міжнародного туризму у світі постійно зростає, оскільки туризм справляє дедалі більший вплив на економіку окремих країн.

В економіці країни міжнародний туризм виконує ряд важливих функцій:

- 1) функція вирівнювання платіжного балансу;
- 2) функція отримання доходу (туризм – є джерелом валютних надходжень);
- 3) сприяє диверсифікації економіки, створює галузі, що сприяють розвитку індустрії гостинності;
- 4) сприяє зайнятості населення;
- 5) з ростом зайнятості в сфері туризму збільшуються доходи населення і підвищується рівень благополуччя нації в цілому;
- 6) функція згладжування (виявляється в тому, що туризм сприяє економічному розвитку слабких у структурному відношенні регіонів);
- 7) соціальна функція, туризм по-різному впливає на платіжний баланс різних країн [3].

Поточний туристичний баланс у країнах Середземномор'я (Франція, Італія, Іспанія, Кіпр, Мальта, а також Австрія та Швейцарія) загалом позитивний. До країн, що розвиваються, належать Туніс, Таїланд, Мексика, країни Карибського басейну тощо.

Міжнародний туризм є позитивним джерелом валютних надходжень. Наприклад, частина доходів від міжнародного туризму в загальній сумі надходжень від експорту товарів і послуг складає: в Іспанії – 35%, Австралії й Греції – по 36%, Швейцарії – 12%, Італії – 11%, Португалії – 21% і на Кіпрі – 52% [4].

В більшості країн, що розвиваються, на долю іноземного туризму припадає 10-15% доходів від експорту товарів і послуг. Проте в деяких країнах цей показник значно вищий, наприклад, у Колумбії він складає 20%, на Ямайці – 30%, у Панамі – 55%, на Гаїті – 73%. Доходи, які отримуються від розвитку туризму в усіх країнах світу, у 2,5 рази вищі за всесвітні доходи від експорту нафти (варто зазначити, що 11 країн-членів ОПЕК реалізують на світових ринках сиру нафту на суму 170-180 млрд. дол. США) [5].

Внаслідок витрат, здійснюваних іноземними туристами в країні перебування, по-перше, збільшуються прибутки туристичних фірм (прямий ефект). По-друге, підвищується попит з боку туристичного сектору економіки на товари й послуги постачальників, що у свою чергу сприяє підвищенню попиту на товари й послуги їхніх постачальників, і, як наслідок, – зростанню доходів у всіх секторах (непрямий ефект). По-третє, збільшуються особисті прибутки населення, прямо або побічно пов'язаного з туристичним бізнесом, що викликає ріст споживчого попиту (вимушений ефект). Непрямий і вимушений ефекти разом називаються повторним ефектом [6].

Бібліографічний список

1. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. за № 324/95-ВР, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text2>. (дата звернення 10.04.2023 р.)
2. Ткач, В. О. Сутність і специфіка економічної безпеки в індустрії туризму [Текст] *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 3. С. 33–38. ISSN 2415-8453.)

3. Жаліло Я. А., Єрмошенко М. М., Лайко П. О. Економічна безпека. *Енциклопедія Сучасної України*. Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL:<https://esu.com.ua/article-18765/>
4. Ihnatenko, M., Sarapina, O., Sakun, A., Marmul, L. and Pylypenko, K. (2019), Models of implementation of enterprises in agricultural green tourism in European countries and assessment of their efficiency. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8(12), 337-340.

Коваленко Валерія

Науковий керівник: Зікій Наталія, к. е. н., доцент

Державний торговельно-економічний університет

ВЕКТОРИ ЗМІН ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сьогодення готелі можуть бути використані для різних цілей. Наприклад, як притулок для постраждалих під час воєнного конфлікту, як головний штаб для військових дій, як місце розміщення евакуйованих або як тимчасові житлові приміщення для допомоги населенню.

Основні варіанти роботи готелів, які можуть враховуватися під час воєнного стану, включають:

1. Готельний штаб. Готель може бути використаний як головний штаб для військових дій, де командування може знаходитися та координувати військову діяльність.

2. Житлові приміщення. Готельне підприємство може бути призначене як тимчасове житлове приміщення для тих, хто був евакуйований або потребує допомоги.

3. Медичний центр. Готель може бути використаний як медичний центр, де надаються медичні послуги тим, хто постраждав під час воєнних дій.

4. Місце для надання гуманітарної допомоги. Готельне підприємство може бути використане як місце, де надається первинна допомога населенню, наприклад, роздача їжі та питної води.

5. Місце для збору інформації. Готель може бути використаний як місце для збору інформації про ситуацію в регіоні та подальшого планування дій.

6. Контроль доступу. Готельне підприємство може бути призначене для контролю доступу до певних районів, щоб забезпечити безпеку цивільних та військових.

7. Сховище. Готель може бути використаний як сховище для зберігання важливих речей, таких як ліки, продукти харчування та інші ресурси, які можуть бути важливі, також суб'єкт господарювання може стати сховищем та притулком за наявності підземного паркінгу.

Під час воєнного стану, готелі можуть стати важливими об'єктами для забезпечення проживання військових, цивільних службовців та громадян, які потребують евакуації або тимчасового проживання. Для ефективного функціонування готелів під час воєнного стану важливо враховувати наступні методи:

1. Реєстрація та контроль проживаючих. Під час воєнного положення, готелі можуть використовуватися для проживання військових і цивільних службовців, тому важливо мати систему реєстрації та контролю проживання. Це допоможе вести облік людей, які знаходяться в готелі та забезпечити безпеку всіх гостей.

2. Забезпечення безпеки. Під час проведення воєнних дій, готельні підприємства можуть стати об'єктом нападу, тому важливо забезпечити безпеку гостей та працівників готелю. Для цього можуть використовуватися системи контролю доступу, відеоспостереження та охоронні служби.

3. Забезпечення життєво важливих потреб. Під час воєнного стану, готелі можуть стати місцем проживання для людей, які втратили свої будинки або були евакуйовані. Важливо забезпечити гостям готелю доступ до води, їжі, електроенергії та медичної допомоги.

4. Організація тимчасового житла. Будь-які готельні підприємства або апартаменти можуть стати місцем тимчасового проживання для людей, які не мають житла. Важливо організувати систему бронювання номерів та забезпечити можливість швидкого прийому людей на територію готелю.

5. Забезпечення елементів інфраструктури. Під час воєнного положення, можуть виникнути проблеми з електропостачанням, водопостачанням та іншими елементами інфраструктури. Готелі виконують важливу роль у забезпеченні цих елементів для місцевих жителів та військових.

6. Співпраця з військовими та цивільними владами. Готелі стають важливими об'єктами для забезпечення потреб військових та цивільних служб. Важливо мати механізми співпраці з державними органами для забезпечення безпеки та ефективного використання готелів як оборонного об'єкту (якщо це є необхідним).

7. Забезпечення комунікації. Під час воєнного стану, комунікації можуть бути обмежені, тому важливо забезпечити доступ до супутникових телефонних та інтернет-зв'язків як для гостей готелю, так і працівників.

8. Реалізація вимог законодавства. Під час війни, діють спеціальні вимоги до суспільства та закони, які повинні бути враховані в діяльності кожного суб'єкта господарювання. Важливо дотримуватися цих вимог для забезпечення безпеки та ефективності діяльності готелів (дотримання комендантської години, співпраця з владою тощо).

Врахування цих методів допоможе закладам готельного бізнесу зберегти конкурентні позиції на ринку, сформувати позитивний імідж підприємства, забезпечити безпеку і комфорт відпочинку як для гостей, так і комфортні умови праці для працівників готелю.

Бібліографічний список

1. Ірина Сідлецька, Vertex Hotel Group, UHRA: «Кожен регіон матиме власну долю з погляду туристичної та бізнес-активності» // URL: <https://commercialproperty.ua/interview/irina-sidletska-kozhen-region-matime-vlasnu-dolyu-z-poglyadu-turistichnoi-ta-biznes-aktivnosti/>
2. Видання журналу «Commercial Property»: Встояти під час війни: як працюють готелі України // URL: <https://commercialproperty.ua/analytics/vstoyati-pid-chas-viyni-yak-pratsyuyut-goteli-ukraini/>

Ліхва Антон

Науковий керівник: Стадніков Володимир, к.т.н., доцент

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ДОСЛІДЖЕННЯ КАРТОГРАФІЧНОЇ СПАДЩИНИ ЗА ДОПОМОГОЮ ГЕОІНФОРМАТИКИ

Ознайомлення з історичними картами території в широкому часовому діапазоні сприяє формуванню поваги до свого краю, місту. Той, хто не знає своєї історії, той не має майбутнього. Методи історичної геоінформатики засобами ГІС та інтернету дозволяють створити картографічні розділи сайту. Цей ресурс стає «родзинкою» картографічного забезпечення міського сайту, сприяє туристичній привабливості міста, і як наслідок, поліпшенню туристичного потенціалу території.

Дослідженням історичної картографічної спадщини останнім часом приділяється все більше уваги [1, 2], але роботи закінчуються на етапі публікації друкованих видань. Впровадження методів історичної геоінформатики дозволяють долучити до вивчення картографічної спадщини широке коло як фахівців, так і звичайних користувачів інтернету.

Вітчизняний і зарубіжний досвід показує, що практично всі картографічні сервіси сайтів великих міст надають можливість ознайомлення з картографічною інформацією на поточний момент розвитку території і не мають інформацію про її стан за попередній часовий період. Цей інформаційний пробіл обмежує можливості для проведення аналізу розвитку території, залучення інвесторів.

Дана робота присвячена вирішенню проблеми надання розширеного картографічного сервісу для виконання візуалізації історичного картографічної спадщини території протягом тривалого періоду часу засобами Інтернет та ГІС технологій.

Метою роботи є розробка картографічного інтернет-ресурсу з використанням програмного забезпечення Компанії ESRI, для:

- Популяризації та розвитку туристичного сектору економіки регіону.
- Підвищення інвестиційної привабливості регіону.

До теперішнього часу вдалося зібрати, систематизувати, обробити ряд картографічних матеріалів, об'єднати їх в атлас.

До складу Атласу «Історична картографічна спадщина м. Одеси» (1794 - 1917 рр..) входять:

1. План города Гаджибей с военной гаванью и пристанью для купеческих судов. 1794 г. «План де-Волана».
2. Генеральный план местоположения гавани и города Одессы с показанием глубины в море и возвышения берега от воды. 1803 г. Исполнитель: инженер-полковник Форстер.
3. План генеральный города Одесса с показанием вновь произведенных гражданских зданий в 1803, 1804, 1805 и 1806 годах. 1806 г.
4. План Одессы. 1809 г.
5. План города и крепости Одесса с показанием, где полагается выстроить шефские штаб и обер офицерские дома. 1811 г.
6. Генеральный план г. Одессы с принадлежащей землей, разделенной на 6 частей с показанием предместий, селений, хуторов, садов и других казенных и частных заведений. 1835 г.
7. План города Одессы. 1855 г.
9. План г. Одесса 1864 г. Составил землемер Крылов в 1864 г. и дополнил в 1867 г.
10. План Одесского порта Карантинного и Практического с показаниями границ береговой земли, предполагаемой особой комиссией к отводу в ведение управления порта, а

также и все сооружения портовых так и частных, находящихся в районе его управления. 1870 г.

11. План г. Одессы 1875 г.
12. Копия из Высочайше утвержденного плана города Одессы Херсонской губернии, с показанием Новой улицы и продолжение ее покрытого коричневой краской образовавшегося с устройством Александровского парка из городского выгона.
13. Одесса. Издание книжного магазина Е.П. Распопова.
14. План города Одессы. 1888 г. Издание картографического заведения А. Ильина. С. Петербург.
15. План города Одессы 1891 г. Издание К. Висковсаго. 1891 г.
16. Генеральный план г. Одессы с принадлежащей Землею, разделенною на 6 частей с показанием предместий, селений, хуторов, садов и других казенных и частных заведений. Составил на основании генеральной съемки 1860-1870-х годов и последующих частных съемок городской землемер М.М. Дитерихс в 1892 г.
17. План г. Одессы 1894 г. Составил городской землемер М.М. Дитерихс.
18. Главнейшие колодцы Одесского градоначальства с показанием обнаруженных в них водоносных горизонтов, 1894 г..
19. План г. Одессы. Главнейшие колодцы Одессы и ее ближайших окрестностей с показанием обнаруженных в них водоносных горизонтов. 1894 г. Составил городской землемер М.М. Дитерихс.
20. Геологическая карта Одесского градоначальства 1894 г. Составил И. Синцов.
21. План города Одессы. Тип. Акц. Ю. -Р. Общества Печатного Дела.
22. План города Одессы. Приложение к адрес-календарю Одесского градоначальства.
23. Черноморское побережье «Швейцария» дача Ковалевского, г. Одесса. Составил К.В. Висковский. 1904 г.
24. План города Одессы. Линии электрического трамвая. 1905 г. Издатель К.В. Висковский.
25. План города Одессы. Издание 17. К. Висковского. 1910 г.
26. План Одесского порта. Съемка 1912 г.
27. План города Одессы 1916 г. с обозначением электрического трамвая и угловых номеров. Составил и издал К. Висковский. 1916 г.

Більшість історичних картографічних матеріалів були переведені в єдину систему координат. Це дозволило впровадити сервіс перегляду одного і того ж фрагменту території міста на актуальній цифровій карті, на космічному знімку, на історичній карті, на карті проекту генерального плану розвитку міста. Робота реалізована у вигляді картографічного сервера.

Проект створення історичного картографічного розділу дозволив засобами цифрової картографії, ГІС - технології реалізувати публікацію в Інтернеті матеріалів для широкого кола користувачів і фахівців.

Бібліографічний список

1. Boonstra O., Breure L., Doorn P. Past, Present and Future of Historical Information Science. — Amsterdam, 2004.
2. Владимирова В. Н. Историческая геоинформатика: геоинформационные системы в исторических исследованиях. — Барнаул, 2005. — С. 15.
3. Стадніков В. Побудова просторово-часової геоінформаційної моделі даних розвитку території для геопорталу міста Одеса / В. Стадніков // Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. - 2010. - №19.- С. 204-209.

Музика Анастасія, Грицків Дарина

Науковий керівник: Яцуляк Марія, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

РОЗВИТОК Б'ЮТІ-ТУРИЗМУ ЯК СКЛАДОВОЇ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ

Б'юті-туризм є одною із складових медичного туризму. Медичний туризм - це вектор спеціального туризму, який передбачає допомогу в організації та наданні лікування, діагностики, профілактики захворювань й інші медичні послуг.

За видами медичний туризм виділяють:

✓ діагностико-лікувальний (комплексна діагностика, діагностику за однією лікарською спеціальністю, лікування);

✓ оздоровчий та б'юті-туризм (spa+wellness, fitness+wellness, косметичні послуги);

✓ курортно-лікувальний (реабілітація, профілактика). [1].

Специфікою б'юті-туризму є надання послуг фахівцями з медичною освітою. Отримання таких послуг не належить до категорії лікування або діагностики, проте неякісне їх надання може негативно впливати на здоров'я людини. Насамперед ця теза стосується косметологічного туризму[4]. Подорожі здійснюються з метою отримання косметологічних хірургічних втручань та косметичних нехірургічних послуг.

При класифікації медичного туризму за видами доцільно використовувати принцип мети здійснення туристичної подорожі.

До складу б'юті-туризму також відносяться fitness+wellness та spa+wellness-туризм. Програми Wellness - це унікальні комбінації фізичних навантажень і SPA-програм, що дають змогу у короткі терміни активізувати приховані резерви організму. Wellness-тур - це комплекс високоякісних оздоровчих заходів (релакс, масажі, дієта, дозоване фізичне навантаження), який розрахований на здорових людей, загальне поліпшення тонуусу організму та відновлення душевного комфорту SPA-туризм орієнтований на збереження здоров'я та профілактику захворювань. SPA-послуги передусім надаються в готелях з відповідними медико-оздоровчими відділеннями. Класичний напрям (водолікування та використання дарів моря) побудовано на водних процедурах і на кліматотерапії (термальні джерела, соляні печери, гірське, морське та лісове повітря, грязі, торф, водорості, сіль). Етнічний напрям SPA орієнтований на використання місцевого колориту [5].

Лідерами в цьому сегменті медичного туризму є США, Бразилія, Японія, Північна Корея, Мексика, Німеччина, Франція, Туреччина, Індія, Ізраїль, Сінгапур та інші. Вони найбільше інвестують у розвиток цієї інфраструктури, будівництво комфортабельних клінік з кращим устаткуванням та інноваційними технологіями для надання високоякісного обслуговування. [3].

Мета б'юті-туризму - оздоровлення, підтримка здоров'я, покращення зовнішнього вигляду.

Відповідно до Закону України "Про туризм" організаційними формами туризму є міжнародний і внутрішній туризм [1]. Тому за організаційними формами медичний туризм доцільно теж підрозділяти на внутрішній та міжнародний. Внутрішній медичний туризм — це організаційна форма туризму, що передбачає подорожі осіб, які проживають на території певної країни, в її межах з метою оздоровлення організму, отримання медичних послуг або послуг б'юті-туризму. До міжнародного медичного туризму належать в'їзний та виїзний медичний туризм. В'їзний медичний туризм — подорожі в Україну іноземних громадян з метою оздоровлення організму, отримання медичних послуг або послуг б'юті-туризму. Основним економічним чинником в'їзного медичного туризму в Україні виступає ціна на послуги при відповідній якості медичної допомоги, тому Україна у змозі надавати комплекс високоякісних оздоровчих заходів та має, що пропонувати іноземцям [1].

У зв'язку з початком війни в Україні постраждали практично всі галузі економіки. Бізнес повинен боротися з новими викликами та змінюватися в швидкому режимі. Індустрія у напрямі б'юті-туризму одна з небагатьох сфер, які, незважаючи на складнощі, справляються з новими проблемами і продовжують розвиватися. Ще однією перевагою є під час війни стало більш популярно надавати б'юті-послуг «на дому».

Сучасна б'юті-індустрія це підтверджує: на сьогоднішній день це величезний ринок послуг і товарів, які спрямовані на поліпшення зовнішнього вигляду людини.

Отже, розвиваючи напрям б'юті-туризму, Україна, після закінчення війни, може скласти конкуренцію іншим державам, а також залучити в Україну потенційних зарубіжних та українських туристів-пацієнтів, адже вона має основні пріоритети:

- ✓ висока якість медичних послуг у поєднанні з низькою вартістю;
- ✓ природні, кліматичні та геополітичні умови України, які створюють унікальні можливості для медичного туризму;
- ✓ репродуктивні технології, стоматологія, ортопедія та інші медичні напрями лікування за конкурентоспроможною ціною і високою якістю;
- ✓ високоефективні технології та методики лікування, які не мають аналогів за кордоном;
- ✓ висококваліфіковані фахівці;
- ✓ заходи з інформатизації та просування як медичних послуг, так і іміджу України.
- ✓ зручне географічне розташування;
- ✓ висококваліфіковані кадри медичних працівників;
- ✓ доступну вартість медичних послуг. [7].

Розвиток б'юті-туризму, генерує значний мультиплікативний ефект для економіки та може внести вагомий вклад у поповненні бюджету країни.

Бібліографічний список

1. Закон України «Про туризм»
2. <https://ukrzdrav.ru/rizne/15071-innovacii-v-b-juti-industrii-b-juti-turizm-v.html>
3. <https://jamadvice.com.ua/uk/kak-vyzhivaet-industriya-krasoty-v-ukraine-vo-vremya-vojny/>
4. https://tourlib.net/statti_ukr/basjuk9.htm
5. http://journals.maup.com.ua/journal/50_2016/5.pdf
6. <https://buybeauty.com.ua/blog/tendencii-kosmetologii-2023/?sl=uk>
7. https://tourlib.net/statti_ukr/basjuk9.htm

Музика Анастасія

Науковий керівник: Лемко-Мельник Ольга, викладач

Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

РОЗВИТОК ТЕМАТИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

З початку повномасштабного вторгнення туризм в країні скоротив свою діяльність. Все ускладнюється тим, що Україна, як і багато інших держав світу, ще не повністю оговталася після пандемії коронавірусу. Галузь знову повернулася до збитковості і не змогла досягти показників 2019 року.

Говорити про зовнішній туризм навіть не приходиться з відомих причин. По-перше, у великої кількості громадян зросли витрати та зменшилися доходи. По-друге, військовозобов'язані не мають змоги виїздити за кордон з сім'єю, навіть якщо у них є

на це кошти. По-третє, існують складнощі, пов'язані з логістикою. Також не треба очікувати прибуття великої кількості іноземних туристів до того часу, доки в країні не буде безпечно.

Та все ж сфера туризму, не дивлячись на важкі обставини, продовжує боротися зі складнощами. Взагалі більш ніж в 40 країнах світу туризм є основним джерелом надходжень національного бюджету.

Інновації у готельному бізнесі – це нововведення та нові ідеї, які створені з метою збільшення потоку клієнтів та задоволенню їхніх потреб. В сучасному світі розвиток туристичного та готельного бізнесу багато в чому залежить від безперервно впроваджуваних інновацій. Туристичні підприємства з року в рік те і роблять, що максимально вдосконалюють свій сервіс з метою досягнення бажаного фінансового результату.

Наша країна володіє значною природною та історико-культурною спадщиною, проте туристська інфраструктура і її розвиток ще не задовільняє потреб відпочиваючих, тому що недостатньо впроваджено інновацій в сфері готельного бізнесу. Загалом в Україні можна назвати до десяти міст (серед них Львів, Харків, Київ та Одеса), де є справді комфортні та сучасні готелі. В інших містах майже відсутні гідні готелі за доступною ціною. Для внутрішнього туризму українські туристи вибирають 3* та 4* готелі, яких зараз не вистачає. Велика частина українських готелів працюють за системою «минулого століття», тобто обмежуються послугою ночівлі, в той час коли відпочиваючих приваблює велика кількість послуг для комфортного проживання, або незвичність розташування готелів та інші особливості, щоб викликати у відвідувачів незвичайні відчуття.

Одною з причин гальмування бурхливого розвитку туризму є мала кількість готелів, що відповідають міжнародним стандартам. В Україні власники готелів не зобов'язані мати сертифікацію і багато хто цим користуються. Власник, відкриваючи новий готель, сам визначає скільки йому привласнити зірок. І від такої самостійності страждає сервіс. Тому в Україні так багато неофіційних готелів, але так мало належної якості, а тим паче тематичних.

У цій статті ми розглянемо готелі з різною тематикою.

➤ Першим таким готелем є «Грибова хата». Фантастична споруда без кутів, немов справжній грибок, заховалася серед багатой природи Карпат у «Буковелі». Автор ідеї стверджує, що білі гриби — важливий елемент гуцульської культури. Так це чи ні, однак все у закладі пов'язане з грибами — фасад будівлі, оформлення номерів, декорації вестибюля і навіть кухня. Надзвичайно колоритне місце. Казковий готель у вигляді гігантського гриба зачаровує з першого погляду. Здається, от-от з-за рогу вигляне чарівний гном або вилетить на мітлі Баба-Яга, чи і того більше — Сірий вовк злісно заскрегоче зубами, шукаючи юну Червону Шапочку.

➤ Другим таким готелем є «Немо». До п'ятірки найбільш незвичайних готелів України належить і харківський «Немо» — єдиний у Європі готель, де гостям пропонують сусідство з дельфінами. Цей готель припадає до душі любителям китоподібних ссавців. У цьому готельному комплексі є дельфінаріум, океанаріум та центр дельфінотерапії. Готель «Немо» побудований за останнім словом техніки. Є тут і фітнес-зал, і СПА, і чудовий ресторан на терасі. Басейн із морською водою, зручні дивани, лежачки та джакузі — в готелі є все, що потрібно для крутої літньої вечірки.

➤ Третім і останнім готелем для огляду буде «Капсульний готель» у Києві.

У цьому готелі можна трішки відчути себе Корбенем Далласом monotel – готелю, в якому замість ліжок встановлено капсули. Так, справжні пластикові капсули з великим футуристичним склом, в яких можна зачинитись й відгородитись від всього світу. Є капсули для чоловіків, жінок та пар. Наразі в Києві працюють вже два monoteli — на Майдані й на Хрещатику. Автори називають їх готелями майбутнього для тих, хто цінує сон у своїй аурі й прагне отримати максимум можливостей за розумну ціну.

Окрім ліжка, в монотелі можна отримати персональну шафку. Щодо гігієни тут теж все добре — є вбиральні та душові кімнати, можна випрати одяг (але все це — поза межами

капсули). Під час бронювання можна додатково замовити харчування. Також для гостей монотелю 24/7 доступний коворкінг monohub з аналогічним концептом.

Кількість готелів в Україні порівняно з туристськими країнами світу незначна. У Великій Британії, наприклад, функціонує близько 260 тис. готелів. У країнах Європи число великих готелів становить 15 -25% загальної кількості готельних господарств, 75 -85% - мотелі та готелі сімейного типу. За даними аналізу структури готельного господарства України, такі форми готельного господарства, як мотелі, кемпінги, молодіжні бази, надзвичайно поширені в інших країнах, в Україні практично не розвинуті.

Як свідчить міжнародний досвід, саме такі підприємства могли б дати істотний поштовх розвитку галузі та створенню додаткової кількості робочих місць. В Україні не тільки готелі сімейного типу потребують значного розвитку. Бізнес готелі вважаються справді дефіцитними. Це дуже перспективний напрямок, адже в нас проводиться велика кількість бізнес-зустрічей, в яких беруть участь іноземні гості, та гідних мереж таких готелів по цілій країні можна перерахувати на пальцях. Прибувши на конференцію, іноземний гість певна річ має досвід перебування в таких готелях, а також уявлення того, як вони мають виглядати, тому що в наших готелях не передбачені великі фойє, конференц-зали та зони комерційного користування. Тому, на жаль, наші бізнес-готелі це не те, до чого звикли іноземці.

Чинне законодавство України нечітко визначає готельне господарство, його належність до сфери туристських послуг та відомче підпорядкування. Тому для розвитку готельного господарства України, підвищення попиту на ринку споживання готельних послуг, створення і входження на ринок малих готельних підприємств доцільним є розробка проекту Закону України про розвиток готельного господарства. Положення Закону мають визначити правові, економічні та організаційні засади створення і подальшого розвитку конкурентних відносин на цьому ринку. Для того, щоб готельний потенціал України розвивався як належить, наша держава повинна вжити таких заходів, як забезпечення безпечних та комфортних умов для перебування у країні, покращувати стан визначних пам'яток, залучати інвестиції в розвиток готельного господарства та об'єкти туризму, а також ввести пільги на систему оподаткування.

Бібліографічний список

1. <https://www.synevir.info/туризм-в-умовах-війни/>
2. https://tourlib.net/statti_ukr/tourism_ukr.htm
3. <https://pustunchik.ua/ua/online-school/art/naidyvovyshnishi-hoteli-ukrainy>
4. <https://bykvu.com/ua/bukvy/v-odesi-spalakhnuv-skandal-cherez-video-bloheriv-iz-tvarynamy-u-hoteli-nemo/amp/>
5. <https://dovkola.media/12-unikal-nykh-hoteliv-ukrainy-de-var-to-zupynytyisia-khoch-raz/>

Слісаренко Ольга

Науковий керівник: Бабушко Світлана, д. пед. н., професор

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ SMART ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Завдяки інноваційним технологіям туризм кардинально змінився. Якщо у минулому, плануючи відпочинок чи сімейну відпустку, необхідно було прийти до туристичної фірми та ознайомитися з її пропозиціями, то завдяки сучасним технологіям подорож можна

організувати й оплатити, перебуваючи вдома. При цьому, турист обирає житло, яке буде відповідати його потребам, стилю життя, фінансовому становищу. Завдяки існуванню генеруючих платформ з пошуку місця розміщення, таких як AirBnB, Booking.com та інші, створено основу для абсолютно нової ери подорожей. Цифрові технології можуть допомогти повністю задовольнити потреби кожного туриста в отриманні якісного туристичного продукту.

Зважаючи на вагому роль цифрових технологій, для суб'єктів підприємницької діяльності у сфері туризму (власників готелів, ресторанів, туристичних агенцій, туроператорів та інших підприємців, які працюють у дотичних до туризму галузях), надзвичайно важливим є «йти в ногу» з останніми цифровими тенденціями. У разі нехтування чи неврахування наявних тенденцій, конкуренти можуть отримати конкурентну перевагу, це може негативно вплинути на клієнтський досвід, потенційно зашкодити репутації та зруйнувати імідж компанії. З огляду на викладене, видається доцільним визначити найвагоміші цифрові тенденції, про які працівники туристичної індустрії повинні знати та адаптуватися до них, якщо їх метою є успішна оптимізація свого бізнесу у складних умовах невизначеності й глобальних викликів. Ці ж тенденції повною мірою стосуються і споживачів турпродукту, тобто туристів.

Однією з важливих тенденцій є *технологія розпізнавання*, яка набуває все більшої популярності та широкого застосування у сфері туризму. За своєю сутністю, це – форма біометричного штучного інтелекту, яка здатна ідентифікувати особу або підтверджувати її особу за обличчям. Технологія працює шляхом порівняння цифрового зображення чи відеокадру з обличчям у базі даних, зіставляючи риси обличчя, райдужну оболонку очей та/або текстуру шкіри.

Ця інноваційна технологія вже активно використовується в аеропортах, де з метою безпеки проводиться ідентифікація пасажирів, дозволяючи туристам підтвердити свою особу та пройти на посадку в літак без посадкового талона, просто постоявши ненадовго перед камерою. До прикладу, в аеропорту Дубаї ця технологія запроваджена на 122 турнікетах (Smart Gates) в зонах вильоту і прибуття пасажирів. Системою можуть скористатися всі туристи старше 17 років.

Технологія розпізнавання все частіше використовується і в готелях світу. Наприклад, для розблокування готельних номерів використовується сканування сітківки ока чи відбитків пальців. Ця технологія покращує взаємодію з клієнтами, усуваючи необхідність використовувати ключ-картку або фізичний ключ, оскільки обидва види ключів можуть бути втрачені або вкрадені. Так, у двох готелях, що належать до відомої мережі Marriott у Китаї, гості мають можливість по приїзду до готелю пройти процедуру розпізнавання обличчя та зареєструватися швидко та ефективно без черг і без очікування допомоги від адміністратора готелю.

У міру того, як технологія розвивається, очікується, що біометрія обличчя буде використовуватися для автоматичної авторизації платежів чи автоматичного виселення з готелю. Це може значно зменшити черги, звільнити персонал ресторану чи стійки ресстрації для роботи з клієнтами, які потребують додаткової практичної допомоги [1].

Використання роботів. З усіх нових цифрових тенденцій в індустрії подорожей і туризму однією з найбільш захоплюючих є використання роботів для виконання інтелектуальних завдань. Це відкриває величезну кількість потенційних застосувань, починаючи від обслуговування клієнтів і закінчуючи обробкою даних. З точки зору фактичного надання якісних послуг клієнтам, роботи надають туристичним компаніям, готелям і ресторанам кілька суттєвих переваг. Наприклад, чат-боти можуть бути доступними 24/7 з майже миттєвим часом відповіді, що було б практично неможливо для персоналу. Їх також можна використовувати для зменшення розмірів черги. Крім того, і самі клієнти все

частіше шукають методів самообслуговування, що робить автоматизованих роботів привабливими для готелів, турагентів та інших компаній.

Один із найцікавіших прикладів роботів, які використовуються у сфері туризму, в м. Нагасакі (Японія). Готель Henn-na визнано першим у світі готелем із роботизованим персоналом, причому роботи використовуються тут на стійці реєстрації, як пункти інформації для клієнтів, і для зберігання їх речей. В їхній роботі використовується голос, технологія розпізнавання обличчя і технології штучного інтелекту.

Ще один приклад використання технології роботів у туристичній індустрії – роботизована валіза Travelmate (в перекладі з англійської означає «товариш по подорожі»), яка позбавляє туриста від багатьох клопотів подорожі. Валіза може слідувати за своїм власником автономно, використовуючи технологію виявлення зіткнень і можливість повороту на 360 градусів, усуваючи необхідність надягати на валізу чохол.

Роботів використовують і в туристичних агентствах, зокрема для розваги клієнтів у час пік, коли в агентстві перебуває одночасно велика кількість клієнтів. Використовуючи робота, менеджер туристичної компанії може зібрати важливу інформацію про те, що шукає клієнт, які переваги він, проаналізувати його вподобання та розумно рекомендувати відповідні напрямки подорожей чи туристичні дестинації. Таким чином, підвищується ефективність співпраці з клієнтами.

Наведені вище приклади засвідчують, що роботизована технологія доволі широко використовується в туристичній індустрії. Разом з тим, використання роботів як цифрових помічників має все ще не реалізований до кінця потенціал. Відтак, тенденція використання роботів у сфері туризму продовжуватиметься [2].

Мобільна інтеграція. В епоху смартфонів мобільна інтеграція набуває все більшої вагомості. Це – одна з тих smart технологій, яку найлегше впровадити в індустрії туризму. Мобільна інтеграція може використовуватися разом із технологією маяків для надсилання рекламних повідомлень, коли вони найбільш актуальні, залежно від фізичного розташування. Крім того, мобільні застосунки можна об'єднати з технологією IoT (інтернет речей), щоб дозволити гостям керувати приладами кімнати зі свого телефону. Нині завдяки мобільній інтеграції клієнти можуть робити на своєму телефоні практично все: від реєстрації та замовлення обслуговування номерів до відмикання дверей номера. Насправді, можна спланувати навіть цілу подорож – від бронювання місця розміщення на ніч до повернення додому. При цьому, жодного разу не розмовляючи з живою людиною.

Популярними мобільними застосунками для подорожей є такі різнопланові застосунки, як Booking, Airbnb, AroundMe, Couchsurfing Travel App, Wiffinity, Budgy, Uber, MAPS.ME, CityMapper, Packpoint та багато ін. Загалом, застосунки для подорожей можна систематизувати за такими категоріями: квитки та аеропорти; розміщення; транспорт; гроші; розваги та їжа, планувальники.

Попри те, що термін «мобільний» ми асоціюємо, насамперед, зі смартфоном, його також застосовують до всіх програмованих, портативних і бездротових пристроїв, які легко і зручно переносяться: планшети, розумні годинники, ноутбуки та ін. Головною їхньою перевагою є можливість використання будь-де та будь-коли. Обсяги їх використання важко навіть визначити. Так, очікується, що до 2025 р. кожна людина матиме в середньому шість мобільних пристроїв, що в цілому складатиме понад 50 мільярдів пристроїв [3].

Тому споживачі потребуватиме якісних застосунків для своїх мобільних пристроїв. До прикладу, компанією Apple підраховано, що застосунки, пов'язані з подорожами, у 2019 р. зайняли сьоме місце за кількістю завантажень з магазину застосунків Apple [4]. Відтак, використання мобільних пристроїв продовжуватиме зростати і цю перспективу можна використати з користю для подальшого розвитку індустрії туризму.

Окреслені тенденції (технологія розпізнавання, роботизація, мобільна інтеграція) не є вичерпними. У процесі перетворення традиційного туризму на smart туризм є й інші цифрові

тенденції, які потребують вивчення та критичного осмислення. Тому можна констатувати, що туризм завдяки цифровим технологіям має значний потенціал для свого подальшого розвитку.

Бібліографічний список

1. 4 Ways Facial Recognition Can Be Used in the Travel Industry. Revfine. 2023. URL: <https://www.revfine.com/facial-recognition-travel-industry/> (date of access: 07.03.2023).
2. Robots in the Travel Industry: 8 Real-World Examples. Revfine. 2023. URL: <https://www.revfine.com/robots-travel-industry> (date of access: 10.03.2023).
3. The future of mobile computing in 2025/ J. Bhullar, A. Mancilla, A. Nijilar, A. Teixeira. 2014. URL: www.storify.com (date of access: 01.03.2023).
4. Apple. Most popular app store categories. 2019. URL: <https://www.tekrevol.com/blogs/top-10-apple-app-store-categories/> (date of access: 03.03.2023).

Сюгай Вікторія

Науковий керівник: Опанасюк Наталія, к. ю. н., доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСКУРСІЙ У ТУРИЗМІ

У сучасних умовах інноваційність є характерною ознакою розвитку суспільства. Інновації у проведенні екскурсій можна умовно поділити на два основні напрями: 1) з використанням нових форм і методів (проведення індивідуальних екскурсій, проведення інтерактивних, у т.ч. квест-екскурсій, костюмованих екскурсій, новітніх музейних екскурсій тощо), 2) з використанням ІТ-технологій (мультимедійні технології, каталогізація об'єктів туристичної атракції, віртуальні музеї, віртуальні екскурсії, у т. ч. 3-D екскурсії, використання роботів-екскурсоводів, QR-кодів тощо) [1].

Сьогодні туристи хочуть розваг, цікавих, пізнавальних, повних емоцій і вражень екскурсій. Визнано, що в сучасному світі здатність дати туристам враження стала важливим фактором конкурентоспроможності та фундаментом у розвитку туристичних дестинацій і зростання туристичних потоків.

Крім того, зважаючи на ризики зовнішнього характеру, зумовлені необхідністю дотримання заходів безпеки туристів/екскурсантів під час екскурсії, все більше застосовується інноваційних форм проведення екскурсій у музеях, картинних галереях тощо без фізичної присутності екскурсантів. У цьому контексті наш час можна назвати ерою нових технологій. Впровадження навігаційних систем і мобільних застосунків щільно увійшли в повсякденне життя кожного. Нині елементи технологічного прогресу є дуже популярними в туристично-екскурсійній діяльності та активно використовуються, оскільки без них складно надати якісне обслуговування туристу/екскурсанту.

В умовах війни досить популярною формою проведення екскурсій з точки зору забезпечення безпеки є аудіогіди. Так, на порталі туристично-культурного хабу з'явилися нові аудіогіди Києвом. Нині нараховується 16 маршрутів, серед яких: «Історичний дух Києва», Веломаршрут, «Незламний Київ», «Київ Романтичний», «Гастрономічний Київ» тощо [2].

Однією з інноваційних форм проведення екскурсій в Україні для іноземних туристів в умовах війни є створені Креативною агенцією з Британії туристичні ретро-постери, що запрошують до України та демонструють історичні будівлі й туристичні місця, що зазнали

руйнувань від російських атак. Серед пам'яток: «Батьківщина-Мати» та водонапірна вежа у Маріуполі. Також на постер додали QR-код, щоб бажаючі змогли переглянути, а також долучитися до благодійництва та швидко зробити внесок на відбудову України. Гаслом цієї туристичної кампанії стало: «Come to Ukraine. There's so much to do» [3].

Крім того, ще до початку повномасштабної війни Управління туризму та промоції Київської міськдержадміністрації (КМДА) впровадило офіційний туристичний портал Києва – visitkyiv.travel, інформація на якому представлена кількома мовами (українською, англійською й німецькою). Подібна новація є досить зручною як для туристів/екскурсантів, так і для професіоналів туристичного ринку, оскільки допомагають організувати (формувати) продукт для туристів/екскурсантів.

Щодо екскурсійного обслуговування, то досить популярною новацією є мобільні путівники. Практично всі потужні туроператори й більшість турагентів використовують їх у своїй діяльності, що значно полегшує роботу екскурсівода і допомагає туристам отримувати послугу в більш комфортній формі. Відтворюються ці путівники в таких пристроях як: системи для транспорту; навігатори; смартфони та планшети [4].

Управління туризму та промоції КМДА також розроблено й впроваджено безкоштовний мобільний застосунок «KyivCityGuide», що працює на платформі AppStore і GooglePlay, доступний українською й англійською мовами. Він презентує ексклюзивні екскурсійні туристичні й тематичні маршрути тривалістю від 1-ї до 3-х годин унікальними місцями столиці. Напрями цих маршрутів – подієвий, релігійний, визначні пам'ятки, що знаходяться під патронатом ЮНЕСКО та ін. Застосунок містить також унікальну послугу «Туристична ID-картка KyivPass», впровадження якої почалося саме зі столиці України. Це смарт-картка для туристів/екскурсантів, до якої входять локації музеїв, екскурсій, транспортні послуги, вигідні пропозиції і знижки для розважальних закладів, закладів харчування тощо [1], що дає можливість гостям і мешканцям столиці: - відвідувати найцікавіші місця, а в них фотографувати та мати переваги; - залишати відгуки про маршрути і локації; - швидкого доступу до номерів екстрених служб, посольств, турцентрів; - безкоштовно ознайомитися з чотирнадцятьма екскурсіями, отримувати інформацію, використовуючи текстовий та аудіоверсії українською й англійською мовами (прослуховувати аудіоекскурсії по кожному маршруту); - проходити маршрути з використанням GPS, завантажувати маршрути для подальшого проходження в режимі офлайн, стежити за статусом цієї ID-картки [1].

Класичною екскурсією звично вважати історичну лекцію, що прослуховується групою туристів мінімум від 10–30 осіб. Але сьогодні застосування інновацій змінило підходи й до вимог споживачів традиційних екскурсійних послуг, адже запити туристів змінюються і поняття комфорту виходить на новий рівень. Щоб охопити всю аудиторію туристичної (екскурсійної) групи, зацікавити кожного туриста, було впроваджено новітній пристрій. Йдеться про аудіогіди та мультигіди. Система, що дозволяє охопити більшу аудиторію споживачів. Вона доступна, гід озвучує інформацію в мікрофон, а сигнал передається туристам/екскурсантам у їх навушники. Дуже зручний і інноваційний винахід, що полегшує роботу не тільки з вітчизняними, але й з іноземними туристами, оскільки зі зростанням технологій були винайдені аудіогіди з автоматичним перекладом мови гіда на різні мови світу, що дозволяють поживати розповідь екскурсівода. Подібні пристрої дозволяють включати в екскурсію різноманітні аудіофайли: озвучені акторами записи театралізованих постановок з розповіддю про історичних персонажів, музику, звукові ефекти [1].

Отже, будь-які інновації в екскурсійній діяльності сприяють створенню конкурентного середовища, просуванню послуг на туристичному ринку. Створюючи новий екскурсійний продукт, необхідно враховувати попит споживачів і робити акцент на клієнторієнтованість і диференціацію обслуговування.

Бібліографічний список

1. Сокол Т.Г. Інноваційні способи і форми екскурсійної діяльності на ринку туристичних послуг України / Т.Г. Сокол, І.І. Плиска. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/vzuk-47-2017_165-170.pdf
2. Офіційний телеграмканал КМДА. Режим доступу : <https://t.me/KyivCityOfficial>; <https://t.me/tykyiv/21648>.
3. Офіційний телеграмканал КМДА. Режим доступу : <https://t.me/KyivCityOfficial>; <https://t.me/tykyiv/21635>
4. Ілляшенко І.О., Пукаленко Я. Актуальність інноваційної складової при проведенні екскурсій в музейних закладах // Тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції-фестивалю «Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації» (м. Київ, 20-21 травня 2021р.). К.: Вид. центр КНУКіМ, 2021. С.137-142.

Фарима Мар'ян

Науковий керівник: Завозіна Любов, викладач

Стрийський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Реалії сьогодення, які включають в себе війну в Україні, ставлять перед суспільством необхідність у нових викликах та інноваційних технологіях ще більш актуальними. З'явилося багато нових практик, які допомагають розвивати міжнародний туристичний бізнес, особливу увагу приділяючи «розумному» та смарт-туризму. Останній є важливою складовою сучасних розумних міст, які змушені були адаптуватися до змін в економіці та суспільстві, спричинених війною.

Прикладом просування інновацій в розумних напрямках є ініціатива «Європейська столиця розумного туризму» (European Capital of Smart Tourism), яка визнає видатні досягнення європейських міст як туристичних напрямків у таких категоріях: доступність міського середовища, цифрові технології в туризмі, екологічна стійкість, збереження культурної спадщини і творчості, інноваційні рішення в туризмі. Метою ініціативи є створення платформи для обміну найкращими практиками між містами та створення можливостей для співпраці та нових партнерських відносин. Позмагатися за титул «Європейської столиці розумного туризму» мають можливість й міста України, але, на жаль, українські міста у представлених рейтингах відсутні, що свідчить про необхідність інтенсифікації спільних зусиль представників територіальних громад щодо застосування smart-технологій у практичній діяльності міст України.

Туризм - одна з галузей, яка найбільше постраждала від кризи COVID-19. Очевидно, що це був руйнівний час для туристичних компаній, туристичних визначних пам'яток та місцевих громад, які покладаються на дохід, який приносять відпочиваючі. Розглянемо детальніше декілька найбільш винахідливих способів, як дизайнери, стартапи та спільноти реагують на виклики, які приніс COVID-19 туристичній галузі (за матеріалами сайту «Springwise»):

1. Сидіння літаків, які призначені для захисту від коронавірусу.
2. Віртуальний тур по Фарерських островам з дистанційними керуваннями.
3. Віртуальний пляжний курорт.

Ресторанний бізнес – це найбільш важлива складова індустрії гостинності. Щоб ефективно працювати та бути конкурентоспроможними у своїй сфері господарювання, підприємствам необхідно оперативно реагувати на зміни навколишнього середовища та адаптуватися до нових умов, які вимагає ринок.

На прикладі війни в Україні, можна побачити як ресторанний бізнес швидко адаптується до умов роботи в такі важкі часи. Важливими є вирішення питання безпеки гостей під час повітряної тривоги; забезпечення закладів електроенергією; загальне падіння економіки та зростання цін на продукти... Враховуючи нові виклики, підприємства відмовляються від планування на більше, ніж на кілька днів, максимум тиждень; допускають коригування меню ледве не щодня; запуск мангальних пропозицій; гібридний формат роботи – коворінг, магазин, кафе; запуск old-schoolакції; участь у волонтерських і соціальних проєктах, тощо.

Культура доставки їжі і онлайн-замовлення розвивається неймовірно швидкими темпами. Додатки Delivery.com, Raketa, Glovo – одні з найпопулярніших додатків доставки їжі в світі. Крім доставки з звичайних закладів, зростає число замовлень з «віртуальних» ресторанів, які не приймають офлайн-гостей і готують виключно для доставки. Одна з нових ідей на ринку – «хаби» для віртуальних закладів: кухні різних ресторанів під одним дахом, між якими курсують автономні автомобілі, які забирають замовлення і розвозять їх клієнтам.

Все більше ресторанів використовують технологію, щоб гість міг оплатити замовлення за допомогою смартфона. Досить попросити в офіціанта рахунок і відсканувати QR-код через мобільний додаток, після чого сума автоматично спишеться з карти. Сам QR-код може містити різну інформацію: меню, умови доставки, історію ресторану або дані персональних карт лояльності. За допомогою коду також можна створити замітку в календарі з акцією або заходом, який буде в закладі, або можна просто перенаправити відвідувача на сторінку відгуків.

Отже, сучасні інновації у ресторанному бізнесі направлені на: забезпечення максимальної зручності гостям, підвищення якості сервісу, поліпшення організації роботи ресторану та істотну економію витрат на робочу силу.

На розвиток інноваційної діяльності туристичного бізнесу впливають різні чинники зовнішнього середовища. Їх вплив спричиняє використання новітніх форм ведення бізнесу. Одним із вагомих чинників, які впливають на введення інновацій в туристичному бізнесі є загальна економічна ситуація на ринку, під впливом якої формуються купівельний попит і платоспроможність населення.

Сьогодні на туристичному ринку на інтенсивність і масштаб конкуренції між туристичними підприємствами впливає стан комунікаційних мереж (інтернет та альтернативні способи зв'язку з клієнтами та партнерами). Ключова інновація у мережі Інтернет зробила більше, ніж стимулювання зростання у сфері інформаційних технологій. У цій промисловій інновації туристичний процес може відігравати ключову роль у прикладному застосуванні високотехнологічних інновацій для економічного зростання.

Для туристичних фірм-користувачів економічний ефект від застосування інновацій може виражатися в наступних показниках: зростанні обсягу продажів; розширенні географії туристського продукту; зниженні витрат на рекламу і просування власного туристського продукту; підвищенні його якості завдяки використанню міжнародних стандартів; скорочення часу обслуговування та оформлення документів.

Інноваційний процес в туризмі досить специфічний. Він отримує, як правило, своє визнання, з одного боку, через туристський ринок і міру задоволеності клієнта, а з іншого боку - в основному, завдяки ухваленню спільних рішень туристськими організаціями, органами управління галуззю в регіоні, органами місцевого самоврядування і громадськими організаціями, діяльність яких пов'язана з туризмом, а також завдяки оцінці галузі місцевим населенням. Лише така взаємодія всіх елементів (суб'єктів і об'єктів) інноваційного процесу

може привести до появи істотного синергетичного ефекту, вираженого у якості зростання (розвитку) сфери туризму.

Сьогодні у світі йде активний розвиток різних видів інноваційного туризму: освітнього, екологічного, лікувально-оздоровчого, романтичного, пригодницького, ділового та корпоративного, кулінарного, сільського, спортивного, космічного, духовно-паломницького, а також туризму для людей з обмеженими фізичними можливостями та дитячого канікулярного відпочинку. Поява на ринку нових видів послуг обумовлено багатьма факторами та розвитком науково-технічного прогресу, що надає все нові можливості в організації туристичних подорожей.

Бібліографічний список

4. Заїка С. О. Інвестиційний потенціал підприємства та варіанти його формування. Науковий вісник Херсонського державного університету. «Економічні науки». 2018. Вип. 13. Ч. 1. С. 84-87.
5. Джинджоян В.В. Стратегічне управління підприємством на основі використання інформаційного потенціалу. Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки». 2019. – №2(86). – С. 141-148.
6. Смірнов І., Любіцева О. Туристичний бізнес під час пандемії COVID-19: світовий та український досвід. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм. –2020. – Т. 3. – №2. –С. 196-207.

Фіногєєва Світлана

*Науковий керівник: Колосінська Наталія, викладач
Центр професійно-технічної освіти №1 м. Вінниця*

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

Тенденцією сучасного соціально-економічного розвитку більшості країн, у тому числі й України, є розширення сфери послуг. Завдяки стрімкому розвитку сучасних технологій в готельному бізнесі виникають можливості появи нових секторів та видів послуг. Нові види послуг, сервісні технології, сучасні форми організації обслуговування є цінним інструментарієм, який може забезпечити підвищення рівня якості послуг підприємств готельного господарства України.

Готель – це візитна картка міста або країни. Готельний бізнес є однією зі складових туристичної індустрії в Україні, належний рівень його розвитку сприяє поживленню всіх суспільно-економічних контактів та зв'язків, посилює економічний потенціал регіонів, піднімає рейтинг держави на міжнародному рівні. Саме готельні підприємства виконують одну з найважливіших функцій у сфері обслуговування туристів: забезпечують їх сучасним житлом та необхідними послугами, оскільки якість проживання та відповідне обслуговування значно впливають на рівень туристичного сервісу, а, комфорт - головний предмет вимог, який пред'являють туристи до готельного сервісу [1].

Інновації у готельному бізнесі з'являються регулярно. Головними завданнями готельєрів є залучення нових клієнтів і утримання людей, які вже відвідали раніше готель. Боротьба за кожного гостя, особливо в умовах кризи, вимагає від готелів модернізації як в технології, так і в свідомості.

Інноваційна діяльність у сфері готельної індустрії розвивається за кількома напрямками:

- використання нових ресурсів;
- зміна в організації виробництва і споживання (застосування передових принципів маркетингу і менеджменту);
- виявлення й використання нових ринків збуту продукції, використання нової техніки і технологій.

Застосування передових технологій благотворно впливає на діяльність компаній, а саме: збільшує їх конкурентоспроможність, прибутковість, кількість споживачів, що дозволяє переглянути комплектацію та вимоги до компетенції кадрів, якості продукції і послуг [3].

У готельній індустрії, як і в інших галузях економіки, з'явилася тенденція глобалізації, що відображає різнопланове і багатостороннє співробітництво підприємств і організацій в економічній, культурній та інших областях. Характерною рисою процесу глобалізації є застосування новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій, які сприяють підвищенню ефективності та вдосконалення роботи компаній, поліпшенню обслуговування клієнтів, прискоренню всіх оперативних процедур, створенню нових маркетингових методик.

Більш ефективні можливості пошуку потрібної інформації, нові портативні бездротові пристрої, розширення кількості та якості інформації про туристські центри, готельні підприємства і послуги ведуть до значних змін у сфері туризму і гостинності.

Функціями, що виконують інноваційні технології є:

- відтворювальна - одержуваний прибуток від інновацій буде використовуватися в якості джерела ресурсів;
- інвестиційна - отриманий прибуток може направлятися на фінансування наступних інноваційних розробок;
- стимулююча - впровадження інновацій стимулює подальший рух у даному напрямку, розвиток і пошук нових відкриттів [2].

Імідж готельного підприємства складається з великої кількості складових, де основними є якість обслуговування і рівень цін. Якість роботи підприємства пов'язане з тим, як працівники виконують свої обов'язки.

Людський фактор відіграє в роботі готельного підприємства важливу роль, тому готельні підприємства, що розробляють систему оцінки роботи співробітників забезпечують у подальшому високу ефективність управління персоналом [3].

Розроблена система оцінки повинна бути об'єктивною, а критерії - зрозуміло пояснені співробітникам; результати оцінки повинні обговорюватися тільки співробітником і його безпосереднім керівником.

Грамотно розроблена система оцінки ефективності роботи персоналу дозволяє:

- позитивно впливати на мотивацію співробітників;
- визначити необхідність проведення підвищення кваліфікації та спланувати її;
- прийняти обґрунтовані і справедливі рішення про заохочення чи осудження співробітників.

У більшості вітчизняних готелів високий рівень цін жодною мірою не виправдовує якості надаваних послуг. Залучаючи клієнта, необхідно переконати його в унікальності пропонованої послуги.

Розробка спеціальних пропозицій, добре продумане меню, цікаві і змістовні розваги допоможуть залучити до готелю більше відпочиваючих, викликати інтерес у тих груп населення, які в минулому не зверталися до його послуг.

Сьогодні високотехнологічними процесами є:

- новітні панелі Grow, які кріпляться на зовнішній стороні фасаду і акумулюють енергію сонця і вітру;
- безшумні електронні дверні дзвінки із використанням інфрачервоного сканера, який фіксує рух;
- iPhone від компанії Apple із можливістю розпізнавання, за допомогою якого гість може потрапити у свій номер, подзвонити консьєржу, скористуватися послугою Інтернет та проглянути, заздалегідь завантажену, туристичну інформацію;
- 24-дюймовий iMac, який виконує функцію «центру розваг»;
- дзеркало для гоління, яке не запітніває;
- внутрішній Pod Community Blog, організований готелем, відкритий для тих, хто забронював номер, та дозволяє постояльцям обмінюватися інформацією [2].

Інновації виступають в якості стимулу для подальшого розвитку готельного бізнесу, дають змогу підприємствам не тільки займати лідируючі положення у своїх ринкових сегментах, але й відповідати світовим стандартам готельного обслуговування [4, с. 331–334].

Готельний бізнес є одним з ефективних джерел надходження прибутків до державної казни, засобом забезпечення нових робочих місць, пожвавлення соціально-економічного розвитку країни та окремих її регіонів у важкі для України часи.

Глобалізація і розвиток інноваційних технологій мають довготривалий характер, а їх рушійною силою є, насамперед, революція в інформаційно-комунікаційній сфері, лібералізація ринків і загострення міжнародної конкуренції.

В умовах жорсткої конкуренції готелі змушені шукати нові шляхи підвищення привабливості та доступності своїх послуг. Недооцінка інноваційного управління в діяльності вітчизняних готельних підприємств призвела до зниження рівня їх конкурентоспроможності, порушення принципів і методів управління, зниження якості готельних послуг

В Україні ситуація на готельному ринку ускладнюється політичним загостренням та воєнними діями, що сформували нові реалії функціонування готельного господарства: практично повне припинення його функціонування в місцях загострення конфлікту та активізація розвитку в місцях, які мають прямі міжнародні сполучення та є відносно безпечними [5].

Сучасна ситуація на ринку готельних послуг характеризується зростаючим попитом на якісні послуги і вимушеним пошуком їх задоволення за кордоном.

Перешкодою до впровадження інноваційних технологій є:

- вартість самої інноваційної розробки,
- необхідність адаптації до неї самого підприємства
- проблема небажання змін у свідомості керівництва, орієнтованого лише на дохід з діяльності організації, а не бачення можливостей отримання більшої вигоди у майбутньому, використовуючи інноваційні рішення.

Такий стан речей породжує необхідність розробки та доведення до власників готелів переліку заходів, спрямованих на підвищення якості готельних послуг.

Бібліографічний список

1. Барабаш Є.В. Інноваційні технології в готельному бізнесі. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/barabash.htm.
2. Інноваційні технології в готельному бізнесі. URL: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2014/Informatica/3_160394.doc.htm.
3. Режим доступу : <http://www.turfirma-online.inf.ua> (дата звернення: 03.02.2012)
4. Науково-практичний журнал «Регіональна економіка та управління» 2 (28) травень 2020 року ГО «Східноукраїнський інститут економіки та управління», с. 331-334.

5. Основи готельно-ресторанного бізнесу: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти/ Миколаївський національний аграрний університет, с.4-5.

Щасливець Ангеліна

Науковий керівник: Петрова Ольга, викладач

Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ТРЕНД СУЧАСНОЇ СФЕРИ ТУРИЗМУ

У сучасному світі туризм, рекреація та готельно-ресторанна справа є одними з найбільш динамічно розвиваючих сфер економіки. З появою нових технологій та інформаційних систем, зміни в поведінці споживачів та розвиток цифрової економіки, виникає необхідність в інноваційних підходах для підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємств сфери туризму, рекреації та готельно-ресторанної справи. Одним з інноваційних підходів є впровадження цифрових технологій в готельно-ресторанну справу. Віртуальні технології дозволяють відвідувачам оглядати готельні номери, ресторани та інші об'єкти за допомогою віртуальної реальності. Такі технології дають змогу забезпечити відвідувачам максимально повну інформацію про готель та ресторан, допомагають у прийнятті рішень про вибір місця для проживання та харчування, що збільшує рівень задоволення від відвідування. Інший інноваційний підхід полягає у використанні додатків для мобільних пристроїв. Завдяки таким додаткам, відвідувачі можуть швидко та зручно знайти необхідну інформацію про готелі, ресторани, туристичні маршрути та пам'ятки, а також зробити бронювання та оплату послуг. Сьогодні більше ніж коли-небудь раніше, підприємства в галузі туризму, рекреації та готельно-ресторанної справи активно використовують інноваційні технології та підходи для покращення якості своїх послуг та задоволення потреб клієнтів. Це включає в себе використання сучасних технологій в області бронювання та керування готелями, створення власних мобільних додатків, впровадження системи «розумних» готельних номерів та програм лояльності для клієнтів.

Один з окремих інноваційних підходів у цих сферах відбувається в застосуванні новітніх технологій. Наприклад, мобільні додатки, інтерактивні картки, віртуальна реальність та інші технології можуть забезпечити клієнтам більш зручний та ефективний спосіб бронювання, розкладу та спілкування зі службою підтримки. Наприклад, VR-технології дають змогу подорожувати, не виходячи з дому — багато туроператорів пропонують відвідати «цифрові» знакові місця, причому у віртуальних турах користувача супроводжує персональний гід, який розповідає про визначні пам'ятки (Sightseeing [official site] (<https://www.viator.com/collections/virtual-sightseeing-tours/c150>)) [1].

Інноваційні підходи у сфері туризму, рекреації та готельно-ресторанної справи – це новітні технології та ідеї, які допомагають покращити якість обслуговування клієнтів та підвищити ефективність бізнесу в цих галузях. Прикладом чого є використання технологій AR/VR для покращення туристичного досвіду. AR/VR може допомогти туристам побачити світ із нового ракурсу та забезпечити їм більший інтерактивний туристичний досвід. Технологія AR-реальності використовується для зручної навігації по незнайомому місту: на екрані смартфона турист бачить важливі об'єкти – пам'ятки, ресторани і бари, муніципальні органи (наприклад, додаток AR City). Додатки AR-реальності здатні визначити місцезнаходження і показати покажчики руху, а браузер AR надають інформацію про певний об'єкт, якщо навести на нього камеру телефона. Де-які туристичні агентства,

використовуючи технологію MR-реальності, організують численні екскурсії, наприклад, коли мандрівники, стоячи біля визначної історичної пам'ятки, за допомогою VR-окулярів дізнаються, як вона виглядала сотні чи тисячі років тому [2]. Любителям гастрономічних турів AR теж стане у пригоді – підкаже місця зі смачною їжею на прилеглих вулицях, а при наведенні камери на меню – надасть рекомендації щодо вибору. Додатки AR-реальності в поєднанні із системами машинного перекладу дають змогу туристам почувати себе за кордоном комфортніше. Достатньо навести камеру смартфона на незнайомі символи і вони «перетворюються» на зрозумілий текст (наприклад, додатки Wikitude або Layar). Сьогодні за допомогою таких сервісів можна перекладати навіть користувацький контент, що враховує ідіоми народного мовлення і діалекти. Віртуальну реальність у своїх бізнес-процесах активно використовують великі готельні мережі на своїх сайтах. Вони надають можливість клієнтам переглянути готельні номери та інфраструктуру (Powerful Brand Advantage [official site] (<https://hotel-development.marriott.com/brands/>)).

Впровадження системи онлайн-бронювання, яка дозволяє клієнтам забронювати готельний номер або стіл у ресторані за кілька хвилин. Це збільшує ефективність обробки бронювання та забезпечує більш зручний процес бронювання для клієнтів. Крім технологій віртуальної, доповненої та змішаної реальностей, у сфері туризму використовуються й інші додатки, сервіси і технології. Так, у багатьох європейських містах з'явилися хостели з автоматизованим чек-іном / чек-аут-ом (Hostel Dalagatan [official site] (<https://www.hostelworld.com/hosteldetails.php/Hostel-Dalagatan/Stockholm/86897>)). Для відстеження багажу мандрівникові пропонуються так звані розумні валізи, – вже сьогодні є різні розробки дорожніх кофрів. Компанія «Samsonite» спільно із Samsung працює над проектом, основою якого є ідея вбудованих у поклажу мікрочипів [3]. Маячки повідомлятимуть власнику про своє місцезнаходження і сигналізуватимуть при спробі злому. Ще один задум компанії – багаж, який сам реєструється, або smart-багаж, уже давно став звичною справою для мандрівника. Пасажир кладе його на стрічку, вбудовані ваги виміряють його вагу, після чого «розумна» валіза відправить на смартфон господаря код, за яким можна забрати свої речі. Подібні задуми використовують такі компанії, як «Rimowa», «Bluesmart» [4] та ін.

Використання технологій Інтернету речей (IoT) для покращення гостьового досвіду в готелях. IoT може включати в себе різноманітні рішення, від автоматизованих систем керування освітленням та кондиціонерами до систем «розумний номер», які дозволяють контролювати різні аспекти свого номера за допомогою мобільного додатка. Серед мандрівників стають популярними й чат-боти, за допомогою яких можна підібрати і забронювати тур. Чат-боти засновані на технологіях штучного інтелекту і здатні вести порівняно простий діалог із клієнтами. Для користувачів інструмент зручний тим, що можна негайно отримати допомогу або інформаційну підтримку, а для компаній тим, що вони знімають частину навантаження з кол-центрів. Наприклад, в Hyatt Hotels чат-бот для Facebook Messenger використовують, починаючи з листопада 2015 року [5]. Автоматичний консультант канадської компанії «SnapTravel» веде діалоги з клієнтами з пошуку і бронювання турів, а оператор-людина підключається до спілкування лише в тому разі, якщо у користувача виникли труднощі (Snap travel [official site] (<https://www.snaptravel.com/>)).

Варто згадати такі важливі і поширені сьогодні інформаційні системи (IC) в туристичній індустрії, як комп'ютерні системи бронювання і резервування. Найбільш популярними на міжнародному ринку туризму є системи Sabre, Amadeus, Worldspan і Galileo. Мандрівники масово купують авіаквитки за допомогою сервісу SkyScanner, а готелі бронюють на Booking.com. Є й інші додатки для отримання необхідних документів для подорожі: так, сервіс Tripinsurance дає можливість оформити поліс протягом кількох хвилин [1].

Отже, програмне забезпечення управління туристичним бізнесом дає можливість вирішувати різні завдання. Умовно їх можна поділити на шість видів, залежно від виконуваних функцій: робота з клієнтами, ведення турів, підтримка довідників, ведення платежів, підготовка вихідних документів, сервісні режими. Іноваційні підходи у сфері туризму, рекреації та готельно-ресторанної справи стали ключовими факторами успіху у цих галузях в умовах швидкого розвитку технологій, зміни споживацьких підходів та зростання конкуренції, що вимагає від підприємств зазначених галузей не лише підтримки, але й постійного вдосконалення своїх продуктів та послуг з урахуванням сучасних тенденцій та потреб клієнтів.

Бібліографічний список

1. Шевелюк М.М. Цифровізація у сфері туризму: інноваційні тренди і пріоритетні напрями розвитку. URL: https://www.researchgate.net/publication/356768695_CIFROVIZACIA_U_SFERI_TURIZMU_INNOVACIJNI_TRENDI_I_PRIORITETNI_NAPRAMI_ROZVITKU
2. Champion, E. M. (2019, March 4). Virtual reality adds to tourism through touch, smell and real people's experiences. URL: <https://theconversation.com/virtual-reality-adds-to-tourism-through-touch-smell-and-real-peoples-experiences-101528>
3. Goorwich, S. (2015, 2 May). Samsung and Samsonite are developing and unlosable suitcase. <https://metro.co.uk/2015/05/02/samsung-and-samsonite-are-developing-and-unlosable-suitcase-5178402/>
4. Irish Examiner. (2016). LVMH to control luxury case maker Rimowa. <https://www.irishexaminer.com/business/arid-20424205.html>
6. Dua, T., (2015, November 13). Hyatt takes customer service to Facebook Messenger. <https://digiday.com/marketing/hyatt-takes-customer-service-facebook-messenger/>

Янкова Тетяна-Марія

Науковий керівник: Дидів Ірина, к. е. н., в.о. доцента

Львівський національний університет природокористування

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ У ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННІЙ СПРАВІ

Широке впровадження інноваційних продуктів у господарську діяльність стало ключовим фактором підвищення якості життя населення та економічного зростання країни. Сфери подорожей, готелів і ресторанів не є винятком, і їх функції обслуговування клієнтів зазнають інноваційних змін. Головною рисою сучасної економіки є інноваційна діяльність у туристичній сфері.

Інновації – це новостворені та вдосконалені конкурентоспроможні технології, які призводять до істотного поліпшення структури і якості виробництва та соціальної сфери. Сьогодні технологічний прогрес та інновації в індустрії подорожей, гостинності та громадського харчування відіграють головну роль у жорсткій конкуренції між агентствами майже за кожного клієнта. Власники бізнесу використовують інноваційні новітні технології для підвищення ефективності бізнесу, пропонують нові послуги та знаходять нові ресурси для покращення якості послуг готельно-ресторанної справи [1].

Готельно-ресторанні підприємства туристичної індустрії потребують серйозного оновлення своїх послуг. Тому інновації на сьогодні відіграють важливу роль у забезпеченні ефективності діяльності готельних компаній. Дослідження питань інноваційного розвитку

готельних компаній. Hotel Innovation Continuing аналізувати лише в межах додаткових послуг, які готель може надати своїм клієнтам, його інвестиційний розвиток продовжує залишатися поза сферою комплексного економічного аналізу.

Готельно-ресторанний бізнес є головним фактором і основною складовою туристичної інфраструктури, відіграє провідну роль у презентації вітчизняного туристичного продукту на світовому ринку туристичних послуг. Ця сфера в комплексі туристичних послуг світового господарства розвивається швидкими темпами і в перспективі може стати найбільш важливим сектором туристичної діяльності.

Планування інноваційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу і прогнозування їх розвитку в межах загальної стратегії охоплює такі етапи: аналіз вимог зовнішнього середовища і закономірностей внутрішнього середовища, визначення загальної стратегії функціонування підприємств готельно-ресторанного бізнесу, визначення інноваційних можливостей, формування стратегічних інноваційних завдань, розробка концепції інноваційної стратегії, та бізнес-планів і програм інноваційної діяльності, реалізація інноваційних проектів.

Сучасні розробки в індустрії гостинності спрямовані на створення інноваційних технологій, які допоможуть залучити якомога більше клієнтів, максимізувати продажі, заслужити довіру гостей і створити позитивний імідж компанії. Це вимагає покращення якості обслуговування та вдосконалення технологій, а саме:

- електронна система управління;
- інтерактивні екрани;
- система безпеки;
- екологічні технології;
- електронне меню.

Системи безпеки в готельному і громадському харчуванні приділяють велику увагу. Системи безпеки багатофункціональні і можуть включати різноманітні елементи захисту — від охоронної сигналізації периметра до комп'ютерних систем збору та обробки інформації. Як тільки спрацюють датчики тривоги, електронні замки евакуаційних виходів розблоковуються, система оповіщення активується, і люди починають евакуацію спеціальними маршрутами – які постійно контролюються готелем, завжди безкоштовно. Готель під брендом Crowne Plaza мережі готелів InterContinental Hotels Group (IHG) можна назвати «розумною будівлею».

В сучасному світі, при плануванні і побудові готельно-ресторанних комплексів основну увагу приділяють збереженню часу, грошей та енергії. Для збереження енергії створюють екологічні інноваційні технології. Готелем з такими технологіями можна вважати Innovation Hotel - інноваційний екоготель, що належить до IHG, включає сонячні панелі на даху для нагріву води, вітряні генератори для вироблення електроенергії, шибки з вторсировини, меблі повністю зроблено з перероблених матеріалів. З побутових відходів також виробляють тепло і енергію, система збору дощової води забезпечує водою туалети, дах з тонким шаром ґрунту і зеленими насадженнями сприяє тепло- і звукоізоляції. На даху - до чотирьох сонячних панелей для нагріву води, щоб понизити використання джерел енергії, що не поновлюються. Відпрацьоване масло з кухні використовуватиметься як біопаливо. Показники з натурального базальту на вході і на газонах замінюють пластикові і металеві таблички. В обробці використовуються нетоксичні фарби [3].

Неефективність державного регулювання ринків, на яких функціонують підприємства готельно-ресторанного бізнесу та туризму обумовила наявність низки проблем, що вимагають швидкого вирішення. Шаповалова О.М. до основних недоліків готельної індустрії відносить низку економічних і законодавчих чинників, зокрема:

- а) в нашій державі кількісно не вистачає готелів високого рівня обслуговування ;
- б) ціни не відповідають рівню якості готельних послуг;

в) в Україні готельна індустрія характеризується низьким рівнем конкуренції. Існують і проблеми, пов'язані з недосконалою практикою ведення бізнесу в Україні. І. В. Білик, Т. С. Томаля підкреслюють, що «Готельно – ресторанний бізнес в Україні залишається одним з найбільш цікавих і прибуткових для українських підприємців. Щорічно в Україні відкриваються елітні готелі, нові мотелі, санаторії, нові туристичні бази, ресторани та готельно-ресторанні комплекси і т.д. Українським керівникам доводиться враховувати національні нюанси, а саме: низьку купівельну спроможність більшої частини населення, відсутність налагодженої системи постачання, дефіцит високо кваліфікованого персоналу» [2].

Також не слід забувати про такий чинник розвитку інноваційного потенціалу у сфері готельно-ресторанного бізнесу, як персонал. З цього приводу справедливим видається твердження Теребуха А. А. та Чорненкої Н. В. щодо того, що управлінські рішення в готелях повинні враховувати людський ресурс, що знижує силу контролю і збільшує ступінь мінливості та невизначеності подій. Отже, інноваційний потенціал у сфері готельно-ресторанного бізнесу та туризму сьогодні стрімко розвивається, а його реалізація залежить від таких факторів, як інституційне забезпечення, стан конкуренції на ринку та наявність кваліфікованого персоналу – ініціатора інноваційних перетворень.

Таким чином, інновації відіграють центральну та важливу роль у сучасних тенденціях розвитку індустрії гостинності, особливо готельного та громадського харчування. Основні напрями інноваційної діяльності пов'язані із забезпеченням більшої ефективності процесів управління, підвищенням лояльності споживачів, формуванням торгової марки тощо. Водночас постійно з'являються технологічні інновації, що пов'язано зі швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та їх широким застосуванням у цій сфері.

Бібліографічний список

1. Інноваційні підходи у сфері туризму та готельно ресторанній справі. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://hellper.com.ua/product/stattya-innovacijni-pidxodi-u-sferi-turizmu-ta-gotelno-restorannij-spravi/>
2. Економіка інновацій у сфері туризму. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/45/37>
3. Інноваційний потенціал у сфері готельно-ресторанного бізнесу та туризму. Електронний ресурс. Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/buryj.htm

Збірник матеріалів
II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції
«Актуальні питання землекористування та туризму в контексті сталого розвитку
України»,
26 квітня 2023 року

Комп'ютерна верстка Ступень О. І.

Надруковано в авторській редакції